

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1926

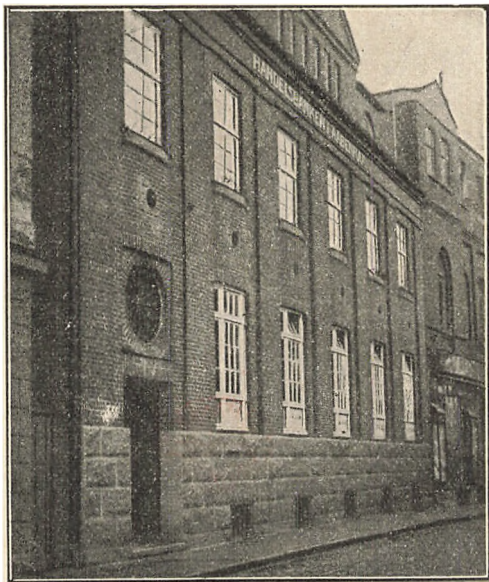

Udgivet af Sprogforeningen

N. C. Rom's Bog- & Stenrykkeri, København.

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Handelsbanken Aabenraa

Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

— Stiftet 1873 —

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag 9—1

Telefoner 401 — 402 — 403

med Omstilling til samtlige Afdelinger.

Kontorer i

Bolderslev, Bovrup, Felsted, Bjordkær og Hellevad.

Aktiekapital og Reserver ialt ca. 80 Mill. Kr.
tjener til Sikkerhed for Indskud.

Alle Bankforretninger udføres.

Sprogforeningens
A l m a n a k

for

* * 1926 * *

33. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af N. Hansen og S. Rub.

Nabensaa.
Trykt i „Sejndal“s Trykkeri.

Nærværende Aar

regnes efter Kristi Fødsel 1928.

Siden Indførelsen af den Julianiske Kalender	1971
" " " " Gregorianiske "	344
" " " " forbedrede "	213
" Bogtrykkerkunstens Opfindelse	486
" Amerikas Opdagelse	434
" Reformationens Begyndelse	409
" den oldenborgske Stammes Tronbestigelse	478
" den Inghåborgske " "	62
" Kong Christian d. X. " "	14
" Verdenskrigens Udbrud	12

Formørkelser i Aaret 1926.

1) Total Solformørkelse den 14. Januar, usynlig i København. Den ses som partiel Formørkelse i den østlige Del af Afrika, den sydligste Del af Asien, det Indiske Ocean, den nordlige Del af Australien og i den vestlige Del af det Stille Ocean. Den er total for et smalt Bælte, der gaar gennem det østlige Afrika og det Indiske Ocean og ender i den vestligste Del af det Stille Ocean.

2) Ringformet Solformørkelse den 9.—10. Juli, usynlig i København. Den ses som partiel Formørkelse i det sydøstligste Asien, det nordligste Australien, det Stille Ocean, den sydlige Del af Nordamerika, samt Centralamerika. Formørkelsen er ringformet for et smalt Bælte, der gaar gennem det Stille Ocean.

Mellem Jul og Paaske er 13 Uger,
og mellem Pinse og Advent er 27 Uger.

Højbandet ved Sønderjyllands Bestkøjt.

Højbandet er udregnet paa Grundlag af Flodtabellerne i det af det tyfte Rigsøkonomiministerium udgivne „Nautisches Jahrbuch“ og egne Jagttagelser.

De for hver Dags Formiddag og Eftermiddag anførte Klokkeslet angiver Højvandet ved Røms Havn og Ballum „Kørested“. For at finde Flodtiden ved Ballum Sluse maa man omtr. lægge 15 Minutter, ved Odden paa Nordland Røms omtrent 10 Minutter og ved Højer Sluse 50 Minutter til.

Lavbandet indtræder $6\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højbandet.

Beregningerne er udførte af Thade Petersen i Søderølev.

Bestemmelse af Middagslinien.

Paa en vandret plan Flade, som er opstillet saaledes, at den kan bestinnes af Solen, tegnes flere koncentriske Cirkler. I Centret oprejsses en Stift lodret paa Fladen. Naar om Formiddagen mellem Kl. 9 og 11 Stiftens Skygge efterhaanden bliver kortere, mærker man sig paa Cirklerne de Punkter, hvor Skyggens Ende befinder sig. Om Eftermiddagen mellem Kl. 1 og 3 forlænger Skyggen sig, og nu mærker man sig atter Skyggens Ende i Cirklerne. **Middagslinien** er da den rette Linie, som, dragen ud fra Stiftens Fod, halverer de paa Cirklerne afstaarne Buer. — Konstruktionen giver det bedste Resultat, naar den udføres i Dagene imellem den 18de og 25de Juni eller imellem den 18de og 25de December.

Over Gang Stiftens Skygge falder i Middagslinien, er det sand Middag.

Bemærkninger vedrørende Kalenderen.

Dagen begynder Kl. 12 om Natten; alle Tiderne fra Midnat til Middag regnes til Morgen, og alle Tiderne fra Middag til Midnat til Aften. Klokkeslettet angiver den mellemeuropæiske Tid.

Tabel,

som viser, hvad Klokken er, naar det er sand Middag i København.

Jan.	1 12 13'	Marts	30 12 14'	Aug.	19 12 13'	Nov.	9 11 54'
"	2 12 14'	April	3 12 13'	"	23 12 12'	"	17 11 55'
"	4 12 15'	"	6 12 12'	"	27 12 11'	"	22 11 56'
"	7 12 16'	"	9 12 11'	"	30 12 10'	"	25 11 57'
"	9 12 17'	"	13 12 10'	Sept.	3 12 9'	"	28 11 58'
"	11 12 18'	"	17 12 9'	"	6 12 8'	Dec.	1 11 59'
"	14 12 19'	"	22 12 8'	"	9 12 7'	"	4 12 0'
"	17 12 20'	"	27 12 7'	"	12 12 6'	"	6 12 1'
"	20 12 21'	Maj	4 12 6'	"	14 12 5'	"	9 12 2'
"	23 12 22'	"	26 12 7'	"	17 12 4'	"	11 12 3'
"	28 12 23'	Juni	3 12 8'	"	20 12 3'	"	13 12 4'
Febr.	3 12 24'	"	9 12 9'	"	23 12 2'	"	15 12 5'
"	22 12 23'	"	14 12 10'	"	26 12 1'	"	17 12 6'
"	28 12 22'	"	19 12 11'	"	29 12 0'	"	19 12 7'
Marts	5 12 21'	"	23 12 12'	Okt.	2 11 59'	"	21 12 8'
"	10 12 20'	"	28 12 13'	"	5 11 58'	"	23 12 9'
"	13 12 19'	Juli	3 12 14'	"	8 11 57'	"	25 12 10'
"	17 12 18'	"	9 12 15'	"	12 11 56'	"	27 12 11'
"	20 12 17'	"	16 12 16'	"	16 11 55'	"	29 12 12'
"	24 12 16'	Aug.	7 12 15'	"	21 11 54'	"	31 12 13'
"	27 12 15'	"	14 12 14'	"	30 11 53'	"	

Sand Middag

er det Tidspunkt af Dagen, da Solen ses lige mod Syd og Solstiven viser 12. Dette Tidspunkt afviger kun ubetydeligt fra det Tidspunkt, da Solen staar højt paa Himlen, og ligger meget nær midt imellem Tidspunkterne for Solens Op- og Nedgang. Ovenstaaende Tabel angiver, hvad et Ur paa de forskjellige Dage af Aaret bør vise, naar det er sand Middag i København. For andre Steder af Landet maa der lægges 4' til eller trækkes 4' fra Tallene i denne Tabel for hver Længdegrad, Stedet ligger henholdsvis vestligere eller østligere end København, hvorimod Stedets Bredder her ikke kommer i Betragtning.

Januar 1926. D.C.N. Glugmaaned. 31 Dage Se Num. 3. E. Sjlænde

1. Uge. **Kristi Omfarelse.** Luf. 2, 21. 2. Række: Matth. 6, 5—13.

		D. E.		Fm.	Em.	
F.	1 Nytaar	6	15	Solen nærmest Jorden C hjernejt Jorden Venus hjer stærkt	3,40	4,05
L.	2 Abel	7	21		4,10	4,40

2. Uge. **Da Herodes var død.** Matth. 2, 19 til Enden.
2. Række, Matth. 2, 13—18.

S.	3 S. e. Nytaar	8	29	Enoch	4,45	5,15
M.	4 Methusalem	9	38		5,20	5,50
Ti.	5 Simeon	10	48		5,55	6,25
D.	6 S. 3 Konger	12	0	Sol op 8.40' ned 3.51' Lusmørket varer 52'	6,35	7,10
L.	7 Knud Hertug	D.	F.	D i. Nv. 8.22' Form.	7,20	7,55
F.	8 Erhardt	1	14		8,05	8,45
L.	9 Julianus	2	30		9,05	9,45

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel.** Luf. 2, 42 til Enden.
2. Række, Mark. 10, 13—16.

S.	10 S. e. h. 3 Kong.	3	49	Paul Eremit	10,15	10,55
M.	11 Hyginus	5	11		11,30	—
Ti.	12 Reinhold	6	31	Hilarius	12,05	12,25
D.	13 Marie	7	44	Sol op 8.35, ned 4.2 Lusmørket varer 50'	12,55	1,30
L.	14 Felix	M.	E.	⊙ u. N. 7.35' Form.	1,55	2,25
F.	15 Maurus	5	47	C nærmest Jorden.	2,45	3,20
L.	16 Marcellus	7	16		3,35	4,10

4. Uge. **Brøluppet i Kana.** Johs. 2, 1—11. 2. Række: Luf. 19, 1-10

S.	17 S. e. h. 3 Kong.	8	44	Antonius	4,25	5,00
M.	18 Vilh. Marie.	10	10	Brisca.	5,10	5,50
Ti.	19 Pontianus	11	33	D i. Nv. 11.31' Eftm.	6,00	6,35
D.	20 Fab. og Sebast.	M.	F.	Sol op 8.27, ned 4.15 Lusmørket varer 49'	6,45	7,20
L.	21 Agnes	12	52		7,35	8,10
F.	22 Vincentius	2	10		8,20	9,00
L.	23 Emerentius	3	24		9,30	10,10

5. Uge. **Jesus gik ned ad Bjerget.** Matth. 8, 1—13. 2. Række.
Luf. 17, 5—10.

S.	24 S. e. h. 3 Kong.	4	35	Timotheus	10,40	11,20
M.	25 Pauli Dmb.	5	41		11,55	—
Ti.	26 Polycarpus	6	39	Sol op 8.14' ned 4.30' Lusmørket varer 47'	12,25	12,55
D.	27 Christophomus	7	27		1,20	1,50
L.	28 Fred. 6 Fødsj.	8	7	Carolus Magnus	2,05	2,35
F.	29 Chr. 7. Fødsj.	D.	E.	⊙ i. N. 10.35' Eftm.	2,45	3,15
L.	30 Lovise	12	21	Valerus. C hjernejt Jorden	3,25	3,55

6. Uge. **Arbejderne i Vingarden.** Matth. 20, 1—16. 2. Række;
Matth. 25, 14—30.

S.	31 Septuagesima	7	27	Vigilius	4,00	4,25

Februar 1926. D. C. N. **Blidemaaned. 28 Dage.** Se Anm. 3. S. **Søjnanbe**

		D. C. N.		Fr.	Em.
M.	1	Brigida	8 37		4,20 4,55
Ti.	2	Ryndelmisse	9 47	} Sol op 8.4, ned 4.44, } Tusmørket varer 46'	5,00 5,30
D.	3	Blasius	10 59		5,15 6,00
T.	4	Beronica	D. F.		6,05 6,35
F.	5	Agathe	12 12		6,45 7,15
L.	6	Dorothea	1 28	☾ i. Sv. 12,25 Form.	7,25 7,55

7. Uge. **De fire Slags Sæbejord.** Luf. 8, 4—15.

2. Række: Mark. 4. 26—32.

S.	7	Seragesima	2 46	Richard	8,15 8,50
M.	8	Corintha	4 4		9,20 10,05
Ti.	9	Apollonia	5 19	} Sol op 7.49, ned 5.00 } Tusmørket varer 45'	10,40 11,20
D.	10	Scholastika	6 25		— 12,05
T.	11	Euphrosyne	7 17	☉ n. M. 3.45 Eftm.	12,35 1,10
F.	12	Eulalia	N. E.	} Neptun i Opp. m. Solen } nærmest Jorden	1,35 2,15
L.	13	Benignus	6 10		2,35 3,10

8. Uge. **Kristi Daab.** Matth. 3, 13 til Enden.

2. Række: Luf. 18, 31 til Enden.

S.	14	Fastelavn	7 40	} Dvinqvagesima. Esto mihi. } Valentinus	3,25 4,00
M.	15	Faustinus	9 08		4,10 4,45
Ti.	16	Hvide Tirsb.	10 32	Juliane	4,55 5,30
D.	17	Afte Dnsdag	11 53	} Findanus } Sol op 7.34, ned 5.15, } Tusmørket varer 43'	5,40 6,15
T.	18	Jul. Sophie.	N. F.		Concordia
F.	19	Ammon	1 11	☽ i. Sv. 1.36 Eftm.	7,05 7,35
L.	20	Eucharis	2 25		7,50 8,15

9. Uge. **Jesus friftes af Djævelen.** Matth. 4, 1—11. 2. Række.

Luf. 22, 24—32.

S.	21	1. S. i Fasten	3 33	} Quadragesima. Subocavit } Samuel	8,45 9,20
M.	22	Peters Stol.	4 34		9,55 10,30
Ti.	23	Papias	5 26	Matthias	11,10 11,45
D.	24	Tamperdag	6 8	} Sol op 7.17' n. 5.30' } Tusmørket varer 42'	— 12,25
T.	25	Victorinus	6 41		☾ i. Sv. nærmest Jorden
F.	26	Juger	7 8		1,40 2,15
L.	27	Veander	7 29	☉ f. M. 5.51' Eftm.	2,25 2,55

10. Uge. **Den kananæiske Kvinde.** Matth. 15, 21—28. 2. Række

Mark. 9, 17—29.

S.	28	2. S. i Fasten	D. E. 6 27	Reminiscere. Allegaard	3,00 3,30
----	----	----------------	---------------	------------------------	-----------

Marts 1926.

D. F. N.

Tordmaaned. 31 Dage.

Se Anm. 3 &
Søisanbe

		D.	F.		Fm.	Gm.
M.	1 Albinus	7	38		3,35	4,05
Ti.	2 Simplicius	8	49		4,10	4,35
D.	3 Kunigunde	10	2	Sol. op 7.00' n. 5.45' Tusmørket varer 42'	4,40	5,05
T.	4 Adrianus	11	17		5,10	5,35
F.	5 Theophilus	D.	F.		5,40	6,05
L.	6 Gotfred	12	33		6,20	6,45

11. Uge. **Jesus bærer en Djævel ud**, Luk. 11. 14—28. 2. Række,
Joh. 8, 42—51.

G.	7 3. G. i Fasten	1	49	Duli. Perpetua D i. Kv. 12.50' Eftm.	7,00	7,20
M.	8 Beata	3	3		7,45	8,15
Ti.	9 40 Riddere	4	10	Sol op 6,42' n. 6.00 Tusmørket varer 42'	8,50	9,25
D.	10 Edel	5	7		10,15	10,55
T.	11 Prpr. Frederik	5	50	Thala	11,45	—
F.	12 Gregorius	6	24	C nærmest Jorden	12,15	1,00
L.	13 Macedonius	6	50		1,20	2,05

12. Uge. **Jesus bespiser 5,000 Mand**, Joh. 6, 1—15. 2. Række.
Joh. 6, 35—51.

G.	14 Midfaste	N.	G.	Lætare. Euthyrius n. M. 4.20' Form.	2,20	2,55
M.	15 Zacharias	8	1		Mercur startt østlig Elong.	3,05
Ti.	16 Gudmund	9	27	Venus ligger stærkest.	3,50	4,25
D.	17 Gertrud	10	49	Sol. op 6.24' n. 6.14'	4,35	5,05
T.	18 Alexander	N.	F.	Tusmørket varer 42'	5,15	5,45
F.	19 Joseph	12	8		5,55	6,20
L.	20 Gordius	1	21		6,35	6,55

13. Uge. **Gabriel Engel udsendes**, Luk. 1, 26—38. 2. Række.
Luk. 1, 46—56.

G.	21 5. G. i Fasten	2	27	Judica. Benedictus E i. Kv. 6.22' Eftm.	7,15	7,35
M.	22 Paulus	3	22		Jævnbdagn	8,00
Ti.	23 Fidelis	4	8	Sol op 6.00. ned 6.28 Tusmørket varer 42'	9,15	9,45
D.	24 Ulrica	4	44		10,35	11,05
T.	25 Mariæ Bebud.	5	13	C fjernest Jorden	11,55	—
F.	26 Gabriel	5	35		12,15	1,00
L.	27 Rastor	5	54		1,10	1,45

14. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem**, Matth. 21, 1—9. 2. Række,
Mark. 14, 3—9.

G.	28 Palmesøndag	6	11	Eustachius	1,55	2,30
M.	29 Jonas	D.	G.	E i. M. 11.0' Form.	2,35	3,05
Ti.	30 Dvirinus	7	52		Valbina	3,10
D.	31 Fred. 5 Født.	9	7	Sol op 5.48' ned 6.42 Tusmørket varer 43'	3,40	4,05

April 1926.

D.C.M

Faaremaaned. 30 Dage.

Se Ann. 3. S
Sjovande.

		N. E.		Fm.	Em.
I.	1	Startorsdag	10 23	Hugo	4,10 4,35
F.	2	Langfredag	11 40	Theodosius	4,45 5,05
L.	3	Nicetas	D. F.		5,20 5,40

15. Uge.

Kristi Opstandelse. Mark. 16, 1—7.

2. Række: Matth. 28, 1—8.

S.	4	Paasfedag	12 56	Ambrosius	5,55 6,15
M.	5	2. Paasfedag	2 4	Frene	6,35 6,55
Ti.	6	Sixtus	3 3	☽ i. Kv. 9.50' Form.	7,25 7,50
D.	7	Egesippus	3 49	Sol op 5,29. ned 6.56	8,35 9,10
I.	8	Chr. 9 Fødi.	4 25	Tusmørket varer 44'	10,05 10,40
F.	9	Procopius	4 52		11,35 —
L.	10	Ezechiel	5 14	☾ nærmest Jorden	12,05 12,50

16. Uge. Jesus kom ind ad lukte Døre. Johs. 20, 19 til Enden.

2. Række: Johs. 21, 15—19.

S.	11	1. S. e. Paaste	5 33	Basimodo. Leo.	1,05 1,45
M.	12	Julius	N. E.	☾ n. M. 1.56' Estm.	2,00 2,35
Ti.	13	Justinus	8 21	Sol op 5.12' ned 7.10	2,45 3,20
D.	14	Tiburtius	9 43	Tusmørket varer 46'	3,30 4,00
I.	15	Chr. 5 Fødi.	11 02	Olympia	4,10 4,25
F.	16	Mariane	N. F.		4,50 5,10
L.	17	Anicetus	12 13		5,25 5,45

17. Uge. Jesus er en god Hyrde. Joh. 10, 11—16. 2. Række,

Joh. 10, 22—30.

S.	18	2. S. e. Paaste	1 15	Misericordia Domini.	
M.	19	Daniel	2 6	Eutherius.	6,00 6,20
Ti.	20	Flyttedag	2 46	Venus størst vestl. Elong	6,45 7,00
				Sulpicius	
				☽ i. Kv. 12.40 Form.	7,35 7,50
D.	21	Florentius.	3 17	Sol op 4.35, ned 7.40	8,40 9,05
I.	22	Cajus	3 41	Tusmørket varer 46'	9,55 10,25
F.	23	Georgius	4 1	☾ fjærnest Jorden	11,15 11,40
L.	24	Albertus	4 18.		— 12,20

18. Uge. Kristi Vortgang til Faderen. Joh. 16, 16—22.

2. Række, Joh. 14, 1—11.

S.	25	3. S. e. Paaste	4 33	Jubilate. Mark. Evang.	12,35 1,10
M.	26	Cletus	4 48		1,20 1,55
Ti.	27	Charl. Amalie	5 2	Ananias.	2,00 2,25
				Sol op 4.20, ned 7.54	
D.	28	Vitalis	D. E.	Tusmørket varer 51'	2,35 3,00
				☽ f. M. 4,33 Form.	
I.	29	Peter Martyr	9 29	Merkur størst vestlig Elong.	3,10 3,35
F.	30	Bededag	10 46	Severus	3,45 4,05

Maj 1926.		D. C. M.	Majmaanød.	31 Dage	Se Anm. 3. S. Højvande	
L.	1 Phil. og Jakob	11 59	Voldermisje		Fnt. 4,20	Em. 4,40
19. Uge. Den Helligaands Senbelse , Joh. 16, 5—15.						
2. Række, Joh. 8, 28—36.						
S.	2 4. S. e. Vaasse	D. F.	Cantate. Athanasius		5,00	5,15
M.	3 Storsmisje	1 1			5,40	6,00
Ti.	4 Florian	1 51	Sol op 4.22' ned 7.52		6,30	6,45
D.	5 Gotthard	2 28	Lusmørket varer 51'		7,20	7,40
D i. Kv. 4.13' Form.						
L.	6 Joh. a. Port.	2 57	De hje Rætter begynder.		8,30	9,05
F.	7 Alavia	3 20	C nærmest Jorden		10,00	10,30
L.	8 Stanislaus	3 39			11,20	11,45
20. Uge. Veber i Jesu Navn , Joh. 16, 23—28. 2. Række,						
Joh. 17, 1—11.						
S.	9 5. S. e. Vaasse	3 57	Notate. Caspar		—	12,30
M.	10 Gordianus	4 14			12,45	1,20
Ti.	11 Mamertus	M. C.	☉ n. M. 11,55 Efterm.		1,35	2,10
D.	12 Pancratius	8 38	Sol op 4.08' ned 8.05		2,20	2,55
Lusmørket varer 54'						
L.	13 Kr. Stimmelf.	9 54	Ingenuus		3,05	3,35
F.	14 Kristian	11 2	Saturn i Dyp. m. Solen.		3,45	4,05
L.	15 Sophie	11 59			4,25	4,40
21. Uge. Naar Trøsteren kommer , Joh. 15, 26 til Enden						
og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.						
S.	16 6 S. e. Vaasse	M. F.	Gaudi. Sara		5,00	5,15
M.	17 Bruno	12 44			5,40	5,30
Ti.	18 Erif	1 19	Sol op 3.55, ned 8.18		6,20	6,30
D.	19 Potentiana	1 46	Lusmørket varer 58'		7,05	7,20
L.	20 Angelica	2 07	D i. Kv. 9, 4 Efterm.		8,00	8,20
F.	21 Helene	2 25	C fjernest Jorden.		9,10	9,35
L.	22 Cajtus	2 40			10,20	10,45
22. Uge. Hvo mig elsker , Joh. 14, 23 til Enden. 2. Række,						
Joh. 14, 15—21.						
S.	23 Pinsedag	2 54	Dejiderius		11,30	11,45
M.	24 2. Pinsedag	3 9	Esther		—	12,25
Ti.	25 Urbanus	3 24	Beda		12,40	1,15
D.	26 Tamperdag	3 42	Sol op 3.45' ned 8.29'		1,25	1,55
Lusmørket varer 61'						
L.	27 Lucian	4 4	☉ i. M. 12,49' Eftm.		2,05	2,30
F.	28 Wilhelm	D. C.			2,45	3,05
L.	29 Maximinus	10 55			3,25	3,45
23. Uge. Kristus og Nikodemus , Joh. 3, 1—15. 2. Række,						
Matth. 28, 18 til Enden.						
S.	30 Trinitatis	11 51	Bigand		4,05	4,25
M.	31 Petronella	D. C.			4,50	5,05

Juni 1926.

D.C.N

Efter sommer. 30 Dage.

Se Anm. S. S.
Dagvanke

		D.	F.		Fm.	Em.	
Ti.	1	Rifomedes	12	33	C nærmest Jorden Sol op 3.36' ned 8.39' Lusmørket varer 65'	5,35	5,50
D.	2	Marcellinus	1	4		6,25	6,40
T.	3	Fred. 8. Føds.	1	28	Erasmus D i. Kv. 9.09' Form.	7,15	7,35
F.	4	Optatus	1	47		8,20	8,45
L.	5	Grundlovsdag	2	4	Bonifacius	9,40	10,10

24. Uge. Den rige Mand. Luf. 16, 19 til Enden.

2. Række: Luf. 12, 13—21.

S.	6	1. S. e. Trinitat.	2	21	Norbertus	11,00	11,25
M.	7	Jeremias	2	38		—	12,10
Ti.	8	Mebarbus	2	57	Sol op 3.31, ned 8.47 Lusmørket varer 68'	12,25	1,00
D.	9	Primus	3	20		1,15	1,50
T.	10	Onuphrius	M.	C.	☉ n. M. 11.08' Form.	2,10	2,30
F.	11	Barnab. Apost.	9	49		2,45	3,05
L.	12	Basilius	10	40		3,25	3,45

25. Uge. Den store Nådvere. Luf. 14, 16—24.

2. Række: Luf. 14, 25 til Enden.

S.	13	2. S. e. Trinit.	11	19	Cyrius	4,10	4,20
M.	14	Rufinus	11	50		4,45	4,55
Ti.	15	Valdemarsdag	M.	F.	Vitus	5,20	5,25
D.	16	Thyo	12	13	Sol op 3.28, ned 8.52 Lusmørket varer 70'	6,00	6,10
T.	17	Botolphus	12	32		C fjernest Jorden.	6,40
F.	18	Leontius	12	48	☾ i. Kv. 12.14' Estm.	7,25	7,35
L.	19	Gervasius	1	2		8,15	8,35

26. Uge. Det fortabte Faar. Luf. 15, 1—10.

2. Række: Luf. 15, 11 til Enden.

S.	20	3. S. e. Trinit.	1	16	Sylverius	9,20	9,40
M.	21	Albanus	1	30		10,25	10,45
Ti.	22	10,000 Mart.	1	46	Solhverv, længste Dag.	11,30	11,50
D.	23	Paulinus	2	6	Sol op 3.28' ned 8.55 Lusmørket varer 70'	—	12,25
T.	24	St. Søndag	2	31		12,45	1,10
F.	25	Prosper	3	6	☽ i. M. 10.13 Estm.	1,35	2,00
L.	26	Pelagius	D.	C.		2,25	2,45

27. Uge. Været barmhjertige! Luf. 6, 36—42.

2. Række: Matth. 5, 43 til Enden.

S.	27	4. S. e. Trin.	10	31	7 Sovere	3,10	3,25
M.	28	Carol. Amalie	11	7	Eleonora	3,55	4,10
Ti.	29	Petr. Paulus	11	34	C nærmest Jorden Sol op 3.32, ned 8.54' Lusmørket varer 69'	4,45	4,55
D.	30	Lucina	11	55		5,35	5,45

Juli 1926.

D. C. M.

Drmemaaned. 31 Dage

Se Anm. 3. S.
Sjlvande

					Fm.	Em.
L.	1	Theobaldus	D. F.		6,20	6,35
F.	2	Mariæ Besøg.	12 13	D j. Kv. 2.02' Efterm.	7,10	7,25
L.	3	Cornelius	12 30		8,05	8,25

28. Uge. Jesus lærer af Skibet. Lut. 5, 1—11.

2. Række: Matth. 16, 13—26.

G.	4	S. e. Trinitat.	12 46	Utricus.	9,10	9,35
M.	5	Ansøhelmus	1 4	Solen fjærnest Jorden.	10,20	10,45
Ti.	6	Dion	1 25	Billebaldus	11,30	11,55
D.	7	Louise Augusta	1 51	Sol op 3.58' ned 8.50'	—	12,30
L.	8	Rjeb	2 23	Tusmørket varer 67'	12,55	1,20
F.	9	Sostrata	2 5	Rnud Konge	1,50	2,10
L.	10	Bilh. Caroline	M. E.	☉ n. M. 12,6 Form. Mercur størst østlig Elong.	2,35	2,50

29. Uge. Farisæernes Netfærdighed. Matth. 5, 20—26.

2. Række: Matth. 19, 16—26.

G.	11	G. S. e. Trinitat.	9 51	Josva	3,15	3,25
M.	12	Henrik	10 17		3,55	4,00
Ti.	13	Margarethe	10 38	Sol op 3.47' ned 8.43'	4,30	4,35
D.	14	Bonaventura	10 54	Tusmørket varer 63'	5,05	5,10
L.	15	Apostl. Deling	11 9	C fjærnest Jorden	5,40	5,45
F.	16	Susanne	11 23		6,15	6,25
L.	17	Mexius	11 36		6,55	7,05

30. Uge. Jesus besøger 4000 Mand. Marc. 8, 1—9.

2. Række: Matth. 10, 24—31.

G.	18	S. e. Trinitat.	11 51	Arnoldshus	7,35	7,45
M.	19	Justa	M. F.	☉ f. Kv. 3.55' Form.	8,20	8,40
Ti.	20	Elias	12 9	Sol op 3.57' ned 8.34'	9,15	9,45
D.	21	Evenus	12 30	Tusmørket varer 60'	10,20	10,55
L.	22	Maria Magd.	12 59		11,35	—
F.	23	Apollinaris	1 39	Hundebagene begynder.	12,10	12,40
L.	24	Christina	2 35		1,10	1,30

31. Uge. De falske Profeter. Matth. 7, 15—21.

2. Række: Matth. 7, 22 til Enden.

G.	25	S. e. e. Trinit.	D. E.	Jacobus	2,05	2,20
M.	26	Anna	9 35	☉ f. M. 6.13' Norm. C nærmest Jorden.	2,55	3,10
Ti.	27	Martha	9 59	Sol op 4.08' ned 8.22'	3,45	4,00
D.	28	Aurelius	10 19	Tusmørket varer 56'	4,35	4,45
L.	29	Dulf	10 36		5,25	5,35
F.	30	Abdon	10 53		6,10	6,25
L.	31	Germanus	11 11	D j. Kv. 8.25' Eftm.	6,55	7,05

August 1926.

D. C. M.

Høstmaaned. 31 Dage

Se Anm. S. 6.
Højnande

32. Uge. **Den utro Husføjed.** Luf. 16, 1—9. 2. Række: Luf. 12, 32—48

		D. C.		Øst.	Øst.
G.	1	9. S. e. Trinit.	11	30	7,40 7,55
M.	2	Hannibal	11	54	8,30 8,55
Ti.	3	Rifodemus	D.	Ø.	9,35 10,10
D.	4	Dominicus	12	25	10,45 11,25
T.	5	Osvaldus	1	3	12,00 —
F.	6	Kristi Forklar.	1	51	12,35 1,00
L.	7	Donatus	2	48	1,30 1,50

33. Uge. **Jesús græder over Jerusalem.** Luf. 19, 41 til Enden.

2. Række: Matth. 11, 16—24.

		M. C.		Øst.	Øst.
G.	8	10. S. e. Trinit.	M.	Ø.	Ruth
M.	9	Romanus	8	43	⊙ n. M. 10.40' Østn.
Ti.	10	Laurentius	9	1	De Ise Rætter ender
D.	11	Herman	9	16	⊙ fjernest Jorden
T.	12	Clara	9	30	Sol op 4.34' ned 7.54'
F.	13	Hippolytus	9	43	Lusmørket varer 50'
L.	14	Eusebius	9	57	4,15 4,20
					4,45 4,50
					5,15 5,20
					5,45 5,50

34. Uge. **Farisæeren og Tolderen.** Luf. 18, 9—14.

2. Række: Luf. 7, 36 til Enden.

		M. C.		Øst.	Øst.
G.	15	11. S. e. Trinit.	10	13	Maria Himlf.
M.	16	Rochus	10	32	Jupiter i Dyp. med Solen
Ti.	17	Anastatus	10	57	⊙ i. Kv. 5.39 Østn.
D.	18	Agapetus	11	30	Sol op 4.48' ned 7.38'
T.	19	Sebaldus	M.	Ø.	Lusmørket varer 48'
F.	20	Bernhard	12	17	10,50 11,35
L.	21	Salomon	1	20	- - 12,05

35. Uge. **Den Døve og Stumme.** Mark. 7, 31 til Enden.

2. Række: Matth. 12, 31—42.

		D. C.		Øst.	Øst.
G.	22	12. S. e. Trinit.	2	38	Symphorian
M.	23	Zachæus	4	8	⊙ f. M. 1.38' Østn.
Ti.	24	Sophie Fred.	D.	Ø.	⊙ nærmest Jorden.
D.	25	Ludvig	8	40	Hundebagene ender.
T.	26	Frenæus	8	58	Bartolomeus
F.	27	Gebhardus	9	15	Sol op 5.01' ned 7.21'
L.	28	Lovise	9	34	Lusmørket varer 46'
					Merkur størst vestlig Elong.
					5,50 5,15
					5,50 6,00

36. Uge. **Samaritaneren og Leviten.** Luf. 10, 23—37.

2. Række: Matth. 20, 20—28.

		M. C.		Øst.	Øst.
G.	29	13. S. e. Trinit.	9	57	Johs. Halsh.
M.	30	Benjamin	10	26	⊙ i. Kv. 5.40' Form.
Ti.	31	Bertha	11	2	7,55 8,20

Septbr. 1926.

D.C.N.

Fiftemaaned.

30 Dage

Se Anm. 3. S.
Sjælland

		D.	C.	N.		Fm.	Cm.
D.	1	Egidius	11	47	Sol op 5.15' ned 7.04'	8,55	9,30
L.	2	Elfa	12	3.	Lusmørket varer 44'	10,05	10,50
F.	3	Seraphia	12	41		11,25	—
L.	4	Zulfiane Maria	1	43	Theodosia.	12,10	12,35

37. Uge. **De 10 Spedalske.** Luf. 17, 11—19.

2. Række: Johs. 5, 1—15.

S.	5	14. S. e. Trinit.	2	50	Regina.	1,10	1,25
M.	6	Magnus	4	0	C fjernest Jorden	2,00	2,10
Li.	7	Louise	M.	C.	Robert	2,40	2,45
					☉ n. M. 6,45 Form.		
D.	8	Maria Fødsel	7	37	Sol op 5.28' ned 6.46	3,20	3,20
L.	9	Gorgonius	7	50	Lusmørket varer 43'	3,50	3,55
F.	10	Burchard	8	4		4,20	4,20
L.	11	Hillebert	8	19		4,50	4,55

38. Uge. **Jungen kan tjene to Herrer.** Matth. 6, 24 til Enden.

2. Række: Luf. 10, 38 til Enden.

S.	12	15. S. e. Trinit.	8	36	Guido.	5,15	5,20
M.	13	Cyprianus	8	57	Estilb	5,45	6,00
Li.	14	† Dphøjelse	9	26	Sol op 5.42' ned 6.27'	6,20	6,35
D.	15	Tamperdag	10	6	Lusmørket varer 42'	6,55	7,20
L.	16	Euphemia	10	59	☉ f. Rv. 5.27 Form.	7,45	8,20
F.	17	Lambertus	M.	F.		8,55	9,45
L.	18	Chr. 8. Føds.	12	9	Titus	10,20	11,15

39. Uge. **Entens Søn af Main.** Luf. 7, 11—17.

2. Række: Johs. 11, 19—45.

S.	19	16. S. e. Trinit.	1	33	Konstantia	11,45	—
M.	20	Tobias	3	4	☉ f. M. 9.19' Gftm.	12,35	12,50
Li.	21	Matthæus	4	36	Uranus i Opp. m. Solen	1,35	1,50
					C nærmest Jorden.		
D.	22	Mauritius	D	F.	Sol op 6.11, ned 5.47'	2,30	2,40
L.	23	Sinus	7	17	Lusmørket varer 42'	3,15	3,25
F.	24	Tecla	7	36	Jævnøgne.	4,00	4,10
L.	25	Teophas	7	58		4,40	4,50

40. Uge. **Den Watersøttige.** Luf. 14, 1—11.

2. Række: Mark. 2, 14—22

S.	26	17. S. e. Trinit.	8	24	Chr. 10. Føds. Adolph.	5,20	5,35
M.	27	Coasmus	8	58		6,00	6,15
Li.	28	Venceslaus	9	40	☉ j. Rv. 6.48 Gftm.	6,35	6,55
D.	29	St. Michael	10	33	Sol op 6.09' ned 5.51'	7,15	7,45
L.	30	Hieronymus	11	33	Lusmørket varer 42'	8,15	9,00

Oktober 1926. D. C. N. Sædemaaned. 31 Dage Se Anm. 3. S. Højvande

				Fm.	Em.
F.	1 Remigius	D. F.		9,30	10,25
L.	2 Ditleb	12 39		10,55	11,45

41. Uge. **Svid Søn er Kristus?** Matth. 22, 34 til Enden.

			2. Række: Johs. 15, 1—11.		
G.	3 18. S. e. Trinit.	1 48	Nette	—	12,05
M.	4 Franciscus	2 59	C fjernest Jorden.	12,45	1,00
Ti.	5 Blacidus	4 9	Broderus	1,35	1,45
D.	6 Fred. 7. Føbf.	M. E.	Sol op 6.22' ned 5.32'	2,15	2,20
L.	7 Amalia	6 12	Lusmørket varer 42'	2,50	2,55
F.	8 Ingeborg	6 26	☉ n. M. 11,13' Eftm.	3,20	3,25
L.	9 Dionysius	6 42		3,50	3,55

42. Uge. **Den Værkbrudne.** Matth. 9, 1—8. 2. Række: Joh. 1, 35 til Enden.

G.	10 19. S. e. Trinit.	7 1	Bereon	4,15	4,25
M.	11 Fred. 4. Føbf.	7 27		4,45	4,55
Ti.	12 Br. Frederik	8 2	Maximilian.	5,15	5,30
D.	13 Angelus	8 49	Sol op 6.37' ned 5.15'	5,50	6,15
L.	14 Calixtus.	9 52	Lusmørket varer 42'	6,30	7,00
F.	15 Hebevig	11 7	☉ f. Kv. 3.28' Eftm.	7,20	8,05
L.	16 Galus	M. F.		8,35	9,35

43. Uge. **Bryllupskæderne.** Matth. 22, 1—14. 2. Række: Matth. 21, 28—44

G.	17 20. S. e. Trinit.	12 32	Florentinus	10,05	11,05
M.	18 Lukas Evang.	2 3	Balthasar	11,30	—
Ti.	19 Flyttedag	3 34	C nærmest Jorden	12,20	12,35
D.	20 Felicianus	5 5	Sol op 6.51' ned 4.57'	1,20	1,30
L.	21 11000 Somfr.	6 36	Lusmørket varer 43'	2,10	2,15
F.	22 Corbula	D. E.	☉ f. M. 6.15 Form.	2,55	3,05
L.	23 Søren	6 21		3,35	3,45

44. Uge. **Den kongelige Mand.** Joh. 4, 46—53.

			2. Række, Joh. 4, 34—42.		
G.	24 21. S. e. Trinit.	6 52	Proclus	4,15	4,25
M.	25 Crispinus	7 31		4,50	5,10
Ti.	26 Amandus.	8 20	Sem	5,25	5,50
D.	27 Br. Valdemar	9 20	Sol. op 7.06' n. 4.41'	6,05	6,25
L.	28 Caroline	10 25	Lusmørket varer 44'		
F.	29 Marcissus	11 34	Simon og Judas	6,45	7,20
L.	30 Louise Charl.	D. F.	Marie Sophie Frederikke.	7,40	8,25
			☉ f. Kv. 11.57' Form.	8,55	9,45
			Abalon		

45. Uge. **De 10,000 Pund.** Matth. 18, 23 til Enden.

			2. Række: Matth. 18, 1—14.		
G.	31 22. S. e. Trinit.	12 45	Enkedr. Louise. Reform. Veg.	10,15	11,05

Novbr. 1926.

D.C.N.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm. 3. &
Sjnanbe

		D.	F.		Fm.	Em.
M.	1	Alle Helgen	1	55		11,25 —
Ti.	2	Alle Sjæle	3	6	} Sol op 7,20' ned 4,26' } Tusmørket varer 45'	12,10 12,25
D.	3	Subertus	4	17		1,00 1,05
L.	4	Otto	5	28	Mars i Dyp. n. Solen	1,40 1,50
F.	5	Malachias	M.	6.	} ☉ n. M. 3.34' Eftm. } Merkur størst østlig Elong	2,15 2,20
L.	6	Leonhardus	5	6		2,45 2,55

46. Uge. **Jesús prædiker om Salighed.** Matth. 5, 1—12.

2. Række: Matth. 5, 13—16.

6.	7	23. S. e. Trinit.	5	30	Engelbrecht	3,15 3,30
M.	8	Claudius	6	1		3,50 4,05
Ti.	9	Theodor	6	44	} Sol op 7,35' ned 4,11' } Tusmørket varer 46'	4,20 4,40
D.	10	Luther	7	42		4,55 5,15
L.	11	Morten Bisp	8	53		5,30 6,00
F.	12	Torkild	10	15		6,15 6,50
L.	13	Arcadius	11	41	☾ f. Rv. 12.02' Form.	7,10 7,55

47. Uge. **Den blodjottige Kvinde,** Matth. 9, 18—26.

2. Række: Joh. 5, 17—29.

6.	14	24. S. e. Trinit.	M.	F.	Frederik	8,25 8,40
M.	15	Leopold	1	8		9,50 10,45
Ti.	16	Othenius	2	36	☉ nærmest Jorden.	11,10 11,55
D.	17	Anianus	4	5	} Sol op 7,49' ned 3,59' } Tusmørket varer 48'	— 12,15
L.	18	Hesychius	5	33		12,55 1,10
F.	19	Elijabeth	7	1	☉ f. M. 5.21' Eftm.	1,45 1,55
L.	20	Volkmars	D.	6.		2,25 2,40

48. Uge. **Obelæggelsens Vederstyggelighed,** Matth. 9, 18—26.

2. Række: Luk. 17, 20—33.

6.	21	25. S. e. Trinit.	5	21	Maria Dfring	} Venus i øvre Konj. n. Solen	3,05 3,25
M.	22	Freb. Ferdin.	6	6	Cecilia		
Ti.	23	Stemens	7	3	} Sol. op 8,04' n. 3,48' } Tusmørket varer 49'	4,25 4,45	
D.	24	Chrhjogonus	8	7		5,00 5,25	
L.	25	Catharina	9	16		5,40 6,10	
F.	26	Conradus	10	27		6,20 6,50	
L.	27	Facundus	11	38	☽ f. Rv. 8.15' Form.	7,05 7,50	

49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusaleem.** Matth. 21, 1—9.

2. Række: Luk. 4, 16—30.

6.	28	1. S. i Advent	D.	F.	Soph. Magb.	8,05 9,00
M.	29	Saturninus	12	49	☉ fjernest Jorden	9,20 10,05
Ti.	30	Chr. 6. Føds.	2	0	Andreas	10,25 11,15

Decbr. 1926.

D.C.N.

Kristmaaned.

31 Dage

Se Anm. S. 6.
Søjvande

		D. F.		Fm.	Em.	
D.	1 Arnold	3	12	Sol op 8.16' ned 3.41' Lusmørket varer 51'	11,35	—
F.	2 Bibiana	4	25		12,10	12,25
F.	3 Svend	5	41	Barbara Mercur størst vejlig Elong	1,00	1,10
L.	4 Charl. Fred.	6	59		1,35	1,50

50. Uge. Tegn i Sol og Maane. Luf. 21, 25--36.

2. Række: Matth. 25, 1—13.

		N. G.		Fm.	Em.	
G.	5 2. S. i Adbent	N.	G.	Sabina ☉ n. M. 7.12' Fm.	2,15	2,30
M.	6 Mikolaus	4	39		2,50	3,05
Ti.	7 Agathon	5	33	Sol op 8.27, ned 3.36' Lusmørket varer 52'	3,25	3,45
D.	8 Maria Udnf.	6	41		4,00	4,30
F.	9 Rudolph	8	1	4,45	5,15	
F.	10 Judith	9	26	5,25	6,00	
L.	11 Damajus	10	53	6,15	6,50	

51. Uge. Johannes i Fængsel. Matth. 11, 2—10.

2. Række: Luf. 1, 67 til Enden.

		N. F.		Fm.	Em.	
G.	12 2. S. i Adbent	N.	F.	Epimachus ☿ i. Rv. 7.47' Form.	7,05	7,50
M.	13 Lucia	12	19		8,05	8,55
Ti.	14 Crispus	1	46	C nærmest Jorden Mikatius	9,25	10,15
D.	15 Tamperdag	3	11		10,40	11,30
F.	16 Lazarus	4	36	Sol op 8.35' ned 3.34' Lusmørket varer 53'	11,50	—
F.	17 Albina	6	1		12,25	12,45
L.	18 Lovise	7	23	1,15	1,40	

52. Uge. Johannes' Vidnesbyrd. Johs. 1 19—28.

2. Række: Johs. 3, 25 til Enden.

		D. G.		Fm.	Em.	
G.	19 4. S. i Adbent	8	37	Remesius ☿ i. M. 7.09' Form.	2,05	2,25
M.	20 Abraham	D.	G.		2,50	3,10
Ti.	21 Thomas	5	48	Sol op 8.40' ned 3.36' Lusmørket varer 53'	3,25	3,50
D.	22 Japetus	6	57		4,05	4,35
F.	23 Torlacus	8	8	Solhverv, forreste Dag. Adam	4,45	5,15
F.	24 Dronning Alexandrine	9	20		5,20	5,45
L.	25 Suledag	10	31	5,55	6,30	

53. Uge. De Visse og Skriftkloge. Matth. 23, 34 til Enden.

2. Række, Matth 10, 32 til Enden.

		D. F.		Fm.	Em.	
G.	26 St. Stephan	11	42	C fjærnest Jorden. ☿ i. Rv. 5. 59' Form.	6,35	7,15
M.	27 Johs. Evangel.	D.	F.		7,25	8,00
Ti.	28 Børnedag	12	53	Sol op 8.42' ned 3.41' Lusmørket varer 53'	8,15	8,55
D.	29 Noah	2	4		9,15	10,00
F.	30 David	3	18	10,20	11,00	
F.	31 Sylvester	4	35	11,25	12,00	

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26. September 1870, tiltraadte Regeringen 14. Maj 1912, formælet 26. April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24. December 1879.

Sønner:

- 1) Kronprins **Christian Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, f. 11. Marts 1899.
- 2) **Knud** Christian Frederik Michael, f. 27. Juli 1900.

Kongens Moder:

Enkedronning **Louise** Josephine Eugenie, Prinsesse af Sverrig og Norge, født 31. Oktober 1851, formælet 28. Juli 1869, Enke efter Kong Frederik VIII. 14. Maj 1912.

Kongens Søskende:

- 1) **Haakon VII.**, Norges Konge (Christian Frederik **Carl** Georg Valdemar Axel), f. 3. August 1872, formælet 22. Juli 1896 med **Maud** Charlotte Victoria, Datter af Kong Edvard VII. og Dronning Alexandra af England, født 26. November 1869.

- 2) **Harald** Christian Frederik, f. 8. Oktober 1876, formælet 28. April 1909 med **Helena** Adelheid Viktoria Marie, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. Juni 1888. — Børn:

- 1) **Feodora** Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. Juli 1910.
- 2) **Caroline-Mathilde** Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. April 1912.
- 3) **Alexandrine Louise** Caroline-Mathilde Dagmar, født 12. December 1914.
- 4) **Gorm** Kristian Frederik Hans Harald, f. 24. Februar 1919.
- 5) **Oluf** Christian Carl Axel, f. 10. Marts 1923.
- 3) **Ingeborg** Charlotte Caroline Frederikke Louise, f. 2. August 1878, formælet 27. August 1897 med Oscar **Carl** Vilhelm, Prins af Sverrig, Hertug af Vestgötland, f. 27. Februar 1861.
- 4) **Thyra** Louise Caroline Amalie Augusta Elisabeth, f. 14. Marts 1880.
- 5) Christian Frederik Vilhelm Valdemar **Gustav**, f. 4. Marts 1887.
- 6) **Dagmar** Louise Elisabeth, f. 23. Maj 1890, gift 23. 11. 22 med Hofjægermester, Kammerjunker **Jørgen Casten-skiold**. En Søn, f. den 13. November 1923.

Kongens Faders Søskende:

- 1) **Alexandra** Caroline Marie Charlotte Louise Julie, født 1. December 1844, formælet 10. Marts 1863 med senere **Edvard VII.**, Konge af Storbritanien og Irland, Kejser af Indien, Enke 6. Maj 1910.

- 2) **Maria Feodorowna** (Maria Sophie Frederikke **Dagmar**), født 26. November 1847, formælet 9. November 1866 med senere Kejser **Alexander III.** af Rusland. Enke 2. November 1894.
- 3) **Thyra** Amalie Caroline Charlotte Anna, født 29. September 1853, formælet 21 December 1878 med **Ernst August** Vilhelm Adolf Georg Friedrich, Hertug af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, Enke 14. Novbr. 1923.
- 4) **Valdemar**, født 27. Oktober 1858, formælet 22. Oktober 1885 med **Marie** Amélie Françoise Hélène, Prinsesse af Orléans, født 13. Januar 1865, død 4. December 1909. —
Børn:
 - 1) **Aage** Christian Alexander Robert, født 10. Juni 1887, Prins og Greve af Rosenborg, formælet 17. Januar 1914 med Grev Calvi di Bergolo's Datter **Mathilde**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg, født 17. September 1885. Søn: **Valdemar**, født 3. 1. 15.
 - 2) **Axel** Christian Georg, født 12. August 1888, formælet 22. Maj 1919 med **Margareta** Sofia Lovisa Ingeborg, Prinsesse af Sverrig, født 25. Juni 1899. Sønner: **Georg** Valdemar Carl Axel, født 16. April 1920. **Flemming** Valdemar Axel Carl, født 9. Marts 1922.
 - 3) **Erik** Frederik Christian Alexander, født 8. November 1890, gift 12. 2. 24. med **Lois Booth**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
 - 4) **Viggo** Christian Adolph Georg, f. 25. Decbr. 1893, gift 10. 5. 24. med **Eleanor Green**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
 - 5) **Margrethe** Françoise Louise Marie Helene, født 17. September 1895, gift 9. 7. 21. med Prins **René** af Bourbon, f. 17. 10. 94.

Ministeriet

(udnævnt 23. 4. 1924.)

Statsminister og Minister for Industri, Handel og Skibsfart Th. Stauning (f. 26. 10. 73.)
 Udenrigsminister Grev C. Moltke (f. 2. 1. 69.)
 Forsvarsminister L. Rasmussen (f. 22. 11. 62.)
 Justitsminister K. K. Steincke (f. 25. 8. 80.)
 Finansminister C. V. Bramsnæs (f. 12. 6. 79.)
 Kirkeminister N. P. L. Dahl (f. 1. 10. 69.)
 Undervisningsminister Fru Nina Bang (f. 6. 10. 66.)
 Indenrigsminister C. N. Hauge (f. 13. 9. 70.)
 Socialminister F. J. Borgbjerg (f. 10. 4. 66.)
 Landbrugsminister K. M. Bording (f. 11. 4. 76.)
 Minister for offentlige Arbejder J. F. N. Friis Skotte (f. 1. 12. 74.)

Rigsdagen.

Folketinget

har 149 Medlemmer. Det sidste Valg til Folketinget fandt Sted den 11. April 1924. Resultatet af Valget var følgende, idet Tallene i Parentes angiver Partistillingen i det gamle Folketing:

Socialdemokrater	469,949	St.	55	Mandater	(48)
Venstre	362,682	»	45*	»	(52)
Konservative Folkeparti	242,955	»	28	»	(27)**)
Radikale Venstre	166,476	»	20	»	(18)
Retspartiet	12,643	»	—	»	—
Landmandspartiet	12,196	»	—	»	—
Slesvigske Parti	7,715	»	1	»	(1)
Kommunistiske Parti	6,219	»	—	»	—
Erhvervspartiet	2,102	»	—	»	(1)
Frisindede Landsparti	—	»	—	»	(2)

Ialt 1,282,937 St. 149 Mandater (149)

Valgdeltagelsen var i hele Landet 78,6 %, i de sønderjydske Amter 70,9 %. I Sønderjylland valgtes følgende: Red. H. P. Hanssen (V.), Amtsforvalter C. O. Pedersen (V.), Gdr. Nis Nissen (R. V.), cand. theol. Holger Andersen (K. F.), Bager J. P. Nielsen (S.), Maskinarb. Mortensen (S.), Pastor J. Schmidt (Sl. P.).

Landstinget

har 76 Medlemmer. Det sidste Valg til Landstingsvalget fandt Sted den 23. September 1924 i 1., 4. og 6. Landstingskreds, (København, Fyn og Nordjylland), hvor der valgtes 8 Venstremænd, 3 radikale, 5 konservative og 12 Socialdemokrater. I den ikke opløste Del af Landstinget sad 23 Venstre, 5 radikale, 7 konservative og 13 Socialdemokrater. Partistillingen er følgende, idet Tallene i Parentes angiver Stillingen før Valget:

Venstre	31	(33)
Radikale Venstre	8	(8)
Konservative	12	(13)
Socialdemokrater	25	(22)

Ialt 76 (76)

I de sønderjydske Valgkredse valgtes ved Landstingsvalget den 24. September 1920: Gdr. H. Jepsen Christensen (V.), Amtsassessor Dr. Karberg (V.), Gdr. H. D. Kloppenborg Skrummsager (V.) og Typograf Jørgen Møller (Soc.).

*) 44 + 1 fra Færøerne valgt Folketingsmand.

***) Med Løsgængerens Bent Holstein.

Jagttabel.

Bildtet	Maa jages
Raabul	1. April—14. Jull og 21. Sept.—31. Dec.
Maa	21. Sept.—31. Dec.
Hare	24. Sept.—24. Dec.
Graaspurve, Krager, Naager, Staber, Lornstaber, Starven (Nalekrager), Dues- og Spurvehøge, Vandrefalke, Sneugler og Blåhøg (med Und- tagelse af Graagaase)	Hele Aaret
Stonfjæder, Fiskehejrer og Grangæs	1. Jan.—28. Febr. og 1. Jull—31. Dec.
Swømmeænder og Taffelænder (med Undtagelse af Gravænder)	1. Aug.—31. Dec.
Regnspøve	1. Jan.—15. April og 1. Aug.—31. Dec.
Urhaner og Tjurhaner	11. Aug.—24. Dec.
Nabefugle (med Undtagelse af Fiskehejrer, Stobinepper, Regnspøve, Nordrummer, Storke, Traner, Brastekraver, Stendevende og Rhyder), Dog- rovfugle (med Undtagelse af Gicnter), Ring- og Hulbuer	1.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Musvaagen, Hvejsvaagen, og Laarn- falken	1. Jan.—1. Febr. og 15. Sept.—31. Dec.
Aerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—14. Nov.
Gravænder og Lappebyffere	21. Sept.—31. Dec.
Soliforter, Sjøgare og andre Drosler, Fasaner og Svømmeugle (med Und- tagelse af Grangæs, Swaner, Swømmeænder, Taffelænder, Lappebyffere og Ferner)	1.—31. Jan og 21. Sept.—31. Dec.
Stobinepper	1. Jan.—15. April og 21. Sept.—31. Dec.
Swaner	1. Jan.—15. April og 14. Nov.—31. Dec.

Tabel

for Kubikberegning af rundt Træ.
(Tværmaal i Tommer)

Længde i Fod	8'	10'	12'	14'	16'	18'	20'	22'	24'	26'	28'	30'	32'	34'	36'	38'	40'
4	1.1	2.1	3	4.1	5.3	7	8.3	10.2	12.2	14.3	17	19.3	22.2	25.1	28.1	31.2	35
6	2	3.1	4.3	6.2	8.2	10.3	13	16	19	22	25.3	29.2	33.2	38	42.2	47.1	52.2
8	2.3	4.1	6.1	8.2	11.1	14.1	17.2	21	25	29.2	34.1	39.1	44.3	50.2	56.2	63	69.3
10	3.2	5.2	8	10.3	14	17.3	21.3	26.2	31.2	37	42.3	49	56	63	70.3	78.3	87.1
12	4.1	6.2	9.2	12.3	16.3	21.1	26.1	31.3	37.3	44.1	51.2	59	67	75.3	85	94.2	104.3
14	4.3	7.2	11	15	19.2	24.3	30.2	37	44	51.3	60	68.3	78.1	88.1	99	110.1	122.1
16	5.2	8.3	12.2	17	22.2	28.1	35	42.1	50.1	59	68.2	78.2	89.2	101	113	126	139
18	6.1	9.3	14	19.1	25	31.3	39.1	47.2	56.2	66.2	77	88.2	100.2	113.3	127.1	141.3	157
20	7	11	15.3	21.2	28	35.2	43.3	52.3	63	73.3	85.2	98.1	111.3	126	141.2	157.2	174.2
22	7.3	12	17.1	23.2	30.3	39	48.3	58.2	69	81	94	108	123	138.3	155.2	173.1	192
24	8.1	13	19	25.3	33.2	42.2	52.2	63	75.2	88.2	102.3	118	134	151.2	169.3	189	209.2
26	9	14.1	20.2	27.3	36.1	46	56.3	68.3	81.3	96	111.2	127.3	145.1	164	184	205	227
28	9.3	15.1	22	30	39	49.2	61	74	88	103.1	119.3	137.2	156.2	176.3	198	220.3	244.2
30	10.2	16.1	23.2	32	42	53	65.2	79.1	94.1	110.3	128.2	147.1	167.3	189.1	212	236.2	262
32	11.1	17.2	25	34.1	44.3	56.2	70	84.2	100.2	118	137	157	178.3	202	228.1	252	279.1
34	11.3	18.2	26.3	36.1	47.2	60	74.1	89.3	107	125.2	145.2	167	190	214.2	240.2	268	296.1
36	12.2	19.3	28.1	38.2	50.1	63.3	78.2	95	113	132.3	154	176.3	201	227	254.2	283.3	314.1
38	13.1	20.3	30	40.2	53	67.1	83	100.2	119.2	140	162.2	186.3	212.1	239.3	268.3	299.2	331.3
40	14	21.3	31.2	42.3	56	70.3	87.1	105.3	125.3	147.2	171	196.2	223.2	252.1	288	315	349.1
42	14.3	23	33	45	58.3	74.1	91.3	111	132	155	179.3	206.1	234.3	265	297	331	366.3
44	15.1	24	34.2	47	61.2	77.3	96	116.1	138.1	162.1	188.1	216	245.3	277.2	311	346.3	384
46	16	25	36	49.1	64.1	81.3	100.2	121.2	144.2	169.3	196.3	225	257	290	325.1	362.2	401.3
48	16.3	26.1	37.3	51.1	67	85	104.3	126.3	151	177	205.2	235.3	268.1	302.3	339.2	378.1	419
50	17.1	27.1	39.1	53.2	70	88.2	109	132	157	184.2	214	245.2	279.2	315.2	353.2	394	436.3

Tallet efter Punktet angiver Fjerdedel Kubikfod.

Altså 17.2 = 17¹/₂ Kubikfod, 58.3 = 58³/₄ Kubikfod, 64.1 = 64¹/₄ Kubikfod osv.

Mønttabel.

Landets Navn	Mønt- enheden	Skillemønt	Omregnet i dansk Mønt. Kr. Ø.		Der udpræges	
					i Guld	i Sølv
Belgien	Franc	100 Centimes	0	72	40, 20, 10, 5 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Franc
Brasilien	Milréis	1000 Réis	2	04	20, 10, 5 Milréis	2, 1, $\frac{1}{2}$ Milréis
Danmark	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
England	Pd. Sterling	20 Shill. & 12 Pence	18	16	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pd. St.	5, 4, 2, $\frac{1}{2}$, 2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{32}$ Shill.
Finland	Markka	100 Penniä	0	72	20, 10 Markka	2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ Markka
Frankrig	Franc	100 Centimes	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Fr.	5, 2, 1 Fr., 50, 20 Centimes
Grækenland	Drachme	100 Lepta	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Drm.	5, 2, 1 Drm., 50, 20 Lepta
Holland	Gulden	100 Cents	1	50	10 Gulden	2, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ Guld., 25, 10 Cents
Italien	Lira	100 Centes.	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Lira	5, 2, 1 Lira, 50, 20 Centes.
Japan	Yen	100 Sen	3	73	20, 10, 5, 2, 1 Yen	1, $\frac{1}{2}$ Yen, 20, 10, 5 Sen
Kina	Taël	10 Maces & 10 Candarins & 10 Kash	5	70	1, $\frac{1}{2}$ Taël, 2, 1 Mace
Nordamerik.	Dollar	100 Cents	3	73	20, 10, 5, 2, $\frac{1}{2}$, 1 Dollar	1, $\frac{1}{2}$ Doll., 25, 20, 10 Cents
Norge	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
Portugal	Milréis	1000 Réis	4	03	5 Milréis	500, 250, 100, 50 Réis
Rumænien	Lëu	100 Bani (Parä)	0	72	20, 10, 5 Lei	2, 1, $\frac{1}{2}$ Lëu
Rusland	Rubel (Sølv)	100 Kopek	2	88	10, 5 Rubler (sjældne)	1, $\frac{1}{2}$ R., 25, 20, 15, 10, 5 Kop.
Rusland	Rubel (Sedl.)	100 Kopek	1	92
Serbien	Dinar	100 Parä	0	72	2, 1, $\frac{1}{2}$ Dinar
Spanien	Peseta	100 Centimos	0	72	20, 10, 5 Pesetas (sjældne)	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pes., 20 Centim.
Svejs	Franc	100 Centimes	0	72	20 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Fr., 20 Centimes
Sverige	Krona	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kronor	2, 1 Krona, 50, 25, 10 Øre
Tyrkiet	Pjaster	40 Parä & 3 Asper	0	16	100, 50 Pjast. (sjældne)	20, 10, 5, 2 Pja., 40, 20 Parä
Tyskland	Reichsmark	100 Pfennige	0	88 $\frac{1}{2}$	20, 10, 5 Reichsm.	5, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Mark
Ægypten	Pjaster	40 Parä	0	16	100, 50, 25 Pjast. (sjældne)	10, 5, 2, $\frac{1}{2}$, 1 Pjaster
Øster-Ung.	Gulden (Fl.)	100 Kreuzer	1	78	8, 4 Gulden	2, 1, $\frac{1}{2}$ Gulden

Drægtigheds-Kalender.

Fødsel Fødsel Sted	er Fødselen at vente hos			Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos		
	Hønnen	Koen	Seen		Koen	Faaeret	Seen
1 Jan.	6 Dec.	21 Okt.	24 April	1 Juli	10 April	29 Nov.	23 Okt.
2	7	22	25	2	11	30	24
3	8	23	26	3	12	1 Dec.	25
4	9	24	27	4	13	2 Dec.	26
5	10	25	28	5	14	3 Dec.	27
6	11	26	29	6	15	4 Dec.	28
7	12	27	30	7	16	5 Dec.	29
8	13	28	31	8	17	6 Dec.	30
9	14	29	1 Jan.	9	18	7 Dec.	31
10	15	30	2 Jan.	10	19	8 Dec.	1 Feb.
11	16	31	3 Jan.	11	20	9 Dec.	2
12	17	1 Feb.	4 Jan.	12	21	10 Dec.	3
13	18	2 Jan.	5 Jan.	13	22	11 Dec.	4
14	19	3 Jan.	6 Jan.	14	23	12 Dec.	5
15	20	4 Jan.	7 Jan.	15	24	13 Dec.	6
16	21	5 Jan.	8 Jan.	16	25	14 Dec.	7
17	22	6 Jan.	9 Jan.	17	26	15 Dec.	8
18	23	7 Jan.	10 Jan.	18	27	16 Dec.	9
19	24	8 Jan.	11 Jan.	19	28	17 Dec.	10
20	25	9 Jan.	12 Jan.	20	29	18 Dec.	11
21	26	10 Jan.	13 Jan.	21	30	19 Dec.	12
22	27	11 Jan.	14 Jan.	22	31	20 Dec.	13
23	28	12 Jan.	15 Jan.	23	1 Jan.	21 Dec.	14
24	29	13 Jan.	16 Jan.	24	2 Jan.	22 Dec.	15
25	30	14 Jan.	17 Jan.	25	3 Jan.	23 Dec.	16
26	31	15 Jan.	18 Jan.	26	4 Jan.	24 Dec.	17
27	1 Feb.	16 Jan.	19 Jan.	27	5 Jan.	25 Dec.	18
28	2 Feb.	17 Jan.	20 Jan.	28	6 Jan.	26 Dec.	19
29	3 Feb.	18 Jan.	21 Jan.	29	7 Jan.	27 Dec.	20
30	4 Feb.	19 Jan.	22 Jan.	30	8 Jan.	28 Dec.	21
31	5 Feb.	20 Jan.	23 Jan.	31	9 Jan.	29 Dec.	22
1	6 Feb.	21 Jan.	24 Jan.	1	10 Jan.	30 Dec.	23
2	7 Feb.	22 Jan.	25 Jan.	2	11 Jan.	31 Dec.	24
3	8 Feb.	23 Jan.	26 Jan.	3	12 Jan.	1 Jan.	25
4	9 Feb.	24 Jan.	27 Jan.	4	13 Jan.	2 Jan.	26
5	10 Feb.	25 Jan.	28 Jan.	5	14 Jan.	3 Jan.	27
6	11 Feb.	26 Jan.	29 Jan.	6	15 Jan.	4 Jan.	28
7	12 Feb.	27 Jan.	30 Jan.	7	16 Jan.	5 Jan.	29
8	13 Feb.	28 Jan.	31 Jan.	8	17 Jan.	6 Jan.	30
9	14 Feb.	29 Jan.	1 Feb.	9	18 Jan.	7 Jan.	31
10	15 Feb.	30 Jan.	2 Feb.	10	19 Jan.	8 Jan.	1
11	16 Feb.	31 Jan.	3 Feb.	11	20 Jan.	9 Jan.	2
12	17 Feb.	1 Feb.	4 Feb.	12	21 Jan.	10 Jan.	3
13	18 Feb.	2 Feb.	5 Feb.	13	22 Jan.	11 Jan.	4
14	19 Feb.	3 Feb.	6 Feb.	14	23 Jan.	12 Jan.	5
15	20 Feb.	4 Feb.	7 Feb.	15	24 Jan.	13 Jan.	6
16	21 Feb.	5 Feb.	8 Feb.	16	25 Jan.	14 Jan.	7
17	22 Feb.	6 Feb.	9 Feb.	17	26 Jan.	15 Jan.	8
18	23 Feb.	7 Feb.	10 Feb.	18	27 Jan.	16 Jan.	9
19	24 Feb.	8 Feb.	11 Feb.	19	28 Jan.	17 Jan.	10
20	25 Feb.	9 Feb.	12 Feb.	20	29 Jan.	18 Jan.	11
21	26 Feb.	10 Feb.	13 Feb.	21	30 Jan.	19 Jan.	12
22	27 Feb.	11 Feb.	14 Feb.	22	31 Jan.	20 Jan.	13
23	28 Feb.	12 Feb.	15 Feb.	23	1 Feb.	21 Jan.	14
24	29 Feb.	13 Feb.	16 Feb.	24	2 Feb.	22 Jan.	15
25	30 Feb.	14 Feb.	17 Feb.	25	3 Feb.	23 Jan.	16
26	1 Mar.	15 Feb.	18 Feb.	26	4 Feb.	24 Jan.	17
27	2 Mar.	16 Feb.	19 Feb.	27	5 Feb.	25 Jan.	18
28	3 Mar.	17 Feb.	20 Feb.	28	6 Feb.	26 Jan.	19
29	4 Mar.	18 Feb.	21 Feb.	29	7 Feb.	27 Jan.	20
30	5 Mar.	19 Feb.	22 Feb.	30	8 Feb.	28 Jan.	21
31	6 Mar.	20 Feb.	23 Feb.	31	9 Feb.	29 Jan.	22
1	7 Mar.	21 Feb.	24 Feb.	1	10 Feb.	30 Jan.	23
2	8 Mar.	22 Feb.	25 Feb.	2	11 Feb.	31 Jan.	24
3	9 Mar.	23 Feb.	26 Feb.	3	12 Feb.	1 Feb.	25
4	10 Mar.	24 Feb.	27 Feb.	4	13 Feb.	2 Feb.	26
5	11 Mar.	25 Feb.	28 Feb.	5	14 Feb.	3 Feb.	27
6	12 Mar.	26 Feb.	29 Feb.	6	15 Feb.	4 Feb.	28
7	13 Mar.	27 Feb.	30 Feb.	7	16 Feb.	5 Feb.	29
8	14 Mar.	28 Feb.	31 Feb.	8	17 Feb.	6 Feb.	30
9	15 Mar.	29 Feb.	1 Mar.	9	18 Feb.	7 Feb.	31
10	16 Mar.	30 Feb.	2 Mar.	10	19 Feb.	8 Feb.	1
11	17 Mar.	31 Feb.	3 Mar.	11	20 Feb.	9 Feb.	2
12	18 Mar.	1 Mar.	4 Mar.	12	21 Feb.	10 Feb.	3
13	19 Mar.	2 Mar.	5 Mar.	13	22 Feb.	11 Feb.	4
14	20 Mar.	3 Mar.	6 Mar.	14	23 Feb.	12 Feb.	5
15	21 Mar.	4 Mar.	7 Mar.	15	24 Feb.	13 Feb.	6
16	22 Mar.	5 Mar.	8 Mar.	16	25 Feb.	14 Feb.	7
17	23 Mar.	6 Mar.	9 Mar.	17	26 Feb.	15 Feb.	8
18	24 Mar.	7 Mar.	10 Mar.	18	27 Feb.	16 Feb.	9
19	25 Mar.	8 Mar.	11 Mar.	19	28 Feb.	17 Feb.	10
20	26 Mar.	9 Mar.	12 Mar.	20	29 Feb.	18 Feb.	11
21	27 Mar.	10 Mar.	13 Mar.	21	30 Feb.	19 Feb.	12
22	28 Mar.	11 Mar.	14 Mar.	22	31 Feb.	20 Feb.	13
23	29 Mar.	12 Mar.	15 Mar.	23	1 Mar.	21 Feb.	14
24	30 Mar.	13 Mar.	16 Mar.	24	2 Mar.	22 Feb.	15
25	31 Mar.	14 Mar.	17 Mar.	25	3 Mar.	23 Feb.	16
26	1 Apr.	15 Mar.	18 Mar.	26	4 Mar.	24 Feb.	17
27	2 Apr.	16 Mar.	19 Mar.	27	5 Mar.	25 Feb.	18
28	3 Apr.	17 Mar.	20 Mar.	28	6 Mar.	26 Feb.	19
29	4 Apr.	18 Mar.	21 Mar.	29	7 Mar.	27 Feb.	20
30	5 Apr.	19 Mar.	22 Mar.	30	8 Mar.	28 Feb.	21
31	6 Apr.	20 Mar.	23 Mar.	31	9 Mar.	29 Feb.	22

Porto-Takster.

	Landsporto	Localporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 " —	30 " =	15 "
250—1 lg. —	60 Øre	
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	8 Øre
med betalt Svar —	30 " =	16 "
Tryksager indtil 50 gr	10 " =	5 "
50—250 gr	15 " =	8 "
250—1 lg	40 Øre	
Do. Vægt 3 lg og derunder, alene indeholdende Reliefskift t. Brug f. Blinde	5 Øre pr. 500 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr, frankerede	10 Øre	5 Øre
50—250 gr, —	15 " =	8 "
250—500 " —	40 Øre	

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales hyderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

For **Udbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.

	Bærdiporto	
Bærdibrøve. Beløb indtil 1000 Kr.	50 Øre	+ Brevporto som ovenfor ansæts for Breve af samme Vægt
Beløb 1000—2000 Kr.	55 " =	
" = 2000—3000 "	60 " =	
" = 3000—4000 "	65 " =	
o. f. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.		

Pakker , almindelige, 1 lg og derunder	50
fra 1—3 lg	65
fra 3—5 lg	75
fra 5—6 lg	100 Øre og derefter

25 Øre mere for hvert følgende lg.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Bærdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales hyderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ulpakker: 1 Kr. mere for hver 5 lg eller Del deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 " =
" = 100—300 "	55 " =
" = 300—1000 "	70 " =
Postoprævninger. Beløb indtil 25 Kr.	30 " =
Beløb 25—100 Kr.	45 " =
" = 100—300 "	60 " =
" = 300—1000 "	75 " =

Til Udlandet.

Finland, Norge og Sverrig:

Breve indtil 20 gr.	20 Øre
" 125 "	40 "
" 250 "	60 "
" 500 "	80 "
over 500 "	40 Øre for de første 20 gr., og 20 Øre for hver efterfølgende 20 gr.	
Brevkort	15 "
Tryksager pr. 50 gr.	10 "
Postanvisninger (Sverrig, Norge) indtil 5 Kr.	30 "
" 50 "	40 "
" 100 "	50 "
" 250 "	65 "

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr.	40 Øre
for hver efterfølgende 20 gr.	20 "
Brevkort	25 "
Tryksager pr. 50 gr.	10 "
Postanvisninger (ogsaa til Finland) indtil 50 Kr.	50 "
" 100 "	100 "
berefter 50 Øre mere pr. 100 Kr. eller Dele deraf.		
Til England og via England:		
indtil 50 Kr.	25 "
" 100 "	50 "
Til Forenede Stater i Amerika:		
indtil 40 Kr.	40 Øre
" 60 "	60 "
" 80 "	80 "
" 100 "	100 "
berefter 15 Øre mere for pr. 20 Kr. eller Dele deraf		

Metrisk Maal og Vægt.

Længdemaal.

- 1 Mil er $7\frac{1}{2}$ Kilometer er 7500 Meter.
- 1 Kilometer er 100 Dekameter er 1000 Meter.
- 1 Meter er 10 Decimeter er 100 Centimeter.
- 1 Meter er $3\frac{1}{3}$ ($3,4895$) Fod. 1 Centimeter er $\frac{5}{12}$ ($0,4187$) Tommer.
- 1 Alen er 57 Centimeter, 20 Alen $11\frac{2}{5}$ Meter.

Rummaal.

- 1 Kubikmeter er $42\frac{1}{2}$ ($42,491$) Kubikfod.
- " er ca. $\frac{1}{3}$ ($0,47218$) Favn Brænde.
- 1 Favn Brænde er ca. $2\frac{2}{11}$ ($2,181$) Kubikmeter.

Fortegnelse

over Efter-, Høj-, Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsskoler i Danmark.

(Efter Undervisningsministeriets officielle Fortegnelse.)

A. Folkehøjskoler.

I Københavns Amt:

Grundtvigs Højskole i Lyngby, Fst. H. A. Rosendal, Lyngby.
Roskilde Højskole, Forst. Fru Margrete Bredsdorff, Roskilde.

I Frederiksborg Amt:

»Købmandshvile« v. Hørsholm, Fst. H. Brøndsted, Hørsholm.
Frederiksborg Højskole, Forst. Holger Begtrup, Hillerød.
Hillerød Højskole (Luth. Miss.), Forst. Fr. Larsen.

I Holbæk Amt:

Faarevejle Højskole (I. M.)*, Fst. C. M. Julin. (Landbr. og Husholdn. Afd.).

Vallekilde Folkehøjskole, Forst. Uffe Grosen, Vallekilde.

Ubberup Højskole, Forst. Harald Balslev, Værsløv.

Høng Højskole, Forst. Tormod Jørgensen, Høng.

I Sorø Amt:

Sorø Folkehøjskole, Forst. Vilh. Larsen, Sorø.

Antvorskov Højskole, Forst. Frederik Nørgaard, Slagelse.

Haslev Højskole (I. M.), Forst. P. C. Davidsen, Haslev (Ldbrafd.).

Haslev udv. Højskole, Forst. Einer Pagh Petersen, Haslev.

I Præstø Amt:

Brøderup Højskole, Forst. C. Nielsen, Tappernøje. (Hdvafd.).

Rødkilde Højskole, Forst. Vagn Møller, Stege. (Hdvafd.).

Paa Bornholm:

Bornholms Højskole, Forst. Frode Aagaard, Aakirkeby.

I Odense Amt:

Kerteminde Højskole, Forst. H. C. Nielsen Svinning, Kerteminde. (Haandv., Landbr.- og Hushdafd.).

Sørslev Højskole, Forst. R. Nielsen, Jullerup.

Tommerup Højskole (I. M.), Forst. P. Sandbæk, Knarreborg (Ldbafd.).

Vesterdal Højskole, Fst. C. Gaarde, Nr. Aaby (Kontrolkurs.).

Kjøng Højskole, Fst. Olaf Skov, Glamsbjerg, (Ldb., Hdvafd.).

I Svendborg Amt:

Vejstrup Højskole, Forst. Thøger Dissing, Vejstrup.

Ollerup Højskole, Forst. L. Bækhoj, Ollerup (Haandv. og Gymnastikafd.).

Ryslinge Højskole, Forst. Johs. Monrad, Ryslinge.

*) I. M.: Indre Mission.

I Maribo Amt:

Nr. Ørslev Højskole, Forst. Kr. Gregersen, Nykøbing F.,
(Haandvafd.)

I Aalborg Amt:

Bælum Højskole, Forst. Valdemar Rasmussen, Bælum.
Gistrup Højskole, Forst. J. P. Rasmussen, Gistrup.
Støvring Højskole, Forst. Jens Frederiksen, Støvring.
Aaby Højskole, Fst. J. Brydegaard, Aabybro (Gymnstafd.).

I Hjørring Amt:

Vraa Højskole, Forst. Jens Bertelsen, Vraa.
Try Højskole, Fst. Frode Fogt, Dronninglund (Hushdafd.).
Horne Højskole (I. M.), Fst. S. Olesen, Hjørring (Hushafd.).

I Thisted Amt:

Galtrup Højskole, Forst. Agnus Sørensen, Erslev (Hdvafd.).

I Viborg Amt:

Skals Højskole, Forst. F. Elle Jensen, Skals.
Krabbesholm Højskole, Fst. Anders Vedel, Skive (Hdvafd.).

I Aarhus Amt:

Vestbirk Højskole, Forst. Kr. Nørgaard, Vestbirk (Haandv.-
Gymnastikafd.).
Ry Højskole, Forst. R. Bording, Ry (Haandvafd.).
Odder Højskole, Forst. C. P. Corneliussen, Odder.
Ask Højskole, Forst. J. Christensen-Maarsøe, Malling
(Haandvafd.).
Testrup Højskole, Forst. Kr. Taarup, Maaslet.

I Randers Amt:

Hadsten Højskole, Forst. H. J. Vedde og Aage Jensen,
Hadsten.
Rønde Højskole (I. M.), Forst. Ingemann Herskind, Rønde
(Landbafd.).
Voldby Højskole, Forst. O. Stevns, Voldby.
Vivild Højskole, Fst. Broder Nissen, Allingaaero (Hdvafd.).
Djurslands Højskole, Forst. Severin Andersen, Trustrup.

I Ribe Amt:

Askov Højskole, Forst. J. Appel, Vejen.
Esbjerg Arbejder-Højskole, Forst. Julius Bomholdt, Esbjerg
(Haandv.- og Hushafd.).

I Ringkøbing Amt:

Nørre Nissum Højskole (I. M.), Fst. Ludvig Olsen (Lndbafd.).
Hoven Kvinde-Højskole, Forst. N. J. Østergaard, Tarm.

I Vejle Amt:

Børkop Højskole (I. M.), Fst. A. S. Dam, Børkop (Ldbrafld.).
Vinding Højskole, Forst. Sigfrid Munch, Vejle (Hdvafd.).
Uldum Højskole, Forst. Svenning Petersen, Uldum.

Haderslev Amt:

Rødding Højskole, Forst. Erik Appel, Rødding.
Hoptrup Højskole (I. M.), Forst. K. Kildeby, Hoptrup (Ldb.-
Husholdnafd.).

Aabenraa Amt:

Rønshoved Højskole, Forst. Aage Møller, Ringenæs.

Sønderborg Amt:

Danebod Højskole, Forst. Frede Terkelsen, Fynshav (Hdvafd.)

Færø Amt:

Færøernes Højskole, Forst. Simun av Skardi.

B. Landbrugsskoler.

(Derunder Havebrugs- og Husmandsskoler.)

I København's Amt:

Vilvorde Havebrugsskole, Forst. Vald. Jensen, Charlottenlund.
Lyngby Landboskole, Forst. J. J. Hansen, Lyngby.
Tune Landboskole, Forst. N. Bredkjær, Taastrup.

I Frederiksborg Amt:

Slangerup Landbrugsskole, Forst. Oluf Jensen, Slangerup.

I Hølbæk Amt:

Høng Landbrugsskole, Forst. L. Hansen, Høng (Hushafd.)

I Sorø Amt:

Kærehave Landhusholdningsskole, Forst. Johs. Jensen.
Haslev Landbrugsskole (I. M.), Forst. J. K. Jensen, Haslev,
(Hushafd.)

I Præstø Amt:

Sydsjællands Landbrgsk., Forst. Morten Nielsen, Lundby.
Stevns Landbrugsskole, Forst. L. Rasmussen, Storehedinge,
(Hushafd.)

I Odense Amt:

Aarslev Havebrugsskole, Forst. Svend Busk, Aarslev.
Dalum Landbrugsskole, Forst. Joh. Petersen-Dalum, Dalum.
Fyns Stifts Husmandsskole i Odense, Forst. Jakob E.
Lange, Odense, (Hushafd.)

I Svendborg Amt:

Skaarup Landbrgsk., Forst. C. Clausen, Skaarup, (Hushafd.)
Korinth Landbrgsk., Forst. Poul Fenger, Korinth, (Hushafd.)

I Aalborg Amt:

Store Restrup Husmandsskole, Forst. K. Balle, Sønder-
holm, (Hushafd.)

I Viborg Amt:

Asmildkloster Landbrugsskole, Forst. H. Hauch, Viborg.

I Aarhus Amt:

Malling Landbrugsskole, Forst. H. P. Larsen, Malling.
Beder Havebrugsskole, Forst. N. Klougart, Beder.

Vejlby Landbrugsk., Forst. Axel Møller, Vejlb., (Hushafd.)

I Ribe Amt:

Ladelund Landbrugsskole og Mælkeriskole, Forst. J. C.

Overgaard, pr. Brørup. (Kontrolkursus).

I Ringkøbing Amt:

Borris Landbrugsskole, Forst. H. K. Rosager, Borris.

I Aabenraa Amt:

Graasten Landbrugsskole, Forst. H. Hansen og Konsulent

H. Hansen, Aabenraa.

C. Efterskoler.

Aaby Efterskole, Forst. Johan Brydegaard, Aabybro St.

Agerskov Efterskole, Forst. P. Randløv Jensen, Agerskov.

Aale Efterskole, Forst. Fru Anna Laursen, Aale.

Askov Ungdomsskole, Forst. Anders Nielsen, Vejen.

Aagaard Efterskole, Forst. P. Lindholm, pr. Gravens.

Bramminge Efterskole, Forst. Niels Hansen, Bramminge St.

Bagterp Efterskole, Forst. Andreas Nielsen, pr. Hjørring.

Beder Ungdomsskole, Forst. Niels Klougart, Beder.

Dalby Efterskole, Forst. Kristian Østergaard, Dalby St.

Egaa Efterskole, Forst. Ejner Pedersen, Egaa ved Aarhus.

Elbæk Efterskole, Forst. Kristjan Jensen, Søvind St.

Eriksminde Efterskole, Forst. Karl Kirk, Boulstrup St.

Faarevejle Efterskole, Forst. Math. Knudsen, Faarevejle St.

Flemming Efterskole, Forst. Sigurd Højberg, Flemming St.

Glamsbjerg Efterskole, Forst. P. J. Skriver, Glamsbjerg.

Gylling Efterskole, Gylling St.

Galtrup Fortsættelsesskole, Forst. Jakob Lykke, pr. Erslev.

Havbro Efterskole, Forst. Janus Worm, Havbro St.

Holsted Efterskole, Forst. A. Grand, Holsted St.

Hjemly Efterskole, Forst. Aksel Appel, Højrup St.

Hoptrup Efterskole, Forst. L. P. Hagelskær, Hoptrup.

Klank Efterskole, Forst. J. P. Hansen, Galten St.

Kolt Efterskole, Forst. Kr. Højmark, pr. Hasselager.

Kirkebakken Efterskole, Forst. Thorvald Madsen, Odder.

Langved Efterskole, Forst. Sigurd Brøndsted, Ullerslev St.

Løkken Efterskole, Forst. Carl Wollenberg, Løkken.

Nordborg Slots Efterskole, Forst. Plovgaard, Nordborg.

Nr. Løgum Efterskole, Forst. H. Andersen, Løgumkloster.

Nr. Søby Efterskole, Forst. Jens Nielsen, Allersted St.

Nr. Aaby Efterskole, Forst. H. Bjerg og Olaf Nielsen, Nr.

Aaby Station.

Ousted Efterskole, Forst. Kristian Hansen, Ousted pr. Lejre.

Rens Efterskole, Forst. Sigurd Kristensen, St. Jyndeved.

Ringe Efterskole, Forst. P. Birkelund, Ringe.

Salling Ungdomsskole, Forst. Sørine og Anton Thyregaard.

Jebjerg St.

Skanderup Efterskole, Forst. Palle Kirk, Lunderskov St.
Skelund Efterskole, Forst. S. og Th. Havemose, Skelund.
Skibelund Efterskole, Forst. Kr. la Cour Pedersen, Vejen St.
Staby Efterskole, Forst. Jens Kjær, pr. Ulfborg.
Ubby Fortsættelsesskole, Frst. Jens Nylev, Ubby pr. Jerslev.
Vestbirk Efterskole, Forst. Ole Madsen, Vestbirk St.
V. Vedsted Efterskole, Forst. C. J. Andersen, Ribe.
Vesterlund Efterskole, Forst. Vilh. Grell, Thyregod St.
Vindehelsing Efterskole, Forst. Rasmus J. Rasmussen,
Gørlev St.
Vejstrup Efterskole, Forst. Thøger Dissing, Vejstrup.
Vrigsted Efterskole. Forst. Johs. Vejlager, Vrigsted.
Ølgod Efterskole, Forst. P. Hansen, Ølgod.

Landboforeninger og Avlsorganisationer i de sønderjyske Amter.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig:

Formand: Gdr. P. J. Refshauge, Kathrinesminde pr. Christiansfeld.

Næstformand: Forpagter J. Høyer, Billeslund pr. Gramby.

Konsulenter i Planteavl: H. Hansen, Karpedam, Aabenraa, Chr. Nielsen, Kirkebakken, Nybøl, Bruhn, Rødding, og Nørgaard, Løgumkloster.

Konsulenter i Husdyrbrug: Jørgen Frank, Rødding, og Th. Thomsen, Sønderborg.

Planteavlsudvalgets Formand: Gdr. J. Petersen, Sommersted.

Husdyrudvalgets Formand: Gdr. M. K. Gram, Københoved pr. Skodborg.

Landboforeninger.

Haderslev Amts Landboforening. Formand: Gdr. M. Wiuff, Sillerupgaard, Vonsbæk.

Den Nordslesvigske Landboforening. Formand: Forpagter J. Høyer, Billeslund pr. Gramby.

Nørre Rangstrup Herreds Landboforening. Formand: Gdr. Chr. Ludvigsen, Sandet pr. Arrild.

Aabenraa Amts Landboforening. Formand: Gdr. Chr. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.

Det blandede Distrikts Landboforening. Formand: Godsejer B. Høyer, Trøjborg pr. Visby.

Slogs-Herreds Landboforening. Formand: Forpagter H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.

Vis Herreds Landboforening. Formand: Gdr. C. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Den Sundevedske Landboforening. Formand: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl.

Den Alsiske Landboforening. Formand: Gdr. P. Petersen, Hestehave pr. Sønderborg.

Den Mellemsalsiske Landboforening. Formand: Gdr. Chr. E. Christensen, Asserballe.

Als Nørreherreds Landboforening. Formand: Gdr. Jens Nissen, Nordborg.

Løgumkloster og Omegns Landboforening. Formand: Gdr. N. Skov, Løgumkloster.

Roager, Spandet og Vodder Sognes Landboforening. Formand: Gdr. Jes Mærsk, Øster Aabølling, Roager.

Ovennævnte Foreninger — med Undtagelse af sidstnævnte, der arbejder i Forbindelse med »Ribe Amts vestre Landboforeninger« — er indmeldte i Fælleslandboforeningen, hvis Bestyrelse dannes af de enkelte Foreningers Formænd.

Sønderjydsk Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg.
Konsulent: Landbrugskandidat J. Frank, Rødding.

Vestslesvigs Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær pr. Jejsing.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekæg.

Formand: Gdr. Jørgen Skov, Himmærk.
Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

Fællesledelsen for Avlen af hollandsk Malkekæg.

Formand: Gdr. H. Jensen, Tornumgaard, pr. Lintrup.
Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

De samvirkende sønderjydske Hesteavlsforeninger.

Formand: Gdr. N. Skrumager, Visby Hedegaard, pr. Visby.

Vejrspaadomme for 1926.

(Efter den 11-aarige Periode.)

Mennesket spaa'r,
men Gud raa'r.

Januar: I den første Tredjedel af Maaneden Tøvejr. Derefter klart Vejr med let Frost. I Slutningen af Maaneden tiltagende Kulde, ledsaget af Snefald.

Februar: I de første tre Uger klart og koldt med østlige Vinde. Resten af Maaneden mildere.

Marts: Først Regn og Blæst, derefter opklarende Vejr med Kulde, efterfulgt af Storm og Sne. I Slutningen af Maaneden stille Frost.

April: I den første Tredjedel af Maaneden køligt og klart, derefter Sne- og Haglbyger. I sidste Tredjedel mildt og smukt.

Maj: I Begyndelsen af Maaneden mildt og smukt, derefter Blæst og Regn. I sidste Halvdel af Maaneden klart Vejr med Varme om Dagen, men kølige Nætter.

Juni: Tiltagende Varme med enkelte Tordenbyger. Omkring Midten af Maaneden køligt og Blæst. Slutningen af Maaneden mild og smuk.

Juli: Først mildt og smukt, derefter ustadigt med nogen Blæst. I sidste Halvdel af Maaneden meget varmt.

August: Tørt Vejr med megen Varme og enkelte Tordenbyger. Henimod Slutningen lidt køligere.

September: I den første Halvdel af Maaneden meget smukt og mildt Vejr. Derefter noget ustadigt og fugtigt.

Oktober: Først en Del Regn, derefter varmt og mildt.

November: I Begyndelsen meget mildt. Derefter ustadigt og koldt med Sne hist og her. I de sidste Dage af Maaneden Tøvejr og taaget.

December: Taaget og mildt til henimod Midten af Maaneden. Derefter koldt og stormfuldt Vejr med Sne.

Gud raader for, hvad Aaret os skal bringe!

Mo'r Elle.

Af Joachim Katstrup.

I.

»Byrge!«

Det var en blød, lidt skælvende Stemme, der kaldte hende fra den halvaabne Bryggersdør — saa svagt som en Hvisken. Men den, det gjaldt, hørte det alligevel, skønt han gik og syslede hende ved Ladelængen.

Han listede sig hen til den unge Pige, der havde kaldt; det gik saa let og lydløst, som de klampede Træsko kunde flytte sig over Gaardspladsens ujævne Stenpikning. Imens skottede han hen mod Stuevinduernes halvblinde Glugger hvem kunde vide, hvor Mor Elle havde sine skarpe Øjne netop i dette Øjeblik?

Han holdt sig tavs, indtil han kom helt ind under Tagskægget; saa hviskede han:

»Hvad vil du, Stine?«

Det kunde høres paa Tonefaldet, at de to havde skiftet Ord sammen i Løndom adskillige Gange før.

»Jeg kan ikke vente til i Aften, Byrge, og jeg tør ikke betro mig til Mor, for hun vil sagtens sige, at det er Barnagtighed — noget, som jeg skal slaa ud af Hovedet igen.«

Hun aabnede Døren lidt mere og traadte tilbage.

»Kom indenfor Tærskelen, Byrge, ellers kan enhver Lurer se dig.«

»Men din Mor, Stine? Det bliver jo ti Fold værre, hvis hun ser mig her, hvor jeg ikke har noget Ærinde.«

Stine drog ham ind med et lempeligt Ryk.

»Mor sidder og spinder inde i Stuen; hun flyver ikke hid og did, før hun faar det Arbejde over, hun har sat sig for.«

Stine lyttede en kort Stund, men da alt var roligt, begyndte hun:

»Jeg havde saadan en ond Drøm i Nat — og nu har jeg endda ikke drømt det allermindste siden Kyndelmisse, saa jeg tænker, at det maa betyde noget.«

»Hvad var det, Stine?«

Stine tøvede lidt, inden hun fortsatte, og der gik et Ryst igennem hende.

»Jeg saa en Krigsmand for mig, han kom ind i Stuen, og han havde saadan et Par onde Øjne. Han lignede en af dem, der var her i Gaarde forgangen Aar«

Hendes Stemme brast, og hun søgte uvilkaarligt Støtte hos Byrge.

»Det Pak!« mumlede Byrge. »Jeg kunde slaa dem alle ned for Fode, om jeg havde Magt til det.«

Stine fattede sig igen.

»Der hændte ikke andet«, vedblev hun, »end at jeg gav et Skrig fra mig, og saa sank han i Jorden lige for Enden af min Seng — saadan kom det mig for. Jeg var vaagen med det samme, og jeg kunde ikke falde i Søvn igen, saa livagtig havde Drømmen været. — Hvad tror du, det kan betyde, Byrge?«

Byrge svarede tøvende:

»Krigsfolkene er langt væk, saa vidt jeg ved; jeg tænker, at vi slipper for at se dem mere.«

Men Stine rystede paa Hovedet.

»Jeg tror nu, det var et Varsel, Byrge.«

Saa rettede Byrge sig, høj og kraftig som han var.

»Lad saa være!« sagde han. »Kommer de fremmede Stimænd i Gaarde een Gang til, saa skal jeg baade love og holde, at jeg værger dig, saa længe jeg har Liv.«

Hun klyngede sig atter til ham og hviskede angst:

»Ak, Gud, Byrge, hvis du sætter Livet til, hvad har jeg saa tilbage?«

»Det skal være en grum Krig, som der ikke kommer een levende Mand fra, bitte Stine. Den Mand kan jo lige saa godt være mig som en anden. — Nu skal du hverken græde eller jamre, min Hjertensven, for jeg tror paa, at vi har Lykken med os . . . ja, det er jeg endog helt vis paa!« Han sluttede med et Nik.

»Hvordan kan du være det?« spurgte Stine undrende.

»Ja, det er min Hemmelighed, bitte Stine.«

Han nikkede atter og blinkede muntert til hende. Men i det næste Nu blev hans Øjne dunkle, som om der pludselig var faldet en Skygge over dem, og Stine skønnede, at hans Ord var mere end et løst Mundsvejr.

»Sig det, Byrge«, bad hun.

»Lad det vente lidt, Stine. Saa snart der kommer en god Stund til os, skal du faa det hele at vide.«

Hun vilde spørge een Gang til, men lod det fare, fordi hun mærkede, at han helst vilde gemme sit Haab hos sig selv. Det kunde maaske falde sammen og blive til intet, hvis det ikke fik Lov til at være i Fred.

Byrge listede sig tilbage til Laden, løftende sig op paa

Træskonæserne, indtil han naaede Hjørnestolpen. Saa traadte han dobbelt haardt, som for at slaa fast, at han befandt sig paa lovlig Grund.

Arbejdet skred atter, men Tankerne fløj hen, hvor de vilde, og han mumlede hen for sig:

»Jo, Trold-Stig ved, hvad han siger! Om tre Aar — ja, saadan sagde han, og det kommer nok til at sæde. Det var det Aar, da Kongen drog ned i det tyske for at kriges, og 3 til 26 — ja, det bliver Anno 1629. Det passer! I Aar vil det komme.«

Han tog lidt haardere fat, og imens mumlede han videre:

»Jeg skulde stedes i den største Fare, som jeg hidtil havde kendt — og fejre den største Fest i mit Liv! Det var hans Ord. — Men hvordan vil det blive, naar det kommer? Hvem kan rede det ud?«

Pludselig rettede han sig.

»Han sagde Fest tilsidst — det slaar jeg min Lid til.«

I den næste Time arbejdede Byrge sig til Sveden, skønt han godt kunde have sparet de Kræfter til en anden Gang, haardere hastede det ikke med Arbejdet. Men han trængte til at faa al den kriblende Uro jaget ud af Kroppen.

Inde i Dagligstuen sad Mor Elle og passede sit Formiddagsspind. Øjnene fulgte Arbejdet, og Fingrene glippede ikke en eneste Gang, men hendes Tanker søgte atter og atter tilbage mod det henfarne. De Minder var mørke, og der kom i Ny og Næ et haardt Glimt frem i hendes Øjne. Hun var en stærktbygget Kvinde oppe i Livets Højsommer, men hun saa ældre ud, fordi den Stribe af Haaret, der kunde skimtes under den mørke Enkehue, var snehvid.

Som hun sad der i ensom Ro ved den snurrende Rok, var hun midt inde i Krigens Gru.

Ak, ja, den usalige Krig! Hvem skulde have tænkt, at den kunde række saa vidt som langt, langt nede søndenfra og her op til den afsides Landsby — ja, helt indenfor Porten af deres fredelige Gaardsted.

Mor Elle sukkede tungt. Hun havde faaet sit Kors at bære.

Her fra Byen havde der været fire Karle med i den Hær, der fulgte Kong Christian ned i det tyske. Han havde kun haft ringe Lykke og var bleven slaaet ved en By, der hed Lutter ja, Mor Elle vidste ikke, hvor den By laa, men det kunde for den Sag ogsaa være det samme. Af de fire Karle var kun de to kommen tilbage, og det havde været en ren Ynk at se den ene af dem, saa krøblet og kroget han var bleven og humpede rundt ved Krykke og Kæp som en Olding. Da havde Mor Elle i sit stille Sind været glad ved, at hendes eneste Barn var en Pige — saa inderligt hun endda havde ønsket at faa en Søn.

Det samme Aar — mellem Høst og Vinter — kom Ulykken over hende selv, grunt og uafvendeligt. Hun saa det for sig, som det var gaaet til: de tre fremmede Krigskarle, der raabte op paa et Maal, som hun ikke forstod et Ord af, og truede med deres Sabler, saa at det gyste i hende bare ved at se det.

Eske — hendes Mand — gik dem i Møde ude i Gaarden. Han var en strid Braad, naar nogen tirrede ham, og han ænsede ikke hendes Kalden henne fra Døren:

»Eske — Eske! Træd dem ikke imod, hvordan det saa siden gaar!«

Den ene af Krigsfolkene — det var Ryttere, men de havde ladet Hestene staa udenfor Porten — greb Eske i Kraven med den venstre Haand, medens han raabte en hel Del paa sit underlige Maal og løftede Sablen til et Hug, der var ment som en Trusel for at gøre Eske myg. Men Eske rev sig løs og vristede Sablen ud af Rytterens Haand i det samme Nu.

Da slog Elle sine Hænder sammen i modløs Angst og løftede Øjnene mod Himlen; nu vidste hun, hvordan Enden vilde blive. Og det varede kun et Øjeblik, saa havde Døden indhentet Eske, inden han fik Tid til at bruge det fremmede Vaaben. Den Rytter, der stod bagved den første, faldt ud i et lynsnart Stød, og det ramte, hvor det skulde.

Mindet fra denne Jammerens Dag blegedes ikke i Elles Sind. Hun følte endnu Tomheden efter Eske hver Stund, skønt hun styrede med Myndighed baade ude og inde, og ingen skulde mærke paa hende, at Savnet nagede lige stærkt, endda der var rundet baade Aar og Dag siden.

Og medens hun traadte Rokkehjulet derinde i Stuen, duggedes hendes Øjne, saa at hun i en Hast maatte give dem et Strøg med Forklædesnippen. Hendes Sorg var herdes egen, den skulde ikke bæres til Skue for nogen, var det end hendes egen Datter. Ingen skulde mærke, at Ellen i Gydegaarden kunde synke sammen i Svaghed; det var jo netop hendes faste, myndige Væsen, der hjalp hende over alle de Vanskeligheder, som laa til en Kvinde, der skulde gøre Mands Gavn. Og det maatte hendes mandlige Byfæller indrømme: hun fyldte sin Plads som den bedste. Paa Gydegaarden fandtes der ikke et Tyende, der mukkede, naar Elle havde givet Besked. Hun var

— Det var et langt, spidst Næb og en rynket Hals,
der blev stukket ind ad Døren.

bleven faamælt siden Eskes Død og brugte ikke flere
Ord end nødvendigt, derfor lyttede Folkene desbedre, naar
hun aabnede Munden.

Allerbedst, som hun sad, skramlede det i Forstuen, og et Øjeblik efter gik Døren op; det var et langt, spidst Næb og en rynket Hals, der blev stukket ind.

»Gudsfred, Elle!«

Elle forhastede sig ikke med Svaret, og inden det kom, var en lille, fuglemager Kvinde traadt over Tærskelen, gnidende Hænderne i Velvære over den varme Ovnluft, der mødte hende.

»Du sidder her i din Ensomhed, Elle — æk ja, Gud bedre det! Men det er en god Ting, at du sidder lunt inden Døre; du er en holden Kone, Elle — fremfor mange. Jo, der bliver altid noget at takke for, og det maa vi heller ikke glemme.«

»Sid ned, Sidse«, sagde Elle kort. Hun blev ved at spinde.

Sidse satte sig i en knirkende Halmstol nær ved Ovnens og smiskede til Elle.

»Du øder ikke Tiden, Elle — nej, saa sandelig gør du ej. Der skal mere til mere, ja. Din Datter møder ikke sin Bejler med to tomme Hænder, kan En sige.«

Hun tav lidt, afventende et Ord fra Elle. Men der kom intet, Elle passede sit Spind.

Nu glimtede Sidses smaa Øjne i et Smil, der baade var surt og sødt.

»Det er godt at have Kisterne fulde — ja, det er — især naar det skal slaa til for to! Det er en stor Velstand at gaa ind til for en fattig Karl.«

Elle havde mest Lyst til at tie, men hendes Nysgerighed var bleven vakt, og hun kunde ikke holde et Spørgsmaal tilbage.

»Hvad mener du?«

»Mener? Jeg mener saamænd ingen Verdens Ting, nej. Men hvad En hører og ser, det er En jo nødt til at tro, og du ved jo selv, hvordan det staar til med Byrge og Stine. Det er mere end Goddag og Farvel, saa meget kan En da se med et halvt Øje.«

Uldtraaden sprang — for første Gang den Formiddag.

»Va'r din Mund, Sidse! Min Datter skal ikke have den Klikke paa sig, at hun byder sig frem til den første den bedste.«

Elle flyttede Stolen tilbage, og det kunde mærkes paa hende, at hun maatte tvinge sig stærkt for at blive siddende. Sidse havde rørt ved noget, der dæmrede i hende som en svag Anelse. Men nu blev den pludselig til en Vished, som hun ikke kunde skyde fra sig.

Hun tog sig sammen og sagde hvast:

»Jeg lægger ikke Øre til Sladder, Sidse — at du ved det!«

I det samme rejste hun sig.

Sidse for op fra Halmstolen og luskede hen mod Døren, kuert af det Øjekast, Elle sendte hende.

»Siger du, at jeg skal gaa?« hvislede hun. »Da er det for Sanden første Gang, at nogen har vist mig bort fra deres Dør.«

»Tag det, som du vil,« sagde Elle, »jeg har ikke Stunder til lang Snak.«

Hun vendte Ryggen til og gik ud i Køkkenet. Da hun kom tilbage, var Sidse borte.

En kort Stund efter kom Stine ind til Moderen. Lidt tøvende og med et usikkert Blik, som om hun frygtede et Opgør. Men Moderens Holdning og Stemme var åtter i Ro, og Stine kunde ikke spore noget usædvanligt.

»Kan du gaa op til Mikkels og sige dem, at de kan komme i Eftermiddag, hvis de vil have et Stykke Væv slaaet i til vort. Hvis det kniber dem at blive færdig, saa kan du godt blive deroppe til Middag og hjælpe dem.«

Stine smilede.

»Ja, det vil jeg gerne.«

Saa nikkede Elle til hende.

»Gaa med Gud, min Datter.«

Da Døren var faldet til efter Stine, satte Elle sig ikke til Rokken paany; hun blev staaende i en lyttende Stilling, indtil hun hørte Datterens Fodtrin over Gaardspladsen — svagere og svagere, indtil Lyden døde bort udenfor Portgabet.

Elles Træk blev haardere. Hun tænkte paa Byrge.

Han var en flink Karl, og der fandtes næppe nogen i Byen, der stod Maal med ham, naar det gjaldt Arbejdet i Mark og Lade. Ikke en eneste Gang havde Elle haft Grund til at klage over ham.

Nej, det var ikke der, det hæftede.

Ej heller vragede hun ham, fordi han var en fattig Karl, skønt hun — for Slægtens Velfærds Skyld — hellere havde set en velhavende Brudgom paa Gydegaarden. Men Byrge var en fremmed i Bygden; han hørte egentlig ikke til nogen Steder. Pode-Krestens havde taget ham til sig og givet ham Føde og Husly, saa længe han ikke kunde klare sig selv. Nu var de begge døde, og han stod helt ene.

Ingen vidste andet om hans Herkomst, end at Pode-Kresten havde samlet ham op som lille og spæd ved en Korsvej, hvor han var bleven lagt hen til de barmhjertige Mennesker, der færdedes forbi. Var han af ærlig Æt, eller havde en Landstrygerkvinde kastet ham fra sig? D e t

kunde aldrig blive klaret op, og saa længe den Hemmelighed hang over ham, mørkede den hans Vej; han stod udenfor Bygdens Kreds, og den Plads beholdt han.

Nej! — Mor Elle sagde Ordet højt og haardt. — Den Lød skulde hendes Datter ikke dele, saa længe der var Lykke eller Raad til.

Og hun tøvede ikke. Havde hun været blind indtil denne Stund, saa skulde der nu handles uden Betænkning. Det var kanske den ellefte Time, men endnu magtede hun vel at vende Stines Skæbne.

Hun gik ud paa Trappestenen og kaldte:

»Byrge! Hvor er du?«

Det varede kun et Øjeblik, saa kom han frem i Ladedøren.

»Kom ind, Byrge. Jeg har et Ord at sige dig.«

Byrge adlød ikke saa hurtigt, som han plejede; han gik langsomt, ligesom modvilligt, over Gaarden og traadte nølende ind. Han anede, at det »Ord«, Mor Elle havde paa Hjerte, betød noget afgørende for ham; saa kold og stiv, som hun stod henne i Døren, havde han sjælden set hende.

Mor Elle tøvede ikke med at tale, da Byrge var kommen indenfor Tærskelen.

»Det er ikke min Vane at gøre lang Snak, ej heller agter jeg at skændes med dig. Hvad jeg nu siger, det staar fast: du maa forlade Gaardstedet endnu i denne Time!«

Hun gik hen til den ene Alkove og tog nogle Sølv- og Kobbermønter frem af et hemmeligt Rum.

»Du faar hver Skilling, du har tilgode til Fardag, og jeg vil give dig det Lov, at du har været en tro Tjener. Helst saa jeg, at vi skiltes uden Vrede; men ét maa jeg

sige dig: med min Vilje kommer du aldrig mere indenfor Gydegaardens Port.«

Byrge var bleven bleg, men der kom et Glimt af Trods frem i hans Øjne, og han rejste Nakken des mere.

»Det er ikke til Ære for Jer, Mor Elle, at I gør mig den Skam og jager mig bort i Utide.«

»Tag dine Penge!« sagde Mor Elle og rakte Haanden frem. »Her nytter Ord intet.«

Byrge gjorde en Bevægelse, som om han vilde skyde hendes Haand til Side eller slaa til den, saa at Pengene kunde flyve hen over Gulvet; men han tvang sig og traadte et Skridt tilbage.

»Jeg tager ikke en Skilling af Jeres Haand,« sagde han, »enten de saa kan kaldes mine eller ej! Men det vil jeg sige Jer, Mor Elle: I har et haardt Hjerte.«

Han vendte sig halvt bort og lagde Haanden paa Klinkefaldet. Den rystede stærkt.

Pludselig slap han og vendte sig igen.

»Hør mig, Mor Elle — een Gang endnu. Hvad jeg ikke ejer, det kan jeg vinde; vil I give mig en Frist til at søge min Lykke?«

»Nej,« svarede Mor Elle, og hendes Stemme var endnu haardere end før. »Tag dine Penge — du har dem nødig.« Hun lagde Mønterne paa Bordhjørnet foran ham.

Dér blev de liggende. Byrge stødte Døren tilbage og gik ud; han sagde ikke et Ord mere og sendte ikke saa meget som et eneste Øjekast hen efter det Sted, hvor Pengene laa.

Mor Elle rystede tavs paa Hovedet, da han var gaaet, og hendes Øjne blev dunkle, som om de sløredes af Anger eller Sorg, men hendes Holdning var rank som før, da

hun gik hen over Gulvet til Alkoven og lagde Pengene ind i Rummet igen.

»Jeg magter ikke at tvinge dem i ham,« mumlede hun, »og den, der faar sin Vilje, græder ikke. Kan hænde, han var for god at slippe — hvem ved det? — Men nu er det gjort, og saa staar det fast!«

Hun rettede sig, idet hun gik tilbage mod Køkkendøren. I den Stund havde hun ikke Ro til at sætte sig stille hen ved Spinderokken.

Byrge maatte forlade Gydegaarden uden at skifte et Ord med Stine; han vidste ikke, hvor hun var henne.

Han gik nordenud af Byen uden at sætte sig noget bestemt Maal foreløbig. Men oppe paa Vejbakken udenfor den øverste Gaard vendte han sig og saa ned mod den Kant, hvor Gydegaarden laa. Saa løftede han Haanden i et truende Sving og sagde fast:

»Jeg kommer igen, Mor Elle!«

II.

En Stund over Middag gik Stine tilbage til Gydegaarden. Hun nynnede en Vise og var fro i Sinde; i Dag laa de allerførste Vaartegn i Luften . . . ja, nu kom den gode Tid!

Men hvad var det? Hun standsede for at lytte — og i det næste Øjeblik fo'r hun op, skræmmet af Visheden om, at der var Fare paa Færde. I sin Angst løb hun nogle Skridt frem, og da hun saa sig tilbage, hen mod det Sted hvor Kirkevejen stak ind til Bygaden i et brat Sving, fik hun Øje paa en væbnet Rytter, der satte Hesten i Trav, det første han opdagede hende.

Han raabte nogle Ord, som hun ikke forstod, og hun

gav sig heller ikke Tid til at høre efter, for nu vidste hun, at hun skulde løbe for sit Liv — og hun satte straks over Gærdet til den nærmeste Toft for at skyde Genvej til Gydegaarden.

Rytteren fulgte efter, og han indhentede hende lige ved den lille Laage mellem Stuehusgavlen og Yderlængen; men det lykkedes hende at smutte igennem, og Laagen var saa smal, at han ikke kunde drive Hesten den Vej ind.

Saa sprang han af og bandt den ved en Pil i Havegærdet. Men i sin Iver glemte han dog ikke at trække en Pistol op af Hylsteret og spænde Laasen, saa at den var rede til Brug. Med den i Haanden gik han igennem Laagen, knurrende og bandende med stærkt Mæle — nærmest for at skræmme Folkene paa Forhaand.

Stine var flygtet ind til Moderen og havde kastet sig i hendes Favn — saa hæftigt og inderligt, som hun ikke havde gjort, siden hun var Barn.

»Fjenden . . . Fjenden!« stammede hun aandeløst. Hun var bleven saa trangbrystet af Løbet og af den stærke Angst, at hun næsten ikke kunde faa et Ord frem.

Mor Elles Kinder blev kridhvide, men hendes Øjne funkledede af det Had, der laa bagved den tilkæmpede Ro.

»Gaa ind i dit Kammer, Stine, og stæng Døren. Naar de vilde Karle ikke ser dig, saa drager de vel bort igen uden at volde os nogen Men.«

Stine var vant til at lyde; men hun tøvede dog et Øjeblik.

»Men, Mor — hvordan vil det gaa Jer?«

»Lad dem komme!« svarede Elle haardt. »Jeg bjærger mig nok.«

Hun gik ind i Dagligstuen, og i det samme hørte hun Rytterens vilde Raab udenfor Vinduerne.

Hun lyttede med et Gys. Det kom hende for, at hun havde hørt det Maal og den Stemme før. Men inden hendes Tanker fik Tid til at klares, var Rytteren allerede kommen saa nær, at han havde faaet Døren revet op.

Elle traadte et Skridt tilbage, og hun maatte støtte sig til Bordet for at overvinde den Svimlen, der tog hende, da hun saa Krigskarlen. Hun kunde have kendt ham iblandt tusinde; det var ham, der havde dræbt Eske.

Lige saa lidt som sidst fattede hun, hvad det var, han sagde; men det var ikke vanskeligt at gætte, for hans Øjne skinnede af et vildt Begær. Og endnu før han var kommen over Tærskelen, løftede han Pistolen og sigtede paa Elle med truende Fagter. Hun blev staaende, hvor hun stod, stiv og tavs, beredt paa det uafvendelige. I den Stund følte hun Dødens Nærhed som en Lindring.

Men Rytteren skød ikke; han vilde blot skræmme hende, og han stumrede ind over den høje Tærskel, trampende tungt med de svære Støvler.

Pludselig snublede han og faldt hændesløst frem paa Gulvet, saa lang han var. Hvordan det gik til, at Pistolen vendte sig i hans Haand, saa Elle ikke, men hun hørte et rungende Knald, og i det næste Nu sivede der Blød frem fra hans venstre Skulder — dér var Kuglen gaaet ind.

Han rejste sig op, men sank ned paa Knæene, og da han atter søgte at rejse sig, tumlede han bagover. Blødet løb allerede saa stærkt, at han begyndte at mattes og blev bleg.

Den Tanke fo'r igennem Elles Sind: Hævnen har slaaet ham! Og hun blev staaende endnu et Øjeblik, stirrende paa ham uden Medynk, snarere med en Følelse af vild Fryd — endelig havde han faaet den Straf, han fortjente! Og hun skulde ikke røre en Haand for at hjælpe ham . . .

hun kunde ikke en Gang gøre det, selv om hun vilde. Ikke for alt i Verden vilde hun røre Eskes Drabsmand med en Finger!

Han havde lukket Øjnene og var bleven helt hvid; men lidt efter løftede han Hovedet og saa halvt forvildet op mod Elle. Nu sagde han et Ord og gentog det flere Gange; det lød som en Kalden, mere og mere indtrængende. Elle forstod det ikke, men hun følte, hvad det betød — det var Ordet Mor paa hans Hjemsgang.

Og i det samme gled Skyggen bort fra Elles Øjne; det var ikke Stimanden, hun saa, men et Menneske i Nød — faldet i et fremmed Land og søgende hjemad med sine sidste Tanker. Hjem til den Moder, der en Gang havde skærmet ham inde i sin Favn.

Mor Elle fik Vand i Øjnene, næsten uden at hun mærkede det. Hun følte sig drevet af en Magt, der var stærkere end Hadet, og i det næste Øjeblik var hun allerede i Gang med at hjælpe den fremmede, der laa ude paa Skellet mellem Liv og Død og kaldte Moderen til sit Leje.

Elle krængede Kofte til Side og skar et Snit i Køller-ten underneden for at komme ind til Saaret; saa hentede hun koldt Vand og Linnedklude og blev ved at kryste saa længe, at hun fik Magt med den rindende Strøm og kunde lægge en Forbinding paa.

Rytteren kom saa meget til Kræfter, at han kunde støtte paa Benene, medens hun ledte ham hen til den ene Alkove. Der hjalp hun ham til Leje, og da hun havde puttet Dynen ned omkring ham og glattet den efter med et nænsomt Strøg, takkede han med et Blik, der gik hende nær til Hjerte. Hun var gaaet i den fremmede, ukendte Moders Sted og stred for at bevare Sønnens Liv.

Mo'r Elle.

Af Joachim Katstrup.

I.

»Byrge!«

Det var en blød, lidt skælvende Stemme, der kaldte hende fra den halvaabne Bryggersdør — saa svagt som en Hvisken. Men den, det gjaldt, hørte det alligevel, skønt han gik og syslede hende ved Ladelængen.

Han listede sig hen til den unge Pige, der havde kaldt; det gik saa let og lydløst, som de klampede Træsko kunde flytte sig over Gaardspladsens ujævne Stenpikning. Imens skottede han hen mod Stuevinduernes halvblinde Glugger hvem kunde vide, hvor Mor Elle havde sine skarpe Øjne netop i dette Øjeblik?

Han holdt sig tavs, indtil han kom helt ind under Tagskægget; saa hviskede han:

»Hvad vil du, Stine?«

Det kunde høres paa Tonefaldet, at de to havde skiftet Ord sammen i Løndom adskillige Gange før.

»Jeg kan ikke vente til i Aften, Byrge, og jeg tør ikke betro mig til Mor, for hun vil sagtens sige, at det er Barnagtighed — noget, som jeg skal slaa ud af Hovedet igen.«

Hun aabnede Døren lidt mere og traadte tilbage.

»Kom indenfor Tærskelen, Byrge, ellers kan enhver Lurer se dig.«

»Men din Mor, Stine? Det bliver jo ti Fold værre, hvis hun ser mig her, hvor jeg ikke har noget Ærinde.«

Stine drog ham ind med et lempeligt Ryk.

»Mor sidder og spinder inde i Stuen; hun flyver ikke hid og did, før hun faar det Arbejde over, hun har sat sig for.«

Stine lyttede en kort Stund, men da alt var roligt, begyndte hun:

»Jeg havde saadan en ond Drøm i Nat — og nu har jeg endda ikke drømt det allermindste siden Kyndelmisse, saa jeg tænker, at det maa betyde noget.«

»Hvad var det, Stine?«

Stine tøvede lidt, inden hun fortsatte, og der gik et Ryst igennem hende.

»Jeg saa en Krigsmand for mig, han kom ind i Stuen, og han havde saadan et Par onde Øjne. Han lignede en af dem, der var her i Gaarde forgangen Aar«

Hendes Stemme brast, og hun søgte uvilkaarligt Støtte hos Byrge.

»Det Pak!« mumlede Byrge. »Jeg kunde slaa dem alle ned for Fode, om jeg havde Magt til det.«

Stine fattede sig igen.

»Der hændte ikke andet«, vedblev hun, »end at jeg gav et Skrig fra mig, og saa sank han i Jorden lige for Enden af min Seng — saadan kom det mig for. Jeg var vaagen med det samme, og jeg kunde ikke falde i Søvn igen, saa livagtig havde Drømmen været. — Hvad tror du, det kan betyde, Byrge?«

Byrge svarede tøvende:

»Krigsfolkene er langt væk, saa vidt jeg ved; jeg tænker, at vi slipper for at se dem mere.«

Men Stine rystede paa Hovedet.

»Jeg tror nu, det var et Varsel, Byrge.«

Saa rettede Byrge sig, høj og kraftig som han var.

»Lad saa være!« sagde han. »Kommer de fremmede Stimænd i Gaarde een Gang til, saa skal jeg baade love og holde, at jeg værger dig, saa længe jeg har Liv.«

Hun klyngede sig atter til ham og hviskede angst:

»Ak, Gud, Byrge, hvis du sætter Livet til, hvad har jeg saa tilbage?«

»Det skal være en grum Krig, som der ikke kommer een levende Mand fra, bitte Stine. Den Mand kan jo lige saa godt være mig som en anden. — Nu skal du hverken græde eller jamre, min Hjertensven, for jeg tror paa, at vi har Lykken med os . . . ja, det er jeg endog helt vis paa!« Han sluttede med et Nik.

»Hvordan kan du være det?« spurgte Stine undrende.

»Ja, det er min Hemmelighed, bitte Stine.«

Han nikkede atter og blinkede muntert til hende. Men i det næste Nu blev hans Øjne dunkle, som om der pludselig var faldet en Skygge over dem, og Stine skønnede, at hans Ord var mere end et løst Mundsvejr.

»Sig det, Byrge«, bad hun.

»Lad det vente lidt, Stine. Saa snart der kommer en god Stund til os, skal du faa det hele at vide.«

Hun vilde spørge een Gang til, men lod det fare, fordi hun mærkede, at han helst vilde gemme sit Haab hos sig selv. Det kunde maaske falde sammen og blive til intet, hvis det ikke fik Lov til at være i Fred.

Byrge listede sig tilbage til Laden, løftende sig op paa

Træskonæserne, indtil han naaede Hjørnestolpen. Saa traadte han dobbelt haardt, som for at slaa fast, at han befandt sig paa lovlig Grund.

Arbejdet skred atter, men Tankerne fløj hen, hvor de vilde, og han mumlede hen for sig:

»Jo, Trold-Stig ved, hvad han siger! Om tre Aar — ja, saadan sagde han, og det kommer nok til at sæde. Det var det Aar, da Kongen drog ned i det tyske for at kriges, og 3 til 26 — ja, det bliver Anno 1629. Det passer! I Aar vil det komme.«

Han tog lidt haardere fat, og imens mumlede han videre:

»Jeg skulde stedes i den største Fare, som jeg hidtil havde kendt — og fejre den største Fest i mit Liv! Det var hans Ord. — Men hvordan vil det blive, naar det kommer? Hvem kan rede det ud?«

Pludselig rettede han sig.

»Han sagde Fest tilsidst — det slaar jeg min Lid til.«

I den næste Time arbejdede Byrge sig til Sveden, skønt han godt kunde have sparet de Kræfter til en anden Gang, haardere hastede det ikke med Arbejdet. Men han trængte til at faa al den kriblende Uro jaget ud af Krøppen.

Inde i Dagligstuen sad Mor Elle og passede sit Formiddagsspind. Øjnene fulgte Arbejdet, og Fingrene glippede ikke en eneste Gang, men hendes Tanker søgte atter og atter tilbage mod det henfarne. De Minder var mørke, og der kom i Ny og Næ et haardt Glimt frem i hendes Øjne. Hun var en stærktbygget Kvinde oppe i Livets Højsommer, men hun saa ældre ud, fordi den Stribe af Haaret, der kunde skimtes under den mørke Enkehue, var snehvid.

Som hun sad der i ensom Ro ved den snurrende Rok, var hun midt inde i Krigens Gru.

Ak, ja, den usalige Krig! Hvem skulde have tænkt, at den kunde række saa vidt som langt, langt nede søndenfra og her op til den afsides Landsby — ja, helt indenfor Porten af deres fredelige Gaardsted.

Mor Elle sukkede tungt. Hun havde faaet sit Kors at bære.

Her fra Byen havde der været fire Karle med i den Hær, der fulgte Kong Christian ned i det tyske. Han havde kun haft ringe Lykke og var bleven slaaet ved en By, der hed Lutter ja, Mor Elle vidste ikke, hvor den By laa, men det kunde for den Sag ogsaa være det samme. Af de fire Karle var kun de to kommen tilbage, og det havde været en ren Ynk at se den ene af dem, saa krøblet og kroget han var bleven og humpede rundt ved Krykke og Kæp som en Olding. Da havde Mor Elle i sit stille Sind været glad ved, at hendes eneste Barn var en Pige — saa inderligt hun endda havde ønsket at faa en Søn.

Det samme Aar — mellem Høst og Vinter — kom Ulykken over hende selv, grumt og uafvendeligt. Hun saa det for sig, som det var gaaet til: de tre fremmede Krigskarle, der raabte op paa et Maal, som hun ikke forstod et Ord af, og truede med deres Sabler, saa at det gyste i hende bare ved at se det.

Eske — hendes Mand — gik dem i Møde ude i Gaarden. Han var en strid Braad, naar nogen tirrede ham, og han ænsede ikke hendes Kalden henne fra Døren:

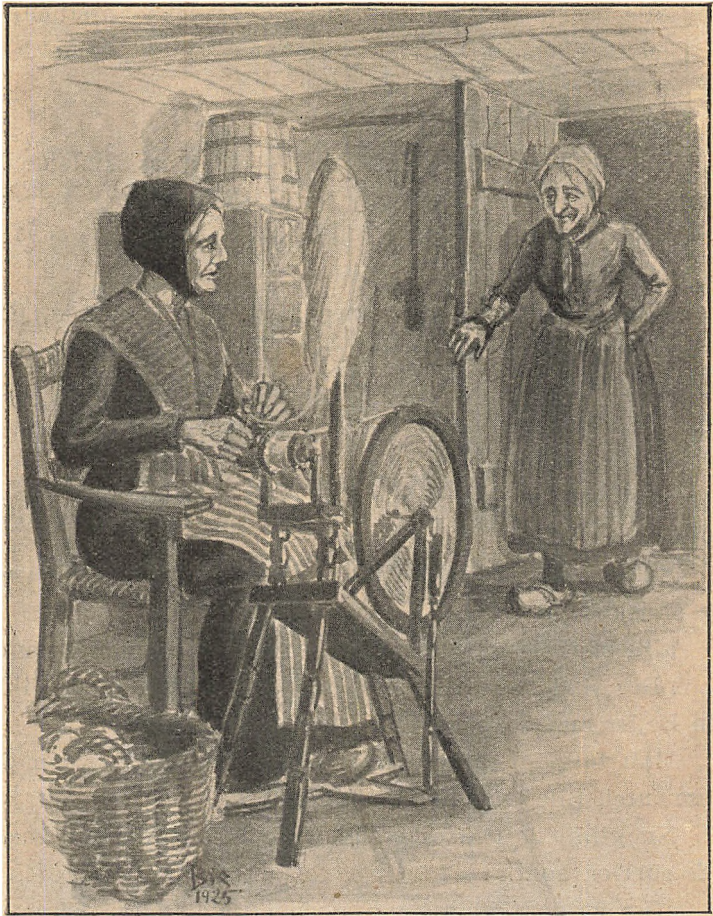
»Eske — Eske! Træd dem ikke imod, hvordan det saa siden gaar!«

Den ene af Krigsfolkene — det var Ryttere, men de havde ladet Hestene staa udenfor Porten — greb Eske i Kraven med den venstre Haand, medens han raabte en hel Del paa sit underlige Maal og løftede Sablen til et Hug, der var ment som en Trusel for at gøre Eske myg. Men Eske rev sig løs og vristede Sablen ud af Rytterens Haand i det samme Nu.

Da slog Elle sine Hænder sammen i modløs Angst og løftede Øjnene mod Himlen; nu vidste hun, hvordan Enden vilde blive. Og det varede kun et Øjeblik, saa havde Døden indhentet Eske, inden han fik Tid til at bruge det fremmede Vaaben. Den Rytter, der stod bagved den første, faldt ud i et lynsnart Stød, og det ramte, hvor det skulde.

Mindet fra denne Jammerens Dag blegedes ikke i Elles Sind. Hun følte endnu Tomheden efter Eske hver Stund, skønt hun styrede med Myndighed baade ude og inde, og ingen skulde mærke paa hende, at Savnet nagede lige stærkt, endda der var rundet baade Aar og Dag siden.

Og medens hun traadte Rokkehjulet derinde i Stuen, duggedes hendes Øjne, saa at hun i en Hast maatte give dem et Strøg med Forklædesnippen. Hendes Sorg var hendes egen, den skulde ikke bæres til Skue for nogen, var det end hendes egen Datter. Ingen skulde mærke, at Ellen i Gydegaarden kunde synke sammen i Svaghed; det var jo netop hendes faste, myndige Væsen, der hjalp hende over alle de Vanskeligheder, som læa til en Kvinde, der skulde gøre Mands Gavn. Og det maatte hendes mandlige Byfæller indrømme: hun fyldte sin Plads som den bedste. Paa Gydegaarden fandtes der ikke et Tyende, der mukkede, naar Elle havde givet Besked. Hun var

— Det var et langt, spidst Næb og en rynket Hals,
der blev stukket ind ad Døren.

Blev en faamælt siden Eskes Død og brugte ikke flere
Ord end nødvendigt, derfor lyttede Folkene desbedre, naar
hun aabnede Munden.

Allerbedst, som hun sad, skramlede det i Forstuen, og et Øjeblik efter gik Døren op; det var et langt, spidst Næb og en rynket Hals, der blev stukket ind.

»Gudsfred, Elle!«

Elle forhastede sig ikke med Svaret, og inden det kom, var en lille, fuglemager Kvinde traadt over Tærskellen, gnidende Hænderne i Velvære over den varme Ovnluft, der mødte hende.

»Du sidder her i din Ensomhed, Elle — åk ja, Gud bedre det! Men det er en god Ting, at du sidder lunt inden Døre; du er en holden Kone, Elle — fremfor mange. Jo, der bliver altid noget at takke for, og det maa vi heller ikke glemme.«

»Sid ned, Sidse«, sagde Elle kort. Hun blev ved at spinde.

Sidse satte sig i en knirkende Halmstol nær ved Ovn og smiskede til Elle.

»Du øder ikke Tiden, Elle — nej, saa sandelig gør du ej. Der skal mere til mere, ja. Din Datter møder ikke sin Bejler med to tomme Hænder, kan En sige.«

Hun tav lidt, afventende et Ord fra Elle. Men der kom intet, Elle passede sit Spind.

Nu glimtede Sidses smaa Øjne i et Smil, der baade var surt og sødt.

»Det er godt at have Kisterne fulde — ja, det er — især naar det skal slaa til for to! Det er en stor Velstand at gaa ind til for en fattig Karl.«

Elle havde mest Lyst til at tie, men hendes Nysgerighed var bleven vakt, og hun kunde ikke holde et Spørgsmaal tilbage.

»Hvad mener du?«

»Mener? Jeg mener saamænd ingen Verdens Ting, nej. Men hvad En hører og ser, det er En jo nødt til at tro, og du ved jo selv, hvordan det staar til med Byrge og Stine. Det er mere end Goddag og Farvel, saa meget kan En da se med et halvt Øje.«

Uldtraaden sprang — for første Gang den Formiddag.

»Va'r din Mund, Sidse! Min Datter skal ikke have den Klikke paa sig, at hun byder sig frem til den første den bedste.«

Elle flyttede Stolen tilbage, og det kunde mærkes paa hende, at hun maatte tvinge sig stærkt for at blive siddende. Sidse havde rørt ved noget, der dæmrede i hende som en svag Anelse. Men nu blev den pludselig til en Vished, som hun ikke kunde skyde fra sig.

Hun tog sig sammen og sagde hvast:

»Jeg lægger ikke Øre til Sladder, Sidse — at du ved det!«

I det samme rejste hun sig.

Sidse for op fra Halmstolen og luskede hen mod Døren, kuert af det Øjekast, Elle sendte hende.

»Siger du, at jeg skal gaa?« hvislede hun. »Da er det for Sanden første Gang, at nogen har vist mig bort fra deres Dør.«

»Tag det, som du vil,« sagde Elle, »jeg har ikke Stunder til lang Snak.«

Hun vendte Ryggen til og gik ud i Køkkenet. Da hun kom tilbage, var Sidse borte.

En kort Stund efter kom Stine ind til Moderen. Lidt tøvende og med et usikkert Blik, som om hun frygtede et Opgør. Men Moderens Holdning og Stemme var atter i Ro, og Stine kunde ikke spore noget usædvanligt.

»Kan du gaa op til Mikkels og sige dem, at de kan komme i Eftermiddag, hvis de vil have et Stykke Væv slaaet i til vort. Hvis det kniber dem at blive færdig, saa kan du godt blive deroppe til Middag og hjælpe dem.«

Stine smilede.

»Ja, det vil jeg gerne.«

Saa nikkede Elle til hende.

»Gaa med Gud, min Datter.«

Da Døren var faldet til efter Stine, satte Elle sig ikke til Rokken paany; hun blev staaende i en lyttende Stilling, indtil hun hørte Datterens Fodtrin over Gaardspladsen — svagere og svagere, indtil Lyden døde bort udenfor Portgabet.

Elles Træk blev haardere. Hun tænkte paa Byrge.

Han var en flink Karl, og der fandtes næppe nogen i Byen, der stod Maal med ham, naar det gjaldt Arbejdet i Mark og Lade. Ikke en eneste Gang havde Elle haft Grund til at klage over ham.

Nej, det var ikke der, det hæftede.

Ej heller vragede hun ham, fordi han var en fattig Karl, skønt hun — for Slægtens Velfærds Skyld — hellere havde set en velhavende Brudgom paa Gydegaarden. Men Byrge var en fremmed i Bygden; han hørte egentlig ikke til nogen Steder. Pode-Krestens havde taget ham til sig og givet ham Føde og Husly, saa længe han ikke kunde klare sig selv. Nu var de begge døde, og han stod helt ene.

Ingen vidste andet om hans Herkomst, end at Pode-Kresten havde samlet ham op som lille og spæd ved en Korsvej, hvor han var bleven lagt hen til de barmhjertige Mennesker, der færdedes forbi. Var han af ærlig Æt, eller havde en Landstrygerkvinde kastet ham fra sig? D e t

kunde aldrig blive klaret op, og saa længe den Hemmelighed hang over ham, mørknede den hans Vej; han stod udenfor Bygdens Kreds, og den Plads beholdt han.

Nej! — Mor Elle sagde Ordet højt og haardt. — Den Lød skulde hendes Datter ikke dele, saa længe der var Lykke eller Raad til.

Og hun tøvede ikke. Havde hun været blind indtil denne Stund, saa skulde der nu handles uden Betænkning. Det var kanske den ellefte Time, men endnu magtede hun vel at vende Stines Skæbne.

Hun gik ud paa Trappestenen og kaldte:

»Byrge! Hvor er du?«

Det varede kun et Øjeblik, saa kom han frem i Ladedøren.

»Kom ind, Byrge. Jeg har et Ord at sige dig.«

Byrge adlød ikke saa hurtigt, som han plejede; han gik langsomt, ligesom modvilligt, over Gaarden og traadte nølende ind. Han anede, at det »Ord«, Mor Elle havde paa Hjerte, betød noget afgørende for ham; saa kold og stiv, som hun stod henne i Døren, havde han sjælden set hende.

Mor Elle tøvede ikke med at tale, da Byrge var kommen indenfor Tærskelen.

»Det er ikke min Vane at gøre lang Snak, ej heller agter jeg at skændes med dig. Hvad jeg nu siger, det staar fast: du maa forlade Gaardstedet endnu i denne Time!«

Hun gik hen til den ene Alkove og tog nogle Sølv- og Kobbermønter frem af et hemmeligt Rum.

»Du faar hver Skilling, du har tilgode til Fardag, og jeg vil give dig det Lov, at du har været en tro Tjener. Helst saa jeg, at vi skiltes uden Vrede; men ét maa jeg

sige dig: med min Vilje kommer du aldrig mere indenfor Gydegaardens Port.«

Byrge var bleven bleg, men der kom et Glimt af Trods frem i hans Øjne, og han rejste Nakken des mere.

»Det er ikke til Ære for Jer, Mor Elle, at I gør mig den Skam og jager mig bort i Utide.«

»Tag dine Penge!« sagde Mor Elle og rakte Haanden frem. »Her nytter Ord intet.«

Byrge gjorde en Bevægelse, som om han vilde skyde hendes Haand til Side eller slaa til den, saa at Pengene kunde flyve hen over Gulvet; men han tvang sig og traadte et Skridt tilbage.

»Jeg tager ikke en Skilling af Jeres Haand,« sagde han, »enten de saa kan kaldes mine eller ej! Men det vil jeg sige Jer, Mor Elle: I har et haardt Hjerte.«

Han vendte sig halvt bort og lagde Haanden paa Klinkefaldet. Den rystede stærkt.

Pludselig slap han og vendte sig igen.

»Hør mig, Mor Elle — een Gang endnu. Hvad jeg ikke ejer, det kan jeg vinde; vil I give mig en Frist til at søge min Lykke?«

»Nej,« svarede Mor Elle, og hendes Stemme var endnu haardere end før. »Tag dine Penge — du har dem nødig.« Hun lagde Mønterne paa Bordhjørnet foran ham.

Dér blev de liggende. Byrge stødte Døren tilbage og gik ud; han sagde ikke et Ord mere og sendte ikke saa meget som et eneste Øjekast hen efter det Sted, hvor Pengene laa.

Mor Elle rystede tavs paa Hovedet, da han var gaaet, og hendes Øjne blev dunkle, som om de sløredes af Anger eller Sorg, men hendes Holdning var rank som før, da

hun gik hen over Gulvet til Alkoven og lagde Pengene ind i Rummet igen.

»Jeg magter ikke at tvinge dem i ham,« mumlede hun, »og den, der faar sin Vilje, græder ikke. Kan hænde, han var for god at slippe — hvem ved det? — Men nu er det gjort, og saa staar det fast!«

Hun rettede sig, idet hun gik tilbage mod Køkkendøren. I den Stund havde hun ikke Ro til at sætte sig stille hen ved Spinderokken.

Byrge maatte forlade Gydegaarden uden at skifte et Ord med Stine; han vidste ikke, hvor hun var henne.

Han gik nordenud af Byen uden at sætte sig noget bestemt Maal foreløbig. Men oppe paa Vejbakken udenfor den øverste Gaard vendte han sig og saa ned mod den Kant, hvor Gydegaarden laa. Saa løftede han Haanden i et truende Sving og sagde fast:

»Jeg kommer igen, Mor Elle!«

II.

En Stund over Middag gik Stine tilbage til Gydegaarden. Hun nynnede en Vise og var fro i Sinde; i Dag laa de allerførste Vaartegn i Luften . . . ja, nu kom den gode Tid!

Men hvad var det? Hun standsede for at lytte — og i det næste Øjeblik fo'r hun op, skræmmet af Visheden om, at der var Fare paa Færde. I sin Angst løb hun nogle Skridt frem, og da hun saa sig tilbage, hen mod det Sted hvor Kirkevejen stak ind til Bygaden i et brat Sving, fik hun Øje paa en væbnet Rytter, der satte Hesten i Trav, det første han opdagede hende.

Han raabte nogle Ord, som hun ikke forstod, og hun

gav sig heller ikke Tid til at høre efter, for nu vidste hun, at hun skulde løbe for sit Liv — og hun satte straks over Gærdet til den nærmeste Toft for at skyde Genvej til Gydegaarden.

Rytteren fulgte efter, og han indhentede hende lige ved den lille Laage mellem Stuehusgavlen og Yderlængen; men det lykkedes hende at smutte igennem, og Laagen var saa smal, at han ikke kunde drive Hesten den Vej ind.

Saa sprang han af og bandt den ved en Pil i Havegærdet. Men i sin Iver glemte han dog ikke at trække en Pistol op af Hylsteret og spænde Laasen, saa at den var rede til Brug. Med den i Haanden gik han igennem Laagen, knurrende og bandende med stærkt Mæle — nærmest for at skræmme Folkene paa Forhaand.

Stine var flygtet ind til Moderen og havde kastet sig i hendes Favn — saa hæftigt og inderligt, som hun ikke havde gjort, siden hun var Barn.

»Fjenden . . . Fjenden!« stammede hun aandeløst. Hun var bleven saa trangbrystet af Løbet og af den stærke Angst, at hun næsten ikke kunde faa et Ord frem.

Mor Elles Kinder blev kridhvide, men hendes Øjne funkledede af det Had, der laa bagved den tilkæmpede Ro.

»Gaa ind i dit Kammer, Stine, og stæng Døren. Naar de vilde Karle ikke ser dig, saa drager de vel bort igen uden at volde os nogen Men.«

Stine var vant til at lyde; men hun tøvede dog et Øjeblik.

»Men, Mor — hvordan vil det gaa Jer?«

»Lad dem komme!« svarede Elle haardt. »Jeg bjærger mig nok.«

Hun gik ind i Dagligstuen, og i det samme hørte hun Rytterens vilde Raab udenfor Vinduerne.

Hun lyttede med et Gys. Det kom hende for, at hun havde hørt det Maal og den Stemme før. Men inden hendes Tanker fik Tid til at klares, var Rytteren allerede kommen saa nær, at han havde faaet Døren revet op.

Elle traadte et Skridt tilbage, og hun maatte støtte sig til Bordet for at overvinde den Svimlen, der tog hende, da hun saa Krigskarlen. Hun kunde have kendt ham iblandt tusinde; det var ham, der havde dræbt Eske.

Lige saa lidt som sidst fattede hun, hvad det var, han sagde; men det var ikke vanskeligt at gætte, for hans Øjne skinnede af et vildt Begær. Og endnu før han var kommen over Tærskelen, løftede han Pistolen og sigtede paa Elle med truende Fagter. Hun blev staaende, hvor hun stod, stiv og tavs, beredt paa det uafvendelige. I den Stund følte hun Dødens Nærhed som en Lindring.

Men Rytteren skød ikke; han vilde blot skræmme hende, og han stumrede ind over den høje Tærskel, trampende tungt med de svære Støvler.

Pludselig snublede han og faldt hændesløst frem paa Gulvet, saa lang han var. Hvordan det gik til, at Pistolen vendte sig i hans Haand, saa Elle ikke, men hun hørte et rungende Knald, og i det næste Nu sivede der Blød frem fra hans venstre Skulder — dér var Kuglen gaaet ind.

Han rejste sig op, men sank ned paa Knæene, og da han atter søgte at rejse sig, tumlede han bagover. Blodet løb allerede saa stærkt, at han begyndte at mattes og blev bleg.

Den Tanke fo'r igennem Elles Sind: Hævnen har slaaet ham! Og hun blev staaende endnu et Øjeblik, stirrende paa ham uden Medynk, snarere med en Følelse af vild Fryd — endelig havde han faaet den Straf, han fortjente! Og hun skulde ikke røre en Haand for at hjælpe ham . . .

hun kunde ikke en Gang gøre det, selv om hun vilde. Ikke for alt i Verden vilde hun røre Eskes Drabsmand med en Finger!

Han havde lukket Øjnene og var bleven helt hvid; men lidt efter løftede han Hovedet og saa halvt forvildet op mod Elle. Nu sagde han et Ord og gentog det flere Gange; det lød som en Kalden, mere og mere indtrængende. Elle forstod det ikke, men hun følte, hvad det betød — det var Ordet Mor paa hans Hjemsprog.

Og i det samme gled Skyggen bort fra Elles Øjne; det var ikke Stimanden, hun saa, men et Menneske i Nød — faldet i et fremmed Land og søgende hjemad med sine sidste Tanker. Hjem til den Moder, der en Gang havde skærmet ham inde i sin Favn.

Mor Elle fik Vand i Øjnene, næsten uden at hun mærkede det. Hun følte sig drevet af en Magt, der var stærkere end Hadet, og i det næste Øjeblik var hun allerede i Gang med at hjælpe den fremmede, der laa ude paa Skellet mellem Liv og Død og kaldte Moderen til sit Leje.

Elle krængede Koften til Side og skar et Snit i Køllerten underneden for at komme ind til Saaret; saa hentede hun koldt Vand og Linnedklude og blev ved at kryste saa længe, at hun fik Magt med den rindende Strøm og kunde lægge en Forbinding paa.

Rytteren kom saa meget til Kræfter, at han kunde støtte paa Benene, medens hun ledte ham hen til den ene Alkove. Der hjalp hun ham til Leje, og da hun havde puttet Dynen ned omkring ham og glattet den efter med et nænsomt Strøg, takkede han med et Blik, der gik hende nær til Hjerte. Hun var gaaet i den fremmede, ukendte Moders Sted og stred for at bevare Sønnens Liv.

Lidt efter faldt den saarede i Søvn, og Elle gik ud til Datteren.

»Du kan godt komme ind, Stine, der er ingen Fare.«

Stine fik Rede paa, hvad der var hændet; Elle tav kun med een Ting: at den fremmede var Faderens Drabsmand. Og Stine glemte sin Angst og græd over Staklen, der maaske aldrig mere fik sin Førlighed. I hendes Tanker gled Byrge uvilkaarligt ind i den fremmedes Sted . . . ak, Gud, hvis det nu havde været h a m! Stine mindedes atter sin Drøm, og hun skjælv for, hvad den kunde betyde.

Elle mærkede et Stik af Anger, medens hun sad ved Sygesengen sammen med Datteren. Stine troede vel sagtens, at Byrge var ude i Marken, og i den Stund kunde Elle ikke faa hans Navn frem, skønt hun følte, at hun gjorde ondt værre ved at tie.

Hun havde gjort, hvad der var Ret — ja, hun tvivlede ikke. Og dog var det saadan, at hendes Haardhed mod Byrge nagede hende dybt i Sindet; hun maatte tvinge sig stærkt for at holde sig rank. Hun havde værnet Slægtens Velfærd, og det voldte Smerte — men ti Fold hellere Sorgen end Skammen.

Der randt baade een Time og to, men de to Kvinder havde intet Med paa Tiden, og det forekom dem, at der kun var gaaet en kort Stund, da de hørte hurtige Trin udenfor. De stirrede mod Døren i stærk Spænding, og da den gik op, vidste Mor Elle næppe, om hun turde tro sine Øjne — det var Byrge, der stod ved Tærskelen.

Han talte hurtigt, i stakaandet Ophidselse.

»Fjenden kommer! Jeg saa en Trop Ryttere . . . seks var der . . . og de styrede sydpaa — ned efter denne her Kant. Saa skyndte jeg mig tilbage, alt hvad jeg orkede

. . . I skal ikke staa uden Værge i Farens Stund, saa længe jeg kan røre en Arm.«

Mor Elle hvade rejst sig, men hun magtede ikke at sige et Ord. Hun vilde løfte sin Haand for at vise ham ud een Gang til, men Armen hang saa kraftløs ned, som om den var lammet.

Stine pegede hen mod Alkoven.

»Se dér, Byrge . . .«

Hun fik ikke mere sagt, for i det samme hørte de gungrende Hovslag ude fra Bygaden, ganske nær ved Porten. Byrge sprang ud og hentede den store Gaardøkse, der stod ved Brændestablen; med den i Haanden traadte han atter ind og stillede sig paa Vagt ved Stuedøren.

»Lad dem komme!« raabte han. »Jeg viger ikke!«

Ihvor ophidset han var, sendte han dog Stine et Øjekast, der straaled som et Smil.

»Red dig, Stine . . . red jer begge! Find et Skjul, mens Tid er.«

Nu talte Mor Elle:

»Lad ske, hvad der vil — jeg bliver, hvor jeg er. Men du, Byrge, kan redde dig endnu, og jeg vil sige dig, at det er Galmandsværk, hvis du tænker paa at staa ene mod seks.«

Byrge gentog sine Ord fra før — denne Gang med en Klang af Trods i Stemmen.

»Jeg viger ikke, Mor Elle!«

Der lød Tramp og Vaabensmæld ude i Gaarden, og de fem Ryttere stampede hen mod Stuehusdøren; den sjette vogtede Hestene henne ved Portstolpen.

Byrge løftede Øksen, rede til et Hug mod den første, der traadte ind; men Mor Elle gik hen til ham og lagde sin Haand paa hans Arm.

»Tøv lidt! Lad det blive Fjenderne, der fanger an, saa har vi Samvittigheden fri.«

Byrge trak sig modstræbende tilbage og satte Ryggen mod den Alkove, der var lukket. Stine fulgte ham med Øjnene, men hun rørte sig ikke. Hun havde lagt Hænderne sammen og samlede al sin Angst i en stum Bøn om Hjælp. Ikke et Ord kunde hun finde; Bønnen laa i et tungt, sukkende Aandedrag.

Idet de to første Ryttere traadte ind i Stuen, vaagnede den saarede hende i Alkoven, og han løftede sig straks op paa Albuens, skønt han stønnede i Pine.

Rytterne studsede, og i den første Stund havde de ikke Øje for andre end ham. De spurgte paa et Sprog, som Mor Elle ikke forstod, og han svarede dem, pegende paa hende. Hun fattede saa meget, at han søgte at skærme hende mod Overlast, og hun kunde se paa Rytterne, at hans Ord virkede; de samlede foran hans Leje og saa skiftevis paa ham og Mor Elle.

Hun glemte pludselig sin Frygt og gik ind imellem dem.

»Gaa tilbage!« sagde hun fast. »Han trænger til Ro, hvis han skal komme sig.«

Den ene af Rytterne forstod hende; han nikkede og sænkede Sablen.

»Fred i Stuen!« sagde han paa Dansk. Og derefter sagde han nogle Ord til Kammeraterene; de betød det samme, kunde Elle skønne.

Men idet han vendte sig for at gaa ud, fik han Øje paa Byrge, og nu blev hans Udtryk atter truende. Da Byrge saa det, knyttede han Hænderne fast om Økseskaftet og beredte sig til Kamp; fly vilde han ikke.

Rytteren pegede paa ham med sin Sabel og henvendte sig til den saarede med et Spørgsmaal; men han fik et Hovedryst som Svar. Den saarede Rytter vidste ikke, hvem Byrge var.

I det næste Øjeblik blinkede fem Sabler mod det lave Loft, og Byrge hævede Øksen til Hug. Rytterne raabte vildt imod ham, og Stine skreg i den yderste Angst:

»Gud, hjælp!«

Mor Elle skreg ikke; hun traadte hurtigt frem foran Byrge og skærmede ham med sit Legeme.

»Hører han dig til?« spurgte den Rytter, der kunde tale Dansk.

»Ja,« svarede Mor Elle. Og hun føjede til, klart og fast: »Han er min Søn.«

Den saarede raabte nogle Ord henne fra Sengen; han havde gættet, hvad det var, Elle sagde. Og nu sænkede Rytterne atter Sablerne.

»Du har reddet vor Kammerat,« sagde Ordføreren til Elle, »derfor skal din Søn have Fred.« Han tilføjede med et truende Øjekast til Byrge: »Men va'r dig en anden Gang!«

Rytterne tog Afsked med deres Kammerat og gik ud. Ikke en eneste af dem rørte noget, der hørte Huset til.

Den saarede lagde sig tilbage paa Pudden, og nu tog Udmattelsen ham atter.

Stine ilede hen til Byrge og klyngede sig til ham. Hendes Sindsrøre var saa stærkt, at hun græd — af Angst og af Fryd — og Taarerne blev blanke af det Smil, der brød frem. I den Stund tænkte hun kun paa dette ene: hendes Ven, hendes Helt, havde sat sit Liv i Vove for at redde hende. Og hun ænsede ikke, at hun selv brød sin Hemmelighed lige for Moderens Øjne.

— Mo'r Elle traadte hurtigt frem foran Byrge
og skærmede ham med sit Legeme.

Byrge lagde Armen om hendes Liv og saa frit op.

»Hvad siger I, Mor Elle?« spurgte han.

»Den, som jeg een Gang har givet Sønnenavn, forstø-

der jeg ikke,« svarede Mor Elle. »Nu hører du til Slægten, Byrge.«

Der var en let Skælven af Rørelse i hændes Stemme, da hun tilføjede:

»Og nu kender jeg den Rod, du er runden af. Havde den ikke været fast, saa stod du ikke dér i denne Stund. Det skal huskes, hvis nogen vover at kaste Skam paa dig.«

Hun lagde sin Haand paa hans Skulder, og nu stod de sammen alle tre.

Kæden var sluttet.

* * *

To Uger efter var den saarede Rytter saa karsk, at han kunde drage bort. De saa ham aldrig mere.

Mor Elle talte aldrig om ham, ej heller holdt hun af, at andre gjorde det. Eskes Skygge laa som et tæt Mørke over hans Navn.

Efter hans Bortrejse fandt Mor Elle nogle indskaarne Tegn paa den ene Bjælke i Stuen, helt inde over Mælkehylten:

15 — III — 1629.

Det var den fremmede, der havde skaaret dem, saa stærkt var hans Sind bleven rørt paa hin Dag, da han laa værgeløs under sin Fjendes Tag.

Og den Dag mindedes som en Højtid i Gydegaarden, indtil den gamle Vaaning sank — to Hundrede Aar efter.

15 · III · 1629

Skal — skal itt —

Nej gjywt mæ egenn va de dummost æ kund,
ja, æ tøss itt engang, de va ræt! —
få Pede, min søn, kund e goo nowwelund,
men ålde få Grete å Mett.
De æ godt, do vil sæj mæ, hva folk di fātæll,
men å gjywt mæ — nej di skal hå tak!
Å hjels kon å sæj e fro mæ, hvo do vil,
te dæ æ itt de mindst om dæ snak.

Nej gjywt mæ egenn — nej, de æ da få stywt!
ja de tøss do vel da æ få gallt?
— næ min bøen æ så stua, te di kån blyw gjywt,
min Grete æ sytten et halt!
Å gjywt æ mæ no med en vildfremmed mând,
ja hva tænke do vel, di vild sæj?! —
Nej, de æ få sild — skønt æ tit nok må sånd,
æ kund træng te en mând o e stej.

Men gjywt mæ egenn — hvondt æ ho e med Mads,
de kån do, dæ æ gjywt, vel fástoo. —
De æ sjælden en ræt æ e mândfolk tepass, —
å de, te di knawwe let skroo, —
næ kon de va de væest, la woss sæj, som e æ:
nej, e køssen va ålde så lænng,
næ en føsst blywwe ælde å de arbe, vi hæ
få vå bøen o e stej, de æ strenng.

Di fiin hæ e bæ, å en tøss jo emelld,
te di finest, som såndt en hæ set,
di hæ da vist itt møje åendt å bestelld,
som å køsses å klappes e let.
Men hvo lykle di æ, æ dæ ingen, dæ ve —
pyt med de, en go digte kån skryw!
få så skuld di skilles — å helst åw å te —
fø te rigte di lykle kå blyw.

Nej gjywt mæ egenn! Nej, si no hæ æ frej
få di måndfolk, dæ drikke sej fuld.
Vi kvindfolk hæ fejl, å en må jo nok sæj,
vi æ vel itt hielt, som vi skuld,
men så slimm æ vi itt. — Høe sæj mæ, hvenn so,
di ho set Mathis Clausen e nat?
De æ løwda edaw! — Åå ja sæj mæ e no.
De æ nok Stinne Kagkunn, den pjat!

Ja vel va Mathis ind e jåws e klok ni,
få da han ho væt op o e møll,
æ sjell fæk ham ind, da han lig gik fåbi,
å hjælp, da våt øg de skuld føll.
Å så bløw e sild fø han gik, de æ sånd,
ja han hjælpe woss let åw å te,
å han æ no så venle å døgte en månd,
som vel åld folk, dæ kindne ham, ve.

Æ skal sæj dej, Mari, hvondt e hiele æ fat,
men så må do å low mæ å tii.
Si, Mads lo ja øjd ved daw å ved nat,
de var mæ, dæ mått sleef å mått slii —
å do ved vel Mathis han hæ pæeng te sit stej,
— vå gemme hæ ålde væt fuld.
De æ miest få min bøn, æ itt godt kån sæj nej,
ja, sæj mæ, hva tøss do æ skuld?

Å så æ de, skal æ sæj dej, Mari,
si, som ung va vi sammel i plads,
å da va Mathis jo den føest te dæ fri,
men da holdt æ miæ åw Mads —
å vild no æ sæj nej, mått mit hjat væ åw flindt,
ja de vild da væ spot å væ skam, —
næ æ ræt tænke o no, hvo lænng han hæ vindt,
tøss æ å, te æ hælde åw ham.

Æ ved så omtrent nok, hva folk di vil sæj,
næ om kort ti, dæ no vil blyw lyst,
å de æ mått hœ få nyss åw Pæ Smej,
de va, ja te rigte æ gyyst.
De va, ja, som fæk æ et slaw åw en plejl,
så te ræt æ mæ dukke elaw.
Næ et pa di skal gjywtes, folk findne dæ fejl,
fæsst de guuj, næ di æ i dæ graw.

Men la folk så bare kon sæj om Mathis,
hva di vil, men han æ itt så dumm,
å la dem kon sæj, han itt godt kån fang griis,
hans bien æ vel nok nowwe krumm,
men han hæ no så godt å så venle et sind,
å min bœn kån blyw hjolpen o gle.
Ja en månd som Mathis æ no sjælden å find,
æ va tombe, om itt æ slow te!

Martin N. Hansen.

En Arrestation og et Dannebrogskors.

Optegnelser fra Trearskrigen.

Der findes i mange Hjem i Sønderjylland Optegnelser fra Fortiden, som det var værd at opbevare og drage frem, fordi de kan give et værdifuldt Billede baade af de nationale, sociale og økonomiske Forhold.

I det følgende skal gengives et Uddrag af nogle Optegnelser, der er foretaget af Landbolsmand og Skrædder Niels Jacob Christian Salling i Troldal, Lintrup Sogn. Salling var født 1805 og døde 1890. Han var, til Trods for at han ingen boglig Uddannelse havde faaet, en meget oplyst og navnlig i national og religiøs Henseende stærkt interesseret Personlighed, og han var paa Egnen der en meget anset og agtet Mand, som paa forskellig Maade altid var rede til at hjælpe sine Medborgere. I det Uddrag af hans Optegnelser, der gengives i det følgende, giver han en Skildring af sin Deltagelse i Oprettelsen af »Almenvæbningen« paa Røding Højskole ved Trearskrigens Begyndelse, da Rygtet om, at »Slaverne« fra Rendsborg og Glückstadt var sluppet ud. Da den slesvig-holstenske Hær senere trængte herop, og den slesvig-holstenske Regering fik Magten, blev Salling arresteret af Oprørshærens Dragoner, ført til Haderslev i Arrest, hvorfra han dog efter godt en Uges Forløb blev frigivet, da hans Sogneboere indsendte et Bønskrift om hans Frigivelse. Nogle Aar efter blev han benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Disse gamle Optegnelser vil endnu blive læst med Interesse, vel særlig paa vedkommende Egn, hvor Navnene endnu vil være velkendte. »Sprogforeningens Almanak« vil gerne modtage Bidrag af denne Art, netop fordi en af dens Opgaver er at samle Stof til Belysning af vor Landsdels Fortid og de Vilkaar, som Befolkningen her har levet under. Betydningen heraf har glædeligvis i de senere Aar vundet stadig større Forstaaelse, og vi haaber, at »Sprogforeningens Almanak« paa dette Omraade vil finde Medarbejdere fra alle Egne i Sønderjylland.

N. H.

Onsdagen den 28. Marts 1848, da vi kom ud af Kirken i Lintrup, hørte vi, at en dansk

Løjtnant, Jensen Tusch, var taget ind i Lintrup Præstegaard. Vi var nysgerrige efter at faa at vide, hvad nyt han bragte i denne bevægede Tid, og vi gik, vel en Snes Mand, op i Præstegaarden. Løjtnanten kom ud til os med et Papir i Haanden. Da jeg stod ham nærmest, rakte han Papiret til mig og bad mig læse

det op for de tilstedeværende, for at de ikke skulde tro, at han ved at oplæse det forandrede noget af dets Indhold. Det var et Opraab til en »Almenvæbning« samt en Indkaldelsesordre af de militærpligtige til deres forskellige Militærafdelinger. Opraabet var undertegnet »Circovius, Bataillonschef«. Løjtnanten tilføjede, at vi nu maatte indestaa ham for, at det oplæste blev overholdt og opfyldt. Med Hensyn til Opfordringen til Almenvæbning havde vi at møde med Vaaben saa mange som muligt paa Rødding Højskole den 30. Marts.

Hvad Indkaldelsen af Militæret angik, da svarede vi, at det havde sine Vanskeligheder, da vor Sognefoged, Petersen, Nissungaard, var Slesvig-Holstener, og han var beskyldt for at holde Indkaldelsesordrerne tilbage.

— Hvad for noget, udbrød Løjtnanten, taaler I under de nuværende Omstændigheder en Oprører til at bestyre Eders Kommunalanliggender?

Vi studsede og bemærkede, at det jo ikke stod i vor Magt at forandre det.

— Ja, svarede Løjtnanten, det er Eders Pligt øjeblikkeligt at afskedige ham fra enhver kommunal Bestilling og faa en anden paalidelig, Kongen tro og hengiven Mand indsat i Forræderens Sted, og dernæst saa hurtigt som muligt gøre Øvrigheden bekendt dermed og faa dens Stadfæstelse paa Eders nye Valg. — Saa indestod han for Følgerne.

Der gik en Mumlen gennem Forsamlingen, thi Sognet vilde gerne af med den tyske Sognefoged. Men hvor turde man vove at angribe en Mand, der stod saa højt anskreven hos Øvrigheden, og som derfor havde saa stor Indflydelse, hvad enkelte havde erfaret, der havde vovet ikke at bøje sig for hans Paafund. For at Manden altsaa ikke, dersom Sagen tog en anden Vending, skulde hævne sig paa en enkelt, blev det bestemt, at en Mand fra hver By i Sognet skulde gaa til ham for at faa Indkaldelsesordrerne udstedt. Jeg blev valgt som Ordfører, og vi gik saa til Sognefogden, men han var ikke hjemme. Dog fik vi saa en af Sønnerne til at udfærdige Ordrerne.

Dagen efter mødte vi saa omtrent 200 Mand med forskellige Vaaben ved Højskolen. Vi blev inddelt i tvende Afdelinger. En Hr. Dolberg fra Hygum kommanderede 1. Afdeling og jeg 2., Løjtnant Jensen Tusch Højskolens Elever som Blænkere.

Om Aftenen havde vi ²Grande i Dover, og det blev aftalt, at tvende Mænd skulde gaa til Hr. Petersen for at erfare hans politiske Anskuelse under de nuværende Tidsforhold. Valgte blev Gaardejer Hans Lauritzen af

Aarlund og jeg. Klokkeren var allerede over 9, da vi kom til Nissungaard, og Sønnen Peter, der stod udenfor Døren, sagde, at hans Fader var gaaet i Seng, da han i flere Nætter ikke havde haft Ro. Vi vilde saa gaa tilbage, da vi ikke vilde forstyrre ham i hans Nattero, men Sønnen bød os indenfor paa et Glas; Petersen var nemlig ogsaa Værts-husholder. Vi modtog Indbydelsen, og efter at Sønnen havde trakteret os med en Kirsebærlikør, gik han ind til Faderen, men kom straks tilbage med Anmodning om at komme ind til ham i Sovekammeret. Vi undslog os først, og Sønnen gik da atter ind og kom tilbage og gentog Opfordringen. Vi gik saa derind og forebragte vort Ærinde fra Grandet saa høfligt og skaansomt, som vi forstod. Da han siddende oprejst i Sengen havde hørt vort Andragende, sagde han, idet han lagde sig ned igen:

— Jeg har skrevet til Kongen, og forøvrigt tror jeg ikke at skylde nogen at gøre Rede for mine politiske Anskuelser.

Vi mente derimod, at under de nuværende Forhold var det nødvendigt aabenlyst at vedkende sig sine Anskuelser, især for ansvarshavende Personer, da det ellers kunde have betænkelige Følger for de mistænkte. (Saaledes var f. Eks. Herredsfoged Bruhn og Tingskriver Møller samme Dag, 30. Marts, som Arrestanter bleven bragt til Ribe. Bruhn blev senere af Slesvig-Holstenerne ansat som Amtmand i Haderslev i Svigerfaderen Amtmand Johannsens Sted.) Ved disse Ord rejste Petersen sig atter op i Sengen og forsikrede, at han nu var fuldkommen tilfreds efter den kongelige Kundgørelse af 27. Marts, og at han aldrig havde ønsket mere, end deri var udtalt. Vi mente derimod, at han som Slesvig-Holstener, hvilket var vitterligt nok, at han hidtil havde været, ikke kunde være tilfredsstillet dermed. Men da han forsikrede os, at

han var ligesaa kongeligssindet som vi, kunde vi ikke andet end udtale vor Tilfredshed dermed.

Den næste Dag skulde, ifølge det omtalte Grande, to Mænd fra hvert Omraade af Sognet møde i Lintrup som Sognerepræsentanter. Præsten, Pastor K r a g h, var ogsaa til Stede uden at deltage i Forhandlingerne. Han oplæste for os et Brev fra Petersen, hvori denne gav Afkald paa Sognefogedbestillingen, dersom han ikke længere besad Folkets Tillid. Der blev nu valgt en Leder, for at Forhandlingerne kunde gaa for sig i god Orden. Da jeg nu enstemmig blev valgt dertil, gjorde jeg Forsamlingen opmærksom paa det betænkelige ved vor Beslutning med Hensyn til Petersen, da denne nu var bleven kongeligssindet. Men da raabte de alle som med én Mund: »Det er Rævestreger, han er en Slesvig-Holstener, og vil vedblive at være det i Hjertet, hvordan det end siden gaar. Vi kan ikke forsvare det for Konge eller Folk at lade ham sidde som en ærlig og Kongen tro Mand, ifald Øvrigheden ellers vil billige vor Begæring.«

Der maatte altsaa skrives til Valg af en ny Sognefoged. — Da jeg aabnede nogle af de indkomne Stemmesedler, saa jeg, at de fleste stemte paa mig, hvorfor jeg gjorde Forsamlingen opmærksom paa, at jeg paa ingen Maade vilde eller kunde modtage denne Tillidspost, men at jeg iøvrigt var villig til at overtage ethvert som helst andet Hverv, hvortil jeg blev valgt. Valget faldt da paa J a c o b V i l l u m s e n paa Kastbjerggaard. Ligeledes blev tvende Mænd valgt til Kirkeværgere i Petersens Sted, nemlig S æ r e n H a n s e n, Ejer af Lintrup Nørrekro, og S t e p h a n C h r i s t i a n s e n, Gaardejer paa Skovlund, der alle modtog Valget, de to sidste dog kun, dersom Petersen godvillig vilde afstaa Bestillingen, — thi paa denne havde han endnu ikke givet Afkald. Sluttelig valgtes ovennævnte S. Han-

sen og jeg til at overbringe og anmode det Kongl. Amtshus i Haderslev om at bevilge det anførte, saasnart P. havde givet skriftlig Afkald. Den nyvalgte Sognefoged og jeg skulde nu begive os til P. for at modtage hans Afkald paa bemeldte Bestillinger. Men for at han ikke skulde have Grund til at tro, at det kun var vor, men ikke Sognets Begæring, at han skulde afstaa ovennævnte Bestillinger, saa besluttedes det, at alle tilstedeværende Sognerepræsentanter skulde følge med os til Nissumgaard. Da vi kom der, var H. D. K l o p p e n b o r g fra Københoved tilfældig kommen, og da han erfarede vort Ærinde, billigede han vort Forehavende. Jeg fik ham til at melde os hos Petersen, og da J. V. og jeg kom ind til ham, sad han ved et Bord, famlende efter en Kniv, der laa i Vinduet hos ham, idet han uden at høre os, som en afsindig raabte: »Nu kan jeg lige saa godt først som sidst gøre en Ende paa det, thi nu er Æren borte«. Jeg vilde berolige ham, men han syntes ikke at høre mig, indtil endelig Kloppenborg formaaede ham at tie, saalænge indtil jeg havde røgtet mit Ærinde. Da jeg havde talt nogle beroligende Ord til ham og saa lempeligt som muligt havde tilkendegivet ham vort Forlangende, fattede han sig og underskrev Afstaaelsen, saavel fra Sognefoged- som Kirkeværgbestillingen. Derpaa forlod vi hans Stue og begav os ind til Repræsentanterne i Skænkestuen, hvor de opholdt sig imens.

Næppe var vi kommen derind, førend Petersen atter begyndte at jamre og vaande sig paany, og snart kom hans Kone ind til os og kaldte mig ind til ham. Han greb begge mine Hænder og med taarekvalt Stemme udbrød han:

»Kære, kære Salling, hvor jeg dog er en ulykkelig Mand, jeg er det ulykkeligste Menneske, man kan tænke sig.«

»Men Hr. Petersen, hvad er det dog, der gør Dem ulyk-

kelig, jeg synes, De maatte være glad ved nu at staa udenfor alt Ansvar paa Sognets Vegne, hvad end sker.«

»Man vil totalt ruinere mig.«

»Hvor kan De dog tale saaledes. Lad være, at De er miskendt. De maatte jo da takke Sognet, der skiller Dem af med en byrdefuld Bestilling, især i disse urolige Tider.«

»Ja, det er heller ikke dette, der piner mig, men man truer mig paa Liv og Ejendom.«

»Dersom De tror, at dette er Sognets Mening og Hensigt, da tør jeg indestaa Dem for, at De tager fejl, og desuden kender De jo de herværende Mænd som fornuftige og besindige.«

»Ja, det tilstaar jeg, men det er hist ovre fra, (pegende mod Nord), jeg frygter Ulykken. Der har jeg Tusinde og atter Tusinde Uvenner, og de har truet mig paa det grueligste.«

Jeg beklagede ham i denne Stilling under de nuværende Forhold. — Jeg gik ind til Repræsentanterne og fortalte dem, hvorledes Sagerne stod for den stakkels Mand, og vi raadslog om, hvorledes vi kunde skaane ham for Mishandling paa Person og Ejendom. Enden af Forhandlingerne blev, at vi foreløbig vilde stille et Par Mænd Dag og Nat til hans Beskyttelse mod Overlast. Jeg gik atter ind til ham og fortalte ham, hvad vi havde besluttet, og han takkede for Tilbudet.

Den 2. April drog vi til Haderslev, S. Hansen, J. Vilumsen og jeg. Jeg havde forfattet et skriftligt Andragende, som vi som Lintrup Sogns Afsendinge overrakte den gamle Amtmand Johannsen; han skrev foreløbig paa Andragendet: Bevilliget.

Vi havde det faste Haab, at den danske Arme snart skulde sejre, men Slaget den 23. April og Armeens Tilbagetog gjorde os modløse. 3. Dragonregiment retirerede

over Gram, Rødding til Foldingbro. Jeg kan ikke nægte, at jeg ved at overveje min Stilling under de nuværende Forhold maatte finde, at den ikke just saa særdeles tilfredsstillende ud. Kun det beroligede mig nogenlunde, at jeg ingen havde fornærmet, hverken med Ord eller Gerning, hverken paa Person eller Ejendom. Jeg kom slet ikke i Tanker om, at sligt slet ikke kunde beskytte mig mod Overlast fra preussiske Magthaveres Side. Vi havde jo aldrig før oplevet et Oprør af Undersaatter imod deres retmæssige Konge og Regering.

Den 15. Maj, Natten mellem Kl. 12 og 1, blev jeg vækket ved en stærk Banken paa Sovekammervinduet. Jeg sprang ud af Sengen og spurgte: »Hvad godt?«

»Luk kun op,« lød Svaret.

»For hvem?« spurgte jeg atter.

»For danske Folk,« svaredes.

Uagtet det ikke var helt lyst, og med Søvnens endnu siddende halvt i Øjnene, kunde jeg nok se, hvad det var for en Slags danske, men fattede mig straks og var forberedt paa det værste. Jeg lukkede op, og en Løjtnant med trukken Sabel, og en Menig, der i Døren spændte sin Pistol, traadte ind i Stuen. »Er det Salling?« spurgte førstnævnte, »saa er De arresteret, og jeg skal bede Dem om snarest muligt at klæde Dem paa.« Da jeg var paaklædt, forlangte Officeren at se mine Papirer. Da han havde rodet omkring i mine Papirer uden, som det syntes, at finde, hvad han søgte efter, spurgte han mig, om jeg ikke havde ført Brevveksling med Hans Krüger og Laurids Skau. Jeg svarede nej. Dermed ophørte Undersøgelserne.

Jeg maatte nu uden videre Ophold forlade min Familie, min stakkels grædende, frugtsommelige Kone og smaa Børn. Jeg mangler Ord for at kunne beskrive denne sørgelige Skilsmisse. — Jeg maa lade Løjtnanten, at han

havde saa megen menneskelig Følelse, at han gik med mig et Par Stenkast fra Huset, før han lod mig bagbinde, og saaledes maatte jeg trave mellem Hestene en halv Mils Vej til Foldingbro.

Da vi kom til Gæstgiverstedet hinsides Aaen, hvor Eskadronen opholdt sig, blev jeg ført ind i en Stue, hvor Kommandøren opholdt sig, en spinkel, rødhaaret Mand, der syntes mig at have et sandt Røveransigt. Han gloede noget paa mig, og endelig spurgte han mig, hvad jeg var for en Person. Jeg svarede kun: »En Arrestant«. Dette Svar tilfredsstillede ham ikke, og han spurgte videre, om jeg havde løbet omkring med danske Petitioner eller underskrevet dem. Til det første svarede jeg Nej, men at jeg saavel som enhver Jordejer i Almindelighed havde underskrevet flere. —

»Hvorfor vi havde gjort dette?«

»Fordi vi fandt deres Indhold overensstemmende med vor indre Overbevisning«.

»Om jeg havde øvet Folk i Landstormen?«

»Ja.«

»Hvad var vor Hensigt dermed? Troede vi maaske med sligt at kunne modstaa de tapre slesvig-holstenske Soldater?«

»Rygtet sagde, at man havde hvervet en Del Landstrygere og løsladte Straffefanger i Rendsborg og Glückstadt og forsynet disse med alskens Vaaben. Forplejningen maatte de selv sørge for ved at plyndre og røve fra de Danske, hvor de fandt noget. Det var mod disse uøvede Voldsmænd, at vi troede at kunne beskytte vore Ejendomme.«

»Ja, jeg kan nok forstaa, at det er en af de rigtige, vi har faaet Fingre paa,« sagde han og sprang op af Sofaen og gik frem og tilbage paa Gulvet.

Efter et Par Timers Ophold kom jeg paa en Vogn, som en Dragon med en spændt Pistol eskorterede, med Ordre til at jage mig en Kugle gennem Hovedet, i Fald jeg ikke forholdt mig rolig. Denne Befaling var i Grunden overflødig, da jeg bagbunden var bunden fast til Agestolen. Vi kørte bagefter Eskadronen omtrent en Miles Vej. Da kom en Kurer os imøde. Vi gjorde Holdt en Times Tid, vendte derpaa tilbage over i det slesvigske ved Skodborg-hus og indtraf i Skodborg lidt før Middag. Efter et langt Ophold paa Gaden, hvor især jeg var udsat for mange tilstedeværendes Nysgerrighed, fik jeg endelig anvist Gæstgiver Pryszes Skænkestue til Arrestlokale med en Dragon til Vagt. Her erfarede jeg, at Bestemmelsen havde været at føre mig til Vejle for at stilles for General Wrangel.

Næste Dag blev jeg kørt til Haderslev og indført i Tyvehullet. Da Fangevogteren Nix (en dansksindet Mand) havde ført mig derind og lukket de jernbeslaede Døre med Laas og Jernbolte, satte jeg mig paa Briksen og overvejede min mærkelige Stilling under de preussiske Magthavere. Det eneste, der trøstede mig, var, at jeg intet ulovligt havde gjort, og ingen fornærmet hverken paa Person eller Ejendom og hverken med Ord eller Gerning! Hvad jeg havde gjort, var kun min Pligt mod Konge og Fædreland ifølge min som Soldat aflagte Ed. I det samme raslede det med Jernboltene, og Yderdøren gik op, en Skodde udvendig fra blev aabnet paa den indre Dør, og Nix's Ansigt viste sig i Hullet. Han spurgte mig om, hvorfor jeg var arresteret. Jeg svarede, at jeg vidste ikke at have gjort noget ulovligt. »Saa — — — da vil jeg sige dig, at du er et højst farligt Menneske, der har truet med baade Mord og Brand.« Hvad jeg svarede herpaa, ved jeg ikke, jeg følte mig som tilintetgjort. Den eneste Lise i min Elendighed vilde Oprørerne berøve mig, min

Ære, mit gode Navn og Rygte, og sætte mig i Klasse med Røvere og Mordere.

Fem lange Dage og endnu længere Nætter, thi sove kunde jeg ikke, tilbragte jeg i dette afskyelige Hul. Endelig kom jeg Lørdag Eftermiddag i Forhør paa Amtshuset hos G. Petersen, Herredsfoged for Haderslev Herred. Jeg antog, at Bruhn, min forhenværende Herredsfoged, nu Amtmand, skammede sig ved at optage Forhør over mig, da han kendte mig personlig saavel som mine Forhold i Hjemmet. Efter at G. Petersen havde spurgt mig om mit Navn, naar, og hvor jeg var født o. s. v. spurgte han mig, om jeg ikke anede, hvem der var min Angiver. Da jeg benægtede dette, sagde han:

»Naar jeg siger Hjerting, kan De da ikke komme efter det?« Jeg betænkte mig lidt, men svarede derpaa, at skønt jeg kendte hver Mand i Hjerting By, kendte jeg dog ikke en eneste, jeg kunde tiltro en saa slet Handling. »Naa, ja det kan ogsaa være ligemeget,« svarede han.

Spørgsmaal og Gensvar fulgte nu, saa vidt jeg erindrer, saaledes:

H e r r e d s f o g d e n : Har De nogensinde været paa Højskolen i Rødding?

J e g : Ja, mange Gange.

H . : Var De der ikke den 30. Marts?

J . : Jo, vi var vel flere Hundrede der.

H . : Hvad foretog De Dem der?

J . : Jeg kommanderede en Afdeling af Landstormere, paa Løjtnant Jensen Tuchs's Forlangende og Anvisning.

H . : Var der flere saadanne Kommandører?

J . : Ja, en Hr. Dolberg fra Hygum havde en Afdeling.

H . : Hvad var Meningen med denne Landstorm?

J . : Rygtet gik, og der sagdes for vist, at Ophavsmændene til Oprøret havde forledt nogle af Militæret i Slesvig

og Holsten til at forlade deres Fane; men disse udgjorde kun en ringe Del af Hæren, derimod var der hvervet over hele Tyskland en stor Mængde Folk af alle mulige Klasser, især Haandværksbosser, ja, man havde endda løsladt Straffefanger i Rendsborg, Glücksadt o. s. v. til at kæmpe for Slesvig-Holsten, og at disse saakaldte »Freischärler« ved Plyndring i det danske Nordslesvig selv skulde sørge for deres Forplejning. Det var disse frygtede Friskare-mænd, vi troede at kunne forsvare Hus og Hjem imod.

H.: De har altsaa ført Vaaben mod Slesvig-Holstenere?

J.: Nej.

H.: Har De da ekserceret og kommanderet uden at have Vaaben i Haand?

J.: Ja, jeg brugte kun, hvad der var Skik og Brug i min Soldatertid som »lille Kommandør«, en Stok.

H.: Har De da heller intet Vaaben haft i Deres Hus?

J.: Nej, undtagen en lille Lommepistol kan faa Navn af Vaaben i saa Henseende. Saadan en Tingest har rigtignok en Gang været i mit Hus; men den var kun laant Gods.

H.: Hvis var den da?

J.: Den tilhørte en Købmand Rabitz i Lintrup.

H.: Har De ikke været hos Petersen, Nissumgaard, i Anledning af Politiet?

J.: Jo, tre Gange i den Anledning jeg tænker mig, at De mener.

H.: Hvad vilde De da der?

Jeg skildrede derefter Forløbet af Forhandlingerne med Petersen.

Dette er saa omtrent Ordlyden af Forhøret, saa vidt jeg mindes efter min Optegnelse straks efter min Løsladelse.

Efter dette Forhør blev jeg atter af Fangevogteren led-saget til mit Fængselshul, hvoraf jeg kun blev sluppet ud et Par Minutter hveranden Dag for at vaske mig.

Torsdagen den 25. Maj blev jeg atter ført til Amtshuset, denne Gang til Amtmand Bruhn, der lod mig vide, at der var indbragt en Bønsskrivelse fra Sognebeboerne tillige med en privat Skrivelse fra Hr. Pastor Kragh om min Frigivelse. Han havde for Øjeblikket ingen Dokumenter over mit Forhør, men han kendte mig jo godt, og troede ikke, at der var noget, der kunde være til Hinder for min foreløbige Frigivelse, og han saa tillige af Præstens Skrivelse, at min Familie haardt savnede mig under de stedfindende Forhold i Hjemmet. Kun vilde han raade mig, at jeg i Fremtiden afholdt mig fra Politiken, da jeg nu tilligemed min Familie havde erfaret Følgerne.

Det omtalte Bønsskrift eller Kaution har jeg senere set, og det lød saaledes:

»I Anledning af at N. J. Chr. Salling i Troldal Natten imellem 14.—15. d. M. blev af en Dragon-Kommando afhentet fra sit Hjem, fra Kone og mange smaa Børn, og bortført som Arrestant, tager undertegnede herved den underdanige Frihed at tilstille det kongelige Amtshus følgende: Bemeldte Salling er saavel her i Sognet som i Omegnen en agtet Mand, og ingen af os ved eller kan tænke os det allermindste om ham, der kunde foraarsage ham i Arrest, hvorfor det skønnes at maatte forekomme ham saa meget mere smerteligt. Hans Familie er derved kommen i en elendig Stilling, da dens eneste Forsørger er borte. Hans Kone er af Sorg falden i Sygdom, der muligen kan have hendes Død til Følge, da hun var frugtsommelig og er for tidlig nedkommen. Paa Grund heraf bedes herved underdanigst, at forbemeldte Salling saavel for hans egen Skyld, da han som en ærekær Mand vistnok lider derved, som ogsaa for den bedrøvelige Stilling, der derved er paakommen hans Familie, for hvem han er en retskaffen Mand og Fader, maatte vorde frigiven. Men skulde han i nogen Henseende have begaaet en ubevidst Brøde, hvorved

han havde fortjent at drages til Ansvar, og han derfor ikke straks skulde kunne frigives, er undertegnede villig til og lover herved, om dette kunde tjene til hans Løsgivelse, at indestaa som Borgen for hans Tilstedekommelse, om han igen i slig Henseende skulde blive tilholdt at give Møde.

Lintrup, den 23. Maj 1848.«

Her følger 39 Underskrifter de fleste af de største Lods-
ejere i Sognet. Dette saavel som Præstens Skrivelse, men
vel til Dels ogsaa Tyskernes Udjagelse af Jylland, bevir-
kede min Frigivelse.

Foranstaaende Ansøgning var skrevet og blev besørget
personlig af S. Mortensen Bjerrum, daværende Skolelærer
i Tornum. Naar man betænker, at der den Gang ingen
vovede at vedkendes mig for ikke ogsaa at blive sat under
Tiltale som medskyldig i den af Tyskerne saakaldte Agi-
tation, saa maa man beundre det Mod, denne min Barn-
domsven udviste ved ikke alene at forfatte Andragendet,
men endog at gaa omkring fra Gaard til Gaard i Sognet
for at samle Underskrifter hos de mest fremragende Mænd,
ja endog et Par Tyskere underskrev.

Jeg slap saaledes ud af Fængsel, men uden at være fri-
funden for Beskyldningen, hvorfor jeg var arresteret. Der
blev derfor i Krogene af enkelte (de tysksindede) hvisket
om, at jeg strengt taget ikke kunde møde der, hvor der for-
dredes Mænd med et uplettet Rygte, da jeg jo ikke af Ret-
ten var bleven frikendt for den Sigtelse, hvorfor jeg var
bleven arresteret.

1853 udkom en Kundgørelse, at enhver, der havde lidt
Tab under Krigen 1848—50, kunde indgive en Ansøgning
om Erstatning. I pengelig Henseende var mit Tab jo ube-
tydeligt, da jeg kun var en lille Lodsejer, men min bor-
gerlige Ære havde lidt ved den Maade, hvorpaa man var
gaaet frem imod mig. I Efteraaret 1853 skrev jeg til Pastor

Kragh i Øsby, der var Præst i Lintrup 1848, og bad ham om at give mig en Attest om min Opførsel i 1848 under de daværende Forhold i Sognet. Idet jeg nu her har nedskrevet hans Vidnesbyrd ordret, maa jeg tilstaa, at Mandens gode Hjerte ligesom er løbet af med ham, ved Tanken om hin Tid, naar han skildrer mit Forhold til Gud og Kongen.

Attesten lyder saaledes:

»Niels Salling i Dover By, Lintrup Sogn har i Krigsaarene 1848, 49 og 50 i alle Dele opført sig som en brav Mand, og fordi han som saadan tog virksom Del i Sognets Anliggender, maatte han lide allehaande ondt af Oprørsregeringen. Som valgt Ordfører for den Deputation af Sognets Gaardmænd, der ikke vilde have den slesvig-holstenske H. H. Petersen til Sognefoged til at lede Sogneanliggenderne, opførte han sig med en sjælden Humanitet imod denne, der dog siden lønnede ham skammelig derfor ved falskeligen at anklage ham for de daværende Magthavere. Da Oprøret vandt Fremgang, blev Sallings Hus en Nat, medens Familien, sig intet ondt bevidst, laa i dyb Søvn, omringet af slesvig-holstenske Dragoner, og efter at Huset ude og inde paa det nøjeste var bleven gennemsogt, uden at der fandtes noget mistænkeligt, blev Manden bagbunden ført bort og i Haderslev fængslet som en stor Forbryder. Konen blev over denne Mandens Medfart dødssyg. Ved Indberetning herom til daværende Amtmand Bruhn og ved at hele Lintrup Sogns Bønder gik i Kautio for Salling, lykkedes det omsider at få ham hjem. — I den øvrige Tid af Oprøret var han nødt til at forholde sig rolig, for at undgaa Fængsling paany og videre Forfølgelse, da der med ham, som med enhver tro dansk, stedse holdtes et vaagent Øje. — Som han saaledes gav Kongen, hvad Kongens er, saa har han som oprigtig Kristen stedse givet Gud det, Guds er, og jeg tror ikke at gaa Sandheden for nær, naar jeg tilføjer, at han af alle Lintrup Sogns Beboere var Guds og Kongens troeste Mand.

Som Sallings daværende Sjælesørger har jeg nøje kendt ham og giver ham med Glæde dette sandfærdige Vidnesbyrd.

P. K r a g h.

Øsby Præstegaard, 30. Januar 1854.«

Den 11. Februar indgav jeg et Bønsskrift til Kongen, hvori jeg bad om en lille Erstatning, som jeg kunde anse som et Bevis paa min Konges Tilfredshed med mit Forhold under Oprøret og tillige som en Æresoprejsning.

Som Svar herpaa blev Sølvkorset mig tilstillet den 2. Oktober 1854.

Sælsomme tyske Navne.

Samlede af P. Skovrøy fra det tyske »Justizministerialblatt«.

Süssmilch in Glücksburg og Phannkuche in Neuendorf.

Rindfleisch, Obergerichtsrath in Celle.

Phefferkorn, do. in Magdeburg.

Rehkopf in Schlésingen.

Rehbein in Naumburg.

Klopffleisch.

Frischbier.

Tænk, om nogen i Danmark hed Pandekage, Oksekød, Bankekød og Friskøl. Folk med saadanne Navne vilde dræbes af Folkeviddet. I Glogau var der i Halvfjerdserne, da min Samling blev til, en Geh. Justitsraad, der hed »Pfortner von der Hölle«. Tænk »Portner fra Helvede«! Du milde Gud og Skaber! I Bochum boede en Mand med det prosaisk-materielle Navn »Kaffsack«, paa Dansk »Avnsæk«. »Tyndtøl« og »Smørrebød« er gode tyske Navne. Og hvad siger man til »Rævehale« (Fuchsschwanz)!

I Aabenraa Fængsel 1902.

Af Amtsskolekonsulent Nic. Svendsen.

Mine første fem Aar som Journalist, nemlig fra 1899 til 1904, tilbragte jeg i Aabenraa som ansvarshavende Redaktør af »Hejmdal«. Det var, som man vil se, i Køllerpolitikens værste Periode, og min Stilling førte med sig, at jeg ofte maatte staa for Skud.

Blandt de mange mærkelige Personer, som omkring Aarhundredskiftet dukkede op paa den politiske Arena i vor omstridte Landsdel, var Fænomenet Fru v. Wildenradt-Krabbe. Ved sin Journalistik søgte hun at gaa de preussiske Magthavere til Haande. Hun faldt sine kæmpende Landsmænd i Ryggen og angreb de danske ledende Mænd.

Denne Færd var i »Hejmdal« blevet stemplet efter Fortjeneste som skamløs og ildesindet. Overfor disse Udtryk paakaldte Fruen de preussiske Domstoles Bistand, og Følgen var, at jeg af Overlandsretten i Kiel som sidste Instans idømtes en Maanedes Fængsel for Fornærmelse.

Det var et af de Saar, som Kampen gav, og det blev derfor baaret med Sindsro.

Straffen skulde afsones i den lille uanselige Fængselsbygning, som laa i en Baggaard ved Storegade i Aabenraa. Her havde M. Andresen et Par Aar tilforn siddet arresteret i flere Uger for en respektløs Omtale af »Røverstenen« i Løgumkloster. Her havde senere H. P. Hanssen været indespærret som sigtet for Højforræderi, og endelig husker

jeg at have besøgt Thade Petersen i dette Fængsel i Sommeren 1899. Nu kom Turen altsaa til mig.

Aabenraa laa den Gang endnu i Tornerose-Dvale. Staden var ikke saa berømt som nu. Omgivet og indsnævret af sine store Skove følte den ingen Trang til Ufoldelse. Byen var noget for sig; hyggelig, bedsteborgerlig, og alligevel mærkedes her et Pust ude fra Stillehavskysten, hvor de gamle Kaptajner, som stadig gav Tonen an, havde færdedes næsten mere hjemmevante end i deres Fødeegn i en Menneskealder og derover.

Livet i Byen, der ofte for den fremmede syntes saa stillestaaende, havde derfor i et Par Aartier bevaret sit bestemte Særpræg. Det var meget tiltalende for dem, der ejede Sans for det. Selv noget i og for sig saa ubehageligt som et Fængselsophold prægedes i Datiden af en smaaborgerlig Hyggestemning, der næsten minder en om Kristen Bloks Ungdomstreger hos Ingemann.

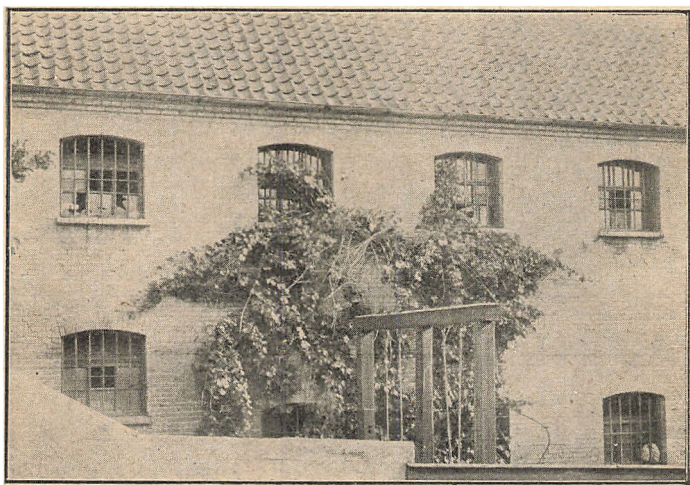
Det var om dette Emne, jeg skulde fortælle lidt til Almanakken.

— — —
Min Læge var den Gang Dr. Knuth. Som Kredslæge havde han Tilsynet med Fængslet. Med ham raadførte jeg mig om, hvilken Tid der maatte anses for heldigst for Straffens Afsoning. Han anbefalede mig at vælge Januar—Februar. Paa den Tid af Aaret kunde Opholdet i en opvarmet Fange celle være lige saa sundt som ude i det barske Vintervejr.

Jeg fulgte hans Raad, d. v. s. med Overstatsadvokatens Samtykke.

Den preussiske Fængselsordning omfatter et helt lille Værk, med alle Kommentarer endog et anseligt Bind paa Tykkelse som en moderne Læsebog. Dens Bestemmelser er i og for sig strenge. En Pressemand, der er idømt

Fængselsstraf, maa selvfølgelig underkaste sig samme Behandling som enhver Tyv eller Landevejsrøver, der sættes bag Laas og Slaa. Men denne Ordning er, til Held for mange, gennemhullet af talrige Undtagelsesbestemmelser, og da jeg Aaret i Forvejen under et tre Maaneders Fængselsophold i Byen Slesvig havde gjort Studiet af disse Undtagelser til mit Speciale, maa jeg sige, at jeg den 24. Januar 1902 saa mig i Stand til at indrette en ret kom-

Det gamle Fængsel i Aabenraa.

fortabel Fangecele i det ellers saa skumle og snavsede gamle Fængsel.

Jeg boede skraas overfor i Orgelbygger Marcussens Ejendom og havde derfor ikke langt at flytte. Daværende Redaktør Kimmel, Medudgiver af et lille frisindet tysk Blad, hjalp mig med Udstyrelsen af Cellen. Han var kendt med Lokalteterne fra et tidligere Ophold dernede. Skipper Grastrup, som gik paa Styrmandsskole, tog en

Haand i med, og forøvrigt lejede jeg Folk til at transportere Seng, Lænestol, Bord, Bøger og Lampe. Selvfølgelig havde jeg ogsaa sikret mig Tilladelse til at gaa i min egen Klædning.

Da Kimmel og jeg endelig ved Femtiden om Aftenen efter at have slidt i det med Monteringerne hele Eftermiddagen mønstrede vort Værk, syntes vi, det var lykkedes over al Maade.

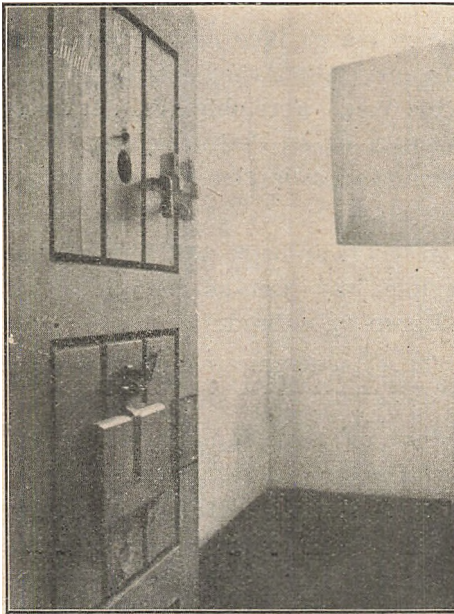
Ovenpaa Fangebriksen laa en blød og god Seng, dækket af et renvasket Tæppe. Mit Arbejdsbord var stillet hen midt foran den hvide Væg. Foreløbig stod der kun en Kasse Cigarer, et Askebæger og en Petroleumslampe, som sendte sit hyggelige Skær ind over den velfyldte Bogreol og Lænestolen for Bordenden.

En af Fangerne, som havde en betroet Stilling i Fængslet, — naar han var ude, var han en berygtet Faaretyv — kiggede ind ad Døren og udbrød:

»Hvinner æ kund faa et saarren, sin vild æ blyv her old Dav!«

Kimmel sagde Godnat og gik. Fangevogterens Kone kom med Aftensmaden. Der var to Fangevogtere paa det Tidspunkt, men den ene var midlertidig suspenderet. Jeg havde indhentet Tilladelse til at sørge for egen Kost, og for at have det saa bekvemt som muligt, lod jeg den ene Fangevogters Kone for gode Ord og Betaling lave mig en sund Morgendrik med Tilbehør og en solid Aftensmad. Middagen sendte min gamle udmærkede Vært Hans Peter Schmidt paa Søndertorv mig. Der var ingen Kontrol. Kun udtaltes et Ønske om, at jeg ikke vilde drikke Vin til Maden. Dette Ønske efterkom jeg og nød til Gengæld i en stille Time om Aftenen et Glas Rød- eller Rhinskvin, som gode Venner stadig forsynede mig med.

Thi jeg holdt aabent Hus hver Aften. Fangevogteren havde intet at indvende. Han stod diskret udenfor Døren med udstrakt Haand i en Tjeners Skikkelse og tog mod Entré. Der var den Gang en munter Ungdom i Aabenraa, og disse unge syntes vistnok, det var morsomt at besøge mig i Fængslet. For Beværtningen sørgede de i Regelen

Fangecellen,
der blev „ret komfortabelt“ indrettet.

selv ved medbragte Varer. Hvad der blev tilovers, nød Fangevogteren, Faaretyven og jeg godt af den følgende Dag. Det kneb undertiden lidt med Pladsen, saa mange kom der. Cellen rummede kun 21 cbm.

Er det Tiden, som forsoner og retoucherer? Maaske! Jeg synes, jeg sjældent har haft det saa hyggeligt som i disse fire Uger, jeg tilbragte nede i det gamle Aabenraa Fængsel.

Der var en grim og gråa Kasse slaæet op foran det tilgitrede Vindue; men da vi kom ind i Februar Maaned, naæde Solen op over Kassen og kastede om Eftermiddagen paa lyse Frostdage sine klare Straaler ind i Cellen. Jeg

mindes disse stille Stunder, naar Middagen fra Hans Peters Køkken var sat til Livs og jeg, opfyldt af Velvære, nød Morgenbladene ved en god Kop Kaffe og en Cigar, behageligt hvilende i min Lænestol, som særlig hyggelige Timer. Ligeledes de ensomme Vinteraftener, naar der intet Besøg kom. Lampens Skær over Bøger og Blade. Udenfor maaske et forrygende Vejr — eller Maanen tittede ind over Kassens Rand og tegnede Vinduets Jerngitterværk i mørke paa Kryds- og Tværs-Streger paa det hvide Sengetæppe, mens en lun Varme fra Kakkelovnens rustne Rør fyldte Rummet. Og saa var det saa dejligt stille her indenfor. Det hensatte en ligefrem i Stemning, og Tankerne myldrede frem. Min kæreste Læsning var ved en saadan Lejlighed den vidunderlige hebraiske Poesi i Davids Salmer eller tungt historisk Stof.

Det var det gode ved de ellers ret ublide Journalistkaar i Nordslesvig i hin Tid, at man jævnlig ved et saadant Fængselsophold fik Lejlighed til Fordybelse i Livets Gaa-der og Stunder til at øge sin Viden.

Det hændte ogsaa, at jeg skrev smaa Artikler, Skildringer og Boganmeldelser til »Hejmdal«. Hver Middag indfandt sig nemlig en Mand fra Bladets Kontor med de sidste Aviser, og hvad der ellers maatte være af Interesse for Fangen. Paa den Tid af Dagen var Døren til Fængslet ganske vist laaset; Betjenten var hjemme til Middag, og Fangerne passede sig selv. Vi havde imidlertid indrettet Mekanismen paa min Dør saaledes, at jeg uden Vanskelighed ved et Tryk selv kunde aabne og lukke i. Naar der saa blev givet et Tegn udefra — en Sti førte ned langs med Fængselsmuren — gik jeg ud paa Gangen, og her var det let gennem et almindeligt Vindue at komme i Rapport til Yderverdenen.

Ad denne Vej søgte mine Venner fra Landet ogsaa Forbindelse med mig. Det var navnlig Beboerne fra Varnæs og Felsted Sogne, som jeg ikke blot havde lært at kende ved min journalistiske Gerning, men som jeg særlig var kommet i Venskabsforhold til hos min Vært Hans Peter Schmidt, hvor de plejede at spænde fra eller tage ind, naar de kom med Smaabanen. De vidste, at de her daglig kunde træffe mig, og mine Konsultationstimer her i Skænkestuen vedrørende de forskelligste Ting, fra Optantsager, Tjenestedrengeskrigen, Klager og Besværinger til almindelige Nyheder og Annoncer, som skulde i Bladet, var meget søgte. Under min tvungne Fraværelse agerede min Ven Hans Peter Schmidt ikke uden Held Stedfortræder; men i vanskelige Tilfælde opgav han Ævred og henviste Folk til Fængselsvinduet, og der kunde derfor i disse Middags-timer, mens Fangevogteren var hjemme og sov, være et ret livligt Rykind ved Fængselsmuren.

Hans Peter Schmidt — denne fortræffelige Mand — fortjener ogsaa at omtales med et Par Ord i denne Sammenhæng. Ved en af de Fejltagelser, Tilskikkelsen engang imellem gør sig skyldig i, var han bleven Kromand. Han burde have været Filosof; thi han brugte en stor Del af Døgnet til at filosofere. Eller maaske kunde der med den ham iboende fine Iagttagelses- og Gengivelsessevne være blevet en betydelig Forfatter af ham.

Aften efter Aften, naar andre var gaaet til Ro, sad han ene ved sin Pibe og en uskadelig Punche-Kop i Mørke i et Hjørne af Skænkestuen, hensunken i Tanker. Jeg har ofte opsøgt ham her og lyttet til hans Foredrag. En Nat ind under Jul kom jeg ret sent hjem fra et Gilde, og da jeg ikke havde Lyst til at gaa i Seng, bankede jeg paa hos Schmidt for at faa en Passiar med ham.

»Det var da godt, De kom«, sagde han. »Jeg sidder just her og spekulerer paa Debet og Kredit, og saa kom jeg i Tanker om ham —« han nævnte et Navn, vi kan kalde ham Ulriksen —.

»Naa og hvad saa?« spurgte jeg, ingenlunde forbavset over den noget mærkelige Indledning.

»Jo, ser De, vi Mennesker fører jo en evindelig Kamp med at balancere mellem Livets Debet- og Kreditside, den ene økonomisk, den anden aandeligt« — og nu fulgte en lang Udvikling af dette Emne.

»Men hvad vedrører det Ulriksen og mig?«

»Jo, det gør! Ulriksen, han Stakkell, er gledet lidt lovlig langt ned ad Livets Debetside, og nu skal han i Fængsel for det, og det skal De jo ogsaa. Men for ham er det en Skændsel saa at sige, mens De blæser dem et Stykke. De synes maaske, det er morsomt, det er interessant, og det er jo nu engang Deres Geschæft, som han, Ulderup, sagde til Hans Peter Hanssen, da han første Gang aabnede Fængselsdøren for ham. Ja, kort og godt, jeg har tænkt mig, at De skulde hjælpe Ulriksen til at trække Sagen lidt ud, saadan at han faar Tid til at vente med Afsoningen, indtil De ogsaa er kommen ind. Saa er det ikke saa generende for ham; thi Folk vil jo saa sige, at nu er Svendsen og Ulriksen altsaa gaaet i Fængsel, og se, i denne Forbindelse bliver det jo ikke saa haardt for stakkels Ulriksen.«

»Nej, men snarere værre for mig!«

»Aa Snak, det skal jeg nok sørge for. I Stedet for een Portion Mad sender jeg Dem hver Gang to. Den ene faar saa Ulriksen. Han skal ellers sidde paa simpel Fangekost.«

Naa, Ulriksen fulgte med mig i Fængsel, som Hans Peter havde bestemt det, og han havde intet at klage over.

Naar jeg engang imellem savnede Selskab, lukkede jeg op for Ulriksen, enten for at faa et uskyldigt Spil Kort eller en Spadseretur i Gaarden ved en Cigar. Ulriksen, der havde næret en sand Rædsel for at komme i Kachot, blev helt oplivet ved Opholdet og følte sig ligefrem vel tilpas.

Han talte lejlighedsvis senere om »den Gang, da Svendsen og jeg sad i Fængsel i den hersens Krabbe-Affære.«

Til mine Venner hørte Byens Drengene. De bragte daglig Smaanyheder, som de fik betalt med 20 til 40 Pg. Stykket. De kom saaledes med alle brækkede Ben, lange Rugstraa, vægtige Kartofler og Træer, der stod i Blomst for anden Gang o. s. v., efter som Aarstiden nu var dertil. Disse Drengene gik jo under mit Fængselsophold Glip af en regelmæssig Indtægt. Om »Mutter Slik« gjaldt for Resten det samme.

Men som Nød lærer nogen Kvinde at spinde, hittede de Aabenraa Drengene ogsaa paa Raad. En Dag, da jeg spadserede ude i den lille Fængselsgaard, saa jeg først et grimset Hoved, saa et til og endelig et tredje dukke op over Murens øverste Rand, mens tre Par spillende Øjne stirrede nyfident, interesserede og spændte ned paa Ulriksen og mig, der nød vor Cigar i det fri.

»Vi hær en Nyhee!« begyndte den ene og klamrede sig med et Par snavsede Labber til den skarpe Murkant. Et Øjeblik efter var de alle tre oppe paa Muren. De kastede en paa Aabenraa-Sprog nedkradset Nyhed ned til mig i Gaarden, og jeg kvitterede med en Anvisning paa Udbetaling af Beløbet hos Forretningsfører Køcks paa Kontoret, som altid forstod at honorere gale Streger.

Drengene kom senere næsten hver Dag paa Klokkeslettet med de brækkede Ben, Ulykker paa Isen, Kørselsuheld o. s. v. Det hændte endog, at de — vistnok som Udslag af Medfølelse med Fangen — medbragte som For-

æring en Appelsin, et Stykke Chokolade eller en Cigar, som jeg dog naturligvis afslog at modtage. Endvidere gav de Tilbud om at ville udføre Ærinder for mig, hvis det skulde være nødvendigt. Jeg har blot noteret dette lille Træk, fordi det hører med, hvis Skildringen skal være fuldstændig.

Strengt taget behøvede jeg for Resten ingen til at gaa Bud for mig. For det første stod jeg jo, som nævnt, trods Laas og Slaa, trods Gitterværk og høje Mure i en saa livlig Rapport til hele min lille Omverden, som jeg blot paa nogen Maade kunde ønske, og dernæst var det ikke forbundet med Vanskeligheder at gaa en lille Visit ud i Byen. Jeg vidste nemlig, hvor Nøglerne til alle Fængselsdørene hang. Og hvem vilde sige mig noget, hvis jeg gik min Vej uden at vække Opsigt!

En Dag manglede jeg et Par Bøger. Fangevogteren sov til Middag. Der var ingen at sende Bud med. Jeg lukkede mig derfor selv ud, tog Nøglen til Fængselsgaarden, laasede op og gik hjem for at hente Bøgerne, og da jeg havde fundet, hvad jeg søgte, begav jeg mig atter pligt-skyldigst med Bindene under Armen det Par Skridt ned ad Gaden mod Fængslet. Imidlertid vidste jo Alverden, at jeg var indespærret, og Folk, jeg mødte, Venner og bekendte, opholdt mig med det ikke helt uberettigede Spørgsmaal, hvorledes det kunde være, at jeg gik fri.

Nu vilde Uheldet, at blandt dem, der gik forbi mig, var ogsaa en Sekretær fra Amtsretten. Han studsede og stillede straks Kursen mod Kontoret for at give Fængselsinspektøren Meddelelse om det selv i Aabenraa Fængsels Historie dog ret enestaaende Tilfælde, at en Fange tog sig den Frihed at gaa hjem. Inspektøren indfandt sig øjeblikkelig i min Celle — netop som jeg havde begyndt at læse i en af de savnede Bøger. Hans Mine var bøs — han hed for Re-

sten ogsaa Böse. Med barske Ord forlangte han en Forklaring. Han var preussisk Retsbetjent i Funktion. Jeg svarede spagfærdigt og uskyldigt, at jeg blot var gaaet hjem for at hente et Par Bøger, som sandt var.

»Aber bester Herr Svendsen! Forestil Dem Sagen, som den er. De er Fange i Celle Nr. 1. Indelukket og indelaaset ved Dom i Kongens Navn fra 24. Januar til 24. Februar. Pludselig i Dag den 12. Februar ses de roligt spadserende paa Byens Strøg med Bøger under Armen og i Passiar snart med den ene, snart med den anden. Das geht doch wirklich nicht an!« Og saa faldt Slaget: »Fra i Dag af skal Deres Dør holdes laaset!«

Omtrent saaledes faldt Ordene.

Han vendte sig om med et stramt Træk i Ansigtet og vilde gaa. Men jeg standsede ham og anmodede — som den i Kongens Navn dømte Fange i Celle Nr. 1 — om at blive stedt for Dommeren, da jeg havde noget at give til Protokols. Dette er en Ret, som ikke kan nægtes nogen Fange.

Det stramme Træk i Hr. Böses Maske slappedes en Del, han blev mistænkelig og spurgte, hvad jeg vilde føre til Protokols.

»En Henvendelse eller rettere en Klage til Overstatsadvokaturen over Forholdene i Fængslet i Aabenraa!« Der var jo Stof nok: Intet Ringeapparat var i Orden. Fangerne overlodes en Del af Dagen til sig selv. Den ene Fangevogter gik daglig og var fuld. Han saa Syner, og det hændte ofte hen paa Natten, at han ravede ind i min Celle, forstyrrede mig i min Søvn og fortalte om de Syner, han havde. Den anden plagede mig for Penge. Jeg havde allerede givet ham en Veksel paa 45 Mark til Udbetaling paa Folkebanken o. s. v. Jeg vilde være i Stand til at levere den

højeste Tilsynsmyndighed en nydelig Beskrivelse af de utrolige Tilstande i Aabenraa Fængsel.

Hr. Böse forstod Situationen. »Men een Ting maa De virkelig love mig: De maa ikke tiere forlade Fængslet uden Tilladelse.« Det lovede jeg, og Overstatsadvokaten i Kiel fik ikke noget at vide om de idylliske Forhold i Aabenraa Fængsel denne Gang. Dommeren vidste naturligvis heller ikke, hvor slemme Tilstandene i Virkeligheden var. Han opfattedes almindelig som en godmodig og korrekt Mand, der forstod at klare alle nationale Vanskeligheder paa en uangribelig Maade. Vi kendte godt hinanden fra de offentlige Retsforhandlinger, ved hvilke jeg adskillige Gange havde haft Lejlighed til at gøre Offentligheden en Tjeneste ved Behandlingen af ømfindtlige Sager. Men ofte var jeg ogsaa selv den anklagede. Det skal tilføjes, at hverken den offentlige Anklager, Byens Borgmester, Dommeren eller jeg tog særlig højtideligt paa disse politiske Rets-sager, som vitterlig var kommet i Stand ved en af Den tyske Forening nedsat Angiverkomite. Undertiden drev vi ligefrem Løjer med disse politiske Anklager. Saaledes havde Lebeck engang under Rubrikken »Blandinger« bagest i Bladet aftrykt nogle mærkelige Linjer, Rækker af Ord, der var den særeste Blanding af Alfabetets Vokaler og Konsonanter. Ingen var i Stand til at udtale dem; med sit tørre Lune skrev han nedenunder, at saaledes lød »Vift stolt paa Kodans Bølger« paa — Grønlandsk.

Det var netop paa den Tid, at Køllerpolitikkenes Mænd særlig efterstræbte Udbredelsen af »ophidsende danske Sange«. »Vift stolt paa Kodans Bølger« hørte til disse farlige Sange. Angiverkomiteen traadte for fuld Alvor i Funktion, og da jeg havde Ansvaret, rejste Statsadvokaten Tiltale mod mig. Sagen kom for Nævningeretten i Aabenraa. Men da jeg forlangte Forhandlingen udsat, for at der kunde

stævnes sagkyndige Professorer fra Københavns og Kiels Universiteter, gik det op for Dommeren, hvor latterlig Sagen i Virkeligheden var. Jeg blev frikendt.

Tidsfordriv,

En Dag fik Dommeren Besøg af en Statsarkitekt, som skulde syne Fængslet. Pligtbevidst og samvittighedsfuldt viste han den fremmede omkring fra Celle til Celle. Han havde vistnok helt glemt, at jeg sad i Celle Nr. 1. Thi da han aabnede Døren, var jeg netop naaet til Kaffen efter Middagen, og hele Rummet var fuldt af Tobaksrøg. Næsten forskræmt og med Undskyldning for Forstyrrelsen

Lebeck fik nu selv Ansvar for sine »Blandinger«. Men jeg var stadig Medarbejder ved denne Rubrik og tog Aaret efter Hævn ved en lille sarkastisk Historie om »Katten Peter, der var dansk Undersaat«. Lebeck fik Ansvar at føle. Der ødsledes meget Papir og mange juridiske Fortolkninger paa denne Sag. Den endte med, at Lebeck idømtes 300 Mark i Bøde ved Landsretten i Flensborg.

trak han sig tilbage, idet han søgte at sætte den besøgende ind i den mærkelige Situation.

En preussisk Statsfange skal præstere et bestemt dagligt Arbejde for Justitsforvaltningen. Men der findes i den ovenfor nævnte Fængselsordning en Bestemmelse om, at en Fanges Arbejdskraft kan lejes ud mod en bestemt Betaling. Dette vil med andre Ord sige, at en Haandværker eller Industridrivende kan købe een eller flere Fangers Arbejdskraft, hvis han har Brug for den.

Denne Paragraf udnyttede jeg ved i god Tid at købe

min egen Arbejdskraft for den Tid, jeg skulde i Fængsel. Den var ikke synderlig dyr, men vel heller ikke mere værd for Staten. Den blev sat til en Pris af 2 Mark 50 Pg. om Dagen. Men naar man dertil regner, at jeg selv skulde holde mig med Kost, og at der faldt mange Drikkepenge og en Veksel af, blev et saadant Fængselsophold alligevel ikke billigt.

Lidt Motion i Fængselsgaarden.

Jeg havde altsaa Lov til at sysselsætte mig selv, d. v. s. gøre og lade omtrent, hvad jeg selv vilde. Til at begynde med grebes jeg af en behagelig befriende Følelse ved Tanken om at være udenfor Ansvar og Arbejdspress i nogen Tid. Men at sidde inde, at læse og skrive hele Dagen blev naturligvis for meget. Derfor gik jeg hver Eftermiddag en Tur ud i Fangegaarden, hvor de øvrige Fanger maatte save og kløve Brænde, og her fik jeg ikke blot Lejlighed til at tage en Haand i med, med ogsaa til at lære mange mærkelige Mennesker at kende. Under mine forskellige Fængselsophold har jeg faaet nogen Forstaaelse for Betydningen af det Problem, der i lang Tid har sysselsat Juristerne, Spørgsmaalet om den rette Behandling af disse Mænd og Kvinder, der nu engang er havnet paa Livets Skyggeside — paa Debetsiden, vilde Hans Peter Schmidt have sagt — for de flestes Vedkommende for bestandig.

Kalfaktoren, den skikkelige Faaretyv, stjæler naturligvis igen, naar han kommer ud.

Arbejdsmanden, som i Fuldskab har slaaget en Kammerat halvt fordærvet, drukner selvfølgelig Skammen over at have været i Fængsel i en ny Rus med Klammeri og Slagsmaal, naar han bliver løsladt.

Og de mange forhutlede og forpjuskede Svende fra Landevejen, som i Vintermaanederne søger Varme og Velvære i Arresten, er straffet tyve, tredive og fyrretyve Gange for Tiggeri. De dør ved Alfarvej med Flasken ved Siden eller som Vrag paa en Tvangsarbejdsanstalt.

Ja, saa er der endelig Kvinden med det fint klingende adelige Navn, som nu er hensat i den saakaldte »Mordercelle« som Landstrygerske. Hun har faaet sin Opdragelse i et gammelt aristokratisk Hjem; Forældrene hørte til øverste Rangklasse, Datteren ender sit Liv blandt Samfundets Bærme.

Hans Peter Schmidt havde sikkert Ret: Livets Debet-side er ikke saa ligetil at granske.

En Undtagelse i dette brogede Selskab dannede maa-ske Mongolen af russisk Nationalitet. Han mælede aldrig et Ord; han rørte aldrig en Haand til Arbejde; han viste aldrig Tegn paa Antipati eller Sympati. Naar han ikke spiste eller sov, sad han paa sin Skammel, iført alt sit Tøj med Overfrakke og Hat, rede til at gaa, naar det blev sagt til ham. Han var bleven funden ved Havnen, efterladt af et finsk Skib. Man havde hensat ham i Arresten, indtil han kunde hjemsendes.

Faldt Tiden mig stundom lang, fandt jeg paa anden Tidkort. Jeg husker saaledes, at jeg sendte Bud efter en Medarbejder, som tog Billeder fra Fængslet. Prøver findes omstaaende. Det ene gengiver en Scene, vi havde arrangeret, og skal forestille mig i Færd med at bryde ud ved at sprænge Døren med en vældig Kølle. I rette Øjeblik slaar Fangevogteren dog en Klo i Nakken paa mig og redder Situationen.

Befrielsestimen slog. Et Par Dage før Løsladelsen gik min Ven, nuværende Amtsassessor Smith i Haderslev, i høj Hat omkring til de Hjem, hvor vi plejede at komme, for at indbyde til en festlig Sammenkomst den Aften, jeg var kommen ud.

Saaledes sluttede denne lille Episode af en Journalists omskiftelige Oplevelser, mindst lige saa fornøjeligt, som den var begyndt.

Vi fik en hyggelig Aften paa gammel-aabenraask Vis ud af det.

Et 40 Aars Jubilæum.

Den første Foredragsforening i Sønderjylland.

Den lille Kreds af gode danske Mænd, der samledes den 6. December 1884*) efter Indbydelse af Philip Møller i Jægerup, havde næppe tænkt sig, at den Spire, de lagde den Aften ved Oprettelsen af den første Foredragsforening, skulde vokse sig saa stor, som Tilfældet blev. Ud af de

Philip Møller.

L. Ankersen.

varmeste Følelser for vor Folkesag og baaret af en Virke-trang, der maatte omsættes i Handling, dannede de »Nu-strup med flere Sognes Foredragsforening«, der nu har holdt 40 Aars Jubilæum. Hvem der deltog i Mødet, har vi

*) I de samme Aar stiftedes en eller to Foreninger paa Sun-ved, men de er for mange Aar siden ophørt som Foredragsforeninger.

kun sparsomme Oplysninger om, da der ikke findes nogen Protokol fra de første Aar, men ved 25 Aars Jubilæet i 1909 staar i Protokollen, at man bragte en særlig Hyldest til fire gamle Medlemmer, som havde været med til Oprettelsen, nemlig Nis Steffensen, Styding, Nis Lund, Hammelev, Chr. P. Tøgesen, Kolsnap, og A. Ene-mark, Høgelund. Foreningen omfattede fra Begyndelsen

Jørgen Schmidt.

Niels Hansen.

af Sognene Nustrup, Vojens, Jægerup, Bevtoft, Vedsted, Hammelev og Sommersted. Philip Møller blev den første Formand og var det i mange Aar. Han efterfulgtes af Laust Ankersen, Gabøl. 1906—20 var Jørg. Schmidt, Glasergaard, Bevtoft, Formand, og siden da Niels Hansen, Kjestrup.

Jørg. Schmidt oplyste ved Jubilæet, at de første Loves Paragraf 1 har staaet uændret igennem Aarene og gælder den Dag i Dag. Den lyder saaledes:

»Foreningens Formaal er at afholde Foredrag indenfor Foreningens Omraade, at virke hen til Folkeoplysningens Fremme, navnlig i historisk og videnskabelig Retning. Foredrag, der behandler politiske Emner, er udelukkede fra Foreningens Virksomhed. Dens Sæde er Vojens«.

Det siger sig selv, at Tyskerne saa skævt til Foreningen, der igennem Aarene fik udelt Tilslutning i de omkringliggende Sogne og holdt mange store Møder, dels i Vojens og dels i alle de tilsluttende Sogne. Da mange Foredrags- og selskabelige Foreninger blev forbudt og ophævet, og den Køllerske Skærsild gik over Landet, indskrænkede L. Ankersen Virksomheden til mest kristelige Møder i Vojens, og Foreningen red Stormen af.

I Jørgen Schmidts Formandstid holdtes 11 Møder aarligt, 5 i Vojens og 6 forskellige andre Steder, Sommersted, Nustrup, Gabøl, Vedsted og Bevtoft. Efter Genforeningen har den gamle Foredragsforening fortsat sin Virksomhed i samme gode Aand og efter de gamle Traditioner.

(03)

En realpolitike.

Dæ sad en synda yndne kjerkti nowwe byndne
å punse å snakke politik ved Jøn Kok,
å di slow i e disk, å Mads Pæsen vild nok
hå fløtt e græns nowwe længe mu syndne.

Di drak å di snakke å wrøwle om grænse,
å kon få Jøn Hvid va e græns sæt tepass,
men ingen i snak kund dó kla sej med Mads,
å lildd Jøn Hvid va dæ ingen dæ ænse.

Med jet sprang han op: »De kån já itt nott', en
som dej, Mads, kon snakke om woss å vå ræt,
å æ itt do tefrejs med e græns, som en æ sæt,
ja, så tøss æ bestemt, de va bedst te do fløtt en!«

Martin N. Hansen.

En dansk Lærer under tysk Styre.

N. P. Andersen.

Iblandt de Lærere, hvis danske Sindelag og Mod til at optage Kampen for Modersmaalet efter 1864 var Aarsag til deres Forbliven i Embedet under Preusseraaget, var ogsaa Nis Peder Andersen. At han trods sin loyale Opførsel tilsidst dog i en fremrykket Alder blev afskediget uden Pension for en i Tyskernes Øjne utilgivelig Forseelse, som hans voksne og myndige Datter begik, viser, hvor ubarmhjerdig og haardhændet det preussiske Regimente brugte sin Magt. Ve over de besejrede!

Nis Peder Andersen er født i Raved i Bjolderup Sogn den 14. August 1831 som yngste Søn af Gaardmand Hans Andersen og Hustru Anna, født Nissen, Datter af Kromand Nikolaj Nissen i Bjolderup. Det var i økonomisk Henseende en meget daarlig Tid for Bønderne efter den ulykkelige Krig 1807—14, der endte med Tabet af Norge og efterfulgtes af Statsbankerotten. Alle faste Ejendomme ligesom Landbrugsprodukterne sank i Værdi fra Dag til Dag: en Tønde Rug kostede kun 3 Mark, og et Pund Smør 8 Skilling. Det blev umuligt for dem, der ikke havde rede Penge liggende — d. v. s. Sølvpenge, for Papierspenge og Obligationer havde tilsidst saa ringe Værdi,

at man for 1 Mark i Sølv kunde købe 100 Daler i Sedler — at vedblive med at svare Afgifterne, der stadig steg og skulde betales i Sølv. Den ene Gaard efter den anden gik fallit, saaledes ogsaa Fædrengaarden. Der kom trange Tider for Familien, der yderligere forværredes ved Fædrens tidlige Død. Nis Peder var da kun 5 Aar gammel, men han maatte alligevel kort efter ud at tjene. Han vogtede Køerne for Præsten i Bjolderup. Her besøgte han ogsaa Degneskolen. Saavel Præsten som Degnen i Bjolderup var uddannet paa Tysk og ogsaa tysksindede. Degnen lagde særlig Vægt paa Undervisningen i Tysk samt i Skønskrivning; han laante ud af sine tyske Bøger til Børnene. Nis Peder slugte alt, hvad han kunde faa fat paa af Læsning, saaledes læste han som Dreng en Del af Rousseaus Værker, Skildringer af Oldtidens Historie, Holger Danskes Krønike, Holbergs Komedier, Jomsvikingerne, Knytlinge-Saga, en stor tysk Verdenshistorie med 320 Kobberstik, Bibelens historiske Bøger, Makkabæernes Bøger etc. Den megen Læsning fik senere stor Betydning for ham, da han kom paa Seminariet.

N. P. Andersen fortæller selv i sine Optegnelser:

«Præsten Prehn var en kedelig Prædikant. Han delte sædvanligt sine Prædikener i 3—4 Dele, somme Tider i 2, i sidste Tilfælde gned vi Drengene, der som de bedste Sangere var tilsagt til hver Søndag at hjælpe Degnen at lede Sangen, os i Hænderne af Glæde, for saa fik det før Ende, mente vi. En halvfjøllet Onkel til Præsten holdt Aaret rundt Haven i Orden, han maatte spise sammen med Tjenestefolkene og sove i Karlekammeret ude i Stalden. Præstens Stilling til sine Sognebørn karakteriseres ved en Bemærkning om Middagen i Præstegaarden efter den aarlige Visitats: »Sognets Kirkeværger, Skoleforstandere og Lærere spiste nemlig sammen med de fremmede Kuske og Præstens Tjenestefolk.»

Pastor Prehn, der som allerede bemærket var tysksindet, blev stærkt paavirket af sin Svoger, Provst Rehnhof i Aabenraa, der var fanatisk Slesvig-Holstener; men han holdt sig rolig indtil Slaget ved Slesvig. Efter Fredsslutningen vilde han ikke anerkende den nye Statsorden og rejste derfor til Tyskland, hvor han i Rhinegnen fik et lille Embede.»

Da Nis Peder blev konfirmeret, ønskede han at gaa til Søs; to voksne Brødre pløjede allerede Søen. Moderen vilde ikke give sit Minde dertil, saa valgte han Lærergeningen. Han blev Hjælpelærer først i Jolderup, senere i Hellevad. Det var i Fyrrerne.

»Agitationen for Slesvig-Holstenismen begyndte at tage Fart blandt Embedsmændene i vor Egn; men det bredere Lag i Befolkningen var endnu slet ikke berørt deraf og stod til Dels uforstaaende overfor denne Lære — et Oprør mod Kongen og Regeringen stod for dem som noget aldeles utænkeligt. Gennem »Dannevirke« og »Freja« fik man Kundskab om P. H. Lorensens Kamp i Stændersalen for dansk Sprog og dansk Ret, og det danske Sindelag, som hidtil havde slumret hos Mængden, kom til Live, man begyndte at indtage sin Stilling til Partierne. Gennemgaaende var Landbefolkningen dansksindet, om end i Førstningen ubevidst; dog gaves der her og der enkelte, som var tysksindede, og mærkværdigt nok: Flertallet af disse var fødte »Nørrejyder«, der ikke forstod et Muk Tysk. De var paavirket af de tyske Præster og Herrnhuterne i Christiansfeld; andre nærrede den Indbildning, at det var fint at være tysk, men simpelt at være dansk, hvorom de blev oplyst af de tyske Købmænd i Aabenraa, hos hvem de handlede.«

»Imidlertid brød saa Krigen ud i 1848. Forud gik underlige Rygter og Anelser om kommende Ulykker i Sønderjylland, om Krig og Blodsudgydelse: det var sandsynligvis Bundfaldet af Tyskernes slesvig-holstenske Agitationer. De nationale Instinkter vaktet til Live: med Begejstring modtages de fynske Dragoner, der rykkede sydpaa gennem vor Egn. Insurgenternes Nederlag ved Bov blev modtaget med Jubel. Udfaldet af Slaget ved Slesvig og Tilbagetoget vakte desto større Sorg. Da det manglede baade paa Telegraf og danske Aviser — de udkom ikke, saa længe Nordslesvig var besat af Tyskerne — opstod de vildeste Rygter. Snart hed det, at Svenskerne var kommen til Hjælp, snart at de danske Gardister med Bjørneskindshuernerne havde tilføjet Slesvig-Holstenerne et knusende Nederlag. Det var dog især »æ Orlogsmand«, der spillede en Rolle i disse Krøniker. Hvad »Orlogsmanden« var for en Størrelse, vidste de færreste.

Efter Slaget ved Slesvig varede det ikke mange Dage, inden

Tyskerne rykkede frem. Først kom Friskarerne med et Hestedækken i Stedet for Kappen og en graa Hat med en Hanefjer i. De blev efterfulgt af Repræsentanter fra næsten de fleste Stater i det tyske Rige. Ogsaa de »Itzehoer Dragoner« kom gennem Egnen. De bar endnu deres danske Uniform, men de havde sværtet deres blanke Hjelme. Sværten gnedes imidlertid af, det blanke Messing kom atter til Syne. «Det er Samvittigheden, der stikker igennem», sagde man. Da Befolkningen i vor Egn efter Tyskernes Mening ogsaa maatte være »Schleswig-Holsteinere«, led den ingen Overlast udover den, Indkvarteringen medførte. Ved Afskeden hed det: »Alles wird bezahlt; men det skete aldrig.«

»Havde man før været lettroende overfor Krigshistorier i dansk Favør, indtraadte nu en Reaktionsperiode. Den første Efterretning om Fredericiaslaget fandt ikke Troende, for man saa den paa Prent. Jeg var den Gang Præparand og Andenlærer hos Degn Niendahl i Hellevad. Degnen havde paa sine egne og Præstens Vegne været i Flensborg med Tiendesmør og kom hjem sent om Natten mellem 6. og 7. Juli 1849 og bragte Tidenden om Sejren med. Jeg sov trygt, da han kom; men saa kom Degnekonen løbende ind i mit Kammer og vækkede mig med de Ord: »De Danske har gjort et Udfald fra Fredericia, har stormet alle Tyskernes Skanser og erobret 30 Kanoner«, og dermed løb hun igen. Et Par Dage efter fik vi sikre og nøjagtige Beretninger om Slaget, og det viste sig da, at Rygtet denne Gang havde staaet langt tilbage for Virkeligheden. De dansksindede jublede, de tysksindede blev slukørede, men saa trostede de tyske Blade dem med, at i Grunden havde deres Folk vundet en moralsk Sejr (!) — hvorledes de begrundede denne mærkværdige Paastand, mindes jeg ikke.«

N. P. Andersen besøgte Seminariet i Jellinge under Seminarieforstander Pastor Kemp. Da han var godt forberedt, lykkedes det ham at slippe med et Aar paa Seminariet og alligevel at faa de bedste Karakterer. Han virkede først et Aar ved Børgerskolens Pigeafdeling i Aabenraa, derefter som Andenlærer i Tyrstrup ved Christiansfeld. »Der var over 90 Børn i et lille Lokale; en stor Del af Børnene arbejdede paa Tobaks- og Cigarfabrikkerne i Christiansfeld. Drengene skraaede næsten alle som gamle

Sjovere og var ikke vænnet til Disciplin, saa Arbejdet i Førstningen var meget svært«. Større var endnu Børneantallet i Hejsager, hvor han senere fik Ansættelse, nemlig 128 i Alderen fra 7—16 Aar. Lokalet var 240 □ Alen og havde en Højde paa $4\frac{1}{2}$ Alen. Andersens bedste Støtte her var Pastor Rasmussen i Halk, der var Skoleinspektør; han blev senere bortjaget af Tyskerne og blev Professor i København.

Andersen fortæller om ham:

»Jeg havde en enestaaende human og dygtig Skoleinspektør i Pastor Rasmussen af Halk, der tillige var en dygtig Prædikant, som det baade var opbyggeligt og en æstetisk Nydelse at høre paa. Han kom regelmæssigt en Gang om Maaneden i min Skole, og hans Ankomst var en Fest baade for mig og Børnene. Ved den aarlige Eksamen var Skolen altid fuld af Tilhørere. Præsten blev somme Tider til langt ud paa Aftenen, spillede og sang dertil vore smukke Folkesange, tillige kunde han saaledes lede Samtalen og sprede Munterhed om sig, at alle var henrykte: denne Dag regnedes til Aarets kæreste Festedage. Pastor R. var saa jævn og gemytlig, at man ikke kunde andet end befinde sig vel i hans Selskab. Omgangen med ham havde en forædlende og dannende Indflydelse. Han havde kun været Præst i Halk et Aar, før jeg kom til Hejsager, og var ikke straks yndet af sin Menighed, som han fortjente og siden blev; men saa skete der noget, der med eet Slag vandt ham alles Hjerter. I Efteraaret 1857 udbrød der i en Del af Haderslev Østeramt en voldsom Blodgang. Epidemien rasede ingen Steder værre end i Hejsager, hvor der døde over en halv Snes Mennesker. Mange havde en sygelig Angst for Smitte og skyede derfor de af Sygdommen angrebne, flere lukkede sig systematisk inde i deres Huse. I denne trange Tid viste Pastor R. sig som en sand Sjælesørger, idet han hver Dag fra Morgen til Aften gik omkring til de syge og døende, satte sig ved deres Seng og talte kærligt til dem, og han forlod dem ikke, før han ved sine trøsterige Ord havde givet dem et lysere Syn paa Evigheden. Han havde en sjælden Gave til at trøste i Nød og Sorg; aldrig er nogen bedrøvet gaaet bort fra ham uden med lettet Hjerter. Derfor kom Folk, da de først lærte ham at kende, til ham med alt, hvad der pinte dem, enten det var uheldige Familieforhold eller

anden Sorg; Ægtefolk, der levede ulykkelig sammen, fik han forligte.

Den bitreste Sorg, som mødte os i de 12 paa Lykke saa rige Aar i Hejsager, var Sorgen over vor Løsrivelse fra vort kære gamle Fædreland. Vi kunde under Dybbøls Beskydning høre hvert Kanonskud og kunde kende hvert Skud, der kom fra dansk Side, da de gamle, lange danske Kanoner gav et langt sværere Drøn end det preussiske riflede Skyts. Vinduerne klirrede hos os, og om Natten kunde vi mærke, at Sengen rystede under os. Endelig hørte Skydningen op, og kort efter fik vi Indkvartering, først af Østerrigere, siden af Preussere, saa nu maatte vi tro, hvad der var det tungeste for os. Østerrigerne var meget flinkere og beskednere end de storsnudede Preussere.

De nye Magthavere var saa lavtsindede og nederdrægtige, at de, endnu inden Freden var sluttet, altsaa inden Kong Kristian IX havde løst Sønderjyderne fra deres Troskabsed til ham, forlangte af Præsterne, at de paa egen Haand skulde erklære sig løst fra den, altsaa begaa Mened. Paa denne Maade var de sikre paa at blive af med dem, da ingen kristen kunde opfylde et saadant Forlangende. Pastor R. blev altsaa afsat, hvorpaa vi fik en gammel Slesvig-Holstener, en daarlig Prædikant, i enhver Henseende en Undermaaler i Sammenligning med hans Formand.«

Andersen fik 1869 Lærer- og Degnekaldet i Hjerndrup, hvor han ogsaa valgtes til Kirkeældste. Fire Aar efter valgtes han til Degn og Lærer i Stepping. 1878 blev der indført 12 Timer Tysk om Ugen og ansat Kredsskoleinspektører i Amterne, i Haderslev Amt en Holstener ved Navn **Stegelman**, der meget ivrigt arbejdede paa Skolens Fortyskning, i hvilken Anledning Andersen havde smaa Sammenstød med ham.

»Til al Lykke havde jeg i Pastor Thomsen i Stepping en udmærket og human Lokalskoleinspektør; han var en Mand med en sjælden Skarpsindighed og en ubøjelig fast Karakter og Vilje. Et simpelt »Ja« fra hans Læber var lige saa urokkeligt, som var det givet skriftligt og baade stemplet og tinglæst. Han var meget lovkyndig og lovlydig og forlangte selvfølgelig, at man skulde gøre sin Skyldighed; men gjorde man det og holdt sig indenfor Lovens Grænser, saa skulde ingen vove at fortræ-

dige hans Lærere, saa man kunde være helt tryk for Vilkaarligheder fra de overordnede Myndigheders Side. I politisk Henseende var han en af de gamle Helstatsmænd fra 50erne, altsaa hverken Slesvig-Holstener og Preusserven, men som en Lovens Mand adlød han punktlig den Øvrighed, som nu engang var sat over os.«

— —

I 1885 deltog Andersens voksne og myndige Datter i en Lysttur for 300 unge sønderjydske Piger til Nordsjælland. Den festlige Modtagelse, som Pigerne overalt fik, blev omtalt i Aviserne. En Maanedes Tid efter Turen blev Andersen flere Gange stævnet til Forhør hos Landraaden angaaende sin Datters Deltagelse i Turen, og derpaa af Regeringen suspenderet fra sit Embede som Lærer og af Konsistoriet lidt senere som Degn og Organist. Suspensionen varede i 7 Maaneder. Et Anklageskrift paa flere Ark blev saa Andersen tilsendt. Deri fandtes foruden Hovedsagen, Datterens Deltagelse i Turen, flere smaalige og latterlige Punkter, der viser, hvorledes Angiveriet trivedes under Preusservældet. Til Eksempel: Til daværende Provst Valentiner i Haderslev skal Andersen engang have sagt, da de mødtes paa Byens Gade: »Nu gaar jeg hen paa Landraadsamtet og henter min Frokost«. Eller: 13 Aar i Forvejen havde Børnene i Hjerndrup pyntet Skolen til en Visitats med Kranse og Blomsterkæder, hvortil de havde bundet Papirstrimler, gul-hvide, grøn-hvide, blaa-hvide, violet-hvide, rødbrun-hvide, hvilke sidste efter Myndighedernes Mening i Grunden var en stor Demonstration.

Andersen skrev sit Forsvar, lod en Advokat i Flensborg gennemgaa det, drog til Slesvig, holdt sin Forsvarstale og — blev afsat uden Pension og dømt til at betale alle med Sagen forbundne Omkostninger. Samme Dag mødte ogsaa Degn- og Førstelærer Bork af Sommersted for Disciplinærretten, han maatte for samme Forseelse friste samme Skæbne.

54 Aar gammel maatte A., der endnu havde to uforsørgede Børn, skabe sig en ny Eksistens. Han flyttede over Grænsen til Kolding, hvor han tjente til Livets Op- hold ved at give Privatundervisning i Tysk og Engelsk og

ved Skriveri paa »Kolding Avis«s Kontor. Senere fik han Timer ved de offentlige Skoler, op til 36 om Ugen, desuden i Privatskoler, saa han arbejdede fra Kl. 8 om Morgen til 10 og 11 om Aftenen. Han søgte stadig Embede, men vragedes som for gammel. Efter et Aars Ophold i Kolding lykkedes det ham at blive Lærer ved en ny oprettet Realskole i Dragør paa Amager. Endelig fik han 1887 fast Embede i Grevinge i Ods Herred paa Sjælland, hvortil Konsistoriet indstillede. Her virkede han til 1895, da han paa Grund af Tunghørhed maatte tage sin Afsked. Sine sidste Leveaar tilbragte han i København, hvor han døde 1910, han oplevede saaledes ikke Nordslesvigs Befrielse fra Preusseraaget.

N. P. Andersen var en retlinet og aaben Karakter; han lagde ikke Skjul paa sin Overbevisning, men udtalte uden Menneskefrygt sin Mening om en Sag. Det maatte Kreds-skoleinspektør Stegelmann sande, naar han kom i Skolen, for at revidere. Da han særlig lagde Vægt paa Historieundervisningen, skete det ikke sjældent, at Andersen lod ham høre den usminkede Sandhed, naar han f. E. fortalte Børnene om Treaarskrigen. De slesvig-holstenske Op-rørere blev betegnet som det, de var, noget der skurrede ilde i Stegelmanns Øren, der selv stammede fra Holsten. Bagefter gav det ofte hidsige Debatter, for Andersen var ikke den Mand, der tog noget Blad for Munden.

Hvor aabenhjertet Andersen var, viser en lille Begivenhed, der efter hans Pensionering fandt Sted nede i Tyskland. Sammen med flere Landsmænd besøgte Andersen et kunsthistorisk Museum, hvor der i en Sal ogsaa hang et Billede af Bismarck. Næppe havde han nemlig faaet Øje paa Kansleren, før han udbrød: »Der hænger den Kæltring, der stjal vort Land!« Saa føjede han til: »For Resten var han en dygtig Karl.« Ledsagerne fik travlt med at kalde Andersen ind i en anden Sal, for der dannede sig hurtigt et lille Opløb omkring ham. Som han selv var uden Falskhed, saaledes saa han ogsaa paa andre. Der skulde mange daarlige Erfaringer til, før han troede ondt om nogen. Han havde et barnligt og glad Sind, der hjalp ham henover de tunge Timer i hans Liv, og tunge Timer

oprandt der mange af for ham. Vel det tungeste var Slaget i 64. I 1880 mistede han sin Hustru efter faa Timers pludselig Sygdom. Saa mistede han sit Embede og dermed sin Eksistens, 54 Aar gammel.

Men dermed var Bunden endnu ikke naaet: en Søn omkom i Australien og en ved Drukning, og endelig maatte han et Par Aar før sin Død følge sin eneste Datter til Graven. Den stærkeste Støtte i al Modgang var for ham Troen paa sin Herre og Frelser, Overbevisningen om at mødes med alle sine kære hinsides Graven.

H. A. J.

(D S)

Min Barndoms Daw.

Nær æ tænke tebag o min Barndomsti,
hwo er den da fuld ow Mind,
hwo gik en dæhjem aa wa saa fri
aa ho e saa godt e hiele Ti
aa kæend it te Muegang now'e Sind.

Æ tænke saa tidt o di lykkelige Daw,
aa dem æ mindes med Glæj, — —
no stille e Ti saa maanne Krav,
fro Moan te Owten skal en rend aa trav,
aa no er en sna't old'e tefrej.

— — —
Min Barndomsti, den hæ jo vædt
aa komme olde tebag egenn,
i Verden it findes saa dejle en Plet
som deæ, hwo æ hoppe aa sprang saa let,
law æ wa Faes aa Muas Dreng.

E Minde æ sætte saa højt i Eæ,
di er fo mæ saa dye en Skat,
ow dem kaand æ blyw ved aa leæ,
aa e Muegangs-daw kaa æ møje bær beæ,
nær di trykke mæ Daw aa Nat.

J. K.

Ann Rytter.

Et Folkeminde fra Løjt Sogn.

Af Oluf Hansen.

Nørby Huse var faa og smaa, tæt og trygt laa de i Klynge sammen og lod Landevejen kroge sig igennem, som den bedst kunde. Midt i Byen laa Nørby Kro, til hvis lave mørke Skænkestue et Par Bønder af og til fandt Vej for at drøfte Byens Nyt ved et Glas Brændevin eller to.

Men da Ann Krokone blev Enke, fik Stedet ilde Ry. Der blev drukket som aldrig før i Kroen, men det var Sognets Svirebrødre og Landevejens Pak, der holdt til hos Enken. Byens Folk drak deres Snaps hjemme, og skikkelige Nattevandrere

listede sky forbi den skumle Kro, hvor hæse Raab og Larm af drukne Folk brød Nattens Stilhed i den før saa fredelige By.

Slemmt blev dette Sus og Dus, da Sønnen, som var led ved det grimme Liv, en Dag rømte fra Hjemmet og drog ad Holsten til med en Snes Sølvdalere i Lommen, og værre var det blevet de sidste Par Aar, for nu var «den gale Snedker» flyttet i Hus hos Enken. Han var en slet Karl, der hverken frygtede Gud eller Mennesker. De passede sammen de to, den samvittighedsløse Mand og Enken med det haarde Sind, dobbelt koldt og ondt fra den Dag, Sønnens Flugt fældede Dom over hendes Synder.

Naar Egnens Folk i de Dage kom sammen, vidste man altid at berette en eller anden lidet hyggelig Historie fra Nørby Kro, og vist er det, at Overfald og Udplyndringer ikke længer var sjældne paa Vejene deromkring. Og rundt i Gaardene hang den gamle Skyder med fuld Ladning parat over Sengen, og endda sov man ikke helt trygt i Alkoven efter en Slagtedag.

Men Løjt Sogn laa en Streg østenfor Lov og Ret, og hvorvel Rov og Ran var tydelige nok, hvem kunde bestemt vise Spor ad Nørby til, og hvem turde aabenlyst sige Øvrigheden Vej til det onde Par i den berygtede Kro.

Sognets djærve Præst var modig nok til at besøge Ann Krokone, en Dag hun var ene, men han fandt ingen Vej ind bag hendes afvisende haarde Ansigt og mødte kun haanske, gudsbespottelige Ord. Men da han nævnede Sønnens Navn, blev hendes Ansigt hvidt. Mindet om ham levede endnu som en sidste Rest af godt i denne besmittede Sjæl.

Dog kun et Glimt af hendes Sinds lønlige Skat naaede frem. I voldsom Trods lukkede hun atter til med de Ord: Han maa tie med al Tale om min Søn! Hun vendte sig bort og veg ind i sin Stue; men efter hende lød Præstens Stemme, myndigt og truende: Som din Søn ved sin Flugt brød Staven over dit Liv, saa skal hans Hjemkomst fælde endelig Dom over dine Synder. Gud lader sig ikke spotte!

— — — — —

Stormen kom med Rusk og kold Regn. Den hylede gennem Hegnene og for hvislende over Hedernes Krat og Lyng. Det var ondt og surt Efteraarsvejr, og Natten lagde sig tæt og truende over de øde Veje. Det er Tid for Skarnsfolk og Ugeringsmænd at øve Udaad, og Egnen mellem Bodum og Nørby har ilde Ry.

Midtvejs ligger Rytterbroen, gennem Mose og Krat slynger her Østkystens Alfarvej sine sandede Hjulspor. Knug Kæppen fast i Haand, du Kræmmer, om du i denne skumle Nat tumler af Sted i Stormen; Manden med det onde Ansigt er ude efter Bytte!

— — — — —

En Vandringsmand stred sig over Bakkerne norden for Aabenraa. Han er ung og stærk, beslutsom har han kastet sig ud i det onde Vejr, skønt Dagen hælder. De kendte Egne drager, dem han for 6 Aar siden forlod med et lille Knytte i Haanden og 20 Daler i Lommen. Den stærke Hesselkæp fra Hegnet hjemme er endnu hans Vandrestav, men Knyttet er blevet en velfyldt Kræmmerpose, og Pungen, han arvede efter sin Far, er tung af vægtigt Sølv. Aarene var ham gode, at handle faldt ham let, og Vandrelivet var efter hans Sind. Aldrig havde han angret, at han rev sig løs fra Krolivets Skam og Fortræd og blev ærlig Kræmmer. Alligevel droges han mod Barndomshjemmet. Gang efter Gang havde hans Rejser ført ham saa langt som til disse Bakker, bag hvilke Hjemsoget laa, men stadig skræmmede onde Rygter ham bort. Han turde ikke se Hjemmets Forfald, kunde ikke møde Moderens spottende Blik og haanende Ord.

Men nu skulde det være. Selv uset vilde han vandre den kendte Vej forbi Hjemmet. Blot et Glimt af Lys fra Stuen derhjemme vilde gøre ham godt, trods alle mørke Minder. En Anelse om, at han ikke var glemt, at han trods alt dog endnu havde en Plads i sin Mors haarde Sind, gik igennem ham, stærkere end nogensinde før. Skulde han standse ved Døren derhjemme, prøve om Kærlighed er stærkere end Mørkets Magter?

Skumringen faldt paa, og Stormen tog til. Vejens vaade Sand bandt hans Fod. Han var mødig og forkommen, da han naaede Bodum Kro. Han maatte ind; han trængte til Hvile, nu Hjemmet var saa nær, og hans Tanker skulde samles til Beslutning.

Han løftede Klinken og traadte ind. Et Par Tællelys kastede et usikkert Skær over den ringe Stue. To Bønder sad smaasnakkende ved det store Bord sammen med Kromanden. De saa nyfident paa den fremmede og gjorde Plads. I en

mørk Krog tæt ved det lave Vindue sad en fattig klædt Fyr. Tørklæde og Hue holdt Ansigtet i Skjul. Ingen saa de Øjne, der lurede i Skyggen. Hans Ølkrus stod i Karmen. Det var vel en fattig Djævel fra Landevejen, som i Uvejret havde søgt Læ herinde. Hvem brød sig om ham!

Den sidst ankomne bragte Liv i Krostuen. Brød kom paa Bordet, Øl og Snaps til hele Selskabet — ogsaa en Skænk til den tavse Svend i Krogen. Kræmmeren var en holden Mand. Det kom ikke an paa en Omgang mere eller mindre. Og han kunde fortælle. Det var noget andet end den stavnsbundne Snak, man ellers stak Hovederne sammen om i Kroen.

De tunge Bønder livede op. Der blev talt om Handel, og Kræmmeren fik Posen frem. En Merskumspibe viste sin fristende Skønhed, og der blev handlet. Et Par Sølvmonter raslede ned i Kræmmerens velfyldte Pung. — Du er vel beslaaet, Kammerat, sagde en af Bønderne. — Ja, Handelen gaar vel, der er intet at klage, svarede Kræmmeren fornøjet. Ingen saa det graadige Blik hos den skumle Fyr i Krogen, da han hørte Mønternes Klang, og ingen lagde Mærke til, at han kort efter sneg sig ud ad Døren.

Kræmmeren spurgte Nyt fra Egnen, og de fortalte. Mest om de sidste Tidens Ufred der i Sognet. Lidt sky og forsigtigt berettede de om Ann og Snedkeren i Nørby Kro. Den fremmedes Ansigt blev mørkt, og brat brød han Samtalen af. Han vilde videre. Han hørte kun halvt Kromandens Tilbud om Nattely og syntes ikke at agte advarende Ord om Overfald, og hvad de sagde om et skummelt Sted ved Rytterbroen.

Atter pisker Storm og Regn ham i Ansigtet, men stærkere stormer det i hans Sind. Hans Hjem helt i det ondes Vold, og hans Mor ude paa de mørkeste Dybder! Gud i Himlen, hun maa frelses!

— — — — —

Mellem Buske og Krat ligger Rytterbroen, et Par usle Planke over en Mosegrøft. Der staar Manden med det skumle Ansigt, Hjemmets onde Aand. Han venter rovgridsk sit Bytte. Og Kræmmeren iler sin Skæbne i Møde. Der bliver ej Tid til Modstand, et susende Slag kommer fra Mørket. Ikke et Skrig, kun en halvkvalt Stønnen, og livløst ligger Offeret for Fødderne af »den gale Snedker«.

Som lammet stod Ugerningsmanden et Øjeblik og saa paa den døde Skikkelse. En Følelse af Anger og Angst jog gennem hans Sind. Mængden ond Gerning havde han rakt Haand til de sidste Aar, men først i denne Stund ødet et Menneskeliv. Dog, nu var det sket! Han løftede Hovedet som i Trods og stod et Øje-

— Hvor tog Du den? Hvor er Manden? skreg Ann Rytter. "

blik lyttende. Derpaa bøjede han sig ned og plyndrede i vild Hast den ulykkelige.

— — — — —

I Nørby Kro brændte endnu et enligt Lys. Ann Krokone gik stundesløs omkring. En underlig Uro var over hende denne Aften. Den vilde Storm bringer Uhygge, mest naar man sidder ene med fredløse Tanker.

Nu lød hastige Skridt over Forstuens Sten, Døren gik op. En ophidset Mand ravede ind og satte en Pung med klingende Mønt paa Bordet. Et barsk Smil gled hen over Konens Ansigt, den mørke Uvejrssaften bragte nok godt Bytte til Huse.

Da stivnede Smilet paa hendes Mund. Hun kendte den gamle slide Pung, Sønnen tog i Arv efter den gamle Kromand.

— Hvortog du den, hvor er Manden! skreg hun og knyttede sin Haand mod Snedkeren. Men denne kunde ikke samle sin skælvende Mund til andet Svar end: Rytterbroen. Da forstod hun alt, læste Mordet i hans fortrukne Ansigt og flakkende Øjne. Hun sank stønnende sammen paa Bænken. Dommen var over hende!

— — — — —

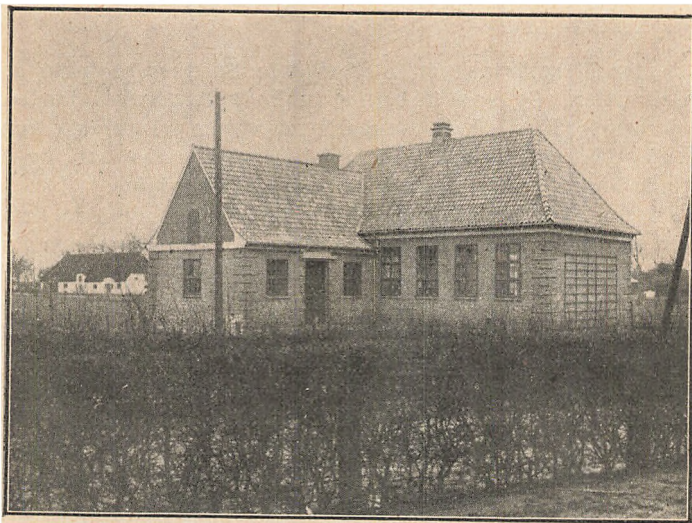
Under Mosetørven gemte »den gale Snedker» samme onde Nat sit Offer. Og kort Tid efter lukkede Tugthusets Porte sig for den onde Mand, hvis mange Synder ikke i Længden kunde skjules. Men om Ugeringen ved Rytterbroen tav han, og han nægtede haardnakket, at Ann var hans medskyldige.

En ung Kvinde sønderfra havde staaet den myrdede Kræmmer nær, og da han ikke vendte tilbage, søgte hun hans Spor. Disse førte til Bodum Kro og tabte sig derfra i den mørke Nat. Men Rygterne gik om den forsvundne, og Sognefolkets Mistanke gik mod Parret i Nørby Kro. Krokonens Navn blev i Folkemunde bevaret som Ann Rytter eller Rytter-Ann.

Hin frygtelige Nat mærkede hende for Livet. Hendes Handlekraft var brudt, hendes Forstand til Tider helt formørket. Som et Vrag levede hun endnu et Par Aar, baaret oppe af Naboers Barmhjertighed. Saa døde Ann Rytter. »En ryggesløs Kvinde«, skrev den gamle Præst i Kirkebogen.

Kollund Forsamlingshus.

Sprogforeningens Almanak bragte i Fjor Billeder af 11 nye Forsamlingshuse, der er rejst og taget i Brug i Sønderjylland siden Genforeningen. I det forløbne Aar er der indviet et nyt i Kollund.

At Planen om at faa rejst et Forsamlingshus her blev virkeliggjort, skyldes i særlig Grad Lærerinde Frk. Spillemoses utrættelige Arbejde. Til Rejsningen af Forsamlingshuset, der indviedes ved et Møde den 22. Februar i Aar, hvor Folketingsmændene H. P. Hanssen og Holger Andersen og Landstingsmand H. D. Kloppenborg Skrumsager talte, er der ydet Tilskud fra forskellige Sider. Tegningen til Bygningen er leveret af Arkitekt Dall fra Flensborg.

En dansk Soldats Dagbog fra Napoleonskrigene.

**Jes Andersen, Frørup, der var med blandt de danske Tropper
i 1815—16.**

Ved Theodor Hansen, Christiansfeld.

Fra Verdenskrigen kender vi Soldaterdagbøgerne, der hver især rummer en stor Sum af personlige Minder om godt og ondt, men ogsaa en Række Oplevelser, der er bleven Historie. Her skal omtales en gammel Soldaterdagbog, som en sønderjydsk Soldat har skrevet. Den er 110 Aar gammel.

Wienerkongressen var afholdt i 1815 efter den russiske Kejseres Tilskyndelse, og Kejsere, Konger og Fyrster fra 40 Stater havde dannet den saakaldte »hellige Alliance« imod Napoleon. Ogsaa Danmark deltog heri. Kong Frederik den Sjette mødte selv paa Kongressen i Wien og forpligtede sig til at sende et Ekspeditionskorps fra Danmark, som han udrustede og udsendte til Europas dengang urolige Hjørne, Vesteuropa. »Contingentet« kom først af Sted en Maaned efter Slaget ved Waterloo, Napoleons Fald.

Blandt de danske Tropper var en ung Landmand fra Frørup, Jes Andersen, (fra den Gaard, der nu ejes af Th. Kylling). Han er sikkert en af de meget faa, der har ført Dagbog, og saavidt vides den eneste, hvis Optegnelser er bevaret. Vi skal her give et Uddrag af det gamle Dokument.

Paa Forsiden af Dagbogen staar:

»En Bog, som indeholder de vigtigste Rejser og Vandringsveje
i Soldaterstanden
for

Jes Andersen, Frørup,
Regiment Grenader Compagnie.

Begyndelse er sket i Wildershausen, den 8. Dec. 1815.

»Den 7. Juny 1815 rejste jeg til Fredericia hvor jeg var paa Exerccer Skolen til den 16. July. Da rejste vi til Kolding, til Hadersleben, til Apenrade, til Flensburg, til Schleswig, til Eckernförde, til Rendsburg, til Itzehoe, til Krempe, til Elms-horn, til Yttersen, til Wedel, til Altona. Den 2. Aug. forlod vi Holsteins Grendser og rejste igennem Hamburg over Elben i det Hannoverske, hvor vi kom over en Bro som er 19,000 Fod lang, til Harburg, til Moorburg, til Marsburg, til Kloistereven, til Otersberg til Bremen, hvor vi indkom den 7. Aug. Det er en smuk Stad, som ligger ved Weser Strømmen, 13 Mile til Syd-vest fra Hamburg. Staden ligger i en meget jævn og flag Moosagtig Egn. Den 15. Sept. rejste vi igen derfra tilbage til Bugholtz (Buchholz), til Geum, til Zeeren, til Marsburg, til Harburg over Elben til Hamburg, til Wandsbeck, til Ahrendsb-urg, til Oldesloe, til Rheinfelde, til Ankelsdorf, hvor vi kom den 23. September og blev til den 7. Oktober. Da rejste vi til Seegeberg, til Nymynster, til Rendsburg, hvor vi blev fra den 10. Oktober til den 20. Nov. Da rejste vi til Norddorf til Nymynster« (her følger igen Navnene paa Byerne, som passere-des paa Vej til Bremen) Ankomst den 3. Dec. 1815. Efter Bre-men nævnes følgende Marschrute: Delmenhorst, Wildershau-sen, Lønne, Linge, hvor de gik over Ems-Strømmen, Wittmer-sken, Nodhorn, Neuenhausen, Ølsen, Kartenberg, Ummen, Zwolle. »Her gik vi over en Strøm ved Navn Issel«. Derfra til Hattum, til Elburg, »hvor vi holdt Juleaften«, til Harderswyk, til Nyekerk, til Amesford, »hvor vi holdt Nytaarsaften«, til Yttrecht.

Saadan fortsættes, indtil Korpset den 16. Februar ankom-mer til Valenciennes.

Derefter følger en Beskrivelse af Landene, som de danske Tropper var kommen igennem: »I. Hannober, som tilhører Enge-land, hvor Harburg er den første Stad. II. Oldenburg, som til-hører Rusland,*) hvor Dannenberg er den første Stad o. s. v.« Rejsen har været 130 Mile lang »lige i Sydvest«.

Herefter har Andersen paabegyndt en nøjagtig Opstilling af Dato, Bynavne og Afstanden mellem Byerne, saaledes at An-tallet af Mile let kan sammentælles.

*) Her menes sikkert Jever, som tilhørte Kejseren af Rus-land og forenedes med Oldenburg 1818.

	Aaret 1815	Mile
den 7. Juni	Rejste jeg til Fredericia	5 »
	hvor jeg blev paa Exercerskolen til	
- 16. July	da marcherede 1. Battalion til Colding	3 »
- 17. »	til Haderslev	4 »
- 18. »	til Løjt Sogn	4 »
- 19. »	Rastdag	
- 20. »	igennem Appenrade til	4 »
	Flensburg, til Schleswig	5 »
- 22. »	Esels Mark	3 »

o. s. v.

Som Indledning til denne Sammenstilling staar:

»Rejse Beskrivelse

Denne er min Wandring som Soldat ved Fyenske Infanteriregiments Grenader Compagnie

Indenlands og Udenlands

Jes Andersen, Frørup.

I denne Bog er at bemærke, at alle Bønder Byer er skreven smaat og Købstæder og Flækker stort.«

Ved H a m b o r g er tilføjet:

»Der imellem (Hamburg og Harburg) er 3 Broer af Længde 19 tusinde Fod og 2 Gange over Vandet paa Pramme, som kan indtage 3 Compagnier ad Gangen. Samme er foranstaltet af den forhenværende Kejser Napoleon.«

Under B r e m e n er tilføjet:

»I Bremen staar den store Roland paa Torvet, som efter Sigelse haver gjort samme til fri Stad. Der var og Forslægt Huse for Faderløse Børn, hvilken er dem foræret af den svenske Konge. Drengene bærer blaa Trøjer og gule Kraver. Piger ligeledes gule Baand om Halsen og om Skørter. Imellem gamle og nye Stad er der en Strøm. Forbunden ved Broen er 11 Vandmøller; ved samme er og et stort Vandhjul, som opmaaler Vandet i gamle Staden i alle Kilder og giver, hver Gang det løber rundt 8 Tønder og løber rundt 51tyve Gange i hver Time. Ved Staden er og 5 Vejrmøller, som maler Korn, og 3, som stamper, 2, som maler Bark, og 1 Oliemølle. I nye Staden er endnu et Stykke Jord af Størrelse som en almindelig Have, som tilhører 4 Konger, der samtlige engang haver staaet der.

Under den Tid vi laa i Bremen, deserterede 3 af vores Battalion, 2 Hornblæser af Jæger Comp. og en Tambour af vort Comp., men blev igjen tagne tilfange og dømt til Døden, dog blev Livet dem skænket under Betingelse af at de skulde arbejde i Slaveriet deres Levetid^{*)}

Under Nyenkerk, hvortil Korpset ankom den 29. Dec. 1815, hedder det:

»Der er en Klokke med Sangværk, hvis Lige efter Sigelse ej findes i Europa. I den Stad kunde vi se Amsterdam, da vi var den paa 3 Mile nær. Igennem Holland er 5 Landeveje belagt med Mursten, som staar paa Kanten. (Højkant).«

Under Ytrecht (Ankomst 1. Jan. 1816) staar der:

»Den Stad er meget mærkværdig formedelst sin Størrelse. Indsejling og andet. Og under Jorden bor omtrent lige saa mange Mennesker som oven paa Jorden. I den Stad er 19 Kirker, hvoraf 9 er reformeret, 7 katolske og 3 lutheranske. Den 10. Jan. 1816 kom vi forbi et Hus, hvori var 1100 Mennesker i Fangenskab. Cilly kom vi og forbi et stort og prægtig Slot, som hedder Madamkæll. Derved er 2 Springvande, som gaar 10 til 11 Alen i Luften. Dette er foranstaltet af forhenværende Kejser Napoleon. Og den store Stad Bryssel. Der saa jeg første Gang de tjenstgørende Soldater foruden Bukser, nemlig Skotlændere. — 2 Mil fra bemeldte Stad ved Waterloo stod det store Slag, som Napoleon holdt i Juni Maaned 1815. Det varede i 3 Dage og 3 Nætter. Af Pladsen blev ført 6000de og 60 saarede Mennesker. De døde var utallige, som siden blev opbrændt for ikke at foraarsage Pest. Den 13. Jan. gik Korpset over den franske Grænse. Den 16. Jan. igennem Fæstning Walenciennes og Fæstning Bouchain, som blev Garnison for det danske Contingent«. —

I Dagbogen findes blandt andet ogsaa Meddelelser om større Troppeøvelser og Revyer, hvori det danske Contingent deltog. — 24. Febr. 1816 Revy for Printz Friedrich af Hessen ved Guiesing. Guiesing.

24. Maj »Paraderede vi formedelst det var Printz Friedrich von Hessens Geburs Dag«.

^{*)} Efter mundtlig Fortælling af Andersen gik Bremens Borgere i Forbøn for Desertørerne hos Prins Friedrich af Hessen og siden gik Børnene fra Byen i Forbøn for dem, hvorefter Dødsdommen blev ændret.

»Fra 1. Apr. og til 5. July haver vi exerceret 26 Dage og i de 3 Maaneder haver jeg gjort 19 Vagter.

17. Aug. Exerceret i Brigade for hans Durchlaughtighed Prins Holstenbrock.

22. Sept. manøvrerede vi samtlige de Engelske, Østerriger, Hannoveraner, Sakser, Bayrer i Egnen ved Wallenciennes i Tallet omtrent 60tyve tusinde Mand.

Den 27. Sept. til Canisse, »der bliver Stenkul oparbejdet af Jorden i en Dybning af 500de Alen under Jorden. Der arbejder Dag og Nat 300de Mennesker, som haver foran i Hatten en Lyststage og et Lys udi, og oven paa Jorden arbejder 200de Mennesker. Hver 20 Minutter opkommer en Tønde paa 3 Tønders Størrelse fuld af Kul. Fabriquetz Værk er mig ubegribelig, saa jeg vil ikke indlade mig paa at optegne noget herom.«

Den 25. Aug. »var Contingentet forsamlet ved Gylding for at drikke Ludevigs Skaal (den 18de), som er i Dag kronet til Konge for Frankrig.

Den 6. Sept. rykkede vi ud om Morgenen for at gøre Revy for Kongen af Prøjsen og Wellington.

Den 23. Okt. Revy for Kejseren af Rusland og Kongen af Prøjsen, omtrent 55 til 60tyve Tusinde Mand.

Interessant er endvidere den Nøjagtighed, hvormed Dagbogskriveren har optegnet de Tekster, som benyttedes ved Feltgudstjenesterne. Her et Eksempel af mange: »Den 18. Maj 1817 var Battalionen i Kirke, Parade udenfor Byen (Barbeux) Teksten findes i Joh. Ev. 17 Cap. 3, 6, 7. og 8. Vers.«

Under 30. April 1816: »var Battalionen forsamlet i Bouchain til Kirkefærd, men Contra, formedelst Degnen faldt i Canalen.«

Saaledes fortsættes, indtil Contingentet den 31. Dec. ankommer til Fredericia.

— — —

Den gamle Dagbog er lidt større end et almindeligt Postkorts Format. Den er sammenhæftet og bestaar af godt, men temmelig groft Papir, uden Omslag. Skønt Bogen har været med paa de lange Marschture og siden hen er bleven brugt til Optegnelser af de aarlige Kornpriser og meget andet som Recepter til Farvning. Midler mod Kalvekastning, saa kan hvert Ord dog endnu læses saa tydeligt, som den Dag de blev skrevet.

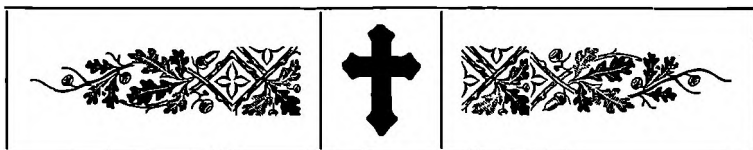
Under den store Nød, som Statsbankerotten og Misvækst-aar medførte, maatte Jes Andersen, skønt selv Landmand, farte

rundt til Gaarde i en større Omkreds for at skaffe sig lidt Rug til Brødkorn. Men ikke desto mindre har Dagbogens sidste Omslagssider givet Plads for et Digt paa 11 Vers. Vi gengiver her to af dem; som er baade aktuelle og sande den Dag i Dag:

»Slesvig, dine ægte Sønner
elske Danmarks Navn,
om en enkelt ej paaskjønner
Lykken i din Favn,
og om en forvildet Stakkel
svinger højt sin Oprørsfakkel,
Folket bringes ej i Gjære,
her er godt at være.

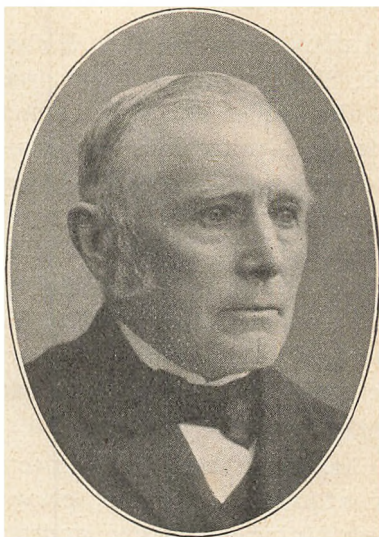
Her for Folkets Velfærds Fremme
Kongens Hjerte slaar,
her har Ro og Fred havt hjemme
alt i mange Aar,
ja, da ofte Krigens Lue
bød et vildt og rædsomt Skue,
os ej gjæsted Fjende-Hære,
her er godt at være.«

Chr. Michaelsen, Kastvraa.

Chr. Michaelsen var født den 14. Februar 1852 i Kastvraa i Sommersted Sogn. Han fik sin Skolegang i Sommersted Skole. Efter Konfirmationen besøgte han en Privatskole i Bjolderup, hvor hans Farbroder var Præst. Da han kom til Skelsaar og Alder, valgte han som saa mange andre den Gang at udvandre til Danmark, vel mest for at undgaa den

preussiske Værnepligt. Sin danske Værnepligt efterkom han i 1874, han tjente ved Artilleriet i København. Senere fik han Lov til at vende tilbage til sin Hjemstavn og overtog sin Fædrenegaard i Kastvraa. I Aarenes Løb forstørrede han den betydeligt.

Chr. Michaelsen var en Mand med megen Interesse for offentlige Forhold og fik i Tidens Løb mange Tillidshverv. Da Mejeriet i Kastvraa blev bygget 1887, blev han dets

Formand og vedblev at være det til 1902. Han har været Medlem af Haderslev Amts Landboforenings Bestyrelse, af Tilsynsraadet for Landmands- og Industribanken i Haderslev, af Bestyrelsen for Bryggeriet Hansborg, af Kommuneraadet og af Kredsdagen. Han var Formand for Ulykkesforsikringen for Land- og Skovbrug i Haderslev Østeramt, for Den nordøstlesvigske Brandforsikring for Bygninger og for Sønderjyllands Ulykkesforsikring. Efter Genforeningen var han Vurderingsmand for Sønderjyllands Kreditforening.

I mange Aar var Chr. Michaelsen Medlem af Sønderjydsk Skoleforenings Tilsynsraad, han deltog i saa godt som alle Møder og fulgte opmærksomt Forhandlingerne, sagde sin Mening kort og klart. Et betydeligt Arbejde gjorde han i de kirkelige Organisationer, han var valgt ind i. Fra 1898 til Genforeningen var han Kirkeældste i Sommersted Sogn og Medlem af Haderslev Østeramts Synode og Synodeudvalg. Et betydningsfuldt Hverv havde han som Næstformand for det af Vælgerforeningen nedsatte kirkelige Udvalg og som Medlem af det af Rigsdagen nedsatte kirkelige Udvalg. Han var en flittig Mand og satte sig grundigt ind i de Sager, han arbejdede med.

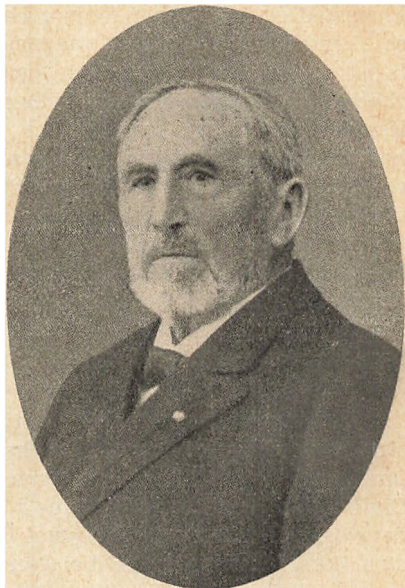
Chr. Michaelsen, der var to Gange gift og havde 6 Børn, af hvilke tre Sønner deltog i Verdenskrigen, oplevede, i Modsætning til mange andre af den ældre Slægt, den Lykke at være med til at stemme os hjem til Danmark og at være med til et Arbejde ogsaa efter Genforeningen. Han blev udnævnt til Ridder af Dannebrog. Med Chr. Michaelsen er en ualmindelig virksom Mand gaaet bort, næsten til det sidste arbejdede han blandt andet med Spørgsmaalet om Præstegaardsjordernes Udstykning.

A. L.

Nis Peter Boysen, Tørning Mølle.

Født den 22. September 1836. — Død den 28. Januar 1925.

Paa den ved Vand og Skov idyllisk beliggende Tørning Mølle ved den fra Sønderjyllands nyere Historie kendte Kirkeby Hammelev var Nis Peter Boysen født som Søn af Møller og Storbonde Asmus Boysen. Her ved den ustandselig susende Mølleaa og til Lyden af Møllehjulenes og de arbejdende Kværnes Duren tilbragte han sin Barndom, Ungdom og Manddom. Hertil førte han sin unge Hustru Karoline Mathilde, Storbondens Datter fra Ballum,

hvem han blev viet til den 29. Oktober 1862, og med hvem han fejrede sit Diamantbryllup.

Hans Hjem var et fra vor Nationalitetskamp kendt historisk Sted. I Møllens Have findes endnu Ruiner af det forlængst i Grus sunkne Tørning Slot, der for over 500 Aar siden under Mænd af den rige, mægtige og stolte Adelsslægt Limbekkerne havde hersket i Egnen.

I N. P. Boysens Barndomstid foregik Sønderjyllands nationale Vækkelse. Her var Mænd fra Sognet (Naboen Hans Nissen paa Søndergaard ved Hammelev og Nis Steffensen fra Styding) med i første Række i Kampen for Modersmaalet og mod det tyske Embedsvæsen. Det kan næppe fejle, at Peter Hiort Lorenzen, Redaktør Peter Christian Koch, Laurids Skau og andre af Datidens fremragende danske Mænd i vor Nationalitetskamp i Fyrreerne ofte har væ-

ret Gæster paa Tørning Mølle hos N. P. Boysens udpræget dansksindede Forældre; thi de kongelig privilegerede Møller, hvoraf Tørning var en, var ligesom de danske Præstegaarde Hjemsted og Midtpunkt for vor Landsdels Danskhed. Naar disse Mænd i det nationalt vaagne Møllehus har drøftet Tidens Brøst og Midlerne til at bøde paa dem, har den kvikke Dreng ikke saa sjældent været en lydhør Tilhører. Fra Barnsben har Kærligheden til alt, hvad der var dansk, slaaet Rod i ham. Dette har vel været Grunden til, at han hele sit Liv foruden at blive en dygtig Bonde og Møller ved Siden af Landbrug og Industri viede Kampen for Danskhedens Bevarelse sin Arbejdskraft.

Som Mand paa Møllen og helt til sin Død i den usædvanlig høje Alder af over 88 Aar i sit Alderdomshjem »Bakkely« ved Haderslev var han trofast mod sit Barndomsideal. Selv under Sønderjyllands værste Trængselstider, efter at Fjenden sydfra havde røvet vort Land og lod sin Jernhaand falde tungt paa det, veg han ikke fra, hvad han ansaa for sandt og ret.

Tørning Mølle var i de 40 Aar, da N. P. Boysen og hans Hustru stod for Styret der, et Sted, hvor unge Mennesker fra en vid Omkreds blev sat i Lære, og gennem disse spredtes den Kultur og Civilisation, der havde hjemme i Tørning Mølle, ud i den sønderjydske Befolkning. Rigtignok var N. P. Boysen og hans Hustru ikke folkelige i den Forstand, at de holdt Naboskab med Sognets Beboere. Tværtimod! Familien paa Tørning Mølle holdt sig paa fornem Afstand, ligesom i gammel Tid Præstefamilierne. Tørning-Mølleren var alligevel en afholdt, agtet og anset Mand, og derfor overdrog Sognets Beboere ham en Række Tillidshverv, bl. a. som Kirkeældste og Valgmand. Man vidste, at man kunde stole ikke alene paa hans Dygtighed, men ogsaa paa hans Fasthed. Til disse Tillidsposter blev han genvalgt Gang efter Gang.

Det Hverv, i hvilket han har gjort mest og længst Gavn, hvor han virkede i Almenhedens Tjeneste, var hans Arbejde for »Sparekassen for Haderslev Byes Omegn«, som var bleven oprettet i 1856 af kendte Mænd fra Haderslev og især dens Omegn. Formaalet med Sparekassens Oprettelse var at fremme Sparsommeligheden hos Smaakaarsfolk og hjælpe disse til billige Laan for at kunne stifte egne Hjem. Ligeledes skulde Sparekassen, som blev kaldt den danske i Modsætning til den af tysksindede oprettede »Haderslev Sparekasse«, der blev kaldt

den tyske Sparekasse, være en Modvægt mod denne, som af tysk-nationale Grunde var oprettet nogle Aar før.

»Sparekassen for Haderslev Byes Omegn« begyndte sin Virksomhed den 20. Oktober 1856. I 1873 blev N. P. Boysen valgt ind i Bestyrelsen, som han altsaa ved sin Død havde siddet i i over 50 Aar. Nogle Aar efter blev han Sparekassens Formand, og denne Post beklædte han helt til sin Død.

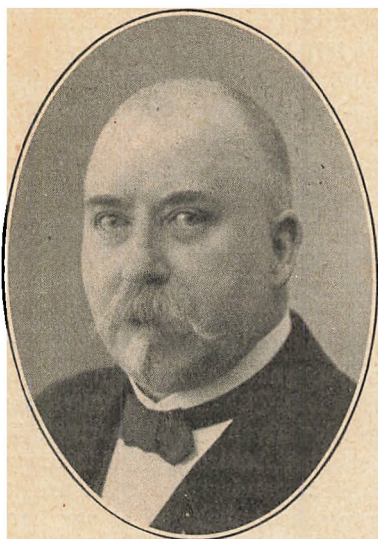
Dette vor Egnns ældste danske Pengeinstitut — Banker kendte man ikke til — har under N. P. Boysens Ledelse haft en betydelig og heldig Indflydelse paa Haderslev Østeramts økonomiske Forhold og dannet en virksom Modvægt mod den tyske Penge- magts Indflydelse og derigennem støttet Danskheden i en trang Tid.

Nis Peter Boysen har levet med i et vigtigt Afsnit af vort Lands Historie. Sønderjylland vaagnede op af sin nationale Søvn i hans Barndom og Ungdom. Skamlingsbankefesterne stod i deres Flor. Grundloven blev given for Kongerigets Vedkommende. Treaarskrigens sejrrige Afgørelse friede Slesvigs nordlige Del fra det tyske Embedsmandsstyre. Men saa kom ogsaa Nederlaget i 1864 og Preussens Anneksion af vor Landsdel des mere knugende. Tvangsregimentet under Fremmedherredømmet var en tung Tid. Under den daglige Kamp for at bevare dansk Sprog og dansk Sindelag var Boysen altid paa Rettens Side. Og Retten vandt Sejr. Den Glæde efter de mange sørgelige Aar fik N. P. Boysen ogsaa Lov at leve med i, at vi kunde stemme en Del af Sønderjylland tilbage til sin tusind- aarige Forbindelse med Danmark.

Som Paaskønnelse for sin Troskab mod Danmark, blev N. P. Boysen ved Genforeningen udnævnt til Ridder af Danebrog. Over fire Aar levede han med i den nye Tid, som oprandt for den genforenede Del af Sønderjylland. Det sidste Aars Tid mærkede han dog Aarenes Vægt; men faa har som N. P. Boysen faaet Lykke til at være med i saa betydningsfulde Begivenheder, oplevet saa vidtrækkende historiske Omvæltninger. Under alle Forhold, sørgelige som glædelige, i Opgangstider og under Nedgang stod han som en trofast, støt og ligevægtig dansk Sønderjyde.

N. Petersen.

Johan Zerlang.

Hvad er et Menneskeliv uden Had og uden Kærlighed? Det at leve, er at elske. Jo! men det at leve, er ogsaa at hade, at kæmpe mod og slaas med alt det, som vil ødelægge, hvad vi elsker!

Saadan blir det, vor Ret skal være.

Og saadan levede Johan Zerlang.

Den 28. Oktober 1924 stedte vi paa Gram Sogns Kirkegaard den

hensovede til Hvile, som var gaaet hjem ved en let og hurtig Død den 22. Oktober.

Vor Sorg var stor ved den kære Mands Bortgang, men alle vi, som stod ham nær, var tillige fulde af Tak, at vi havde faaet Lov at beholde ham saa lang en Aarrække efter den haarde Sygdom, han havde for Aar tilbage.

Og saa naaede vor Ven og vi at opleve det store Haabs Opfyldelse.

»Paa Forpost stod du«, sang Zerlang en Gang om en af vore gode danske Mænd.

Paa Forpost stod ogsaa han i mange Aar, og tit nok var det mørkt, koldt og surt at holde ud.

Johan Zerlang er født paa Gaarden Skovsbjerg i Toftlund Sogn den 16. August 1864 som ældste Søn af Gaardejer Frederik Zerlang og Hustru Maren f. Schmidt, og var baade paa fædrene og mødrene Side af gammel sønderjydsk Bondeslæggt.

Hvad man som ung nemmer, man ej som gammel glemmer. Faderen havde gjort hele Trearskrigen med paa dansk Side, og naar han siden fortalte om sine Oplevelser i Krigen og Danmarks gode Mænd, var Drengen lutter Øre.

Der blev udsaaet gode Frøkorn i det modtagelige Hjerotelag. Om det er ved Faderens Fortællinger om de svenske og norske frivillige eller ved Moderens gamle Sagn og Viser, der begyndte med Olger Danskes Krønike og endte med Snorre, at Kærligheden til de nordiske Brødrefolk blev vakt, kan vi ikke afgøre, men det er rimeligt. Vi bør være Zerlang's Moder taknemmelige for, at Sønnen blev bevaret for Sønderjylland.

Af Hensyn til Moderens Ønske opgav Sønnen at optere for Danmark, kom ind paa Latinskolen i Flensborg og studerede senere Teologi ved Universiteterne i Leipzig, Greifswald og Kiel, tog den teologiske Embedseksamen 1890, blev Kapellan i Ketting paa Als, siden i Tyrstrup og Hjerndrup ved Christiansfeld, 1893 Sognepræst i Holbøl i Aabenraa Amt, 1899 Sognepræst i Gram.

Jeg sagde, det var godt, vi beholdt Johan Zerlang herhjemme i vor Hjemstavn. Hvad positivt godt har han da udrettet? Ikke saa lidt endda, mener jeg.

Johan Zerlang blev mangen Gang det sønderjydske Kirkefolks Talsmand for vort retfærdige Krav om Forkyndelsen af Kristendommens Sandheder i vort Modersmaal.

Og han var en støt, fast og agtværdig Talsmand, som man ogsaa i Modstanderens Lejr maatte respektere.

Fint forstod han at ramme med sine Ord, saa de ikke var til at komme uden om, som paa Fællessynoden i Rendsborg, da han understregede vort Krav om 2 danske Sprogtimer i Skolen, for at Børnene med Forstaaelse kunde følge med i Religionsundervisningen med Jesu Kristi dej-

lige vægtige Ord: »Hvad I ville, at Menneskene skulle gøre mod Eder, ligesaa gør I ogsaa mod dem.« (Luc. 6, 31). Og med hele sin Personlighed, sin stærke Sanddruhed, sin seje Rankhed, sin varme Trofasthed gav han Ordene Malmklang og understregede dem!

I Hjemmets Dagligstue havde Zerlang og hans kære Hustru et Billede »Karl den XII's Lig bæres over Fjeldet«. Og dette Billede var paa sin Plads i denne Stue, thi Zerlang var i Slægt med Karl XII, om hvem Digteren siger:

»Han kunde ikke vige,
kun falde kunde han.«

Hvad du elsker, det blir du, kan man sige med Føje og Ret. Johan Zerlang elskede den sidste katolske Præst ved Kirken i Endrupskov; »det var da en kristen Mand, en staalsat Natur, en helstøbt Karakter, en Natur, som ikke paa Kommando vilde forandre Religion«, udtalte han fuld af Beundring for den nævnte i et Foredrag. Saadan var han selv. Johan Zerlang blev Sognepræst i Landskirken i Hjemstavnen, iøvrigt forblev han det, han var, en kristen Mand, en modig Mand, en god dansk kristen.

Oldtidens Historie syslede han gerne med; Kingos malmfulde Salmetone var ham særdeles kær. Valdemarerernes Stortid løftede mangan Gang hans Sind. I Islands Historie og Litteratur fandt han en Livskilde. I en Afhandling han skrev 1924: »Hvordan jeg kom til at sysle med Islands Historie og Aandsliv«, skriver han:

»Jeg slutter med at udtale Ønsket og Haabet om, at der her i Danmark maa være voksende Forstaaelse af og Kærlighed til et Folk og Land, som har værnet med Flid og Troskab om vort fælles Oldsprog og om vore fælles Fortidsminder, og som har derigennem virket fornyende og foryngende paa hele det nordiske Aandsliv Slægt efter Slægt«.

At Johan Zerlang oplevede at kunne sige og skrive »her i Danmark«, var hans store Trøst og Glæde, da Savnets og Sorgens mørke Skygger faldt over Hjemmet, hvor han sammen med sin elskelige og dygtige Hustru og to Sønner og en Datter levede et skønt frugtbart Samliv, ved den ældste Søns Død paa Hospitalet i Frankrig.

Mange smukke Digte har Digterpræsten givet os, Perlen er Digtet: »Han er ikke død forgæves«:

Min Søn var en af de mange,
som faldt i den store Krig;
han drog afsted i sin Ungdomskraft,
tilbage kom han som Lig.

Jeg laa i de vaagne Nætter
og grundede ofte paa,
hvorfor jeg mistede min raske Dreng,
jeg kunde det ej forstaa.

Men jeg er nu ved at skønne,
hvorfor min Søn skulde dø.
Der sprang af hans og hans Landsmænds Blod
et spirende Frihedsfrø.

Øg Frøet har fæstet Rødder
i Hjerter i Syd og i Nord;
det volder, vi bærer Danebrog
frem over vor Fædrejord.

Det volder, vi løfter atter
med Glæde vort gamle Flag
og lader det stige stolt mod Sky
i Lyset af Fredens Dag.

Thi takker jeg Gud vor Fader
histoppe i Himmerig;
forgæves er ikke død min Dreng,
som faldt i den store Krig.

Her blev det klart for os: Guds Velsignelse dør aldrig. Maatte vi i vor Hjemstavn, i vort Fædreland og i hele Norden altid have den Slags Mænd og Kvinder, hvor denne dejlige Forening af Tro og Tillid til Gud og Kærlighed til Folk og Fædreland er saa levende!

Dybbøl Præstegaard.

P. Hansen.

H. P. Philipsen.

Da Hans Peter Philipsen den 13. Januar gik bort, mistede mange en god og trofast Ven, og hans Land en dygtig og i vide Kredse skattet Borger.

Han var født i Ullerup, hvor Forældrene var Skovfogedfolk. Sine tidligste Barndomsminder havde han fra Dagene før Preussernes Overgang til Als, da Forældre og Naboer vred Hænderne i Fortvivelse over, ikke at kunne faa den danske Hær paa den anden Side Sundet underrettet. Han var da kun 5 Aar, men Barnemindet er langt.

I Skolen, som den blev efter 64, sad i nogle Aar den gamle Lærer, men da hans Tysk var for ringe, blev han erstattet af en Mand med Preussersind.

Philipsen valgte at rejse til Kongeriget i Tiden, til Sønderjylland kom tilbage. Det kom jo til at vare længere, end man da — som godt var — troede.

Han fik et godt Gro- og Lærested hos Folketingsmand Jens Ousen ved Fredericia, blev Soldat og omtalte sin Soldatertid med Glæde, derefter Elev paa Vinding Højskole, hvis dygtige Forstander, Hans Rosendal, var nær knyttet til Sønderjylland.

Saa føres Philipsen ind paa Mejerivæsenet ved Niels Petersen paa Ladelund. Her bliver han først Mejerist, og derefter stærkt sat i Arbejde som Udsending fra N. P. til de mange Steder i Vestjylland, hvor man nu vil oprette Andelsmejerier. Det er næsten ikke at forstaa, hvordan han efterhaanden voksede med Opgaverne, saa han i Løbet af ikke mange Aar er travlt beskæftiget med selv at gøre Udkast til og bygge Mejerier.

Da han i 1872 begyndte sin egen Fabrik i Slagelse, tog Virksomheden hurtig Fart, saaledes at han ogsaa blev kaldt langt af Land, baade til Irland og Norditalien, som Mejerianlægger.

I Slagelse blev han i en Aarrække Byraadsmedlem og var i en Valperiode Folketingsmand for Nykøbing fF. Men Rigsdagslivet tiltalte ikke hans barnlige Natur.

Til Sønderjylland var Ph. knyttet ved Hjemstavnsens stærke Baand. Har man staaet med ham ved Krigergravene i Flensborg og paa Dybbøl Banke, fik man et uforglemmeligt Indtryk mere, skønt han saavist ikke hverken klynkede eller svulstede med Ordene. Han talte i Slagelse paa Genforeningsdagen, en ægte sønderjydsk Glædens og Takkens Tale. Ph. hørte til dem, der nationalt-politisk fulgte sin Ungdomsven H. P. Hanssen.

Philipsens Hjem var meget gæstfrit, og det var mange fra Sønderjylland, han og hans første og anden Hustru modtog som kære Gæster. Han havde sin Landsdels skyldfri Lune, men ogsaa Sønderjydens Tro paa, at »om et Haab eller to blev brudt, blinker et nyt i dit Oje«. Bag det hele laa en enfoldig barnlig Kristentro. Han kunde give sig Vorherre i Vold ud af hele sit rige Hjerte.

Ved hans Jordefærd samledes et meget stort Følge, hvori ogsaa hans Hjemstavn var smukt repræsenteret.

H. Jensen.

(»Soro Amtstidende«).

Peter Chr. Iversen, Avnbøl.

Peter Christian Iversen var født i Ullerup den 7. Maj 1853, som anden Søn af Gaardejer og Sognefoged Peter Chr. Iversen og Hustru Ingeborg, f. Andresen. Som Dreng var Peter Iversen lidt svagelig, men voksede senere op til en kraftig ung Mand. Da han naaede 17-Aars Alderen, maatte han tage Stilling, om han vilde blive hjemme og gaa præussisk Soldat eller udvandre til Danmark, ligesom langt den overvejende Del af de unge nord-slesvigske Mænd dengang. Peter Iversen vilde helst

til Danmark ligesom sin ældre Broder, men hans Fader forlangte af ham, at han skulde blive hjemme. Dette var et haardt Slag for ham. Da alle hans Kammerater rejste, græd han og omgikkes senere med Tanken om at desertere fra det hele, men han blev, hvad der ogsaa var det rigtige.

Han aftjente saa senere sin Værnepligt som tysk Gardeulan i Potsdam i tre Aar. Det var en stram Tid for ham. Han kunde ikke tale Tysk og havde ingen Kammerater fra Hjemmet. Hans ældre Broder havde aftjent sin Værnepligt som dansk Dragon i Odense. Efter sin Hjemkomst fra Tjenesten maatte han, hvad der var betegnende for Opfattelsen dengang, høre mange Ukvemsord, fordi han var gaaet præussisk Soldat.

Først i Halvfjerdserne blev P. Iversen Elev paa Sandbjerg Højskole, og Vinteren 1881—82 var han Elev paa Askov udvidede Højskole, hvor han vandt sig gode Venner, som han vedblev at staa i Brevveksling med til sin Død.

1887 blev han gift med Doris Asmussen fra Avnbøl, en god dansk Pige fra et godt dansk Hjem. De forpagtede Gaarden Philipsborg i Ullerup, hvor de dannede et godt dansk Hjem,

hvis Døre altid stod aabne for danske Gæster. Senere overtog han sin Svigerfader Asmus Asmussens Gaard i Avnbøl, som han et Par Aar efter Verdenskrigen afstod til sin Søn Asmus.

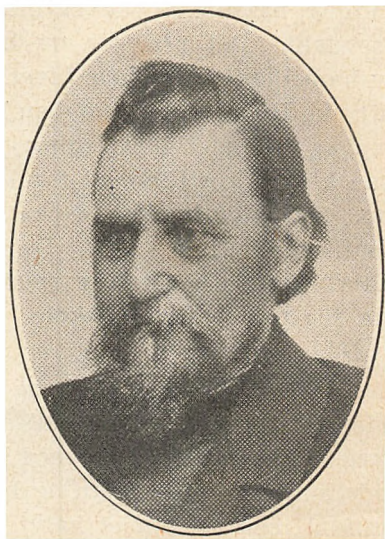
P. Iversen var alle sine Dage en udpræget dansk Mand, var ved alle Valg ivrig med at faa alle dansksindede paa Listen og faa dem til at afgive deres Stemme. Han blev sammen med to andre Mænd fra Sundeved, da Apoteker Mikkelsen, Odense, købte Nydam Mose for at redde de mange Oldsager, som findes der, fra at falde i tyske Hænder, indskrevet som Ejer af Mosen. Han fik i Tidens Løb mange Tillidshverv; han var Medlem af Provsti-Synoden, Menighedsrepræsentant til 1920, var Tillidsmand i Vælgerforeningen, samt mange andre Tillidshverv. Han var overfor Naboer og andre en god, villig og hjælpesom Mand.

P. Iversen døde uventet efter et ganske kort Sygeleje den 11. Januar 1925, og med ham gik en trofast dansk Mand bort.

J. A.

Jacob Kloppenborg.

Jacob Kloppenborg i Harreby blev født den 25. Marts 1835. Hans Bedstefader nævnes i Frue Sogns Kirkebog i Haderslev 1798 som Søn af Hans og Rebecca Margrethe Kl. i Meldorf. Han var Ting-skriver i Frøs- og Kalvs-lund Herreder og boede i Gram. Han var stærkt paavirket af Brødremenigheden, og hans anden Hustru Anna Cathrine Otzen fra Haderslev,

med hvem han blev gift den 13. Januar 1798 (ikke 1796 som den ældste Søn, Overvagtimester Jac. Kl. angiver

i sin Bog »En gammel Soldats Erindringer«) var det ikke mindre. Den yngste Søn Johannes, der fik en af Faderens Gaarde i Harreby, tilegnede sig fuldtud Hjemmets Fromhed og blev en af Brødremenighedens bedste Støtter i Haderslev Vesteramt. Han fik 6 Døtre og en Søn: Jacob, der her er Tale om.

Jacob modtog i sin Barndom og første Ungdom et stærkt Indtryk af Hjemmets kristelige Inderlighed og strenge Tugt. For at blive i Stand til at gøre et kristeligt Vækkelsesarbejde ligesom Faderen vilde han — imod Faderens Ønske — søge Uddannelse til Lærergerningen. I det Øjemed gik han i 1860 til Seminariet i Tønder, men forlod det efter 1½ Aars Læsning uden Eksamen. Han blev alligevel Lærer, nemlig i Højer, hvor han fik 102 af de mindste Børn at undervise.

I Tønder var Jac. Kl. kommen under Grundtvigs Paa-virkning, navnlig i Omgang med L. B. Poulsen og Lærer Rosendahl. Det prægede nu hans Undervisning, og det gav ham Retning for hele Livet. Skønt de fleste Børn var fra tyske Hjem, vandt han dem hurtigt ved sin venlige Omgang og livlige Undervisning. Under Krigen 1864 søgte nogle tyske Urostiftere at forulempe ham og vilde prygle ham. Han blev imidlertid paa sin Post, indtil Kravet om Edsaflæggelse kom i 1867. Da han desuden blev kaldt til militær Kontrollforsamling, rejste han over Grænsen, opterede, tog paa Askov Højskole og blev derefter Huslærer hos N. J. Termansen.

I 1870 rejste han hjem og satte sammen med Knud Pedersen (senere i Skibelund) og Nis Kjems paa Kjemsgaard et Ungdomsarbejde med Fortælling af Bibelhistorie, Fædrelandshistorie, Sagn og Eventyr i Gang i Hygum, samtidig med at han et halvt Aar underviste i Skolen i Lovrup og holdt lignende Møder der to Aftener om Ugen.

1873 overtog han Fødegaarden i Harreby og holdt nu, skønt dansk Undersaat, sine Møder der til op i Firserne. Endnu meget længere fortsatte han med dem, idet han benyttede Fødselsdage, Høst- og Julegilder i det Øjemed.

Straks efter at Jac. Kl. havde giftet sig, meldte han sig ud af Statskirken og sluttede sig til Frimenigheden i Rødding, som han blev et trofast Medlem af indtil sin Død. Sine Børn holdt han borte fra den preussiske Skole, underviste dem selv indtil 8—9 Aars Alderen og sendte dem saa til Friskolen i Skibelund. Til kristelige Møder baade paa denne og hinsides den gamle Grænse mødte han altid, selv om der var lang Vej, og saa godt som altid til Fods. De tyske Myndigheder kunde ikke undgaa at vide det, og flere Gange blev han stævnet i Forhør. Men skønt han aldrig skjulte sin Færd, har han dog aldrig været udsat for nogen Udvisningsordre.

Som Landmand var Jac. Kloppenborg jævnt dygtig og meget flittig og ivrig. Navnlig havde han stor Interesse for Besætningen og fik godt Udbytte af den.

Jac. Kl. var en utrættelig Fodgænger. Han foragtede at køre med Tog saa vel som med Vogn. Endnu i sin høje Alder rejste han til Fods saa langt som til Lemvig.

Mest kendt er han bleven som Fortæller. Bibelhistorie og egne Oplevelser kunde han længe holde store Forsamlinger i Aande med. Med særlig Glæde fortalte han om sin Virksomhed som Lærer for de tyske Børn i Højer. Endnu højt oppe i Halvfjerdserne holdt han ved et Bryllup i Salling hele Flokken af Gæster fangen med sin Fortælling fra Midnat til efter Kl. 4. Ingen gad danse, saa længe Jac Kl. fortalte.

Sidste Efteraar sank han sammen med brækket Laarben paa Gaden i Rødding. I omtrent et halvt Aar laa han paa Sygehuset i Gram, stadig ved sit gamle lyse Humør, helst naar der ikke var Besøg, var livlig i Samtale med

sine Stuefæller og Plejersker. Og nu og da skulde de have en Sang. Kræfterne ebbede imidlertid ud, og om Morgen den 25. Marts i Aar, paa sin 90. Fødselsdag, gled han ind i den Søvn, han ikke mere skulde vaagne op af. Hen paa Eftermiddagen udaandede han. Et Tog paa 47 Vogne og over 50 Biler fulgte ham Ugedagen derefter fra Fødegaarden til Hvile paa Hygum Kirkegaard.

Thade Petersen.

Erik Eriksen, Oksbøl.

Erik Eriksen tilhørte ved Fødselen en fremstaaende nørrealsisk Slægt, der ned gennem Tiderne har siddet paa Gaarde i Oksbøl og Havnbjerg Sogne paa Als.

Efter at have arbejdet hjemme og tilbragt en Tid paa en Gaard i Angel overtog han i 30 Aars Alderen Fædregaarden og ægtede sin Kusine Anna født Eriksen, der paa mødrene Side tilhørte Slægten paa Nørremølle, og som med stor og dyb Trofasthed stod ved hans Side i alle Livets Prøvelser.

Modersmaalets Bevarelse og Danskhedens Fremvækst laa alle Dage Erik

Eriksen varmt paa Sinde, og det aandelige Livsrøre, som gav sig Udtryk i Skole og Kirke i vort gamle Fædreland, havde i ham en forstaaende Ven og Talsmand, hvad der ret kom til Udførelse og fik Betydning for Menighedslivet i den ny Tid, der oprandt med Genforeningen. Meningsfæller og Sognebørn overdrog ham gennem Aarene en Række Tillidshverv. Han var

Sprogforeningens Kredsformand i mange Aar og opbevarede dens Bogsamling. Valgtes ind paa Sønderborg Kreds dag og gjorde med sin Stemme Udslaget, da Forslaget om Anlægget af en Amtsbane paa Als blev vedtaget.

Det Hverv, der mest fyldte og optog ham mod Slutningen, var Kirkeældste- og Menighedsraads hvervet. Sognets nye Præst fra det gamle Land vidnede ved hans Bære herom.

Jordefærden ved den rigt smykkede Kiste ude paa Pladsen i den gamle Slægtsgaard, hvor Sønnen Jørgen aflagde det smukkeste Vidnesbyrd om, hvad han og hans Søkende skyldte Fædrenehjemmet, blev for Deltagerne en Oplevelse, som sent vil glemmes.

Nis Nissen, Nørborg.

Hans Andresen.

Hans Andresen blev født paa Slægtsgaarden Røjhus d. 3. Februar 1875. Faderen, Andr. Andresen, havde sammen med sin udmærkede Hustru fra de unge Aar sluttet sig til de grundtvigske Højskolekredse. Hjemmet havde været med blandt de ledende her nede siden Adskillelsen 1864 saavel i kristelig og national som i landøkonomisk Henseende.

Hans Andresen var præget af det Hjem, han voksede op i, havde et lyst Livssyn, var virkelysten og rede at lægge Skulder til, naar det nationale Arbejde eller Landbrugets Organisationer kaldte paa ham.

Efter Konfirmationen og et Ophold paa Hejls Efterskole besluttede H. A., at han vilde være Mejerist, hvortil

han blev uddannet paa Ullerup Mejeri. Efter aftjent Værnepligt og et Højskolekursus i Vinding (1897—98) blev det alligevel den almindelige Landbrugsergning, som tog ham. Da han havde haft Plads forskellige Steder og gennemgaaet et Kursus paa Dalum Landbrugsskole (1900—01), overtog han i Foraaret 1903 Fædrenegaarden paa Skelle Mark. Samme Foraar giftede H. A. sig med Kathrine Hollensen fra Iller.

I Aarene før og efter den Tid var H. A., nødtvungent, af de stille i Landet. Andr. Andresen blev i Optantlaveriets Tid gjort til Optant, og H. A. var saaledes blandt de uheldigt stillede Optantsønner, som enten maatte være ret tilbageholdende i nationalpolitisk Henseende eller regne med en Udvisning, d. v. s. at forlade Hus og Hjem med 24 Timers Varsel. Der er ikke Tvivl om, at dette Tvangsforhold lagde et vist Tryk paa H. A.; men han havde sit lykkelige Hjem, sin Gaard at faa i fuldt tidssvarende Drift, og det lykkedes saadan, at man tør gaa ud fra, det trods de snærende Baand har været lykkelige Aar for ham og Familien.

Alligevel var H. A. sikkert blandt dem, der følte Befrielsen stærkest, da Optanttraktaten kom og dannede Grundlaget for Erhvervelsen af preussisk Statsborgerforhold. Statsorganernes Muligheder for Overgreb blev derved begrænset til, hvad alle danske Sønderjyder den Gang maatte regne med. Efter den Tid var H. A. altid i forreste Linje i Kampen. Allerede 1908 valgtes han ved C. P. Wolffs Tilbagetræden til Formand for den sundevedske Landboforening, en Stilling, som ogsaa hans Fader havde indtaget i Foreningens første Leveaar. 1910 indvalgtes han i Kommuneraadet og beholdt Pladsen indtil Sammenlægningen efter Genforeningen.

Hvad enten jeg mindes H. A. paa Højskolebænken eller i de lykkelige Arbejdsaar forud for Krigen, saa er det

et Billede med lyse og festlige Farver, der tegner sig for mit Syn. Han var i Besiddelse af et smittende Humør. Det svigtede vist sjældent, saa længe han var ved nogenlunde Helbred. En Jyde, som der staar om i Blichers Sang: »go'r et op, aa go'r et nier, aaller do faatawt ham sier«. Han passede ind i det smilende og frugtbare sundevedske Landskab og i det lige saa hyggelige som lykkelige Hjem yderst paa Broager Halvø, omgivet af velplejede og frugtbare Marker.

H. A. fyldte de Pladser, han blev sat paa. Den sundevedske Landboforening stod højt, da Wolff fratraadte, men gik under H. A.'s Formandsskab yderligere fremad i Tilslutning og fagligt Virke. I Fælleslandboforeningens Bestyrelse har H. A. lagt sit Lod i Vægtskaalen til mangen god Sags Fremme.

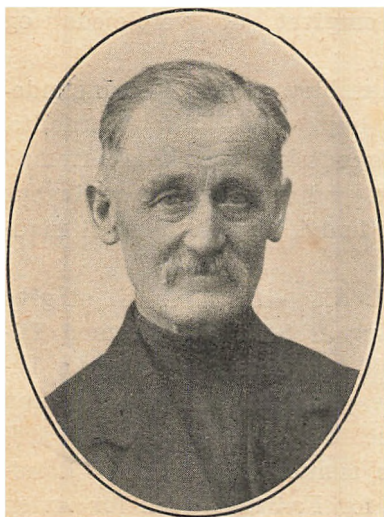
Efter Genforeningen var H. A. endnu med til at give den landøkonomiske Udvikling et Stød fremad mod Tilpasning under de nye Forhold og Samarbejde med bestaaende Organisationer. Her skal kun anføres, at han var Medlem af Bestyrelserne for Foreningen af jydsk Landboforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger samt Formand for Fællesledelsen for Avlen af rødt Malkekæg her i Sønderjylland, indtil en snigende Hjertesygdom lammede hans Kræfter og gjorde det nødvendigt for hans egen Skyld at træde tilbage. Hans Død den 3. Nov. 1924 vakte Sorg og Savn i en stor Familie- og Vennekreds.

Hans Andresen var i Grunden ikke som »et fremfaren- de vældigt Vejr«, men der var aldrig Dødvande hos ham, det spirede og groede en stille Vækst, altid i fuldt Solskin, omkring ham, baade hjemme og ude, hvor han færdedes og virkede i en lang Række Tillidshverv. Hjemme en kærlig Familiefader, sit Folk en varmhjertet og virksom Søn og sine Venner en aldrig svigtende, trofast Ven, saa-

dan tegner Billedet af Hans Andresen sig for mig, og det ønsker jeg at bevare i taknemmelig Erindring.

Hans Hansen.

Cornelius Fester.

Cornelius Fester er født den 25. Juni 1834 i Rangstrup, Agerskov Sogn, hvor hans Forældre ejede en Gaard. Den længste Tid af sin Skolegang undervistes han af den senere Frimenighedspræst L. B. Poulsen, Bovlund, der dengang var Lærer i Rangstrup. Maaske har den begavede Dreng allerede da hos denne Lærer tilegnet sig det sunde Livsyn og de Anskuelser, som senere hen i Livet prægede hans Personlighed.

Aaret efter Konfirmationen, var C. Fester en Vinter paa Aagaard og senere paa Ryslinge Højskole. Som altid paa sin lune og jævne Maade fortalte han ofte om sit Ophold paa Aagaard og Forstander Tofts Døtre — de sønderjydske Piger — som ogsaa har besøgt ham i Rangstrup.

Da han naaede den militærpligtige Alder, blev han paa Sessionen udtaget til Dragon og laa som saadan i Aarhus. Senere overtog han som den ældste af 5 Søkende Fødegarden i Rangstrup, som han drev til sin Død. En Søster har altid været ham en god Støtte og sammen med en Broder og Søster, som for nogle Aar siden vendte hjem fra Amerika, har alle 4 Søkende i Kærlighed og med Opofrelse gjort Hjemmet lyst.

Som en fremtrædende Personlighed med rige Evner og sund Dømmekraft blev der betroet C. Fester en Mængde Tillidshverv i Aarenes Løb; han var saaledes bl. a. Medlem af Provstisynoden

i over 20 Aar, Kirkeældste, Formand for Mejeriet og Bestyrelsesmedlem af Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse. Alle de ham betroede Hverv røgtede han samvittighedsfuldt, og han undgik altid at vække Anstød saavel i det offentlige som i det private. Han tænkte, før han handlede, og hans Valgsprog var: Vær mod andre, som Du ønsker, at andre skal være mod Dig.

En i flere Aar tiltagende Aareforkalkning svækkede ham en Del, men pludselig kom der en ondartet Mavesygdom til. Efter Lægens Ordre blev han ført til Gram Sygehus og opereret, men her døde han den 27. Juni 1925, Dagen efter Indlæggelsen.

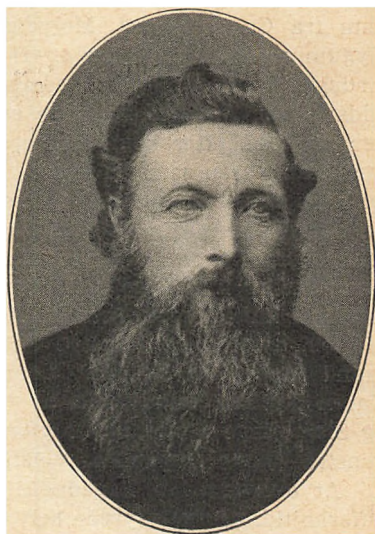
C. Fester havde mange Venner, ingen Fjender, og hans Minde vil bevares længe i Sognet og udover dets Grænser.

P. F.

Jørgen Gundersen.

Nu er der ikke længer mange tilbage af den ejendommelige Flok langskæggede, graasprængte Mænd, der i Firserne og Halvfemserne Søndag efter Søndag mødte til Gudstjeneste i den gamle Kirkesal paa Rødding Højskolegaard.

Her kunde man være sikker paa at træffe Jørgen Gundersen, for han var en flittig og stadig Kirkegænger. Han havde som ældste Søn overtaget sit Barndomshjem, den gamle, hyggelige Kro i Vimtrup. I gamle Nis Gundersens Tid kom de store Studedrifter ad den brede, sandede Studevej, hvor to-tre Par Hjulspor førte fra Foldingbro til Løgumkloster. Den, der vok-

ser op ved en befærdet Vej, faar tidlig vaagen Sans for de nye Bevægelser, der optager Sindene og giver Livet en ny Rytme. Anderledes kan jeg ikke forklare, hvordan det gik til, at Kroenken, Line Gundesens Børn, hver efter sin Lyst fik Lov at være mere eller mindre med i det Røre, der udgik fra Rødding i Cornelius Appels Tid.

Jørgen blev Elev paa Rødding Højskole Vinteren 1869—70, den eneste Vinter C. Appel holdt Karleskole. Fra den Tid af var Baandet knyttet mellem Vimtrup Kro og Rødding Højskole. Jørgen Gundesen saa op til C. Appel som sin aandelige Fader, hvis Ord han bevarede i et trofast Hjerte. Og var der noget dunkelt deri, han endnu ikke havde levet sig til at faa Lys over, saa blev det derfor lige trofast bevaret og kunde maaske, efter længe at have ligget spiredygtigt i Hjertemulden, dukke op til nyt Lys og fornyet Varme i en Samtale efter Gudstjenssten eller paa en Hverdagstur til Rødding. I hvilket Ærinde han end kom til Rødding, saa søgte han altid Lejlighed til at »høre ind til Appels«. Cornelius Appel var en Mester til at føre en Samtale, og Jørgen Gundesen forstod at lytte. Egnens Ungdom fra Gastrupgaard, Mølvegaard, Kjemsgaard, Harreby og Hygum mødtes snart her snart der og ikke sjælden paa Brøstrupgaard, hvor Karen Pedersen styrede Gaarden for sin ældste Bor, Anders, og gerne saa sin yngre Bror Knuds Venner samlede. Her kom Jørgen Gundesen ogsaa, og 1876 hjemførte han Karen som sin Brud. Krogaarden i Vimtrup blev delt, og hans Bror Gunde boede i nogle Aar paa den nye Gaard; men da der desuden var 5 andre Søskende, blev der ikke stor Velstand. Særlig fremragende Landmænd var Jørgen og Gunde ikke; det kneb at følge Trit i den ny Driftsmaade, der blev nødvendig i Landbrugets kritiske Aar i Firserne. Den yngre Bror, Morten, overtog da den nye Gaard, og han overgik som Landmand langt sine Brødre. Uden stor Velstand var Jørgen og Karen dog saa velhavende, at de kunde yde trængende Naboer og Slægtninge Støtte, og de gjorde det saa fordringsløst, at den venstre Haand næppe har vidst, hvad den højre gjorde.

At overvære en Bagedag i Vimtrup var at opleve en hel Offerhøjtid. Jørgen fyrede selv i Ovn med Tørv og Tjørn og Lyng, kun han kunde gøre det, netop som det skulde gøres; og saa stolede han endda ikke paa sig selv, men hentede Karen,

for at hun skulde prøve, om den tørre Lyng nu virkelig fænge-
gede saa let i Ovnen, som den gør, naar den er rigtig varm. Han
satte selv Brød og Kager ind og tog dem ud igen; og naar Bag-
ningen var vellykket, som den vel næsten altid blev, betragtedes
det ikke som velfortjent Løn for omhyggeligt Arbejde, men som
en Velsignelse, der var Lov og Tak værd. Karen kært tegnede
Hvedekagen, før hun skar Endeskiven af og blev forvisset om,
at Ringen ikke var falden fra. Ved et Ekstra-Maaltid blev alle
Gaardens Folk bænked i Køkkenet; og næste Dag gik der Bud
med Kager til de Naboer og Venner, fattige og rige, der hørte
Hjertelaget til.

Jørgen og Karen havde ingen Børn, en smertelig Sygdom
bandt Karen til et aarelangt Sygeleje, og Jørgen veg ikke fra
hendes Sygeseng. »Den lille Dørns« blev Sygeværrelse, og
Jørgen var ikke ret mange Timer ad Gangen ude af Stuen. —
Man anede i disse Aar knap, hvor livlig han af Naturen var,
og hvor megen Lyst han havde til at færdes, hvor der var et
godt Ord at høre. Som dansk Undersaat maatte han ogsaa i
Køllertiden holde sig rolig, for den ene Nabogaard efter den
anden gled over paa tyske Hænder. Hvordan vilde det gaa
hans Gaard, naar han ikke kunde mere? Det var strenge Ti-
der. — Men da Karen døde 1903, og især efter at han i 1905
havde solgt Gaarden til en god, dansk Mand, levede Jørgen op
igen. Han blev Jacob Kloppenborgs Rejsefælle til alle de
store Møder i Valg- og Frimenighedskredse, som det var dem
muligt at være med i. En Tid boede han i Hjerting og Brø-
strup, men kom saa til Rødding Højskolegaard, hvor han boede
Dør om Dør med gamle Hans Søndergaard. Deres daglige
Samtaler friskede Minderne op om Rødding Frimenigheds
første rige Tid, og gamle Appels Ord og Skikkelse stod atter
i sin fulde Glans for dem, taknemlig som de begge var over,
at Kredsen med Nis Lycke som Præst var vokset saa stor, at
den gamle Sal ikke længere kunde rumme den.

Sit sidste Hjem fik Jørgen Gundesen hos sin Søstersøn,
Gunde Vind paa Gastrupgaard, hvor han nød en kærlig og
omhyggelig Pleje. Her døde han 27. Juli 1925.

Kr. la Cour Pedersen.

Peter Andresen.

Den 19. September 1925 begravedes Peter Andresen paa Ullerup Kirkegaard. Han var født i Ullerup den 23. September 1860. Hans Slægt har boet i denne By saa langt Kirkebogen giver Oplysninger. P. A. er vel født her, men fik Hjem og Virksomhed og døde et helt andet Sted.

I Ullerup ved Vejen til Snogbæk ligger hans Fødegård, her kom han til at leve sin Barndomstid — og kun denne!

Der er Mennesker, der altid tænker paa Fremtiden, og der er andre, der altid gaar tilbage til Fortiden, jeg antager, at disse er de dybeste og inderligste Naturer.

Han har skrevet om sine Barndomsoplevelser og talte gerne om dem, om vor Leg i Hjemmet og i Ullerup Skole, om vor Tumlen omkring, og om det løsslupne Liv paa Ullerup Marked. Det var gode Forhold, vi havde i vore Hjem og i vor By. Kun havde vi, som den Gang var Børn, ganske særegne Kaar. Vi levede jo efter Erobringen 1864 og først efterhaanden fik at vide, hvad det etød.

Det var givet, at P. A. ikke skulde være Gaardmand men »til Bogen«, derfor kom han endnu som Barn til en Fortsættelsesskole i Egen paa Als. Som voksen kom P. A. til Kongeriget, det var ikke en Flugt fra Fremmedherredømmets Ubehageligheder, men en Nødvendighed for at

faa en Uddannelse og en Virksomhed, der passede til hans Lyst og Natur. Han kom paa Askov Højskole, hos P. Nielsen, Tystofte, fik Undervisning paa Landbohøjskolen i København, og kun 24 Aar gammel blev han Lærer paa Ryslinge Højskole paa Fyn. Her var han den lange Aarrække 1884—1908, kun med Afbrydelse af et Par Aar, da han var i »Hejmdal«s Redaktion fra 1893. Som Højskolemand havde han fundet den Livsgerning, der passede for ham. Det, der var særegent for ham, var hans Kærlighed til Naturen, til Fuglenes og Planternes Liv. Derom talte og skrev han udmærket. Tillige forstod han, hvordan Naturen indvirker paa Udviklingen af Menneskene. Han interesserede sig meget for Befolkningens daglige Liv og Skikke, fordi vi deri netop afspejler, hvordan vi er.

Hans Kærlighed til Sønderjylland fornægtede sig aldrig.

Fra 1908 ejede og ledede han selv Vinding Højskole ved Vejle. Hans Elever har kun Lovord om Opholdet der.

Saa kom Krigen 1914. Der oprandt Aar med uudsigelige Lidelser. Vi Sønderjyder, som boede i »Kongeriget« kunde tidligere synes, at de derhjemme havde noget stort at leve for i Kampen for Nationalitet og Liv, mens Livet hos os i Danmark tit blev saa pinlig smaat. Hvad vi hørte om Begivenheder ved Krigens Udbrud, Arrestationerne, Indkaldelserne, og hvad der skete paa Valpladserne fyldte os med Gru. Dog var det et fast Haab: Denne Krig ender med, at vi faar Sønderjylland tilbage. Det var pinligt at være afskaaren fra vor Hjemstavn. Der var dem, som gik ned til Grænsen og stod ved Afspærringen for at se over til det elskede Land. Der var én, som satte Foden over paa »tysk Side« for dog saaledes at hilse Fædrenes Jord. De, som levede P. A. nær i de Aar, kan fortælle om hans Smerte og hans Haab. Ogsaa hans egen Slægt havde et smerteligt Tab. Brodersønnen, den haabefulde

Kresten Andresen blev borte. Hans Breve er senere udgivet som Bog, og en Mindesten er rejst i hans Fødegårds Have i Ullerup.

Saa endelig kom Genforeningen med Jubel over det ganske Land. En saadan Tid har det danske Folk aldrig før oplevet. Jubel og aabne Arme, hvor vi kom frem. Vi mødtes saa i vor Fødeby, først paa Afstemningsdagen, senere paa Genforeningsdagen, Søndagen derefter i Folkevrimlen paa Dybbøl. Nu var den onde Tid forbi, nu skulde et nyt Liv oprinde. Selvfølgelig var vi ikke blinde for Arbejdets Vanskelighed, det er ikke gjort med at hejse Flaget, raabe Hurra og holde Fest. Enhver, som har haft med aandeligt Arbejde at gøre, vilde ogsaa forudse Vanskelighederne; det var blot at haabe, at de rette Mænd maatte komme til.

Ved Genforeningen var der to Grupper af det danske Folk, der mødtes: De i Sønderjylland og de i Kongeriget. Der var egentlig ogsaa en tredje Gruppe: De Sønderjyder der havde levet i »Kongeriget« og virket der. Ja de kunde glæde sig med begge Parter; de havde gjort deres gode Gerning for at vedligeholde Interessen for Nationalitetskampen, f. Eks. P. A. følte det som det lykkeligste, han havde oplevet. Men nu ved hans Død er det kommen til at staa klart for mig og skal siges: Denne tredie Gruppe blev glemt under Festjubelen! Da det gjaldt om at skaffe Mænd herved til at arbejde for de nye Forhold, burde der have været Plads for P. A., han havde bevist, hvad han duede til. Men det var, som han var glemt. Han burde have været forskaaet for det, som faldt saa tungt. Krigen forandrede saa mange Ting, ikke faa Højskoler gik ind, og P. A. maatte opgive Vinding og købte en Gaard i Tavlov Sogn. Her havde han endnu Planer om at skrive sin Slægts- og Hjemstavns historie.

Saa rev Døden ham bort 65 Aar gammel.

Ære være hans Minde som en af Sønderjyllands bedste Sønner. Trods alle Sorger: Lykkelig den, som ser sit Livs Haab opfyldt.

P. H. Moos, Sognepræst.

To Flensborgere.

Chr. Balzer.

Tidligere Guldsmed Christian Balzer døde pludseligt den 25. Januar 1925. Balzer tilhørte en god dansk flensborgsk Familie. Hans Fader var Medstifter af Spare- og Laanekassen og Medlem af dens Tilsynsraad, hvilken Post Christian Balzer arvede efter ham. Christian Balzer var født den 1. Oktober 1850 og blev altsaa 74 Aar gammel; han huskede godt, da Preusserne kom i 1864. Han lærte sit Haandværk i Itzehoe og arbejdede som ung Svend i København; men største Delen af sit Liv tilbragte han i sin Fødeby, hvor han fortsatte

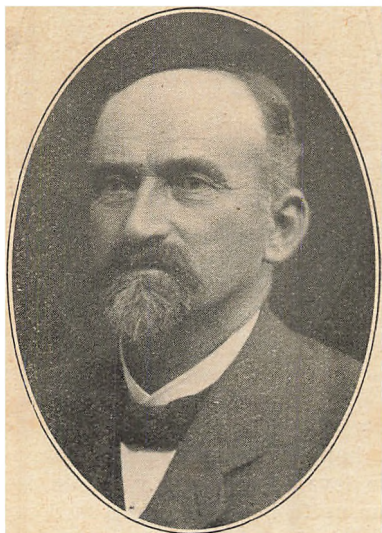
sin Faders Forretning. Omkring 1910 solgte han de to gamle Ejendomme paa Storegade, som han havde arvet efter sin Fader, og syntes derefter at kunne leve et sorgfrit Liv af en beskeden Sum Renter; han, der var ugift, boede sammen med sin Søster, der er Enke. Men for anden Gang skulde han blive et Offer for Tyskerne. Ved deres Krig og deres Finanspolitik efter Krigen blev han en fattig Mand.

Men han bar sin Skæbne med Ro og søgte at fortjene lidt ved at forrette lettere Arbejde for tidligere Kollegaer. Ved sin

Hæderlighed og sit gode Humør havde Balzer vundet mange Venner. Han var et af Borgerforeningens ældste Medlemmer, og han var et af dens mest trofaste. I en lang Aarrække var han en jævnlig Gæst i dens Lokaler, og i de senere Aaringer tilbragte han hver Eftermiddag et Par Timer der og søgte Opmuntring sammen med gamle Venner. Hans Liv var regelmæssigt som et Urværk, om end det havde skiftet lidt i Aarenes Løb. Men siden Sommeren 1924 var han ikke helt rask, og hans Venner var bekymrede for ham. I deres Kreds var det, han en Søndag Eftermiddag blev ramt af et Slagtilfælde og efter få Minutters Forløb gik bort ved en blid og smerteløs Død. Han blev — hvad der i mange Aar har været en stor Sjældenhed — begravet paa Byens ældste Kirkegaard.

P. S.

E. Weedermann.

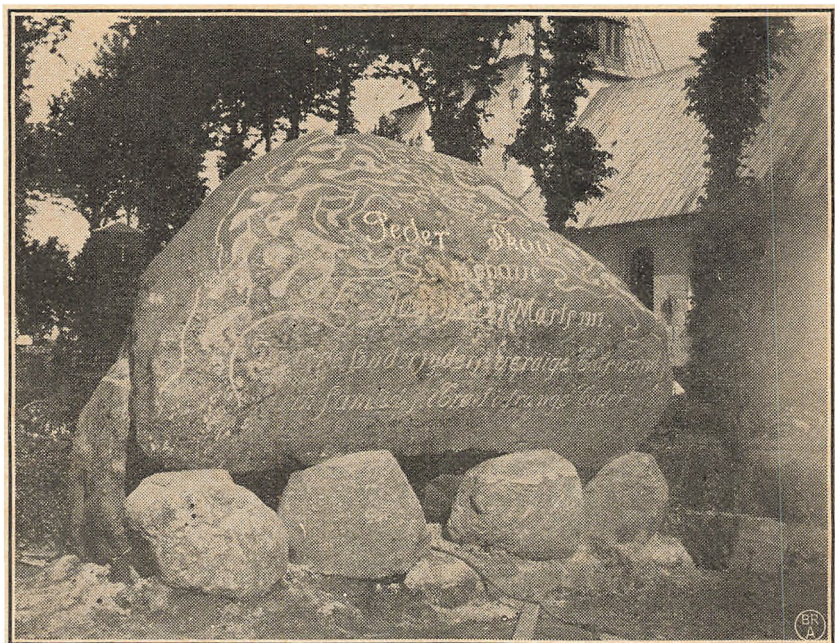

Erik Weedermann var en født Flensborger, en Type paa den gode gamle, solide Borger, af dem, i hvem der ikke var Svig. Og som han var støt og sikker i al sin Færd, var han trofast mod sit danske Fædreland. Weedermann, der var født den 19. December 1847, døde den 26. Marts 1924, 76 Aar gammel. Han beboede sit Fædrenehjem i Herrestaldene sammen med to af sine seks Søskende, en Broder og en Søster, der begge ligesom han var ugifte; de døde begge før ham, skønt han var den ældste af dem. Erik Weedermann drev i mange

Aar et Skibsbyggeri, som han dog opgav en Del Aar før sin Død. Til sidst gjorde Erobrernes Politik ham til en fattig Mand. I nogle Aar i Halvfemserne var Weedermann Medlem af Borgerforeningens Bestyrelse.

P. S.

Et Mindesmærke for P. Skau.

Paa gamle Peder Skaus 100 Aars Fødselsdag, den 5. Juni 1925, afsløredes paa Fjelstrup Kirkegaard en smuk Mindesten paa hans Grav. Det er en stor Natursten, hvis Indskrift er hugget af Billedhugger Hansen Jacobsen og som lyder:

Peder Skau
født den 5. Juni 1825, død den 7. Marts 1917.
Sønderjydernes værdige Talsmand,
sin Samtid til Trøst i trange Tider.
Venner satte denne Sten Aaret
1925.

Midlerne til Rejsningen af Mindestenen er skaffet til Veje ved en Indsamling. Afsøringstalen blev holdt af Gaardejer Jørgen From, Fjelstrup.

Trinne.

Ja, Trinne wa saa stowt en Pig,
lav hun wa fjorden Oa,
Hins Hjem wa just it ow di rig, — —
hun gik aa passe Foa.

Aa Trinne hun wa da saa net,
saa rien aa pæn aa sød, —
hun ho o hind Tøj vel it en Plet, —
hun wa sin Muas Mø.

Hwo wa hun da en døgde Pig
law hun wa femden Oa;
dæ fandtes it saa let hind Lig, — —
da tjend hun o en Goa.

Aa hun fæk oldti møje Ros
for Dygdøhed aa Flid,
aa old e Folk ku hun omgoes,
aa old ku di hind li.

Hwo wa hun da en yndig Pig
lav hun wa sejsten Oa;
no Haans begynd o hind aa kiig,
aa han kund ærre en Goa.

Aa hun wa sytten Oa den Daw
law Haans gik te hind hen
aa tow hind Haaend, begyndt aa plaw:
»Vil do it wæ min Ven?«

Men hun so hverken ja helde nej,
hun vidst it, wa han vild;
men Haans bløw ved te hind aa bøj,
te de bløw Owten sild. — —

E Vej den bløw fo Haans saa lang,
han bejled Daw aa Nat; — —
omsie saa lat hun sej da fang,
aa saa wa hun hans Skat.

E »Ros« den wa jaa sprungen ud,
aa de sow Haans vel nok,
aa deæfor tow han hind te Brud,
de hæ han it faatraadt.

J. K.

Gravskrifter.

Samlede af **P. Skovrøy.**

Paa Bevtoft Kirkegaard fandtes faa Aar tilbage en Sten, hvor blandt andet stod:

Gud tog min Sjæl,
du Jord min Krop,
og saa fløj jeg mod Himlen op.
Halleluja — Amen!

Paa Arrild Kirkegaard findes en Sten med følgende Gravskrift:

»Herre, du er min Pottemager og jeg dit Ler.
dan du mit Hjerte efter din Begær.«

Paa en Sten i Aarhus Domkirke fandtes følgende:

Tre Gange var jeg i Brudeseng vendt.
Behageligt!
Men aldrig var jeg med Barn bespændt.
Beklageligt!
Min første var en Krigsmand fin,
min anden Hr. Jørgen Sadolin,
min tredje en Feltskær behænde —
han saa min Ende.

Paa en Kirkegaard mellem Silkeborg og Skanderborg:

Her under hviler Støvet
af Peter Jensen Løvet.
Familien er dybt bedrøvet
over at være ham berøvet.
Farvel, sov sødt, Peter Løvet
og hav Tak for alt godt oven i Købet.

Da Kristendommen kom hertil.

Chr. Dalsgaard: Ansgar døber et Barn.

Til Sommer er det 1100 Aar, siden den Mand, der er bleven kaldt Nordens Apostel, kom her til Sønderjylland og begyndte at forkynde Glædesbudskabet om Kristus nede ved Sliens Bredder.

Det første Forsøg paa at vinde vore Forfædre for Troen, blev udført af den engelske Missionær Willibrord, der virkede blandt Friserne. Omkring ved Aar 700 rejste han til Danmark. Kong Yngvin tog ganske vist imod ham, men var utilgængelig for hans Forkyndelse. Willibrord maatte derfor snart vende tilbage til Friserne, der boede fra Brygge til Elbens Munding. Han tog tredive danske Drenge med for at opdrage dem til Missionærer blandt deres eget Folk. Heller ikke det synes der dog at være kommen noget videre ud af, saa da Ansgar kom 826, maatte der begyndes paa bør Bund.

Allerede kort efter, at Karl den Store i 771 var bleven Enehersker, havde han sit første Sammenstød med Sakserne. Han sejrer over dem den ene Gang efter den anden. De rejser sig atter og atter imod ham. Efter den ene Sejr forlanger han

4500 af dem udleveret — og det var naturligvis ikke Smaafolk — og lader dem hugge ned paa én Dag. Selvfølgelig fører det til nyt Oprør og ny Underkuelse. Endelig i 785 underkaster Saksernes uforsonlige Høvding, Widukind, sig, lader sig døbe, og dermed var al Modstand brudt hos de sydlige Stammer, hvorimod de i Nordalbingien endnu holdt igen. Dem maatte Karl bekæmpe hele 20 Aar endnu. Tilsidst slæbte han 10,000 af dem bort til fjerne, fremmede Egne af sit store Rige og lod de slaviske Abodriter flytte ind paa deres Plads. Med denne sidste Voldsdaad vilde han dog ikke bare ramme Nordalbingierne men sigtede tillige til en ny Modstander bag ved disse: Danskerne. Sakserne havde haft Støtte hos disse. Karl havde aabenbart ikke Mod til at give sig i Lag med denne nye Modstander, der lod til at være endnu mere stridbar end Sakserne. Han ønskede derfor at lægge en Stødpude, maaske til Dels et øde Strøg, mellem Danskerne og sig og byggede desuden Fæstningen Esesfleth, senere Itzehoe, til Værn mod dem.

Selvfølgelig havde Danskerne ikke været længe om at forstaa, at selv om det maaske til Tider kun var gaaet saa slideligt med Sakserne som Naboer, saa var de dog Naboer, mens den mægtige og grusomme Frankerkonge kun kunde være en Fjende. Da han derfor havde bortslæbt Sakserne fra Holsten og sat Abodriterne i deres Sted, faldt Kong Godfred over disse og tvang dem over paa sin Side. Den tusindaarige Kamp mellem danske og tyske var dermed begyndt. Kong Godfred byggede det ældste Dannevirke og Kejser Karl Befæstningen ved Itzehoe. Saaledes stod nu de to Modstandere rustet overfor hinanden. Imidlertid døde baade Godfred og Karl, og i Danmark sloges flere Tronkrævere om Magten. En af disse, Harald Klak, søgte Hjælp hos Karls Søn og Efterfølger Ludvig og fik den paa Betingelse af, at han lod sig døbe og tillod, at Kristendommen forkyndtes i hans Land. Med stor Højtidelighed blev Harald med sin Hustru, Søn og Brodersøn samt et Følge paa 400 Mænd og Kvinder døbt i St. Albanskirken i Ingelsheim, og da han drog hjem, var de to unge Munke, A n s g a r og A u t b e r t i hans Følge.

Det var saaledes ikke paa den allerbedste Maade Kristendommens Forkyndelse kom hertil — knyttet til en fordreven Konge, der for at faa Hjælp mod sine egne Landsmænd, havde

kastet sig i Armene paa den tyske Kejser, som maatte anses for Landets farligste Fjende. Harald var desuden en svag Støtte, der snart blev forjaget paa ny. Mange Forsøg paa at skaffe sig Magten igen var forgæves, og Kejseren maatte omsider opgive ham. Til Trods for denne sin Forbindelse med den fordrevne, af Fjenden støttede Konge, lykkedes det dog snart Ansgar at vinde ogsaa den nye Konge Horiks Gunst og faa Lov til at bygge Kirker i Slesvig og Ribe og ansætte Præster.

I næsten 40 Aar viede Ansgar al sin Kraft til Arbejdet for Evangeliet her i Danmark og i Sverrig. Store ydre Resultater naaede han ikke. En Kirke i Slesvig, en i Ribe og en i Sverrig. Det var alt, hvad der var, da han døde den 3. Februar 865. Og Menighederne ved dem var sikkert ikke store. Men Værket var begyndt. Og Ansgar havde trods sit uheldige Indtog og trods de forvirrede Forhold begyndt det paa en god Maade. Han personlig holdt sig uden for Politikken og vilde kun virke ved selve Evangeliets overbevisende Kraft. Naar Kristendommens Indførelse i vort Land gik af uden Vold, saa der »gødet blev ej her med Blod, Marken ej med Sværde pløjet«, saa har han sin store Del i det. Og i det lange Løb blev Resultatet godt. Naar en historisk kyndig tysk Præst i Fjor kunde skrive: Slesvig havde i 1150 alle sine Hundreder af Sogne, »mens Østholsten endnu var Hedningeland og Mellem- og Vestholsten havde nogle Dusin Kirker i Kæmpesogne«, saa er det vist i Hovedsagen rigtigt nok, og det er da et stærkt Vidnesbyrd om, at Glædesbudskabet er i Stand til at fange Mennesker, hvor det virker i Frihed, men faar vanskeligt Adgang til Hjerterne, hvor det tvinges ind. At det i Frihed kom til vort Land, skal Ansgar have sin rige Del af Æren for.

Thade Petersen.

Di Rinkenisser Dræng.

Af Pastor Jensen.

Nedenstaaende Digt er skrevet af afdøde Pastor N. J. Jensen, der var Præst i Ringenæs fra 1886 til 1906, og som har forfattet en Række Digte paa sønderjydske Maal. Forfatterens egen Retskrivning er bibeholdt.

Sol aa Maan gær alle neer.
Øvve di Rinkenisser Dræng.
Gammel Van di hær aa fa'r
Ur i Verden, landd aa læng.

Ven der Øjn jemm hæ lod
Far aa Mor aa Bror aa Bruj,
Sædder di i fremmed Hav
Frisg der Kaas i Lys mæ Guj.

Aa ven de fra Døbbel davs¹⁾
Øvve der gammel kjærre Jor,
Sidder ynne Stjærn aa Maan
Landd vægg di aa Vagd ombor.

Verd²⁾ ed Aar ve Foraarsti
Gær der frisg Besætning ur.
Men fra manne blomstren Liv
Hæ vi alle novve spur.

Grisg ær Bøller edde³⁾ Livv,
Grifr ed, slønger ob aa neer
To gang, tre gang, saa tebuns,
Aa vi seer ed alle meer.

Neen i Synner skal i Sky
Straal ed Kors a Stjærner klard,
Øvve den stor Kjirgaar sadd,⁴⁾
Vo saa manne vill⁵⁾ fra Færd.

Men de vil visd aller kys
Rinkenisser Dræng fra Sø
Gi Vøherr maa vær mæ dem
Ur aa jemm, i Livv og Dø.

¹⁾ dages. ²⁾ hvert. ³⁾ efter. ⁴⁾ sat. ⁵⁾ hviler.

Sprogforeningen.

I Aaret 1924 udkom den »Blaa Sangbog« i et nyt Oplag. Der har været og er stadig stærk Efterspørgsel efter den. Der er bleven ydet Støtte til Foredragsforeninger i samme Omfang som hidtil, og der er bleven udsendt Flag til dem, der ønsker det.

Af Bøger er der udsendt 1956 Bind til Sognebibliotekerne. 4400 Julehefter. 400 Bind til Fordeling. 160 Bind til Skolepræmier. 705 Bind Skolebøger til Skoler og til Skoleelever og 634 Bind til Landsmænd sydfor Grænsen. Ialt 8255 Bind. Er dette Tal ikke særligt stort i Forhold til Tallene fra før Krigen, saa maa der dog lægges Mærke til, at de 1956 Bind til Sognebibliotekerne var nye og godt indbundne Bøger. Ligeledes de 705 Bind Skolebøger, det er ofte ret dyre Bøger, da de maa købes efter Bestilling i Henhold til Bestemmelserne om de Skolebøger, der bruges ved Skolen.

1924 har været et godt Arbejdsaar, der er kommen Gang i Arbejdet. Trods det stigende Medlemstal er der langt igen, inden Sprogforeningen naar frem til det, den en Gang var. At Arbejdet har sin Betydning, vil vi kunne fremlægge Beviser for, og at denne Betydning vil stige, naar vi faar alle til at slaa Kreds om Sprogforeningen, er klart. Det er ikke Interesse der savnes, men derimod Handling og Offervillighed. Det er at ønske, at de kommende Aar maa vise, at der endnu er noget af den gamle Handlekraft i os.

Jakob Petersen.

Sønderjydske Skoleforening.

I Tiden fra 1. Januar 1924 til 31. Marts 1925 ydede Sønderjydske Skoleforening Hjælp til dansk Skoleophold til 388 unge nordfor Grænsen og til 309 sydfor Grænsen. Hermed er det Antal af unge, som Skoleforeningen siden sin Oprettelse i 1892 har ydet Hjælp, vokset til 10,328. Mens Skoleforeningen nordfor Grænsen nu — efter at der er saa mange andre Kilder at øse af, især Amtet til Højskole- og Landbrugsskoleophold — kun yder Hjælp til Efterskoleop-

hold, faar unge sydfra Hjælp til de forskelligste Former for Uddannelse.

Indtil April 1925 havde Skoleforeningen ydet Hjælp til 980 unge sydfra, deraf 868 siden 1920. 364 af disse Elever var fra Flensborg By, 200 fra det danskalende Mellemslesvig, 312 fra det øvrige Sydslesvig. Det store Flertal af disse unge har været paa Højskoler og Efterskoler, paa Handels-skøle har været 19, Landbrugsskole 26, Husholdningsskole 23, Seminarier 11, Landbohøjskolen 3, Bibliotekskursus 2, Kontrolkursus 2, Teknisk Skole 6, Frøbelhøjskolen 2, Real-skole 9, Haandværkerskole 2, Studentereksamen 5, Gymna-stikkursus 3, Havebrugsskole 1, Liselund Menigheds-skole 1.

Nordfor Grænsen har Skoleforeningen især haft sin Opmærksomhed henvendt paa vore sydlige Grænsesogne. At Arbejdet i disse Sogne ikke har været forgæves, ses af følgende Oversigt:

	Antal Elever 1892—1914	Antal Elever 1919—25		Antal Elever 1892—1914	Antal Elever 1919—25
Aabenraa	55	45	Højt	30	19
Tønder	9	26	Hjordkær	16	26
Abild	13	26	Klipleve	13	26
Adsbøl (Graasten)	12	29	Kværs	5	15
Bedsted	22	11	Løgumkloster	11	14
Bjolderup	27	42	Løgumkloster Lds.	6	12
Bov	20	45	Løjt	29	29
Burkal	9	18	N. Løgum	14	18
Bylderup	32	33	Ravsted	21	26
Ensted	21	9	Rinkenæs	11	20
Hellevad	20	27	Tingleve	19	27
Holbøl	22	52	Rise	15	41
Hostrup	22	26	Tønder Lds.	10	14
Højer	3	13	Ubjerg	0	6
Højer Landsogn	0	6	Uge	5	8
			Ialt	492	709

Det er ikke let at faa de store Summer samlet, dette Ungdomsarbejde kræver; i sidste Forretningsaar balance-rede Udgifter og Indtægter med 222,106 Kr. Kun ved virk-som Hjælp fra vide Kredse kan Arbejdet holdes gaående.

A. L e b e c k.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Mo'r Elle. Af <i>Joachim Katstrup</i>	1
Skal - skal itt. Af <i>Martin N. Hansen</i>	23
En Arrestation og et Dannebrogskors. Ved <i>N. H.</i>	26
Sælsomme tyske Navne. Ved <i>P. Skovrøy</i>	41
I Aabenraa Fængsel 1902. Af <i>Nic. Svendsen</i>	42
Et 40 Aars Jubilæum. Ved <i>H. R.</i>	58
En realpolitike. Af <i>Martin N. Hansen</i>	60
En dansk Lærer under tysk Styre. Af <i>H. A. J.</i>	61
Min Barndoms Daw. Af <i>J. K.</i>	69
Ann Rytter. Af <i>Oluf Hansen</i>	70
Kollund Forsamlingshus.	76
En dansk Soldats Dagbog fra Napoleonskrigene. Ved <i>Th. Hansen</i> ..	77
Nekrologer :	
Chr. Michaelsen. Af <i>A. L.</i>	83
Nis Peter Boysen. Af <i>Nis Petersen</i>	85
Johan Zerlang. Af Pastor <i>P. Hansen</i>	88
H. P. Philipsen. Af <i>H. Jensen</i>	92
Peter Chr. Iversen. Af <i>J. A.</i>	94
Jacob Kloppenborg. Af <i>Th. P.</i>	95
Erik Eriksen. Af <i>Nis Nissen, Nørborg</i>	98
Hans Andresen. Af <i>Hans Hansen</i>	99
Cornelius Fester. Af <i>P. F.</i>	102
Jørgen Gundersen. Af <i>Kr. la Cour Pedersen</i>	103
Peter Andresen. Af Pastor <i>P. H. Moos</i>	105
Chr. Balzer. Af <i>P. S.</i>	109
E. Weedermann. Af <i>P. S.</i>	110
Et Mindesmærke for <i>P. Skau</i>	111
Trinne. Af <i>J. K.</i>	112
Gravskrifter. Af <i>P. Skovrøy</i>	113
Da Kristendommen kom hertil. Af <i>Thade Petersen</i>	114
Di Rinkenisser Dræng. Af Pastor <i>Jensen</i>	117
Sprogforeningen. Af <i>Jakob Petersen</i>	118
Skoleforeningen. Af <i>Anders Lebeck</i>	119

Alfabetisk Markedsfortegnelse for 1925 med Tilføjelse af Torvedage.

(Sluttet 23. Juni 1925. Om eventuelle Forandringer vil der senere ske Bekendtgørelse i forskellige Dagblade.)

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

Fakse, 30. Marts og 26. Oktober Kreaturer.

Frederikssund, Torvedag hver Mandag og Torsdag. Anden Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 26. Januar, 23. Februar og 30. Marts Heste og Kreaturer; 28. April Heste; 3. November (Efteraarsmarked) og 20. December (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Haslev, 4. Marts Heste og Kreaturer, særlig Heste; 14. Maj, 10. September og 1. November Kreaturer.

Helsingør, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 24. Februar, 19. April, 19. Juli og 15. Oktober Kreaturer.

Hillerød, Torvedag hver Mandag og Torsdag; hver Lørdag fra 1. Maj til 31. Oktober Torvedag med Haveprodukter. Første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 1. Maj (Førsaarsmarked) Heste og Kreaturer; 2. November (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Holbæk, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 17. Februar Heste; 10. og 24. Marts, 14. April, 16. Juni (Sommermarked) og 20. Oktober Heste og Kreaturer; 24. November (Efteraarsmarked) Kreaturer.

Hørsholm, 20. April og 29. Oktober Heste og Kreaturer.

Jyderup, 12. April og 11. Oktober Heste og Kreaturer.

Kallundborg, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 8. Februar, 24. Marts, 3. Maj (Førsaarsmarked), 21. Juli (Sommermarked), 21. September og 3. November (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

København, Torvedag Tirsdag Kalve og Lam, Onsdag Slagtekvæg, alle Hverdage Levekvæg og Grise, anden og fjerde Torsdag i hver Maaned Heste.

Køge, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 6. Januar, 3. Februar, 10. og 24. Marts, 14. April, 21. Maj (Førsaarsmarked), 2. Juni, 27. Juli, 1. og 21. September, 6. og 27. Oktober (Efteraarsmarked), 1. og 15. December (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Nykøbing, 15. Februar Heste; 19. April Kreaturer; 14. Juni (Sommermarked) og 27. September (Høstmarked) Heste og Kreaturer; 20. December Heste.

Næstved, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. Tredie Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste; 18. Maj (Førsaarsmarked),

20. Juli (Sommermarked), 21. September (Høstmarked) og 16. November (Efteraarsmarked).
- Præste**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Ringsted**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Eksportmarked med Kreaturer og Marked med Heste; 23. Marts (Føraarsmarked), 8. Juni (Sommermarked), 28. September (Høstmarked), 9. November (Efteraarsmarked) og 14. December (Julemarked).
- Roskilde**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag paa Nytorv Torvedag for Handel med Smaagrise. 4. Januar, 8. Februar, 1. 15. og 29. Marts, 3. Maj (Føraarsmarked), 7. Juni, 5. Juli, 2. August, 6. og 20. September (Pæremarked), 1. November (Efteraarsmarked) og 6. December Heste og Kreaturer.
- Ruds-Vedby**, 9. April og 7. Oktober Kreaturer.
- Rønne**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag.
- Skelskør**, Torvedag hver Fredag. 5. Marts, 7. Maj, 3. September og 5. November Heste og Kreaturer.
- Slagelse**, første og tredie Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 4. Maj (Føraarsmarked), 6. og 7. Juli (Sommermarked), 21. September (Høstmarked) samt 2. og 3. November (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Slangerup**, 22. Marts, 17. Maj, 14. Juni og 30. November Heste og Kreaturer.
- Sorø**, 12. og 26. Marts, 9. April, 17. Maj, 29. Juni (Sommermarked), 22. September (Høstmarked), 8. Oktober, 5. November og 10. December Heste og Kreaturer.
- Stege**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Marts, 23. og 24. September (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Storehedinge**, 2. og 16. Marts, 6. April, 18. Maj (Føraarsmarked) og 15. Oktober (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Taastrup**, 2. Marts, 4. Maj og 5. Oktober Heste og Kreaturer.
- Vordingborg**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Første Fredag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Lolland og Falster.

- Maribo**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 25. Februar, 9. og 30. Marts, 10. Juni (Sommermarked) og 21. September Heste og Kreaturer.
- Nakskov**, Torvedag hver Lørdag; hver Tirsdag Torvedag med levende Kreaturer. 18. Februar, 4. og 18. Marts, 5. og 26. Oktober samt 9. November Heste og Kreaturer.
- Nykøbing**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer. 26. Februar Heste; 28.

April, 21. Juli (Sommermarked), 6. Oktober og 10. November Heste og Kreaturer.

Sakskøbing, Torvedag hver Lørdag. 2. og 16. Marts Heste og Kreaturer; 13. Juli (Sommermarked) og 1. Oktober Kreaturer; 3. November Heste og Kreaturer.

Stubbekøbing, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 1. Juli og 9. September Heste og Kreaturer.

Fyn, Langeland og Ærs.

Odense Amt.

Aarup, 19. Januar, 16. Marts, 12. Maj, 14. September og 10. November Heste og Kreaturer.

Assens, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, første Lørdag i hver Maaned med levende Kreaturer. 16. og 27. Februar, 23. Marts, 25. Juni, 22. September og 16. November Heste og Kreaturer.

Bogense, Torvedag hver Torsdag, første Torsdag i hver Maaned med levende Kreaturer. 2. Februar Heste; 25. Februar, 9. Marts og 11. Maj Heste og Kreaturer; 8. Juli Heste; 28. September, 9. November og 21. December Heste og Kreaturer.

Ejby, 10. Marts og 29. September Heste og Kreaturer.

Glamsbjerg, 4. Marts, 4. Maj og 12. Oktober Heste og Kreaturer.

Kerteminde, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 19. Februar, 6. Marts, 4. Juni, 16. Oktober og 24. November Heste og Kreaturer.

Middelfart, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 3. og 26. Februar, 20. Marts, 7. April, 14. Juli, 23. September og 4. November Heste og Kreaturer.

Nørre Aaby, 20. Maj og 2. Oktober Heste og Kreaturer.

Odense, Torvedag hver Mandag, Onsdag og Lørdag. Hver Mandag (eller, hvis Helligdag, den paafølgende Onsdag) Marked med Heste og Kreaturer. 13. Juli (St. Knud) Heste.

Otterup Station, 6. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.

Svendborg Amt.

Brobyværk, 20. Marts og 20. Oktober Heste og Kreaturer.

Egeskov, 22. September Heste og Kreaturer.

Faaborg, Torvedag hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned, undtagen Juni, Juli og August, med levende Kreaturer. 28. Januar Heste; 23. Februar, 11. Marts, 17. Juni, 5. Oktober og 6. November Heste og Kreaturer.

Hesselager, 14. Maj og 24. September Heste og Kreaturer.

Marstal, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 28. Maj og 1. Oktober Heste og Kreaturer.

Nyborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver Lørdag med levende Kreaturer. 24. Februar og 12. Marts Heste og Kreaturer; 7. Juli Heste; 15. Oktober og 12. November Heste og Kreaturer.

Ringø, 19. Marts, 3. Juni, 6. Oktober og 11. November Heste og Kreaturer.

Rudkøbing, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 18. Marts, 18. Juni og 13. November Heste og Kreaturer.

Svendborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Onsdag med levende Kreaturer. 13. Januar, 17. Februar, 3. og 17. Marts, 19. Maj, 22. Juli, 13. Oktober, 5. og 25. November Heste og Kreaturer.

Ærøskøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned Torvedag med levende Kreaturer. 5. Marts, 20. Juli og 7. Oktober Heste og Kreaturer.

Ørbæk, 10. Juli Heste og Kreaturer.

Jylland.

Hjørring Amt.

Brønderslev, hver Mandag, hele Aaret Marked med Kreaturer; anden Mandag i hver Maaned (i September den første Mandag) Heste.

Dronninglund, 23. April og 4. Oktober Heste og Kreaturer.

Frederikshavn, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, fra Oktober til Jul hver Lørdag med levende Kreaturer. 18. Januar, 15. April, 27. September og 14. Oktober Heste og Kreaturer.

Hjallerup, fjerde Torsdag i hver Maaned — undtagen Maj — samt de to første samlede Søndage i Juni Marked med Heste og Kreaturer.

Hjørring, Torvedag hver Lørdag; i November og December tillige hver Onsdag. Hver Onsdag hele Aaret Marked med Kreaturer; 20. Januar Heste; 6. Marts og 10. April Heste og Kreaturer; 29. Maj og 23. Juni Heste; 25. September og 23. Oktober Heste og Kreaturer.

Sindal, 15. Februar, 12. Marts, 3. Maj, 26. Juli, 24. September, 22. Oktober og 29. November Heste og Kreaturer.

Sæby, Torvedag hver Lørdag. 7. April, 20. September og 11. Oktober Heste og Kreaturer.

Vraa Station, 19. April og 17. September Heste og Kreaturer.

Østervraa, 4. Februar, 4. Marts, 8. April, 6. Maj, 1. Juli, 26. August, 7. Oktober og 4. November Heste og Kreaturer.

Viborg Amt.

Aalestrup, 14. Januar, 18. Marts, 21. April, 22. Juli, 16.

Aalestrup, 14. Januar, 18. Marts, 21. April, 22. Juli, 16. September, 6. Oktober og 24. November Heste og Kreaturer.

- Ans**, 17. Maj og 11. Oktober Heste og Kreaturer.
- Bjerringbro** Station, første Torsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Durup**, 22. April og 23. September Heste og Kreaturer.
- Hammershøj**, 17. Marts, 4. Maj, 6. September og 21. Oktober Heste og Kreaturer.
- Karup**, 23. April og 17. September Heste og Kreaturer.
- Kjellerup**, fjerde Fredag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Knudstrup**, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Langaa**, 31. Marts, 5. Maj, 1. September og 6. Oktober Heste og Kreaturer.
- Møldrup** Station, 25. Februar, 14. April, 10. September og 15. November Heste og Kreaturer.
- Roslev**, 11. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
- Rødkjærsbro**, 28. April og 23. September Heste og Kreaturer.
- Sjørup**, 12. Maj og 23. September Heste og Kreaturer.
- Skals**, 16. April og 25. September Heste og Kreaturer.
- Skive**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 2. og 26. Januar, 2. Marts, 13. April og 20. Maj Heste og Kreaturer; 7. Juni Heste; 26. Juli, 11. September, 4. Oktober og 18. November Heste og Kreaturer.
- Stoholm**, 18. Maj, 24. Juli, 22. September og 16. December Heste og Kreaturer.
- Ulstrup** Station, tredje Torsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Viborg**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Lørdag i hver Maaned og fra Mikkelsdag til Jul hver Lørdag med levende Kreaturer. 4. Januar Heste; 27. Januar, 18. Februar, 12. Marts, 17. April, 1. og 29. Maj, 26. Juni (Snapstingsmarked), 27. Juli, 28. August, 27. og 28. September (Toftemarked), 23. Oktober, 27. November og 17. December Heste og Kreaturer.
- Ørum**, 9. Februar, 19. Maj, 17. August, 12. Oktober og 14. December Heste og Kreaturer.

Randers Amt.

- Allingaabro**, 3. Februar, 25. Marts, 4. Maj, 10. Juni, 22. Juli, 2. September, 14. Oktober og 16. December Heste og Kreaturer.
- Faarup**, 14. April og 7. September Heste og Kreaturer.
- Gjerlev**, 3. Maj og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
- Glæsborg**, 4. Februar, 22. April, 27. Maj, 15. Juli og 30. September samt 25. November Heste og Kreaturer.
- Grenaa**, Torvedag hver Lørdag. 22. Januar, 5. Marts, 10. April, 29. Maj, 1. Juli, 21. August, 1. Oktober, 9. November og 2. December Heste og Kreaturer.

Havndal, anden Torsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Svin.

Hobro, Torvedag hver Fredag. 15. Januar, 12. Februar, 11. Marts, 15. April, 14. Maj, 11. Juni, 1. Juli, 13. August, 23. og 24. September, 22. Oktober, 12. November og 10. December Heste og Kreaturer.

Kolind Station, anden Onsdag hver Maaned Heste og Kreaturer.

Mariager, Torvedag første og tredje Torsdag i hver Maaned med Kreaturer; første Torsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Mørke, 8. Maj og 21. Oktober Heste og Kreaturer.

Ny Løgten Station, første Onsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Ramten, 13. April, 10. August og 12. Oktober Heste og Kreaturer.

Randers, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Dag med Kreaturer. 5., 6., 29. og 30. Januar, 20. og 27. Februar Heste; 13. og 20. Marts, 9. April og 8. Maj Heste og Kreaturer; 21. og 22. Juni Uld; 2. og 3. Juli, 10. og 11. September, 2. og 30. Oktober, 13. November og 17. December Heste og Kreaturer.

Ryom, 25. Januar og 20. Oktober Heste og Kreaturer.

Rønde, 12. Marts, 21. September og 20. November Heste og Kreaturer.

Sjelbro Kro, 26. Februar, 22. April, 18. Maj og 28. Oktober. Heste og Kreaturer.

Torup Pakhus, 20. Maj, 9. Juli og 17. September Heste og Kreaturer.

Trustrup Station, 27. Januar, 4. Marts, 13. April, 6. Maj, 10. August, 12. Oktober og 25. November Heste og Kreaturer.

Æbeltoft, 23. Januar, 11. Marts, 24. Juni og 23. September Heste og Kreaturer.

Øster Tørslev, 21. Januar, 14. April, 15. Juli og 15. September Heste og Kreaturer.

Aalborg Amt.

Aabybro, 9. April, 20. Maj, 16. September og 15. Oktober Heste og Kreaturer.

Aalborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer. 22. Januar og 19. Februar Heste; 9. Marts og 15. December Heste og Kreaturer.

Aars, 8. Februar, 12. April, 28. Maj, 9. og 30. September og 5. November Heste og Kreaturer.

Arden, 5. Maj og 21. Oktober Heste og Kreaturer.

Bælum, 17. Marts og 16. Oktober Heste og Kreaturer.

Farsø, 27. Marts og 15. September Heste og Kreaturer.

- Gudumholm**, 29. Marts og 27. September Heste og Kreaturer.
- Hadsund**, 10. Februar, 7. April, 10. Maj, 7. Juli, 8. September og 6. Oktober Heste og Kreaturer.
- Hals**, 27. September Heste og Kreaturer.
- Hvalpsund**, 12. Maj og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
- Løgstør**, Torvedag hver Lørdag; sidste Tirsdag i hver Maaned Torvedag med levende Kreaturer. 10. April, 21. Juli, 18. September, 18. Oktober og 22. November Heste og Kreaturer.
- Nibe**, Torvedag hver Mandag og Fredag, anden og tredje Mandag i hver Maaned med levende Kreaturer. 23. Januar, 15. Marts, 8. Maj, 19. Juni, 11. September, 9. og 30. Oktober Heste og Kreaturer.
- Nørager**, 12. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
- Nørre Sundby**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Tirsdag fra Oktober til Fastelavn Torvedag med Kreaturer. 21. Januar Heste og Kreaturer; 18. Februar Heste; 8. Marts, 24. April og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
- Skjærping**, 13. Januar, 11. Februar, 10. Marts, 14. April, 12. Maj, 10. og 30. Juni, 22. September, 20. Oktober, 11. November og 9. December Heste og Kreaturer.
- Vegger St.**, 24. Marts og 30. August Heste og Kreaturer.
- Vester Hassing**, 31. Marts og 15. September Heste og Kreaturer.

Thisted Amt.

- Fjerritslev**, 18. Januar, 13. Februar, 10. April, 19. Juni, 10. September, 16. Oktober, 6. November og 11. December Heste og Kreaturer.
- Frøstrup St.** 29. Marts, 8. Maj, 26. Juni, 23. August, 27. September og 20. November Heste og Kreaturer.
- Hurup**, 15. Februar og 27. April Heste og Kreaturer; 3. Juni Heste; 4. September Heste og Kreaturer.
- Hvidbjerg**, 20. April og 2. Oktober Heste og Kreaturer.
- Hørdum**, 22. April og 30. September Heste og Kreaturer.
- Nykøbing**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver anden Lørdag mellem Mikkelsdag og Jul med levende Kreaturer. 7. Januar, 17. Februar, 16. Marts og 12. April Heste og Kreaturer; 12. Juni Heste; 24. Juli, 25. September og 15. Oktober Heste og Kreaturer.
- Thisted**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Januar Heste og Kreaturer; 16. Februar Heste; 15. Marts, 14. April og 10. Maj Heste og Kreaturer; 4. Juni Heste og Uld; 5. Juli, 7. September samt 1. og 13. Oktober Heste og Kreaturer.
- Vesløs Station**, 22. Juli og 17. September Heste og Kreaturer.

Aarhus Amt.

- Aarhus**, Tirsdag Marked med Kreaturer paa Kvægtorvet.
Lørdag almindelig Torvedag med Landbrugsprodukter paa Byens Torve. 7. Januar, 1. og 22. Februar, 8. 15. og 22. Marts Heste; 6. April, 10. Maj, 5. Juli, 19. Oktober og 18. December Heste og Kreaturer.
- Bryrup**, 12. Maj og 22. September Heste og Kreaturer.
- Brædstrup**, 1. Februar, 8. Maj, 24. Juli og 22. Oktober Heste og Kreaturer.
- Faarvang** Station (forhen Truust), anden Tirsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Hadsten**, tredje Mandag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Hammel**, sidste Torsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Hinnerup**, anden Torsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Horsens**, Torvedag hver Onsdag og hver Lørdag. Hver Onsdag Marked med levende Kreaturer, 9. Januar, 3. og 24. Februar samt 10. Marts Heste, 17. og 24. Marts, 7. April, 3. Maj, 9. og 10. Juni, 4. August, 1. og 27. Oktober Heste og Kreaturer.
- Hovedgaard St.**, 27. April og 28. September Heste og Kreaturer.
- Høver Kro**, 18. Marts, 3. Maj, 21. Juni, 9. August, 27. September og 18. November Heste og Kreaturer.
- Laasby**, 11. Februar, 8. April, 10. Juni, 12. August, 14. Oktober og 9. December Heste og Kreaturer.
- Ny Solbjerg Kro**, 26. April og 25. Oktober Heste og Kreaturer.
- Nørre Snede**, 16. April, 9. Juli og 2. November Heste og Kreaturer.
- Odder**, 4. Januar, 19. Februar, 26. Marts, 7. Maj, 30. Juli, 17. September og 19. November Heste og Kreaturer.
- Ry**, 21. April, 18. Maj, 9. September og 20. Oktober Heste og Kreaturer.
- Silkeborg**, Torvedag hver Lørdag. 6. Febr., 13. Marts, 10. April, 8. Maj, 8. Juni, 7. Juli, 30. September, 25. Oktober, 25. November og 22. December Heste og Kreaturer.
- Skanderborg**, Torvedag hver Fredag, første Fredag i hver Maaned samt alle Fredage i Fasten og fra 1. November til Jul med levende Kreaturer; 8. Januar, 2. og 23. Februar samt 9. og 16. Marts Heste; 23. Marts, 19. Maj, 9. Juni, 2. August, 14. September og 26. Oktober Heste og Kreaturer.
- Truust**, se Faarvang Station.
- Tørring**, 22. Februar, 6. April, 11. Maj, 20. Juli, 5. Oktober og 7. December Heste og Kreaturer.
- Østbirk**, 28. April og 5. Oktober Heste og Kreaturer.

Vejle Amt.

- Brande**, 20. Februar, 29. Marts, 10. Maj, 30. Juli, 25. September og 19. November Heste og Kreaturer.
- Bredsten**, 10. Maj og 13. September Heste og Kreaturer.
- Bærkop**, 9. April, 9. Juli, 8. Oktober og 3. December Heste og Kreaturer.
- Egtved**, 3. Maj og 7. Oktober Heste og Kreaturer.
- Filskov**, 18. Maj og 24. August Heste og Kreaturer.
- Fredericia**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 4. Marts, 5. Maj, 8. Juli og 19. November Heste og Kreaturer.
- Gadbjerg**, 14. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
- Give**, 19. Februar, 16. Marts, 7. Maj, 2. Juli, 10. September, 28. Oktober og 18. November Heste og Kreaturer.
- Hornslyd**, 26. April og 29. September Heste og Kreaturer.
- Jellinge**, 20. Maj og 28. September Heste og Kreaturer.
- Kolding**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer. 12. Januar, 5. og 26. Februar samt 12. Marts Heste; 19. og 26. Marts, 29. April, 8. Maj, 21. Juli, 18. September og 15. Oktober Heste og Kreaturer.
- Sønder Omme**, 22. Marts, 20. Maj, 26. Juli og 25. Oktober Heste og Kreaturer.
- Thyregod**, 6. Maj og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
- Uldum**, 27. April og 30. September Heste og Kreaturer.
- Vandel**, 28. Maj og 15. Oktober Heste og Kreaturer.
- Vejle**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Januar, 4. og 25. Februar, 11., 18. og 25. Marts, 8. April, 4. Maj, 12. Juni, 2. og 29. Oktober Heste.

Ringkjøbing Amt.

- Arnborg**, 3. Maj og 28. September Marked med Heste og Kreaturer.
- Aulum**, 23. April og 5. Oktober Heste og Kreaturer.
- Bording** Station, 27. April og 1. November Heste og Kreaturer.
- Bækmarksbro**, 21. April og 6. Oktober Heste og Kreaturer.
- Dalager**, 14. April, 2. September og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
- Haderup**, 15. Marts, 12. Juni og 20. September Heste og Kreaturer.
- Herning**, Torvedag hver Fredag. 13. Januar, 5. Februar, 6. Marts, 13. April, 15. Maj, 25. Juni, 24. Juli, 3. September, 9. Oktober, 5. November og 15. December Heste og Kreaturer.
- Holstebro**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, hver anden Tirsdag fra anden Tirsdag efter Oktobermarkedet indtil Jul med Kreaturer. I Kreatureksportstaldene hver

Mandag Kreaturer. 9. Januar Heste og Kreaturer; 13. Februar Heste; 17. Marts, 24. April, 8. Maj, 9. Juni, 28. Juli, 14. September, 7. Oktober og 20. November Heste og Kreaturer.

Lemvig, Torvedag hver Lørdag. 29. Marts, 8. Juni, 30. August, 5. Oktober og 19. November Heste og Kreaturer.

Ringkøbing, Torvedag hver Lørdag. 2. Februar Heste; 29. April, 29. Juli, 31. August og 11. Oktober Heste og Kreaturer.

Skjern, 11. Februar og 15. Marts Heste og Kreaturer; 31. Juli Heste; 16. November Heste og Kreaturer.

Struer, 6. Januar, 31. Marts, 17. Juli, 10. September og 13. November Heste og Kreaturer.

Sønder Felding, 24. April og 25. September Heste og Kreaturer.

Tarm, 3. Maj, 15. September og 12. Oktober Heste og Kreaturer.

Tim, 10. April (særlig Heste), 15. November Heste og Kreaturer.

Trolhede, 27. Januar, 19. Maj og 7. Oktober Heste og Kreaturer.

Vemb, 13. Marts og 11. September Heste og Kreaturer.

Vildbjerg, 6. Maj og 18. September Heste og Kreaturer.

Vinderup, 12. Februar, 27. Marts, 1. Maj, 24. Juli, 6. Oktober og 19. November Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

Agerbæk, 19. April og 8. Oktober Heste og Kreaturer.

Ansager, 8. Maj og 9. Oktober Heste og Kreaturer.

Billund, 16. April og 24. September Heste og Kreaturer.

Bramminge, 27. Marts, 21. April, 31. Juli, 21. September og 11. Oktober Heste og Kreaturer.

Brørup, 6. Marts, 6. Maj og 30. September Heste og Kreaturer.

Bække, 12. Maj og 17. September Heste og Kreaturer.

Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Mandag hele Aaret Marked med Kreaturer. 29. Januar, 7. Maj og 24. September Heste og Kreaturer.

Foldingbro, 14. Maj og 1. Oktober Heste og Kreaturer.

Gjerding, 24. April og 2. Oktober Heste og Kreaturer.

Grindsted, 24. Marts, 7. Maj, 23. Juni, 9. September, 12. Oktober og 19. November Heste og Kreaturer.

Hejnsvig, 6. Maj og 18. September Heste og Kreaturer.

Holsted, 7. Januar, 15. April, 28. August og 13. November Heste og Kreaturer.

Lunderskov, 24. April og 23. September Heste og Kreaturer.

- Nørre Nebel**, 23. April og 11. Oktober Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 26. April og 12. Oktober Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 3. Februar, 6. Marts, 22. April, 4. og 15. Maj, 11. Juni, 3. August, 11. og 18. September, 4., 12. og 23. Oktober samt 23. November Heste og Kreaturer.
Tistrup, 22. April og 14. September Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag. 4. Februar, 5. og 30. Marts, 27. April, 11. Maj, 12. Juni, 4. August, 16. September, 13. Oktober og 24. November Heste og Kreaturer.
Vejen, 28. April, 25. Juni og 13. September Heste og Kreaturer.
Vejrup, 20. April og 22. September Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 10. April, 5. August og 8. Oktober Heste og Kreaturer.
Ølgod, 24. April, 18. August og 28. September Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

- Agerskov**, 4. Maj og 5. Oktober Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 24. April, 1. Maj, 23. og 30. Oktober Heste og Kreaturer.
Gram, 5. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
Haderslev, ugentlig hver Mandag Ekspmk. med Kreaturer og Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 13. April, 20. Juli og 28. September; 8. Januar, 15. Februar og 1. Marts stort Hestemarked; 12. April (Foraarsmarked), 19. Juli (Sommermarked) og 27. September (Efteraarsmarked).
Jels, 21. April og 12. Oktober Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 21. April og 6. Oktober Heste og Kreaturer.
Rødding, 20. April, 10. September og 9. Oktober Heste og Kreaturer.
Sommersted, 24. April og 2. Oktober Heste og Kreaturer.
Toftlund, 21. April og 23. September Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

- Aabenraa**, ugentlig hver Tirsdag Ekspmk. og Marked med Kreaturer; 9. og 23. Februar, 20. og 27. Juli, 19. Oktober samt 21. December Heste.
Bolderslev, 22. April og 30. September Heste og Kreaturer.
Graasten, 1. Maj og 1. Oktober Heste og Kreaturer.

Hellevad, 5. Maj og 13. Oktober Heste og Kreaturer.
Kliplev, 27. Marts og 4. September Heste og Kreaturer.
Røde Kro, 29. April og 21. Oktober Heste og Kreaturer.
Øster Løgum, 1. Maj og 9. Oktober Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Broager, 4. Maj og 2. November Heste og Kreaturer.
Bro, 14. Maj Heste og Kreaturer.
Dyndved, 19. Juni Heste og Kreaturer.
Nordborg, 27. April, 14. September og 26. Oktober Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 18. September Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Onsdag Ekspmk. og Marked med Kreaturer, 21. Januar, 29. April og 21. Oktober Heste.
Ullerup (Sundeved), 22. September Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 3. Maj og 6. Oktober Heste og Kreaturer.
Bov (v. Padborg) 27. April og 28. September Heste og Kreaturer. Den første og tredje Mandag i hver Måned med Grise.
Bylderup-Bov, 22. April, 5. August og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
Højer, 29. April, 15. og 23. Oktober Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 17. Februar, 24. Marts, 21. og 28. April, 9. Juni, 14. Juli, 11. August og 29. September Heste og Kreaturer.
Ravsted, 15. April og 1. Oktober Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 22. April, 6. Maj og 14. Oktober Heste og Kreaturer.
Tinglev, 15. og 29. April, 20. August og 15. Oktober Heste og Kreaturer.
Tønder, ugentlig hver Tirsdag Ekspmk. med Kreaturer. 29. Januar, 19. Marts, 23. og 29. April, 7., 14. og 21. Maj, 2. Juli, 6. August, 3. og 17. September, 1., 22. og 29. Oktober, 5. og 12. November Heste og Kreaturer.

Torvedage.

Haderslev: Mandag og Fredag,
Aabenraa: Tirsdag og Lørdag.
Sønderborg: Onsdag og Lørdag,
Tønder: Tirsdag og Fredag,
Vojens: Fredag,
Rødding: Onsdag,
Gramby: Lørdag,

Skærbæk: Lørdag,
Toftlund: Lørdag.
Tinglev: Onsdag,
Jels: Lørdag,
Graasten: Torsdag,
Christiansfeld: Lørdag,
Løgumkloster: Torsdag.

Vejen til Rigdom

gaar gennem
Bogtrykkersværtten.

Fra Aabenraa By og Amt.

HANS CALLESEN

AABENRAA

TELEFON 550.

Specialitet: Vinduesglas.

— Eneste Specialforretning i Sønderjylland. —

Brug

„Ceres“ kontrollerede Foderblandinger

til Malkekvæg

Fremstillet under positiv Kontrol med
automatisk Prøvetagning af hver Sæk.

„Ceres“ Korn- og Foderstofforretning

Aktieselskab

Aabenraa - Telefon 21 og 22.

C. Møller, Urmager og Optikus

Aabenraa, Ramsherred 24.

„CIMBRIA“

Aktieselskab — Aabenraa

Tømmerhandel og Kalkbrænderi.

Grundlagt 1829

Chr. Askov, Aabenraa

Vestergade 17.

Skrædderforretning for Damer og Herrer.

Stort Udvalg i alle Slags Stoffer, passende for enhver Aarsfid. - For god Pasning og flot Snit garanteres.

Specialforretning
for

Mejerier og Kontrol-
foreninger

Største Oplag i

**Transport-Spande, Malke-Spande, Mælke-Sier
Olie, Remme, Pudsetvist,
Rengørings-Artikler
o. s. v.**

Sønderjydske Mejeriforening,

Aabenraa

Telefon 87

Det største Udvalg i

Moderne *Konfektion*

til Damer og Herrer

samt alle

Manufakturvarer

bydes Dem til absolut

Fordelagtigste Priser !!

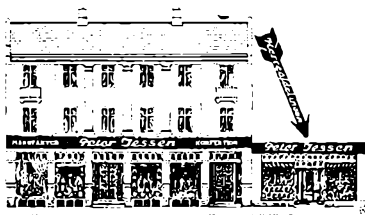
hos

PETER JESSEN

A A B E N R A A

TELEFON

76

TELEFON

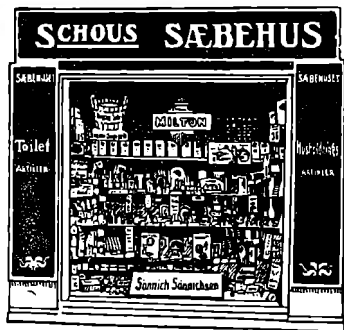
76

R/S Sønderjydsk Frøforsyning

Kontor Frøavl og Frøhandel Klinkbjerg 1
Lager Aabenraa
Renseri Aabenraa Telef. 47

Anlæger Avlere af Røe- og Græsfrø.
Fordelagtige Vilkaar.

Sælger Markfrø
af de bedste i Forsøgene fastslaaede Sorter og Stammer.
Samtlige Leveringer underkastes
Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Køb altid Deres
Sæber - Toiletartikler.
— og alt til Vask —
hos

Sønnich Sønnichsen
(Schous Sæbehus)
Storegade Aabenraa

Specialitet:
Gillette-Barbermaskiner og Blade.

Carl Hass :: Handlungartneriet „Nizza“

Nørreport — Aabenraa — Telefon 104

Drik H. L. H. Kaffe fra Cirocco Kaffebrønderiet.
- en gros -
en detail

Hans L. Hansen, Aabenraa

H. Weber sen., Mekaniker
Aabenraa

Ramsherred 38 - Grundlagt 1884 - Telefon 108

Symaskiner, Skrivemaskiner, Vaaben, Ammunition,
Staalvarer, Grammofoner og Plader
i prima Fabrikater og med
sikker Garanti

Hejmdal's Trykkeri

Aabenraa
Telefon Nr. 32

Trykkeriet, som er forsynet med de nyeste Ma-
skiner og moderne Skrifter, leverer alle Slags

! TRYKSAGER !
som Kataloger, Programmer, Plakater,
Skemaer, Medlemskort, Brevpapir etc.

i korrekt og smagfuld Udførelse til moderate Priser

Forlang

**Aabenraa's kontrollerede 46°/_o
Foderblanding for Malkekvæg**

(fremstillet under Kontrol).

Matth. Nielsen, Aabenraa

Chr. Damm * Aabenraa

Telefon 346 - Søndergade 19 - Telefon 346

Cykler og Reservedele

engros og en detail.

— *Reparaturer udføres solidt.* —

C. F. ROSENVOLD

**Største Sadelmager-
forretning i Aabenraa**

Telefon 116 - :: - Søndergade 6 - :: - Telefon 116

|| S T E M P L E R ||

leveres fra 1. Kl. dansk Firma i
hvilken som helst Udstyrelse af
Typograf Boldt, „Hejmdal“ - Aabenraa.

Specialforretning
for

Mejerier og Kontrol-
foreninger

Depot for H. Struers Chemiske Laboratorium
i København af Kemikalier og Apparater
til Undersøgelse af Mælk og Mejeriprodukter.
Original „Gerber“ Apparater og Præparater.

Sønderjydsk Mejeriforretning

Aabenraa

Telefon 87

HOLGER FINK & COMP.

AABENRAA

Telefoner 19 - 119 - 519. — Klinkbjerg 1.

Bygningsartikler

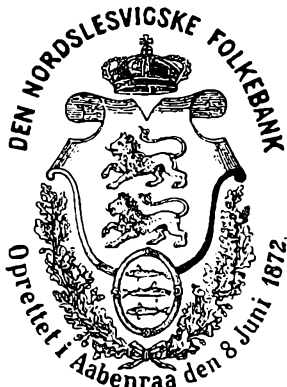
Den Nordslesvigske Folkebank - Aabenraa

— Aktieselskab —

Stiftet 1872

Telefon Nr.

6 - 7 - 55

Telegram-

Adresse:

„Folkebanken“

Udfører alle Bankforretninger paa
kulante Vilkaar.

Indskud modtages til Forrentning.

Diskontering af Veksler.

Udlaan paa Kassekredit.

Ordning af Kreditforeningslaan.

Køb og Salg af Værdipapirer og fremmed Valuta.

Inkasso. - Boxafdeling.

Afdelinger:

Brønger	Telefon	8	Hellevad	Telefon	13
Bolderslev	„	4	Hjordkær	„	21
Bovrup	„ Varnæs	46	Rødekro	„	16
Felsted	„	29	Varnæs	„	45

FRØKONTORET

Hans M. Michelsen, Aabenraa

Telefon Nr. 147.

J. Thorsmark, Urmager.

Storegade 10, Aabenraa,

anbefaler et stort og smukt Lager af alle Sorter

Lomme- og Stueure samt optiske Sager.

Reparationer udføres nøjagtigt.

Kompl. Resorvedellager

De bedste Original-Fabrikater

som

„Deering“ „Fraugde“ „Rud.Sack“

„Holbæk“ * „Lanz“ o. s. v. —

fra de største og fineste danske og udenlandske Specialfabrikker køber

De altid til billigste Priser hos Hovedforhandleren :

Eget Reparaturværksted

Hans Beyer / Aabenraa

Telefon 73.

Telefon 73

Maskiner for Landbrug og Industri.

Køb kun Alfa-Laval Malkemaskiner.

Lorenz Hansen jr.,

Aabenraa — Telefon 139

anbefaler sit store Lager i

Ingen Købetvang!

...
Isenkram
Glas - Porcellæn
Stentøj - Køkkenudstyr
Galanteri - Jernvinduer og
Bygningsstøbe gods!

Ingen Købetvang!

Eneudsalg og komplet stort Lager i

Kaminer, Kakkelovne, Komfurer og Vaskekedler

fra

Lange & Co., Svendborg og Ernst Voss, Fredericia

Besøg mit Lager.

Ingen Købetvang.

Æ forsto' it Dansk. I Afstemningstiden kom en kendt Københavner til Løgumkloster, der vilde bese den gamle Klosterkirke. Han spurgte derfor en Mand paa Gaden om Vej til Præstegaarden for at faa Præstens Tilladelse og Nøglen til Kirken. Paa sit høflige Spørgsmaal fik han følgende Svar: — „Det ved æ it. Og forresten forsto' æ it Dansk!“

„FOLKEHJEM“

AABENRAA

• TEL. 257

Hotel — Restaurant

Hyggelige Lokaler for Selskaber indtil 200 Personer.

C. C. Rode Juvelér & Guldsmed **Aabenraa**
Storegade 28. — Telefon 260.

Stort Lager i Guld-, Sølv- og Nikkelvarer.

Johs. Paulsen (D. Damm's Eftflg.)

Telefon 50. **Aabenraa.** Telefon 50.

Eneudsalg af de berømte

Vejle Komfurer, Salonovne, Regulerovne, Røgforbrændere, Døgnbrændere og emallerede Komfurer.

Anton Nielsen, Aabenraa,

Søndergade 7. — Telefon 327.

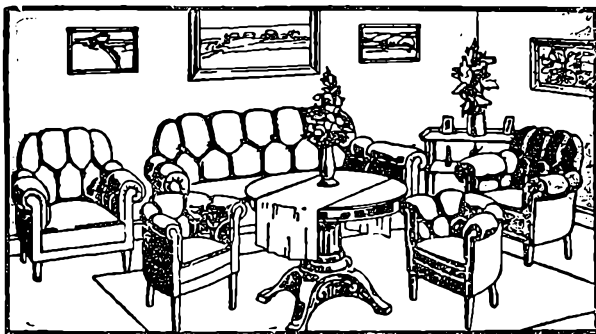

*Eneste Special-Hvidevare- og Udstyrsforretning
paa Pladsen.*

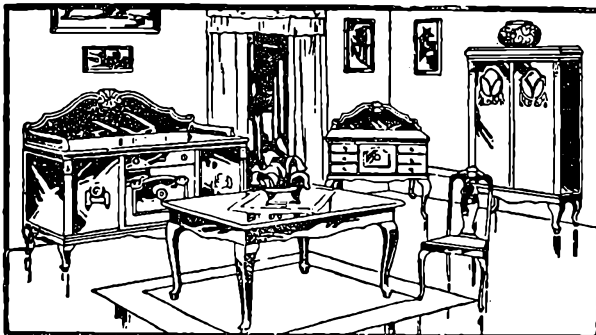
Møbel-Arkitekt
M. Castenskjold Rasmussen

Telefon 227. **A a b e n r a a.** Nørreport 10.

Gratis Tegninger og Overslag!

Udsalg af A. L. Johansen & Søns landskendte
og prisbillige Møbler.

Køb ikke Møbler, før De har set vort Lager og forhørt
om Priserne. Min Bil kører Dem til Kolding, hvor
60 monterede Værelser forøves Interessenter.

S. P. EWALD - AABENRAA

RAMSHERRED - TELEFON 214

Jern- og Korievarer.
Eneudsalg af Anker Heegaard's Støbegods.
Bygningsbeslag og Jernvinduer.

Agter De at anskaffe Automobil

???

Køb da

Verdens billigste Kvalitets Automobil !!

Tel. 124 **Fischers Maskinfabrik** Tel. 124
„ 97 Aabenraa. „ 97

Schmidt & Torp - Hjordkær St.,

anbefaler alle Slags

Foderstoffer og Kunstgødning.

Korn købes til højeste Dagspris.

C. ØDIS /-/ RØDE KRO

anbefaler sin **Skotøjsforretning**.

Reparaturer udføres solidt og prisbilligt.

Værksted med elektrisk Drift.

Graasten

H U S K !

Graastens Vinhandel

Stort Lager af

1. Kl. Vine og Spirituoser.

Specialitet : **SLOTS-ROM**

- fineste Jamaica-Rom -

Andreas M. C. Holst's Efterfl.,

Indehaver : JENS M. FERDINAND.

Statstelefon 63

Graasten.

Statstelefon 63

V. Uldall :: Graasten

Telefon 90.

Manufaktur- og Konfektionsforretning

Graasten Bogtrykkeri

Telefon 43

A. Ritscher

Telefon 43

*anbefaler sig med alt til Faget henhørende i smuk
∴ og korrekt Udførelse til moderate Priser. ∴*

J. CLAUSEN, Sadelmager og Tapetserer **Graasten.**

Alt til Faget henhørende Arbejde udføres
solidt og til moderate Priser.

REPARATURVÆRKSTED.

Indramning
af
Billeder

N.C. Bock

Graasten.

Bogbinderi

— Bog- og Papirhandel —

H. JACOBSEN

SKRÆDDERMESTER

GRAASTEN

Skrædderforretning for Herrer.

Stort Udvalg af alle Slags Stoffer.

For god Pasning og flot Snit. garanteres.

GRAASTEN BANK

Telefon 125 og 225

med Afdeling i Bov ved Nørre Smedeby, Padborg,
Bovrup, Kliplev, Holbøl, Ullerup og Varnæs,
udfører alle almindelige Bankforretninger.

Tinglev.

MANUFAKTUR-MAGASIN

THIEL JUNKER :: TINGLEV

TELEFON 40

TELEFON 40

Byens største Købehus
for alt i
Manufaktur og Konfektion

Altid den bedste Vare.

Det største Udvalg.

Den billigste Pris.

Th. Th. Nielsen, Tinglev

Telefon 5. — Bank-Konto: Tønder Landmandsbank

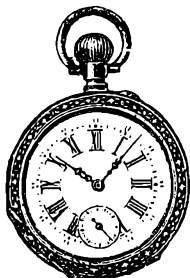
Kunstgødning - Korn og Foderstoffer - Kulhandel.

J. H. WEJBEK - TINGLEV

TELEFON 7.

Trælsthhandel og Bygningsartikler
Kul, Kunstgødning, Markfrø, Landbrugsmaskiner.
Cementfabrik.

==== Levering overalt pr. Bane eller Lastbil. ====

Urmager Boy Boysen

Telefon 45 Tinglev. Telefon 45

Største Lager i

Ure, Guld- og Sølvvarer
— *Optiske Artikler.* —

==== Billigste Priser. ====
Reparaturer udføres hurtigt og med Garanti.

Løgumkloster.

Løgumkloster Tømmerhandel A/S

Telefon 24

ved HOMILIUS

Telefon 24

Specialforretning i Bygningsartikler og Støbegods.

Eneforhandling for Løgumkloster og Omegn af Ovne,
Kaminer, Komfurer etc. samt Bygningsstøbegods.
fra *N. N. Christensen & Co. A.S., Nykøbing M.,*
og *C. M. Hess' Fabrikker, Vejle.*
Monier & Cementvarer.

Husk at købe Deres —==== **GARTNER**
Blomster og Træer hos **JOHANNSEN**

CENTRAL - HOTEL

Telef. 8 Byens ældste Hotel. Telef. 8

Gode Værelser :: Billige Priser

Bilgarage — — Centralvarme

B. BERTELSEN.

H. C. ROOST

Telefon 95

(Indehaver Inger Roost)

Telefon 98

Sadelmager, Tapetserer og Dekorator.

Største Udvalg i Seletøj og fine Lædervarer.

Smukt Udvalg i polstrede Stole.

JOHS. P. MICHELSEN - TEL. 5

Centralvarme-, Vand- og Sanitetsanlæg.

Carsten Hansen, Løgumkloster

Telefon 28

Storegade

Telefon 28

anbefaler sit velassorterede Lager i:

Porcellæn-, Fajance-, Glas- og Emaillé-Varer. Galanteri

og Kortevarer. — Tobak, Cigarer og Cigaretter.

Vaaben og Ammunition.

Lædervarer, Haarpynt, Bijouteri osv. altid billigst.

Husk, at De hos

BLÅBJERG

faar de bedste Varer til rimelige
Priser. — — Specielt KAFFE.

Telefon 95

Telefon 95

Gæstgiveriet „Postgaarden“

(før „St. Hamborg“)

anbefales.

M. P. Jepsen.

H Ø R L Ø C K

Fordelagtigste Indkøbssted for Ure, Guld- og Sølvvarer.

Grundlagt 1847.

Jacobsens Gæstgivergaard paa Torvet

anbefales.

Gode Fremmedværelser med Centralvarme.

— Stor Staldplads. —

Vognfabrik. - - Chr. Madsen.

Indehaver: Anton Madsen, Løgumkloster. - - Telefon 42.

Smukt Udvalg i moderne Vogne, Jumber og Gigger.

Prima Gummi paalægges under Garanti.

Heinr. Fock, ligøoverfor Banken

anbefaler:

Kolonialvarer, Chocolate, Konfekurer, Kaffe, Tobak og Cigarer.

HOTEL ST. HAMBORG TEL. 26

Stor Staldplads og Bilgarage.

R. Mortensen.

Husk Løgumklosters ældste og Boghandel

Telefon 78.

Alt til Faget henhørende.

Telefon 78

Alle Tidsskrifter og Dagblade faas i enkelte Numre.

GUNDE NISSFN.

Symaskiner „Gritzner“ & „Naumann“

— Iste Klasses Fabrikater. —

Altid stort Udvalg i Haand- og Trædesymaskiner

Forlang Tilbud hos

H. M. Hansen, Løgumkloster, Tel. 4

Løgumkloster Dampfarveri og kemisk Tøjrensingsanstalt

(Chr. Pors)

Al Garderobefarvning og kemisk Tøjrensning udføres hurtigst
Stort Udvalg i renuldne Dame- og Herrestoffer, Uldvarer og Trikotage.

H. M. Hansen

Telefon 4

Løgumkloster.

Telefon 4

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning. — Kul - Koks - Briketter.
Motormølleri.

Tønder.

J. C. Rasmussen - Tønder.

Østergade 13 — Telefon 177

Autoriseret Forhandler af **Ford**-Automobiler og
Fordson Traktors. Komplet Reservedellager.

— Moderne Reparationsværkted. —

Carl Ravn - Tønder

— Storegade 26 —

Stort Lager i Tobak og Cigarer.

Hans Beck's Bog- og Papirhandel

Storegade 5 Tønder Telefon 341

anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur.

Tønder Landmandsbank

Oprettet 6. September 1901.

Kontorer i:

*Skærbæk, Gram, Brøns, Frifelt, Brede,
Højer, Bylderup, Tinglev og Ballum.*

Alle Bankforretninger udføres.

Indskud forrentes med 4½ — 6% p. a.

Urmager M. C. Sørensen

Indehaver: A. Sørensen.

Stort Lager af Ure, Guld- og Sølvvarer, Brillor, Kikkerter osv.

∴ Reparationer udføres paa eget Værksted med Garanti. ∴

M. Riggelsens Skotøjsmagasin

er det førende, hvad Kvalitet,
Udvalg og Pris angaar.

== F o d t ø j f o r a l l e. ==

Forlang hos Deres Købmand:

Rabol

Kreatur - Rensnings - Pulver

Spec. mod Kvæglus og Utøj hos alle Dyr

Ingen vaad Vaskning! Let Anvendelse!
Sikker Virkning! Ingen Forkølelse mere!

$\frac{1}{2}$ Daase til fem Kreaturer 1,65, $\frac{1}{4}$ Daase til ti Kreaturer 3, —

Fabrikation og Hovedoplæg hos

AUGUST MÜLLER, TELEF. 136

kem. tekn. Fabrik i Tønder.

Fr. C. Bjerning - Tønder

Vestergade 67.

Manufaktur og Smaating!

Spec. Baby-Udstyr og Trikotage.

Chr. Skov, Skræddermester, Tønder.

Største Udvalg i

Engelske og danske Klædevarer til Herre- og Drengegarderøber
— Strømper, Undertøj samt alt i Paaklædningsgenstande. —

FORLANG KATALOG

hos

Instrumentmager

J. B. JEPSEN - TØNDER

PIANO- & HARMONIUM-
MAGASIN.

Tønder og Mathiesen

Telefon 146

Tønder

Vestergade 65

Byens største og eneste 1ste Kl. Special-
forretning i Herre- og Drengekonfektion.

C. TONNESEN

Kunststenfabrik TØNDER Telefon 161

anbefaler sig til Udførelse af

Terrazzo, Gulve, Trapper, Vægbeklædninger etc.

Kunststen, Gesimser, Søjler, Portaler, Trapper etc.

Cementvarer, Rør i alle Dimensioner, Kloakbrønde,

Fliser, Vandtruge, Ajlrender etc.

Stuk, alt forefaldende Stukateurarbejde, Gesimser,
Rosetter etc.

Touneelit, Kunsttræ Gulvbelægning.

— FORLANG TILBUD! —

Marie Christiansen

Jernbanegade 1.

Tønder.

Telefon 157

Spec. Forretning i Cigarer, Cigaretter og Tobak.

— Papirvarer — Fotoartikler. —

Benzin

Petroleum

Brændselolie

Smøreolie

„Shell“

Oplag for Tønder Amt ved **L. M. Schmidt**,

Tønder — Telefon 71.

A. LØVE

Landsretssagfører & Notar

Storegade 24

Tønder

Telefon 302

Landsretssager, Underretssager og
alle øvrige juridiske Forretninger.

G O D T F R E D M E I E R

Telefon 84

T Ø N D E R

Vestergade 68—70

aut. Forhandler for O v e r l a n d Automobileer

for Tønder Amt.

H. Thietje, Tønder

Telefon 301

Vestergade 47

Daglig friskrøgede Fisk.

Fiskkonserves, Ost og Paalæg.

A. Bai Nielsen - Tønder - Tel. 300

Kolonial, Vin og Delikatesser.

Drik Bai Nielsens Kaffe.

Haderslev By.

O. P. Olling - Haderslev

Glarmester.

Telefon 389.

Storegade 25.

Telefon 389.

Billedindramning.

HØPPNERS HOTEL

TELEFONER 21 OG 780 :-: HADERSLEV

HYGGELIG RESTAURATION
KONCERT HVER AFTEN!

Chr. Nicolajsen^S

Herre- og Dame-Skrædderi
anbefales.

HERRELINGERI I STORT UDVALG

Gravene 13. - Haderslev. - Telefon 764.

Grundlagt 1856

Telefon Nr. 169

Peter Henningsen

Haderslev.

Ure, Guld- og Sølvvare-Lager.

Naar De vil spare Penge

bør De købe Deres
Manufakturvarer
Konfektion, Triko-
tage samt Skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Besøg „Højskolehjemmet“

Telefon 282

i Haderslev.

Telefon 282

Stor smuk Have ved Dammen.
Foreninger og Selskaber modtages.

A. Paaskesen,
forhen Skibelund.

Haderslevs største Cigar-Specialforretning Hans Festeren.

Nørregade 28

Haderslev

Telefon 306

Alle kendte Mærker i fine lagrede
Cigarer, Cigaretter og Tobakker.

OPEL AUTOMOBILER

Tysklands bedste Fabrikat.

Reparationsværksted, Reservødele
og Gummi samt Garage.

Waldemar Hinrichsen,

Generalagent for Jylland og Fyn.

Gaaskærgade 42

HADERSLEV

Telefon Nr. 150

Hansen & Hansen

Haderslev.

Chr. Færdig & Søn, Haderslev.

Telefon 709 - Bispegade 1. - Telefon 709.

Kobbersmed og Blikkenslager.

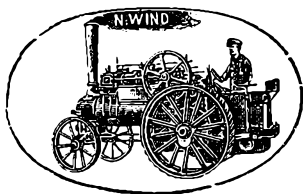
Alle Mejeriartikler haves paa Lager. Alt Bygningsarbejde
saasom Installation af Vand og Gas m. m. i solid Udførelse.

Nicolai Outzen

Haderslev.

Korn og Foderstoffer og
Gødningstoffer en gros.

Telefoner 73 - 74 - 75

Køb

kun

Lanz

Lokomobiler

Tærskværker

Halmpressere

saa har De altid en blivende Værdi.

N. WIND - HADERSLEV

Repræsentant for ***Heinrich Lanz***, Mannheim.

H. Fahrenдорff

Haderslev — Søndertorv 7

Telefon Nr. 748.

Konditori og Café

Haderslev Korn-, Foderstof & Gødningsforretning

Aktieselskab.

Majs - Byg

Kunstgødning

Gødningskalk

Sædekorn

S v o v l s u r A m m o n i a k .

— TELEFON 131 — 1031 —

J. H. Hildebrandt :: Haderslev

Tel. 737. Vogn og Karosserifabrik. Tel. 737

— Jomfrusli 26 —

Karosseri til Luksus-, Vare- og Rutebiler leveres.

Forlang Tegninger og Tilbud.

Ole Jensens Bageri.

Gaaskjærgade,

Tel. 670.

anbefales.

J. C. HANSEN

(Indehaver : Chr. Hansen)

edsv. Skibsmægler

HADERSLEV

Telegr -Adr. Skibsmægler Hansen. — — Telefon Nr. 19.

Sø- og Transportforsikring.

Agent for

„D. F. D. S.“, København, og Lloyds, London.

A. Sauerbergs Cigarforretning

Nørregade 17

Telefon 760

Røg- og Skraatobakker — Cigarer

Alle kendte Mærker.

H. Frees, Haderslev.

Isenkram- og Udstyrsforretning

Stort Lager af Avls- og Landbrugsredskaber.

Eneudsalg af de bekendte Morsø

Kakkelovne og Komfurer.

Benzin

Benzol

Benzolin

Petroleum

Special-Olie

til Motorer og Traktorer anbefales til billigste Dagspriser.

C. M. HANSEN

(N. KNUDSEN)

H A D E R S E V

Kontor: Søndertorv.

Telefon 367 - 376.

C. J. Ørum - Haderslev Telefon 30

Kolonialvarer — Kaffe — Cigarer

Fineste Kvaliteter.

Billigst mulige Priser.

J. C. Haugaard :: Haderslev

Telef. 101 **Vogn- og Karosserifabrik.** Grundl. 1849

Luksus-, Forretnings- og Last-Karosseri.

Siden 1842 har man altid kunnet finde et stort Udvalg i

Daabsgaver - Fødselsdagsgaver - Konfirmationsgaver

Forlovelsesgaver - Bryllupsgaver - Sølvbryllupsgaver

Guldbryllupsgaver - Jubilæumsgaver - Forlovelsesringe

hos

M. MØLLER

(Indehaver: Thorvald Møller)

Haderslev - Bispegade.

Tel. 715

Tel. 715

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros

Cigarer, Cigaretter og alle Slags Tobak
fra Brødr. Braun, København

Telegr.-Adr.: „Arimo“

Telefoner 239 & 329

Vare-

Mærke

Den rigtige Brille-Bahnsen

bor Torvet 9

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn.

modtager Spareindskud til højeste Rente
paa Folio (hvortil Checkhefter udleveres gratis), paa alm. Spare-
kassevilkaar, paa 6 Mdr. Opsigelse, samt paa „Afdeling for
Oprettelse af egne Hjem“ og Skole-Spareafdeling.

Sparekassen anlægger og organiserer Spareforeninger, og Ma-
teriale, saasom Bøger, Regnskabsbøger etc. udleveres gratis,
ligesom Sparekassen foretager alle Renteberegninger

Prioritetslaan — Checks betalbare i Ind- og Udlandet —
Konto-Kurant — Depot og Forvaltning — Boxrum udlejes.

Modtager Renteindbetalinger til alle Kreditforeninger. Sparekasse-
bøger i Pragtbind til Konfirmation, Fødselsdag og Fadder gave.

Telefoner 134 & 1034.

Post-Konto 8356

HARALD REIMERS

CHRISTIANSFELD

TELEFON 50

Korn- og Foderstofforretning.

Spielwerg & Co. - Christiansfeld

Telef. 15 (NIS NIELSEN) Telef. 15

Grundlagt 1774

Cigarer - Kolonialvarer

— Christiansfelder The. —

Chr. N. Iversen

Tyrstrup

Telefon Christiansfeld 4.

Kolonial, Cigarer, Vin — Kul, Koks og Briketter

A. H. Andersen - Christiansfeld

Bygmester.

Tegninger, Overslag etc. udføres korrekt og billigt.

Cement, friskbrændt Faxekalk altid paa Lager. —

Paul Christiansen & Søn

Haderslev
Telefon 70—72

Bygningsartikler, Cement- og Drænsrør
i alle gangbare Dimensioner.

Farver - Lakker - Tapeter

ANTON HANSEN.

Telefon 138

Haderslev

Storegade 41

C. Ritz

Bageri og Conditori

Telefon 726

(Indeh. Olaf Ritz)

Telefon 726

Nørregade 30

Haderslev

Hjemmelavet Confekt, Chocolate og Confektur.

CHRISTEN CHRISTENSEN

Storegade 71

HADERSLEV.

Telefon 281

Kolonialvarer — Vine — Cigarer

Oluf Thielst - Haderslev

— Telefon 165. —

Kolonialvarer. - Mark- og Roefrø.
Kunstgødning, Gødningskalk, Høstbindegarn

Haderslev Kul- og Koks-Import A/S

Telefon 24

Kontor: Mellemgade 6
- Lager ved Havnen -

Altid Lager af:

**Dampkul · Nøddekul · Koks
Cinders · Briketter**

til absolut billigste Dagspris.

Waldemar Schmidt

Nørregade 1

HADERSLEV.

Telefon Nr. 16

*

**Byens ældste og største Specialforretning
i
Herre- og Dreng- Konfektion.**

Frederik Warthos Vinhandel

ved J. RAVN

Telefon 112

Haderslev

Telefon 112

=====
Import af Vine.
=====

AMOL

Husmidlet
mod
Rheuma
Ischias
Lændegigt
Nervesmerter

Det bedste Mund og Tandvand

faas i hverl Apolek.

C. W. Garbers, Haderslev,
Amol-Ekspedition for Danmark.

A. F. PETERSEN

(Hans Petersen)

Klejnsmedemester og Vægtfabrikant.

Telefon 226.

Haderslev.

Naffet 10.

P. Dyhr - Herre- og Dame-Skrædderi
Gaaskjærgade

„Dan“ Margarine

bør spises af alle!

Margarinefabrikken „Nordslesvig“

Haderslev - Telefon 744.

Drik „TRAFFICO“S Kaffe !!

Lavgade 3

HADERSLEV

Telef. 1055

Haderslev Piano- og Musikhus

ved

AXEL SCHMIDT

Nørregade 36.

HADERSLEV.

Telefon 727.

Flygler og Pianoer. — — Gramofoner og Plader.
Alle Slags Musikinstrumenter. — Stort Nodelager.

Christiansfeld og Tyrstrup.

OTTO JØRGENSEN

(Spielweg & Co.)

Telefon 79

CHRISTIANSFELD

Telefon 79

Nicolai Outzens Filial

Telegram-Adr.: «OUTZEN»

Telef.: Christiansfeld 1 og 8

Mølleri, Korn, Foderstoffer,
Markfrø og Kunstgødning.

Margarinefabrikken „Christiansfeld“

Indehaver: A. NIELSEN
Telefon 2.

Daglig friskkærnet Plante-Margarine.
— Bringes overalt paa Bestilling. —

N. H. Kjær :: Christiansfeld

Telefon 104

Urmager- og Guld-
smede-Forretning.

Telefon 104

Vojens.

Brødrene Hansen & Co., Vojens

Smørelie - Remme - tekniske
Mejeriartikler - Vandfilteranlæg.

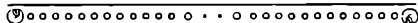

Brødrene Gram

Vojens.

Maskinfabrik

Julius Nielsens Tømmerforretning

Telefon 31. **Vojens.** Telefon 31.

Stort Oplag af Tømmer, Brædder, Planker
og Lægter, som anbefales til billigste Priser.

PAULIS HOTEL - VOJENS

TELEFON 25.

Toftlund.

R. Rasmussen,

„Landro“ Toftlund Telefon 8

Ejendomshandler - Grundbogssager - Testamenter - Incassationer.

L. Hansen - Blikkenslager - Toftlund

Alt til Faget udføres hurtig.
Reel Betjening.

M. Schmidt Christiansen,

Telefon 58 Toftlund. Telefon 58

Korn — Foderstoffer og Gødning.

Jesper Sylvester :: Toftlund

anbefaler sin SKOTØJSFORRETNING.

Reparaturer udføres solid og til billigste Priser.

Toftlund Isenkramforretning

Telefon 112 (JOHAN PETERSEN) Telefon 112

anbefaler alt i Isenkram og Støbegods.

Altid frisk Kaffe

faas i Specialforretningen

H. C. Meyers Enke - Toftlund.

H. Jessen - Toftlund

— udfører alt til Saddelmagerfaget henhørende. —

Hagelskade-Forsikrings-Forening for Nordslesvig.

Oprettet 1875

H. Rolskov, Toftlund.

Telefon 38

Den Nordslesvigske Brandforsikring for Bygninger.

Oprettet 1878

Forretningsfører H. Rolskov, Toftlund.

Telefon 38

Valdemar Huusmann - Toftlund

— Telefon 19. —

Stort Lager i Landbrugsmaskiner, Cykler, Symaskiner, Gummi,
Benzin, Benzol, Olie, Remme, Bindegarn og Reservedele.

„Centralhotellet“ - Toftlund

Chr. Rasmussen.

Smedemester Vestergaard,

Toftlund.

Omlægning af Gummi paa Vognhjul med Garanti.

J. Freund - Toftlund

— Telefon 21 —

Konditori og Cafè.

P. Berg's Margarinefabrik,

Toftlund,

anbefaler

ekstrafin Margarine

— — Daglig frisk kærnet — —

Toftlund Sogns Sparekasse

Alle Sparekasseforretninger udføres.

Telefon 38

Oprettet 1972

Telefon 38

Chr. Tandrup - Toftlund - Tel. 102

Urmager- og Gulddemeforretning.

Største Udvalg til billigste Priser!

Mathias P. Høeg

Telefon 59

TOFTLUND

Telefon 59

Maskinsnedkeri og Byggeforretning

Lager af alle Slags Byggeartikler.

Alt til Byggefaget henhørende Arbejde udføres.

Johannes Olesen - Toftlund - Telef. 3

Smede- og Maskinværksted.

P. L. Petersen, Toftlund, Tel. 49

Alle Slags Affaldsprodukter købes.

Huder og Skind købes til Dagens højeste Priser.

Andreas Christensens Handelsgartneri

Telefon 70.

anbefales.

Toftlund.

Lassen Nissum - Toftlund

anbefaler sin Barberstue samt gode aflagrede Cigarer.

Smør- og Margarinehuset

i Toftlund — anbefales.

P. A. MADVIG jun.,
SAGFØRER & NOTAR
TOFTLUND

Ejendomshandler - Incassationer og Processer.
Kontordage i Agerskov og Brøns.

M. Schrøder - Toftlund

anbefaler

Korn, Foderstoffer, Guano, Kolonial, Isenkram, Kul, Koks og Briketter.

— Eneudsalg af P. Wolffs Cigarer i København. —

Jes J. Bruhn - Toftlund - Tel. 40

Største Urmager- og Guldsmedeforretning paa Pladsen.

Køb Deres Tobak og Cigarer i Tobakshuset, Toftlund
hos

Laurits Callesen - Telef. 75

Stort Udvalg i alle Slags Piber til billigste Priser.

P. Lautrup, Toftlund

anbefaler sin Skrædderforretning

Telefon 116

Stort Lager af danske og engelske Stoffer.
— Aftid det billigste i Herreklæder. —

A. Truelsen - Toftlund Tel. 10

anbefaler som Specialitet

danske og tyske Kakkelovne og Komfurer.

Prima engelsk og tysk Værktøj. — Bygningsbeslag i stort Udvalg.

NIELS HANSEN - TOFTLUND

— TELEFON 51 —

BOG- OG PAPIRHANDEL - BOGBINDERI

Værksted for Indramning af Billeder. Fotografiapparater og Tilbehør.

Adolph Petersen · Bageri, Konditori og Café

Telefon 71 — Toftlund

Peter Nissen, Malerforretning

Toftlund. Tapet — Farvehandel. Toftlund.

HUSK! Sæbehuset i Toftlund sælger til billigste Priser.

Benyt Toftlund og Omegns Folkeblad.

Egnens mest udbredte Annonceblad.

Telefon 74 Toftlund Bogtrykkeri ved A. Lyngby Petersen, Toftlund.

MARTIN HANSEN - TOFTLUND

— Telefon 46 —

Korn, Foderstoffer, Gødning og Markfrø.

en gros en detail

HANDELSBANKEN I TOFTLUND

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank.

Kontortid: 9—12 og 2—5 — Lørdag 9—12.

TELEFON 1 OG 32

Alle Bankforretninger udføres.

Kontor i Arnum og Agerskov.

MAGASIN DU NORD * TOFTLUND

Telefon 66

(ved Vagn Martinussen)

Telefon 66

Altid største Udvalg!

Altid billigste Priser!

Imod Vandladning i Sengen. Et Middel, som hjælper i de fleste Tilfælde

og anerkendt og beskyttet af Patentamtet i Berlin Nr. 23075.
Prisen for et Pulver 50 Øre og det mindste der forsendes er 30 Pulver,
som sendes paa Efterkrav. — Mange anbefalinger. — Nærmere Op-
lysning medsendes Svarporto. **Johs. Christiansen, Toftlund, Mejerigade.**

Hanne Oxholm, Toftlund.

Garn og Trikotage.

Thor Buchard - Toftlund - Telefon 47.

Billigste Indkøbssted for

**Manufaktur, Konfektion, moderne Herre- og Drengegarderobe,
største og eleganteste Udvalg i Dame- og Børne-Konfektion.**

Udvalg i Herre- og Dreng-Hatte — Udstyrsartikler.

Toftlund Søndermølle

Vind- og Motor-Møleri.

Telefon 61.

CHR. MADSEN.

☐☐	Skærbæk.	☐☐
----	-----------------	----

3. Landsretssagfører & Notar

E. Johannesen.

Inkasso — Handeler — Auktioner.

Træffes hver Torsdag Eftermiddag i Skærbæk Jernbanehotel.

MANUFAKTUR OG SKOTØJ

anbefaler

Hans Fræhr * Sommersted * Tel. 38

☐☐	Rødding.	☐☐
----	----------	----

HANS CHR. ANDERSEN - RØDDING

Bog- og Papirhandel, Bogbinderi, Kunsthandel.

Lager af Tapeter - Telefon 68 - Fotografiske Artikler.

H. Juhl :: Rødding

Telefon 20.

	Møbelsnedkeri Møbelmagasin. — Lager af Ligkister Alt Bygningsarbejde udføres.	
---	--	---

M. Hansens Manufaktur- og Konfektionsforretning
Telefon 55. Rødding.

Chr. J. Ravn - Rødding - Telefon 49.

anbefaler:

Tømmer, Brædder, Kalk, Cement, Tagpap, Søm, Jernvinduer,
Jernbjælker, Jerntag, Tagsten, Drænsrør, Kakkelovne og Komfurer.

Rødding Møbelmagasin

anbefaler sit store

Lager af alle Slags Møbler.

Telefon 27.

S. A. SØRENSEN.

Telefon 27.

**Spare- og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder
Rødning.**

Stiftet 1872

Telefon 36

Alle Sparekasseforretninger udføres.
Sikreste Pengeanbringelse.

Kraft-, Lys- og Svaagstrømsanlæg udføres.

Stort Udvalg i Lysekroner, Pærer etc.

aut. Installatør H. Thomsen, Rødning.

Rødning fotografiske Atelier.

Smukke og moderne Billeder til rimelige Priser. *Dagmar Bengtsen.*

Christoffersens Hotel.

Telefon 3

Rødning.

Husk Rødning Tobakshandel

Telefon 37

A. P. Sørensen.

Telefon 37.

H. P. Johansen, Skomagemester,

Rødning.

Stort Lager i Dame-,
Herre- og Børnefodtøj.

Thorvald Sørensens Malerforretning - Telefon 62.

Alt Malerarbejde udføres.

Barber- og Frisørforretningen „Sanitær“
P. RASMUSSEN - RØDNING

A. J. Marcussen, Rødding.

Urmager- og Guldsmedeforretning.

Grundlagt 1844. — Telefon 81.

Byens ældste Kolonialforretning

Telefon 30.

ANTON MORTENSEN.

Rødding Skotøjsforretning * * S. Hansen - Telefon 22.

R/s Rødding Korn- og Foderstofforretning

Telefon 25—85. — — — — Varerne bringes overalt pr. Lastbil.

Naar De kommer til Rødding **„Café Vesta“**
saa besøg

Telefon 79. — — — Hyggeligste og mest komfortable Restaurant.

Klara Bronton * Rødding * Telefon 28.

Bog-, Papir- og Kunsthandel.

A. Andersen - Rødding - Telefon 23

Kolonial — Delikatesse.

Daglig friskbrændt Kaffe fra eget Kaffebrænderi.

P. J. Feddersen, Rødding, Tel. 45.

Sadelmager, Tapetserer og Dekorator.

Største Udvalg i

Luksus- og Arbejdssøleøj — Solidt Arbejde og prompte Levering garanteres.

O. R. Frandsen - Rødding

Etabl. 1875. Byens ældste Manufakturforretning. Telefon 21.

Største Udvalg. — — Billigste Priser. — — Ingen Købetvang.

Skodborg.

Jens Soeberg, Skodborg

Telefon 49.

Kæremåger.

Telefon 49.

Alle moderne Vogne og Karosserier leveres omgaaende.

Chr. O. Christensen

Telefon 3

Skodborg

Telefon 3

anbefaler sin **blandede Forretning**

Chr. Lauesen

Installationsforretning — Skodborg Elektricitetsværk

anbefaler sig med

al Installation. Stort Lager af Lyskroner, Staalamper
og andre elektriske Artikler. Prima Glødelamper.
Elektriske Støvsugere til Salg og til Udlejning

Hans Christensen * Skodborg * Telefon 5.

Kolonial, Isenkram, Stentøj, Korn, Foderstoffer,
Kunstgødning, Markfrø, Kul.

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/S

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning.

Telefon Nr. 4.

*

Skodborg Kommunes Sparekasse

Sikreste Kapitalanbringelse.

Kommunen hæfter for Indskud.

A. H. JUNKER - SKOVBORG

Manufaktur- og Konfektionsforretning.

Gram, Gramby og Jels.

Viggo Dahls Gæstgivergaard,

Telefon 15

GRAM

Telefon 15

Hyggelige Lokaler.

God Staldplads.

Gram Teglværk

anbefaler sine

Drænsrør, Cementrør og Mursten.

Jørgen L.

Telefon 5

Grosbøl

Gramby

Manufaktur : - : Tricolage

Herre- og Drengkonfektion

Specialafdeling : CIGARER

Aage Jensen,

Telefon 60

GRAMBY

Telefon 60

Manufaktur-, Konfektions- og Modeforretning.

GRAM ULDVAREFORRETNING

— Telefon 28 —

Præstegaardstæpper i mange Mønstre.
Herre- og Dame-Stoffer i ren Uld.

Barslund & Rosenberg

GRAMBY - Telefon 38

Agentur og Lager af **Arna-Mobil-Oil**

og

Eneforhandler af **Ribe Støbegods** for Vestsønderjylland.

M. Bertelsen

Telef. 54 - Gram

Manufaktur og Konfektion

Gramby Bogtrykkeri

Telefon 35

(Jøge N. Andersen)

Telefon 35

Tryksager af enhver Art til billigste Priser.

J. G. Buchard :: Jels

Telefon 48.

Bageri :: Konditori :: Kafè
Hyggelige Lokaler - 1. Kl. Bagværk

N. Timmermann

Gramby - Telefon 61

Byggematerialforretning

Olaf Aastrup :: Gramby

— Telefon 43. —

Mode - Manufaktur - Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun. — Symaskiner.

AXEL WEDEL

Bog-, Papir- og Kunsthandel

Telefon 51

GRAMBY

Telefon 51

GRAMBY BANK A/S - GRAMBY

Aktiekapital Kr. 275.000

∴ anbefaler sig med alle Bankforretninger. ∴

WALD. SCHMIDT - JELS

Barber- og Frisør-Salon

Aut. Landbrugs-Lotteri Kollektion. — — — — Allid heldig!

P. BOISEN * JELS

Sadelmager og Polster-Forretning

— bringes i velvillig Erindring. —

D E SPARER REJSEPENGE
ved at købe paa Pladsen i
Jels kontante Manufakturforretning

Niels Ebbesen Telef. 44

H. J. Sørensen - Jels - Tel. 44
Iste Kl. Herreskrædderi.

Engelske og danske Klædevarer. :: Alt i Herreekvipering.

☐☐	Sønderborg.	☐☐
----	-------------	----

Holdbare Habitter Herre Hus Holger Hollensen

De køber billigst Manufaktur og Konfektion

hos

Peter Olufsen, Sønderborg, Perlegade 16, Telefon 248.

Manufaktur-Varehuset

J. H. KOCK

S Ø N D E R B O R G .

Manufaktur * Uldvarer * Hvidevarer * Senge

A/S „RYHAM“

Perlegade 43 SØNDERBORG Telefon 223

Statsautoriseret Installatør.

anbefaler

Elektriske Lys- og Kraftanlæg

Motorer føres paa Lager.

Lamper, Lysekroner og alle elektr.

Artikler i stort Udvalg billigst.

Komplette Radioanlæg

moderne Apparater -o- Tilbehør

Pristilbud og Demonstration gratis.

Køb kun det bedste Frø!

**Roefrø
Kløverfrø
Græsfrø og Sædekorn**

faas til moderate Priser hos

ALSISK FRØAVL

Andelsselskab

Telefon 18. **SØNDERBORG.** Telefon 18.

**Alle vore Frøforsendelser til Foraaret staar under selv-
virkende Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.**

PAALIDELIGE AVLERE ANTAGES.

J. N. Mailand, Vinhandel.

Telefon 11

Sønderborg

Telefon 11

Specialitet: „Gammel Rom“

Sønderborg Uldvareforretning - St. Raadhusgade 11

Garn - Tricotage - Børnekonfektion

Stort Udvalg.

la. Varer.

Smaa Priser.

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

Største Udvalg i Festgaver Billeder, Kunstgenstande i Porcellæn, Keramik og Fajance. — Kgl. Porcellæn. — Nyheder i gode Bøger. Salmebøger. Skrivemaskiner. Kontormøbler.

Agentur for Kgl. Pianofabrik Hornung og Møller, København.

Andreas Clausens Bog- og Kunsthandel

Sønderborg. — Telefon 387.

P. H. Stuhr :: Sønderborg

Alsgade 22, Telefon 386.

Chevrolet-Automobiler

Gummi - Olie - Benzin - Reparaturværksted

Skal Kærlighed Dem Lykke bringe,
Køb Holger Hansens Forlovelsesringe.

Holger Hansen, Guldsmed og Gravør,

Storegade 45

S ø n d e r b o r g

Telefon 274

AXEL HELMER :-: SØNDERBORG

Telefon 77-777

I senkram,

Telefon 77-777

*Husholdningsartikler, Værktøj, Olie og
tekn. Artikler. — Vejle Støbogods.*

en gros

en detail

Bogbinderi!

Anbefaler mig med Indbinding af Bøger til Biblioteker og Private saavel Indbinding som andet til Faget henhørende garanteres solidt udført til billige Priser.

Bogbinder Paulsen - Sønderborg.

Store Raadhusgade 11.

NETT ^{WESSELS UDSALG}
MAGASIN
DU
NORD
JØRGEN ANDERSEN
SØNDERBORG

*Det største Udvalg
Den bedste Vare
Den billigste Pris.*

J. Staugaard, Sønderborg.

Telefon 290

Mekaniker.

Jernbanegade 8

En gros

En detail

Cykler - Symaskiner - Automobileer

Alsia- og Korea-Cykler. — Pfaff og Alsia Symaskiner.

Garage.

REPARATUR - VÆRKSTED.

Gummi.

Aabne og lukkede Leje-Automobiler.

J. Lauritzen - Sønderborg - Telef. 540

Cykler — Symaskiner — Skrivemaskiner — Reparationsværksted.

BROK & CO., SØNDERBORG

TELEFON 151 og 751

Byggematerialer og Støbegods.

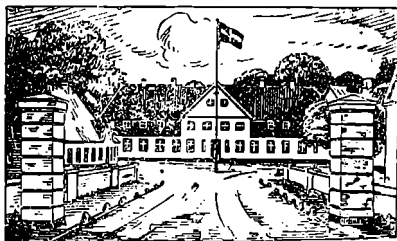
Eneforhandler af ægte Mettlaecher Gulv- og Vægfliser.

NØRHERREDHUS

Forsamlingshus og Gæstgiveri

Gode Værelser. — Flink Betjening.

Hyggelig Sal til større og
mindre Sammenkomster.

Hotel Mommark Færgesgaard

fuldt moderne med
al Nutids-Komfort
indrettet Badehotel
med 50 Værelser,
aaben hele Aaret.

**Glimrende Badestrand.
Egen Tennisbane.
Bilgarage.**

Vil De fodre Svinene

med eget Korn, saa køb

„Vejle Blodfoder“

som Tilsætning.

Det vækker Ædelysten, fore-
bygger og kurerer Slivsyge.

Vil De bruge Blandingsfoder,

saa prøv mit

Svinefoder „Haab“

som staar under Kontrol af «Aabenraa's stats-
autoriserede analytisk-kemiske Laboratorium».

Ring til Varnæs Nr. 8 og 48, og mine
Repræsentanter vil straks besøge Dem.

Christian J. Sørensen

Varnæs St.

Eneforhandling for Aabenraa, Haderslev og Tønder Amt
for
„De danske Blodfoder-Fabriker, Vejle».

